

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

OLBA NIŞLI ALAN I ve II KAZISI TERRA
O SİĞİLLATA BULUNTULARI

MÜSLÜME TOKUŞTEPE

ARKEOLOJİ ANABİLİMDALI

HAZİRAN 2019

OLBA NIŞLİ ALAN I ve II KAZISI TERRA SİĞİLLATA BULUNTULARI

Müslüme TOKUŞTEPE

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

HAZİRAN 2019

Müslüme TOKUŞTEPE tarafından hazırlanan “ Olba Nişli Alan I ve II Kazısı Terra Sigillata Buluntuları ” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Gazi Üniversitesi Arkeoloji Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman/Başkan: Prof. Dr. Ayşe Emel ERTEN

Arkeoloji Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Üye : Doç. Dr. Ayşe Fatma EROL

Arkeoloji Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

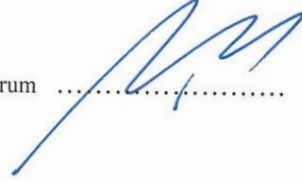
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Üye : Dr .Öğr. Üyesi Çiğdem GENÇLER GÜRAY

Arkeoloji Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi DTCF

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Tez Savunma Tarihi: 18/06/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....
Prof. Dr. Figen ZALF
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Müslüme TOKUŞTEPE

18/06/2019

OLBA NİŞLİ ALAN I ve II KAZISI TERRA SİĞİLLATA BULUNTULARI

(Yüksek Lisans Tezi)

Müslüme TOKUŞTEPE

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Haziran 2019

ÖZET

Mersin Silifke Olba'da kazı çalışmaları 2010 yılında başlamış olup, çalışmalar her yıl düzenli olarak devam etmektedir. Olba 2013 ve 2014 yılı kazı çalışmalarında ölü kültü alanları olarak nitelendirilen Nişli Alan I ve II adlı kaya mekânlarından bol miktarda Geç Hellenistik- Erken Roma İmparatorluk Dönemlerine ait terra sigillata seramikler ele geçmiştir. Olba'daki arkeolojik kazılar bağlamında yapılan bu çalışma, Doğu Dağlık Cilicia Bölgesi Hellenistik Dönem seramiklerini tanımamıza ve gruplandırmamıza yardımcı olacaktır. Nişli Alan I ve II'den ele geçen terra sigillata seramik örneklerinin sayısı yüze yakın olup bunların tez kapsamında her birinin çizimi yapılarak değerlendirilmeye alınmıştır. İncelenen örnekler içinden sayıca en fazla olanlar DSA grubundandır. Bu çalışmamızın Olba ve Doğu Dağlık Cilicia Bölgesi için önemi, ilk defa kapsamlı bir biçimde zengin form ve tipolojiye sahip olan terra sigillata seramiklerinin ele alınmış olmasından kaynaklanmaktadır. Doğu Akdeniz'de birçok merkezde ele geçen terra sigillataların Olba'da da bulunmaları, kentin Geç Hellenistik- Erken Roma İmparatorluk Dönemi boyunca diğer Doğu Akdeniz kentleriyle kültürel ve ticari ilişki içinde, ortak Hellen kültürüne dâhil bir merkez olduğunu göstermektedir.

Bilim Kodu : 118015

Anahtar Kelimeler : Terra Sigillata, DSA, DSB, DSC, DSD, Olba, Dağlık Cilicia,
Hellenistik Seramik

Sayfa Adedi : 176

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ayşe Emel ERTEN

OLBA NICHED AREA I and NICHED AREA II TERRA SIGILLATA FOUNDE

(M.S. Thesis)

Müslüme TOKUŞTEPE

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

June 2019

ABSTRACT

The excavation work carried out at Olba in Mersin Silifke since the year 2010 has yielded a considerable amount of pottery. The finds from the 2013 and 2014 excavations at sectors named "Niched Area I" and "Niched Area II" produced abundant amount of Late Hellenistic and Early Roman Imperial terra sigillata ware. This thesis aims to be a contribution to the studies on the pottery of the Eastern Cilician region. In the context of the archaeological excavations in Olba, this study will help us to identify and group the Hellenistic ceramics of the Eastern Rough Cilicia Region. The number of terra sigillata ceramic samples obtained from Niche Areas I and II is close to one hundred and they are evaluated by drawing each of them within the scope of this thesis. DSA group had the highest number. The importance of this study for both Olba and the Eastern Rough Cilicia Region is due to the fact that for the first time terra sigillata ceramics with a rich form and typology have been handled for the first time. The presence of terra sigillata found in many centers in the Eastern Mediterranean in Olba shows that the city was a center of common Hellenic culture and commercial relations with other Eastern Mediterranean cities during the Late Hellenistic-Early Roman Imperial Period.

Science Code : 118015

Key Words : Terra Sigillata, ESA, ESB, ESC, ESD, Olba, Rough Cilicia, Hellenistic

Page Number : 176

Supervisor : Prof. Dr. Ayşe Emel ERTEN

TEŞEKKÜR

Öğrencilik hayatım boyunca desteklerini benden esirgemeyen, Olba kazı ekibine beni dâhil eden değerli hocam Mersin Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Latince Okutmanı Murat ÖZYILDIRIM'a (MA) yönlendirmeleri için teşekkür ederim. Olba Nişli Alan I ve II kazılarında çıkan terra sigillata konusunu bana öneren ve malzemeyi çalışmama izin veren danışmanım Prof. Dr. A. Emel ERTEN'e ve ayrıca desteğini her zaman hissettiğim Öğr. Gör. Dr. Tuna AKÇAY'a çok teşekkür ederim.

Tez çalışması sırasında tanıştığım, seramik malzemesinin incelenmesi ve değerlendirilmesi konusunda bana yardımcı olan Dr. Öğr. Üyesi Hatice Körsulu'ya ve kazımızın ekip üyesi olan hocalarım Arş. Gör. Yavuz YEĞİN'e, Arş. Gör. Emine Akkuş KOÇAK'a ve Arş. Gör. Safiye AYDIN'a desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Seramik malzemesinin çizimi, düzenlemesi ve katalog aşamalarında bana büyük yardımları olan çok sevdiğim değerli arkadaşlarım Arkeolog Yeliz YEŞİLYAPRAK'a, Arkeolog Sezgin TAŞDELEN'e, Arkeolog Gizem KAFADAR'a, Arkeolog Ebru UÇARSU'ya, Arkeolog İlyas ÇETİNKAYA'ya ve seramiklerin restorasyonunda benden yardımlarını esirgemeyen arkadaşım Muhammed DİLER'e sonsuz teşekkür ederim. Bilgisayar ortamında yaptığım çalışmalarda bana zaman ayıran ve bu konuda yardımcı olan Arkeolog Sinan YOZGAT'a da çok teşekkür ederim.

Ayrıca tezimi bitirmem konusunda bana her konuda destek olan sevgili arkadaşım Arkeolog Tuğçe KOCAEL'e ve Gizem AVCI'ya ne kadar teşekkür etsem azdır.

Son olarak maddi- manevi desteklerini her zaman yanımda hissettiğim aileme, özellikle erkek kardeşim Mehmet TOKUŞTEPE'ye çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xi
RESİMLERİN LİSTESİ	xii
LEVHALARIN LİSTESİ	xv
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

OLBA: COĞRAFYASI VE YERLEŞİM TARİHİ

1.2. Olba'nın Yerleşim Tarihi	7
1.2.1. Erken Dönemler= Hellenleşme Süreci Öncesinde Olba.....	7
1.2.2. Hellenleşme Sürecinde Olba.....	13
1.2.3. Romalılaşma Sürecinde Olba.....	15
1.2.4. Geç Antik Dönem'de Olba= Hıristiyanlaşma Süreci	19

İKİNCİ BÖLÜM

TERRA SİĞİLLATA SERAMİKLERİ

2.1. Terra Sigillata Seramiklerinin Ortaya Çıkışı, Kronolojisi ve Dağılımı	21
2.1.1. DoğuSigillata Seramiklerinin Ortaya Çıkışı ve Yayılımı	21
2.1.2. BatıSigillata (Arretine) Seramiklerinin Ortaya Çıkışı ve Yayılımı	24
2.2. Terra Sigillata Seramiklerinin Yapım Teknikleri, Form ve Bezeme Özellikleri.....	25
2.3. Terra Sigillata Seramiklerinin Tipolojisi	29
2.3.1. Doğu Terra Sigillata Seramiklerinin Tipolojisi	29
2.3.1.1. Doğu Terra Sigillata A	34
2.3.1.2. Doğu Terra Sigillata B	39
2.3.1.3. Doğu Terra Sigillata C	42

Sayfa

2.3.1.4. Doğu Terra Sigillata D	44
2.3.2. Batı Terra Sigillata Seramikleri	45
2.3.2.1. İtalya Sigillataları	47
2.3.2.2. Galya Sigillataları.....	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**OLBA'DAN TERRA SİĞİLLATA SERAMİK BULUNTULARI**

3.1. Olba'da Terra Sigillata Seramik Buluntularının Ele Geçtiği Alanlar	49
3.1.1. Nekropolis ve Ölü Kültü Ritüelleri Alanları.....	49
3.1.2. Nişli Alan I.....	50
3.1.3. Nişli Alan II	53
3.2. Olba Nişli Alan I ve Nişli Alan II Terra Sigillata Seramik Buluntuları	58
3.2.1. Tabaklar	58
3.2.1.1. Olba Form 1 (Kat. No: 1-3).....	59
3.2.1.2. Olba Form 2 (Kat. No: 4-5).....	60
3.2.1.3. Olba Form 3 (Kat. No: 6)	61
3.2.1.4. Olba Form 4 (Kat. No: 7-8-9)	62
3.2.1.5. Olba Form 5 (Kat. No: 10)	63
3.2.1.6. Olba Form 6 (Kat. No: 11-19).....	64
3.2.1.7. Olba Form 7 (Kat. No: 20)	66
3.2.2. Kâseler	67
3.2.2.1 Olba Form 8 (Kat. No: 22)	68
3.2.2.2. Olba Form 9 (Kat. No: 23)	69
3.2.2.3 Olba Form 10 (Kat. No: 24)	70
3.2.2.4. Olba Form 11 (Kat. No: 25)	70
3.2.2.5. Olba Form 12 (Kat. No: 26)	71
3.2.2.6. Olba Form 13 (Kat. No: 27-28).....	72
3.2.2.7. Olba Form 14 (Kat. No: 29-39).....	73
3.2.2.8. Olba Form 15 (Kat. No: 40-51).....	75
3.2.2.9. Olba Form 16 (Kat. No: 53)	77
3.2.3. Testiler	78
3.2.3.1. Olba Form 17 (Kat. No: 54-58).....	78

Sayfa

3.2.4. DSB Örneği Kase.....	79
3.2.4.1. Olba Form 18 (Kat. No: 59).....	79
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	81
KAYNAKLAR.....	85
EKLER.....	93
EK-1. Kataloglar.....	94
EK-2. Levhalar.....	153
ÖZGEÇMİŞ.....	176

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.1. Terra Sigillata seramiklerinin genel tarihlendirilmesi ve değerlendirilmesi	33

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 3.1. Nişli Alan I ve Nişli Alan II'den ele geçen seramiklerin dağılımı	58
Şekil 3.2. Nişli Alan I'de bulunan DSA'lardaki baskı süslemeleri, kabartmalar.....	65
Şekil 3.3. Nişli Alan I ve Nişli Alan II'den ele geçen seramiklerin formlara göre sayısal dağılımı	80

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 1.1. Olba akropolisi.....	.7
Resim 1.2. Damga mühür	11
Resim 1.3. Olba Manastırı'nda bulunan mozaik taban	18
Resim 3.1. Akropolis güney yamacı mezarlık alanları	49
Resim 3.2. Nişli Alan I'in genel görünümü	50
Resim 3.3 Nişli Alan I'de ele geçen urne mezar	51
Resim 3.4. Nişli Alan I'de ele geçen urne mezar'dan ele geçen buluntular	52
Resim 3.5 Nişli Alan II'deki mezarlar	53
Resim 3.6. Nişli Alan II'nin bölümleri	54
Resim 3.7. 1 Nolu mezardan ele geçen buluntular	55
Resim 3.8. 2 Nolu mezardan ele geçen buluntular	55
Resim 3.9. 3 Nolu mezardan ele geçen buluntular	56
Resim 3.10. 4 Nolu mezardan ele geçen buluntular	57
Resim 3.11. 5 Nolu mezardan ele geçen buluntular	57

LEVHALARIN LİSTESİ

Levha	Sayfa
Levha 1: Kat. No. 1-3, tabak olba form 1	153
Levha 2: Kat. No. 4-5, tabak olba form 2	154
Levha 3: Kat. No. 6, tabak olba form 3	155
Levha 4: Kat. No. 7-8-9, tabak olba form 4	156
Levha 5: Kat. No. 10, tabak olba form 5	157
Levha 6: Kat. No. 11-19, tabak olba form 6	158
Levha 7: Kat. No. 20, tabak olba form 7	161
Levha 8: Kat. No. 22, kâseolba form 8	162
Levha 9: Kat. No. 23, kâseolba form 9	162
Levha 10: Kat. No. 24, kâseolba form 10	162
Levha 11: Kat. No. 25, kâseolba form 11	163
Levha 12: Kat. No. 26, kâseolba form 12	163
Levha 13: Kat. No. 27-28, kâse- çanak olba form 13	164
Levha 14: Kat. No. 29-39, testi olba form 14	165
Levha 15: Kat. No. 40-51, testi olba form 15	169
Levha 16: Kat. No. 53, testi olba form 16	173
Levha 17: Kat. No. 54-58, testi olba form 17	173
Levha 18: Kat. No. 59, testi olba form 18	175

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler

Açıklamalar

cm

Santimetre

Kısaltmalar

Açıklamalar

Bkz.

Bakınız

Edt.

Editör

Env. No.

Kazı Envanter Numarası

Fig.

Figür

Kat. No.

Katalog Numarası

Lev.

Levha

MÖ

Milattan önce

MS

Milattan sonra

Resim

Resim

vd.

Ve devamı / Ve diğerleri

GİRİŞ

“Olba Nişli Alan I ve II Kazısı Terra Sigillata Buluntuları” başlıklı tez konumda bir grup arkeolojik materyali ele alınan bölge, arkeoloji literatüründe “Olba *Territoriumu*” olarak adlandırılmakta; Batı’da Kalykadnos (Göksu) Irmağı, Doğu’da Lamos (Limonlu) Irmağı, Kuzey’de Toros Dağları, Güney’de Akdeniz ile sınırlanmaktadır.

Eskiçağda Dağlık Cilicia (Cilicia Tracheia) olarak adlandırılan bölgenin Doğu kesimi bugün Mersin’in Erdemli ve Silifke ilçelerini kapsar. Buna karşılık, Torosların kıyıda hızla yükselerek yaklaşık 1000 metre yükseltiye eriştiği iç kesimlerde ise kireçtaşı kayalıkların arasında oluşan vadilerde karasal yerleşim merkezleri bulunmaktadır. Bunlar içinde en önemlisi, bölgede Hellenistik Dönemden başlayarak siyasi varlığa sahip olan Teucros sülalesinden gelen rahip kralların yönetimi altındaki Olba Bölgesi’dir. Olba-Diocaesarea’nın başkent olduğu bu bölgenin özel bir siyasi ve kültürel kimliğe sahip olduğunu eldeki tarihsel ve arkeolojik veriler doğrulamaktadır. Bu bağlamda, söz konusu kültürel çevre sınırları içinde oluşan seramik sanatının da kendine özgü niteliklere sahip olduğunu varsaymak olasıdır. Tez kapsamında bu varsayımdan yola çıkarak Doğu Dağlık Cilicia (Olba Bölgesi) içinde yer alan Olba kenti kazıları sırasında Nişli Alan I ve II’ de ele geçen terra sigillata seramikler değerlendirmeye alınacak ve belgelenmesi- tanımlaması yapılacaktır.

Olba’da 2001 yılından başlayarak her yıl düzenli olarak yapılan yüzey araştırmaları ve 2010 yılından beri kesintisiz devam eden kazılar sonucunda kentin yerleşim tarihi daha da ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Kazılarda bulunan seramikler arasından terra sigillata dikkat çekici bir grubu oluşturmaktadır. Geç Hellenistik- Erken Roma İmparatorluk Dönemi’ne tarihlenen sigillata bu dönemin en önemli servis kaplarıdır. 1895 yılında ilk kez H. Dragendorff bu kırmızı astarlı seramikler için “terra sigillata” terimini kullanmıştır. Arkeoloji dünyasına bu şekilde tanıtılan sigillata sonraki yıllarda birçok bilim adamının araştırma konusu olacaktır.

Tezdeki malzeme grubunu 2013- 2014 yılları arasındaki kazılarda ele geçen terra sigillata buluntuları oluşturmaktadır. Bu çalışmada, Olba’nın Hellenistik Dönem seramik buluntuları konusunda öncü sonuçların ve önermelerin ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu konuda yapılacak değerlendirme, kentin yaşam biçimi, ilişkileri ve kültürel durumuna

ilişkin sonuçlar da verecektir. Seramikler kentin siyasal, kültürel ve dinsel süreçten geçtiğini gösteren Geç Hellenistik- Erken Roma Dönemi'ne ışık tutmasının yanı sıra, söz konusu dönemdeki yapıların kullanım süreleri ve geçirdikleri evrelerin tespit edilmesine de kaynak oluşturmaktadır.

Olba'da yürütülen arkeolojik çalışmalarda, kentte seramik üretimi yapıldığına işaret eden herhangi bir fırın kalıntısına rastlanmamıştır. Terra sigillata seramiklerinin çoğunluğunun Tarsus Cumhuriyet Alanı kazısındaki seramiklere benzerliklerinden dolayı, bölgeye de Tarsus üzerinden gelmiş olabileceklerini düşünmek olasıdır.

Çalışmalarım kapsamında Türk Tarih Kurumu (TTK), Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü, Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisi Araştırma Merkezi (KAAM) gibi kurumların arkeoloji kaynaklarından yararlanılmıştır.

Tezimdeki Yunanca ve Latince sözcüklerinin kullanımı konusunda belli ilkelere bağlı kalmak amacıyla Mersin Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Latince Okutmanı Murat Özyıldırım'ın Olba Dergisi'nin 1. sayısında yayınlanan "*Arkeoloji'de Klasik Yunanca ve Latince Sözcüklerin Kullanım Yanlılıkları*" ve Uluslararası Mersin Sempozyumunda sunumu yapılan "*Kilikia Bölgesi Yer Adları'nın Türkçe'de Kullanımı Üzerine Düşünceler*" makalelerindeki öneriler uygulanmıştır.

Çalışmalarım kapsamında incelenen terra sigillata seramikleri için ilk olarak depo çalışması yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında Nişli Alan I ve II alanlarından ele geçen toplan yüze yakın seramik malzemesi incelenmiş ve bu yüz parça içinden form veren örnekleri ayrıştırılarak 59'u kataloğa dahil edilmiştir.

Tez kapsamında ele alınan seramikler için katalog çalışması büyük önem taşımaktadır. İncelenen parçaların çizimini, hamur tanımlamasını ve fotoğraflanmasını içeren katalog bu nedenle oluşturulmuştur. Malzeme ile ilgili genel bir tipoloji oluşturmak için literatür üzerinde ayrıntılı bir tarama yapılmıştır. Bu çerçevede oluşturulan tipoloji doğrultusunda terra sigillata örnekleri kullanım amaçlarına göre ayrılıp formlar arasında kronolojik bir sınıflandırma yapılmıştır. Böylece antik dünyada iyi tanımlanan bir grup olan terra sigillata seramik örneklerinin Olba'daki varlığının tiplerinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

Olba'da Nişli Alan I ve II alanlarından elimize geçen terra sigillata seramikleri formları, hamurları, renk özellikleri, kullanım amaçları bağlamında analiz edilmiştir. Öncelikle incelenen seramik örneklerine birer kazı envanter numarası verilmiş ve seramikler kullanım amaçlarına göre kronolojik olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda Olba'da ele geçen terra sigillata seramikleri, özellikle bölgeye yakın olan diğer kentlerde ele geçen terra sigillata seramikleri ile karşılaştırılmış, böylece yaygın tipler tanıtılmıştır. Nişli Alan I ve II'den ele geçen sigillatalar içinde sayıca fazla olan DSA örnekleri irdelenmiştir. DSA grubu tabak, kâse ve testi tipolojileri, tarihleri ve kap türlerine göre değerlendirilmiştir. Olba arkeolojik kazı ve araştırmalarda ele geçen pişmiş toprak kapların değerlendirilmesinden elde edilecek bu sonuçlar, bu malzemeyi kullanmış olan toplumların seramiği ürettiği dönemdeki kültür seviyelerini, teknik gelişmelerini, diğer kültürlerle olan ilişkilerini, üretim sistemlerini, sosyo-ekonomik yapılarını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca bu bulgular sonucunda Dağlık Cilicia'nın geç Hellenistik Dönem'de ve Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki durumu hakkında yeni bilgiler de ortaya konulacaktır.

“Olba Nişli Alan I ve II Kazısı Terra Sigillata Buluntuları” başlıklı tezim üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde “Olba Coğrafyası ve Yerleşim Tarihi” ana başlığı altında bölgenin coğrafi konumu ile birlikte bölgenin yaşadığı tarihsel süreçler de anlatılmıştır. “Hellenleşme Süreci Öncesinde Olba”, “Hellenleşme Sürecinde Olba”, “Romalılaşma Sürecinde Olba”, “Hıristiyanlaşma Sürecinde Olba” alt başlıkları halinde kentin yaşadığı tarihsel evrelerden sırasıyla bahsedilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde ise Terra Sigillata Seramikleri bütün detayları ile anlatılmıştır. Öncelikle “terra sigillata” kelimesinin ne anlama geldiği, kökeni üzerinde durulmuştur. Daha sonra terra sigillata seramiklerinin ortaya çıkışı, kronolojisi ve dağılım alanları anlatılmıştır. Sonra yapım teknikleri, form ve bezeme özellikleri anlatılan terra sigillata seramiklerinin kendi içinde Doğu Sigillata A, B, C ve D olarak gruplandırılmakta oldukları belirtilerek, bu gruplar üzerinde durulmuştur.

Tezin üçüncü bölümünü Olba'da Terra Sigillata Seramiklerinin ele geçtiği alanlar ve bu alanlardan ele geçen seramiklerin kap formları oluşturmaktadır. Öncelikle “Nişli Alan I” ve “Nişli Alan II” olarak adlandırılan ölü kültü alanları hakkında genel bilgilere yer

verilmiştir. Ardından buralarda ele geçen kap formları kendi içinde “tabaklar”, “kâseler” ve “testiler” olarak üç başlık altında incelenmeye alınmıştır. Tabaklar kendi içinde “ağız parçaları” ve “kaideler” olmak üzere iki gruba ayrılmış, bu seramikler de ağız ve kaide özelliklerine göre alt başlıklara ayrılarak değerlendirilmiştir. Aynı alandan ele geçen kâseler ise ağız kenarları ve kaideler olmak üzere iki gruba ayrılmış, bu gruplar da kendi içinde alt başlıklara ayrılarak incelenmiştir. Nişli Alan I ve II’den ele geçen testilerin sayısı çok az olup bu formlar da ayrı bir grup olarak çalışılmıştır.

Yukarıda bahsedilen yaklaşımların tümü dikkate alınarak, tezin sonuç bölümü, genel bir değerlendirme olarak incelenen konuya ışık tutacaktır. Çalışma sonucu yapılacak değerlendirme, hem Olba’nın yaşam biçimi, ilişkileri ve kültürel durumuna ilişkin sonuçlar da verecek; hem de seramik çalışmalarına Olba’dan bir katkı sunacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

OLBA: COĞRAFYASI VE YERLEŞİM TARİHİ

1.1. Olba'nın Coğrafi Konumu

Eskiçağ'da batıda Korakesion (Alanya)'dan, doğuda Alexandreia kat' Isson (İskenderun) Körfezi'ne kadar olan ve kuzeyden de Toros dağlarıyla sınırlanan Anadolu'nun güney kıyısına Cilicia denilmektedir.

Strabon'un Geographika'daki tanımlamasına göre, Batı'da Coracesium'dan Soloi/Pompeiopolis'e kadar olan kesim Dağlık Cilicia (Tracheia), buradan Doğu'da Alexandreia Kat Isson'a kadar uzanan bölge ise Ovalık Cilicia (Pedias) olarak adlandırılmıştır¹. Bölgenin kuzey sınırını, Toros dağlarının İç Anadolu'ya sınır oluşturduğu hat belirlemektedir.

Dağlık Cilicia, uzun kıyılarıyla Güney Anadolu sahillerinin bir bölümünü oluştururken, aynı zamanda konumu bakımından Akdeniz için büyük önem taşımakta, sahip olduğu stratejik önemi ile birçok yerleşim merkezini bünyesinde barındırmaktadır. Dağlık Cilicia'da Toros dağlarının hemen kıyıdan başlayarak yükselmesi sonucu bölgedeyerleşim kurabilmek için geniş alanlar bulunmamaktadır. Bu nedenle bölgede kıyı boyunca kurulan kentler daha çok deniz yolu ile Akdeniz dünyasına açık bulunmakta; ayrıca yerleşim için uygun olan konumlarda karasal yerleşim merkezlerinin de kurulmuş olduğu izlenmektedir. Örneğin, Hellenistik Dönem'de Doğu Dağlık Cilicia'daki en önemli siyasi oluşum olan rahip krallığın merkezi Olba (Diocaesarea) ve onun 4 km Doğu'sunda bir akropolis üzerinde kurulan Olba (Uğuralanı) karasal yerleşim merkezleridir.

Cilicia; İran, Mezopotamya, Mısır, Ege, Kıbrıs, Doğu Akdeniz ve Anadolu dünyalarını birbirine bağlayan konumuyla tarih boyunca stratejik bir öneme sahip olmuştur. Özellikle bölge Yakın Doğu ile Anadolu arasındaki bağlantıyı sağlayan geçitlere sahip olması

¹Strabon (çev; A.Pekman) XIV, V, I.Strabon'un bölge hakkındaki tanımı şöyledir: "...*Tauros'un dışında kalan Kilikia'ya gelince: Onun bir parçası Trakheia ve diğeri Pedias olarak adlandırılır. Trakheia'yi soracak olursanız, kıyası dardır ve düzlük toprağı yoktur veya ancak tek tük vardır...*"

bakımından büyük önem taşımaktadır. ‘‘Cilicia Kapıları’’ olarak adlandırılan Gülek Boğazı ve daha batıda ‘‘Sertavul Geçidi’’ tarih boyunca bölgenin dış dünya ile olan bağlantısında önemli yer tutmuştur (Bardakçı, 2018:42).

Sahip olduğu dağ geçitlerinin yanı sıra Cilicia’nın stratejik öneminin bir diğer nedeni de Akdeniz’de liman olmaya elverişli kıyılarıdır. Ayrıca, ormanları ve demir, bakır, kurşun, gümüş gibi madenleri de bölgenin önemini arttırmaktadır (Ünal-Girginer, 2007:23).

Tezimizde incelenen arkeolojik malzemenin ele geçtiği Olba’nın içinde bulunduğu Olba Territoriumu konumuz bakımından önem taşımaktadır. Bölge, Doğu’da Lamos (Limonlu), Batı’da Calycadnos (Göksu) akarsuları, Kuzey’de Toros dağları ve Güney’de Akdeniz ile sınırlanan kıyı ve iç kesimi kapsamaktadır (Durukan, 1998:87).

Olba Territoriumu’nun önemli yerleşim merkezlerinden biri olan ve Dağlık Cilicia bölgesinde yer alan Olba (Ura – Uğuralanı) bugün Mersin’in Silifke İlçesi Uzuncaburç beldesinin 4 km doğusunda Orenköy sınırları içindedir².

2010 yılından başlayarak arkeolojik kazıların gerçekleştirildiği Olba, doğal ve korunaklı bir akropolise sahiptir. Olba akropolisi (Kale Tepe) denizden 1040 metre yüksekliktedir. Akropolisin doğusunda ve güneyinde birer vadi yer almakta olup, bu vadiler güney yönde birleşerek Şeytanderesi Vadisi ile kesişmektedir ve bu rota Olba’nın kıyı ile bağlantısını sağlamaktadır. Şeytanderesi Vadisi’nin kentin Dağlık Cilicia kıyıları ile hinterlandı arasında oluşturduğu bu bağlantı kentin stratejik olarak önemini arttırması açısından oldukça önemlidir (Erten, 2003: 185).

Bu önemli bağlantının yanı sıra, Akropolis hem çevresindeki vadiye ve hinterlandına hem de Olba bölgesini farklı rotalardan kıyı kesimine bağlayan yollara hâkim bir noktadadır.

²Günümüzde halk arasında Ura veya Uğuralanı olarak anılan kentin Eski Çağ’daki lokalizasyonu bazı araştırmacılar tarafından tartışılmıştır. MÖ 14. ve 13. yüzyıllarda Ura, Hititler için güneyde önemli bir liman kenti olma özelliğini taşıırken; Demir Çağ’da ise Olba Bölgesi’nde hüküm süren yerel Pirindu

krallığının başkenti konumunda olan Ura, Yeni Babil kralı Neriglissar’ın (MÖ 559-556) Ludu (Lydia) seferini konu alan kroniğinde ulaştığı merkez olarak geçmiştir. Yerleşimin yeri konusunda Silifke ve çevresi başta olmak üzere Akdeniz kıyısında birçok merkez önerilmiştir (Kurt, M. (2015). M.Ö. VI-V. yüzyıllarda Kilikya Bölgesi: Küresel güçler ve Syennesis Krallığı. *Tarihin Peşinde-Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (13), 306-310). Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Goetze, A. (1962). Cilicians. *Journal of Cuneiform Studies*, (16/2), 48; Beal, R.H. (1992). The location of Cilician Ura. *Anatolian Studies*, (42), 65-73; Ünal, A. (2003). Hititler, Akdeniz ve liman kenti Ura. *Olba*, (7), 13-39.

Kıyı kesiminden Olba bölgesinin içlerine kadar giden bu yolların hepsi Olba üzerinden Diocaesarea'ya (Uzuncaburç) bağlanmaktadır (Akçay, 2016: 7). Şeytanderesi Vadisi, Olba ile Korykos ve Elaiussa Sebaste'yi birbirine bağlayan doğal rota iken; Keşlitürkmenli yolu ise ara rotalarla beraber Olba'yı Narlıkuyu, Korasion ve Seleucia ad Calycadnum'a bağlamaktadır. Bu bağlantılar, Olba Bölgesi'nin limanları olan kıyı yerleşimlere Olba'nın doğal rotalarla erişiminin olduğunu göstermesi bakımından önemlidir (Hellenkemper, 1990: 139-140; Akçay, 2018:3).

Resim 1.1. Olba Akropolisi

1.2. Olba'nın Yerleşim Tarihi

Olba'da yapılan yüzey araştırmaları ve kazıları kentin yerleşim tarihi ile ilgili yeni verilere ulaşmayı mümkün kılmıştır. Buna göre, Olba'da ele geçen en erken tarihli arkeolojik veriler Geç Kalkolitik Çağ'a dek uzanmaktadır. Aşağıda başlıklar altında Olba'nın yerleşim tarihinin başlıca aşamaları belirtilmektedir.

1.2.1. Erken Dönemler= Hellenleşme Süreci Öncesinde Olba

OlbaTerritorium'unda ve yakın çevresinde en erken insan izlerinin Paleolitik ve Neolitik Çağ'a kadar uzandığını gösteren arkeolojik kanıtlar mevcuttur. Bu kanıtlara baktığımızda;

Silifke'nin 10 km batısındaki Taşucu'nda yer alan Sırtlanini Mağarası'nda ele geçen taş aletler ile bu mağaranın çevresindeki kayalık alanlar Paleolitik Çağ'a tarihlenmektedir (Ünal- Girginer, 2007: 110). Doğu Dağlık Cilicia'da yer alan Tömükkale'de ele geçen seramikler ise burada küçük bir Neolitik yerleşim merkezinin bulunabileceğini bize düşündürmektedir (Ünal- Girginer, 2007: 111). Cilicia prehistoryası ile ilgili önemli bilgiler Mersin Yumuktepe ve Tarsus Gözlükule höyüklerindengelmektedir. Bölgedeki prehistoryasını anlamamız bakımından oldukça önemli bir merkez olan Mersin-Yumuktepe höyüğü içinden çıkan seramikler doğrultusunda burada Neolitik Çağ insanların buralarda köy tipi bir yerleşim kurduğu, çiftçilik ve hayvancılıkla uğraştıkları tespit edilmiştir (Caneva-Köroğlu, 2007; J. Garstang, 1953).

Doğu'da Çukurova (eski Ovalık Cilicia) üzerinden Mezopotamya'ya güneyde Kıbrıs ve Akdeniz Dünyası'na, kuzeyde ise Torosları aşan geçitle aracılığıyla Anadolu'ya bağlanan yollar üzerinde oldukça önemli bir konuma sahip olan Mersin- Yumuktepe höyüğünün ve burada yaşamış uygarlıkların bilim dünyasına tanıtılması amacıyla ilk çalışmalar John Garstang başkanlığında 1937-1939, 1946-48 yılları arasında yapılmıştır ve bu çalışmalar esnasında Prehistorik çağlara ait yerleşim ile karşılaşmış; böylece Mersin'in tarihinin Neolitik Çağ'a kadar uzandığı tespit edilmiştir (J. Garstang, 1953). Neolitik Çağ'ın muhtemel olarak devamı sayılan, J. Garstang'ın Protokalkolitik olarak adlandırdığı Kalkolitik Çağ ise Erken, Orta ve Geç Kalkolitik olmak üzere üç evrede incelenmektedir (Garstang, 1953). Höyükte yapılan kazılarda Erken Kalkolitiğe ait ev temellerine rastlanmamıştır ancak Kalkolitik Dönem'in ortalarına doğru hem mimari ve hem de günlük yaşamda büyük bir dönüşüm yaşanmıştır. Bölgede merkezi bir gücün oluştuğuna işaret edebilecek XVI. yapı katı kalesi (M.Ö. 5000), taş temelli kerpiç duvarları, askeri ve sivil mekânları ile gelişmiş bir savunma anlayışı olması bize burada dönemin yönetici sınıfına ait idari ve kutsal mekânlar olduğunu düşündürmektedir. Kalkolitik dönem kalesinde mekânların bir bölümünün kemikten tunç ve bakırdan alet üretimine ayrıldığı anlaşılmaktadır. Höyükte yeni yapılan kazılar esnasında, halkın höyüğün eteklerinde, basit, ocaklı, dörtgen kerpiç mekânlarda yaşadığını gösteren kalıntıları gün ışığına çıkarmıştır. Bu kalıntılar, Neolitik yerleşmeler içine açılan teraslar üzerinde saptanmıştır (Caneva 2004c: 57-72; Garstang, 1953).

Son zamanlarda Olba akropolis kazılarında ele geçen seramik buluntularının tarihinin Geç Kalkolitik-Erken Eski Tunç Çağı'na dek uzandığı belirlenmektedir. Ayrıca, Göksu Nehri

kıyısında bulunan Kilisetepe’de yapılan kazılardan ele geçen arkeolojik veriler hem bölgedeki erken yerleşimi yansıtan önemli veriler olması hem de Grekler ile kurulan erken ilişkilerin seramikler ile bağlantılı olarak Geç Bronz Çağ’a kadar gittiğini göstermesi bakımından oldukça önemlidir (Postgate-Thomas, 2007).

Orta Tunç Çağı devrinde Anadolu’da Assur Ticaret Kolonileri Çağı yaşanırken, Mezopotamya ile ticari ilişkiler kurulmuş ve bu ticari ilişkiler kapsamında Gülek Boğazı aracılığıyla Cilicia’nın yeri saptanarak, bölgede tespit edilen yerleşim merkezleri ve buluntular Orta Tunç Çağı’nı yansıtmıştır (Kurt, 2006: 67). Cilicia’nın Genç Tunç Çağı ise Çukurova’daki Kizzuwatna- Arzawa- Tarhuntassa Krallıkları ve Hititlerin onlarla olan askeri ve diplomatik bağlantılarıyla biçimlenir.

Bölgenin Demir Devri ile ilgili bilgileri Yeni Assur ve Pers kaynaklarından öğreniyoruz. Demir Çağı’nda da Cilicia Bölgesi’nin dağlık ve ovalık bölümleri arasında kültürel farklılıklar ve karmaşık politik ilişkiler devam etmiştir. Demir Devri’nde Kuzey Mezopotamya’ya hâkim olan ve Doğu’daki Ovalık Cilicia’yı Que olarak bilen Assurlular, buraya ilk seferlerini Assur Kralı III. Salmanassar (MÖ 858- 824) zamanında yapmışlardır. Assurlular’ın Cilicia ile ilk ilişkisi Que’ye düzenlenen bu seferle başlamış ve bu sefer Asur kralının Que üzerine en önemli girişi sayılmıştır (Kurt, 2009:121). III. Salmanassar’ın Çukurova’ya yaptığı askeri sefer ve işgallerini anlatan kayıtlar bölgenin o dönemki tarihine ışık tutmaktadır (Kurt, 2009: 121). Asur Kralı yaptığı bu seferle hedeflediği ekonomik amaçlara ulaştığını ve Tabal ve Que’yi bütünüyle hâkimiyeti altına alarak batıya uzanan ticaret yollarının kontrolünü ele geçirdiğini bu kayıtlardan öğrenmekteyiz (Kurt, 2009: 115). Demir Devri’nde Assur hâkimiyetindeki Cilicia bölgesinde hem yerel bir güç hem de politik bir hiyerarşinin söz konusu olduğuyerel politik bir organizasyon vardır (Casabonne, 1999:61).

Assur belgelerinden, III. Salmanassar’dan bir yüzyıl sonra gelen III. Tiglatpileser zamanında da (MÖ 745- 727) bölgede Assur hâkimiyeti devam ettiğini öğrenmekteyiz (Kurt, 2009:121). Assur egemenlik döneminin en görkemli zamanını olan Sargonidler Devri (MÖ 744- 650)’nde Assur’un Anadolu’ya yönelik politikası, Kuzey Mezopotamya, Suriye, Anadolu, Filistin ve Mısır ele geçirilerek bütün Yakın Doğu’nun tek bir imparatorluk çatısı altında birleştirilmesi olarak değişmiştir. Bu politika değişikliğinden stratejik konumu ve doğal kaynakları bakımından bir cazibe merkezi olan, Que ve

Hilakku'yu içine alan bölge de etkilenecek, bu durum bölgenin Asur İmparatorluğu içerisindeki siyasi ve askeri fonksiyonunu da artıracaktır (Kurt, 2006: 121). Assurlular'ın Cilicia coğrafyası üzerinde en keskin ve en kalıcı kontrolü MÖ 715- 713 yıllarından sonra sağlamış oldukları, bu dönemde Sargon Que ve Hilakku'yu kesin olarak kendisine bağladıkları bilinmektedir (Kurt, 2009:122). Bölgenin son derece karışık olan politik durumunu en iyi anlatan belge, Nimrud'da bulunan ve MÖ 709 yıllarına tarihlendirilen mektuptur.³ Ovalık Cilicia'ya hâkim olan ve burada en kalıcı kontrolleri MÖ 8. yüzyılın başlarından itibaren görülmeye başlanan Assurlular, Dağlık Cilicia'da aynı ölçüde etkin olmadıkları için bölgede özgün bir siyasi yapılanma baş göstermiştir.

Yeni Assur Devleti'nin MÖ 612'de İskitler tarafından yıkılmasının ardından Cilicia'daki yerel beylikler tekrar bağımsızlıklarını ilan ederler. Cilicia'nın dağlık kesimine, stratejik ve doğal kaynakları nedeniyle de Yeni Babil kralları tarafından büyük önem verilmektedir. Bu sebeple Cilicia Bölgesi'ne 3 kez askeri sefer düzenlerler (Joannes, 1961: 262; Kurt, 2009:125). Yeni Babilce'de Hume (Que) ve Pirindu (Hilakku) olarak adlandırılan Cilicia, muhtemelen II. Nebuhadnezar döneminde imparatorluğun merkezini koruma amacıyla Babil saldırılarına uğramış ancak tam olarak işgal edilememiştir. Bu seferler arasında en önemlisi Neriglissar'ın MÖ 557/556 yıllarında Babil kontrolünü tekrar sağlama amacıyla Pirindu Kralı Appuasus'u karşı Cilicia'ya düzenlemiş olduğu askeri seferdir (Casabonne, 1999: 74-75; Kurt, 2009:125). Yapılan bu sefer sonucunda bölge kesin olarak işgal edilmiş olup, bu işgal Assurlular'ınki gibi sadece Ovalık Cilicia ile sınırlı kalmamış, Gökso Irmağı'nın batısındaki Kirsu'ya (Meydancikkale) kadar yayılmıştır (Ünal, 2006: 77). Kral Neriglissar bu sefer sonucunda Cilicia'nın eski liman kenti olan Ura'yı işgal ederek yağmalamış, işgalini Kirsu'ya (Meydancikkale) kadar sürdürmüştür (Ünal, 2006: 77). Hititler'in Ugarit, Hattuşa ve Kıbrıs ile olan bağlantılarında oldukça önemli bir rol taşıyan, Geç Bronz ve Demir Çağ'da çok önemli bir liman kenti olan, Silifke ve yakın çevresinde yer aldığı düşünülen Ura, yayla özelliğine sahip olması bakımından Pirindu hükümdarı Appuasus'un bölgesel ve geçici başkentiydi (Kurt, 2009:126). Yeni Babil'in bölgedeki varlığının en önemli kanıtı ise Tarsus'ta bulunan Yeni Babilce tabletler ve Kral Neriglissar'ın seferi ile ilgili olan yazılı belgedir. Yeni Babil Kralı Neriglissar'ın MÖ 6.

³Bu mektup, Asur adına Que'nin yönetimini üstlenmiş bir memuru (LÚ.EN.NAM) olan Aššur-šarru-usur tarafından Asur kralına gönderilmiştir. Muški kralı Mita'nın, Asur kralı ile iyi ilişkiler kurma isteği bildirilir. Yine aynı mektupta, Asur'a karşı Urartu ile birleşmek isterken, Frig topraklarında yakalanmış olan on dört Que'li elçiden söz edilmektedir. O halde Que Ülkesi, Asur için Muški ve Urartu faaliyetlerini önleme noktasında kilit bir konumdaydı. Bu bakımdan bölgenin stratejik ve sosyoekonomik durumu, Asur-Muški ve Asur-Urartu mücadelelerinin temel nedenini oluşturmuş olmalıdır: Kurt, 2009: 122.

yüzyıl ortasında Pirindu'ya yaptığı seferle ilgili yazılı belge, bölgenin Pers egemenliği öncesi tarihi ve coğrafyası konusunda bilgilendirici bir kaynaktır ve bölgedeki Yeni Babil varlığını bize açıkça gösterir (Ünal- Girginer, 2007: 203). Ancak bu sefer sonucunda Neriglissar Cilicia'yı Babil hâkimiyetine sokamamıştır (Ünal-Girginer, 2007:206).

Ayrıca hem bölgede Yeni Babil varlığını bize göstermesi bakımından hem de Yeni Babil Kralı Neriglissar'ın MÖ 6. yüzyıl ortalarında bölgeye düzenlediği seferle ilişkili olması bakımından Olba kazılarının 2017 dönemi çalışmalarında ortaya çıkan damga mühür büyük önem taşımaktadır. Piramidal biçimli ve sekizgen baskı yüzü olan mühürde Yeni Babil gliptik sanatında tipik sayılan ibadet sahnesi yer almaktadır. Olba kentinde devam eden kazı çalışmalarında Olba akropolisinde 2017 kazıları sırasında Sondaj 5 olarak adlandırılan açmada bulunan kalsedon damga mühür Hellenistik Dönem öncesi verilerinin kısıtlı olduğu Olba ve Cilicia Bölgesi'nin Hellenistik Dönem öncesi erken yerleşim tarihinin aydınlatmasına ışık tutmaktadır (Erten, 2018:49). Yeni Babil eseri olan mühür Olba'nın uzun yerleşim tarihi içinde Demir Çağı'nı yansıtan en önemli arkeolojik veridir. Yeni Babil gliptik sanatının tipik bir örneği sayılan bu mühür, Yeni Babil kralı Neriglissar'ın MÖ 6. yüzyıl ortalarında bölgeye düzenlediği seferle bağlantılı görülmektedir ve bu durum Olba'nın Ura ile eşleştirilmesi konusunda da bize yeni veriler sunmaktadır (Erten, 2008: 49-68).

Resim 1.2. Damga Mühür

Anadolu'nun Pers Kralı Kyros tarafından işgal edilmesinin ardından, bölgede Babil varlığı son bulur (Ünal- Girginer, 2007: 213-214). Cilicia coğrafi konumu nedeniyle Persler için lojistik bir merkez durumundaydı. Cilicia, Pers İmparatoru Dareios zamanında kurulan

dördüncü satraplık olmuştur ve MÖ 539 yılında Babil'in alınmasında Cilicialılar Perslere yardım etmiştir (Casabonne, 1999). Bu nedenle Cilicialılar, Persler tarafından dost olarak görülmektedir. Cilicia'nın Persler tarafından işgal edilmesinin ardından bölgede Yeni Babil Dönemi'nde de olduğu gibi bağımsız bir yönetim sistemi oluşturularak Cilicia Syennesis adı verilen yerli bir hanedan tarafından yönetilmiştir (Ünal- Girginer, 2007: 79). Cilicia Bölgesi'nde Pers varlığını bize kanıtlayan somut veriler elimize geçmiştir. Olba'nın kuzeyinde yer alan Sarıaydın köyünde ve daha da doğuda yer alan Namrun (Çamlıyayla) köyünde bulunan iki Aramice yazıt, Perslerin bu bölgeyi kontrol altına aldıklarını kanıtlaması açısından oldukça önemlidir (Durukan, 2015). Ayrıca Olba'da Akhaemenid varlığı olduğunu gösteren bazı veriler de kazılar esnasında ele geçmiştir (Akçay, 2017: 69-87).

Olba kazılarında elde edilen nümizmatik veriler, Olba akropolisinin Hellenistik Dönem öncesinde taşıdığı stratejik önemi yansıtmaktadır (Akçay, 2017:69). Kentte ele geçen Pers, Ptolemaios, Makedon ve Seleukos sikkeleri kentteki egemen güçlerin varlığını bize kanıtlamaktadır ve bu sayede Olba'da Hellenistik Dönem'de başladığı düşünülen yerleşimin çok daha erken tarihlere uzandığı anlaşılmıştır. Biz bu sikkeler ışığında MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısında bölgede Pers ve Makedon hâkimiyetinin var olduğunu, MÖ 3. yüzyılda bölgede Ptolemaios, MÖ 2. yüzyılda ise Seleukos hâkimiyeti olduğunu öğrenmekteyiz (Akçay, 2017:69). Olba tiyatrosunda ve Akropolis Güney Yamacı'nda bulunan MÖ 3. yüzyıla ve 2. yüzyıla tarihlenen sikkeler, bölgede Makedon ve Ptolemaios varlığını kanıtlaması bakımından önem taşımaktadır (Akçay, 2017:71-72). Bu sikkeler arasından 2010 yılında elimize geçen gümüş obol sikkesi incelendiğinde, bu sikkenin Cassabone ve Göktürk'ün tarihlemesindeki gibi Mazaeus Dönemi'ne ait olduğu anlaşılmaktadır (Cassabone, 1999: 82; Akçay, 2017: 216). T. Akçay, Olba'da bulunan Mazaeus dönemine ait sikke ışığında; Olba akropolisinin bulunduğu stratejik konumun MÖ 4. yüzyılın 3. çeyreğinde Persler; Makedon sikkeleriyle de MÖ 4. yüzyılın son çeyreğinde Makedonlar tarafından tanındığı, onların kullandığı ana güzergâhlar üzerinde yer aldığı ve belki de burada bir tahkim edilmiş yerleşimin bulunduğu önermektedir (Akçay, 2017: 222).

Cilicia'nın üzerindeki Pers hâkimiyeti Makedonya Kralı Büyük İskender'in MÖ 333'te Cilicia'ya gelmesiyle son bulur ve Persler'in Issos Savaşı'nda yenilmesiyle birlikte Cilicia'da Makedonya egemenliği başlar. Büyük İskender'in ölümünün ardındaki dönem

iktidar mücadelesinin verdiği karışıklıklarla geçmiştir ve bu dönemde Olba'daki durumla ilgili elimizde arkeolojik veri bulunmamaktadır. Ancak bölgeye I. Antigonos Monophtalmos'unhâkim olduğu bilinmektedir (Akçay, 2017: 220).

1.2.2. Hellenleşme Sürecinde Olba

Büyük İskender'in beklenmedik ölümü sonrasında, MÖ 4. yüzyılda Cilicia Seleukos I. Nikator'un eline geçmiş ve bu tarihten sonra bölgede yoğun imar faaliyeti başlamıştır. Dağlık Cilicia Bölgesi hem Akdeniz ile Küçük Asia arasında hem de doğu ile batı arasında askeri amaçlı bir köprü görevi görmesi nedeniyle ve Dağlık Cilicia'da kurulan yerleşimlerin deniz ticaretine yönelik korunaklı doğal limanlara sahip noktalarda bulunmaları sebebiyle dönemin iki önemli gücü olan Seleukoslar ve Ptolemaioslar arasında sık sık el değiştirir (Durukan, 2005b: 7).

Hellenistik Dönem'de Olba territorium'u olarak adlandırılan bölge Teukros soyundan gelen rahip krallar tarafından yönetilmektedir. Özerklikle yönetilen bu bölgenin başkenti, Olba – Diocaesarea (Uzuncaburç)'dır. Zeus Olbios Tapınağı ve çevresindeki kutsal alana bağlı olarak gelişen en yakın yerleşim merkezi ise Olba'dır. Bu dönemde Olba (Ura – Uğuralanı) etrafı surla çevrili bir akropolis ve stratejik öneme sahip küçük bir yerleşim özelliği göstermektedir (Erten, 2009). Olba Rahip Krallığı'nın merkezi olan Olba Diocaesarea (Uzuncaburç) sahip olduğu Zeus Olbios'a adanmış Korinthdüzenindebir tapınağı ile bölgede Hellen kültürünün yerleşik hale geldiğini yansıtmaktadır.

Olba Bölge'sinin coğrafi, tarihsel ve politik koşullarıyla bağlantılı olarak kendine has bir yapılanması da söz konusudur. Özellikle dağlık coğrafyalarda iç kesimler ile kıyı kesimler arasındaki bağlantılar vadi içlerindeki yollar ile sağlanmakta ve bu yolların korunması için yerleşimlerin etrafı sur sistemleri ile çevrenmekte ve bu sur sistemleri ise kulelerle desteklenmektedir (Aydınoglu, 2003: 256). Bölgedeki kale yerleşimler ve tek başına duran kuleler bir savunma ağı meydana getirir ve Yunan askeri mimari geleneğinin bir devamı niteliği taşımaktadır (Aydınoglu, 2003: 252). Olba Territorium'unda Hellenistik Dönem'de inşa edilen kalelerin, kulelerin duvarlarının ise polygonal duvar tekniği ile yapıldığı görülmektedir (Durukan, 2004: 39-63).

Dağlık Cilicia'daki Hellenleşme sürecini göstermesi açısından bize yarar sağlayan arkeolojik bulgular; Yunan mimari geleneğine uygun yapılmış tapınaklar, plastik eserler, mezarlık alanlarındaki mezar formları ve ölü gömme gelenekleridir. Olba'da Yunan mimari geleneğine uygun yapılmış Zeus Olbios Tapınağı Hellenleşme sürecinin en belirgin kanıtıdır. Yunan dünyasında Korinth düzeninde yapılmış en erken peripteral düzenli olan bu tapınak mimarlık tarihinde çok özel bir yere sahiptir. Seleukoslar bölgede güçlü kalabilmek için bu tapınağı idari ve merkezin sembolü haline getirirler (Durugönül, 1998). Tapınağı çevreleyen duvarda yer alan yazıt, Seleukoslar'ın bölgedeki Hellenleşme sürecinde ortaya koydukları "akkulturasyon" konusunda bize yol göstermektedir.⁴

Olba Territorium'unda Hellenistik Dönem'de ortaya çıkan bir başka yapılanma ise tek başına duran kulelerdir (Durukan, 2005: 48). Bu kulelerin işlevi bir yandan gözetleme yapmakken, diğer yandan tarım arazilerini kontrol altında tutmak, üretilen ürünlerin saklandığı depo işlevi görmek gibi görevleri vardır.

Olba'da yapılan yüzey araştırmaları sonucunda polygonal örgülü duvarları ve mevcut kuleleri ile akropolisin Hellenistik Dönem'den itibaren savunulduğunu öngörmek mümkündür. Hellenistik Dönem'de Olba akropolisi surla çevrili bir kale yerleşimi özelliği göstermekte ve olasılıkla akropoliste yoğun olmayan bir nüfus yaşamaktadır (Erten, 2008: 77).

Cilicia Bölgesi'nde sanatsal ve sosyal faaliyetlerin yoğun bir biçimde yaşandığı Hellenleşme süreci Cilicia'daki korsanlık faaliyetleri yüzünden yeni bir aşamaya girerek bölgede sonraları hâkimiyet kuracak olan Roma'nın ortaya çıkmasına sebep olur (Sayar, 1999: 201).

Roma'nın Cumhuriyet Dönemi içinde Cilicia Bölgesi'nde oluşturduğu hâkimiyet, Roma İmparatorluk Dönemi'nde Cilici'da Hellenleşme sürecinin son bulmasına sebep olacaktır (Sayar, 1999: 203-207).

⁴Söz konusu yazıtta Seleukos I. Nikator'un yaptırmış olduğu çatıların Büyük Rahip Zenophanes oğlu Teukros tarafından onartıldığı yazmaktadır. Tapınağın Seleukos I. Nikator tarafından yaptırıldığı görüşüyle bağlantılı olarak MÖ 150 yılına tarihlenen yazıtla Seleukos I. Nikator onurlandırılmış olmalıdır. Zaten var olan ve eski bir geleneğe sahip bölge idaresi Seleukoslar tarafından kendi güvenlikleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Düzenlemelerin en önemli kanıtı Zeus Olbios tapınağıdır. Tapınak yenilenerek, yerel rahipler Seleukos hakimiyeti altına alınmışlardır: Durugönül, 1998.

1.2.3. Romalılaşma Sürecinde Olba

Roma, MÖ 2. yüzyılın ortalarından itibaren Rhodos'un etkinliğinin son bulması sebebiyle Akdeniz'de ortaya çıkan korsanlık faaliyetlerine karşı Cilicia Bölgesi'ne askeriharekât yapma gereksinimi duymuştur. Korsanlar bir yandan tüm Akdeniz dünyasında ticaret ve deniz aşırı ulaşımı aksatırken aynı zamanda Roma'nın yayılmacı politikası için de ciddi bir engel oluşturdukları için Roma senatosu korsanların Dağlık Cilicia sahillerindeki üslerini imha etmek amacıyla MÖ 102 yılında Marcus Antonius'u görevlendirmiştir (Ünal-Girginer, 2007: 227). Marcus Antonius bu görevi aldığı sırada Roma'da henüz Cumhuriyet Dönemi yaşanmakta, Olba'da hala Hellenistik Dönem koşulları sürmekteydi (Erten, 2008: 76). Antonius'un bu harekât sırasında korsanları tamamen imha edemediği, korsanların faaliyetlerini daha sonraki yıllarda da göstermesinden bellidir. Ancak yine de bu harekât sayesinde Cilicia'da ilk kez korsanların hareketlerini gözetleyebilme olanağı elde edilmiştir (Sayar, 1999: 201). Roma'nın Cilicia'da korsanlara karşı mücadelesi Pompeius'un MÖ 67/66'da yaptığı harekât sonrasında başarıya ulaşır (Sayar, 1999: 204). Pompeius MÖ 66/ 65 yılında artık adı resmen Pompeipolis olan Soloi'a korsanları ve aynı zamanda görev süresi biten askerlerini de yerleştirerek kente "serbest şehir = *civitas libera*" statüsünü verir (Sayar, 1999: 204).

Cilicia'nın Roma egemenliğine alınması yönünde atılan ikinci adım ise Lucullus'un Seleukos Kralı XIII. Antiochos'u MÖ 64 yılında tahttan indirerek, Ovalık ve Dağlık Cilicia'da hâkimiyet kurmasıdır (Sayar, 1999). Pompeius kendisine Roma senatosunun verdiği *imperium proconsulare maius* yetkisini kullanarak Ovalık ve Dağlık Cilicia ile Likya, Pamphylia, Pisidia ve Kıbrıs'ı da içine alan bir Provincia Cilicia oluşturmuş, Tarsus'u da bu eyaletin başkenti yapmıştır (Sayar, 1999: 204). Bölgedeki bu yönetim değişikliğinden Olba Bölgesi'de etkilenmiştir. Daha önceleri Olba Rahip Krallığı'nın özerk bir anlayışla topraklarını yönettikleri, MS 10-17 yılları arasında kendi adlarına hala sikke bastırdıkları bilinmektedir (Durukan, 2011).

Antonius MÖ 39 yılında Anadolu'da yeni düzenlemeler yaparak Pompeius'un daha önce bu bölgede yapmış olduğu yenilikleri büyük ölçüde değiştirirken, Pompeius tarafından kurulmuş olan Pamphylia ve Pisidia'yı Asia Eyaleti'ne bağlamıştır. Antonius, Dağlık Cilicia'yı da Pontos Kralı olan Polemon'a vermiştir. Antonius'un Cilicia Eyaleti'nde yapmış olduğu düzenlemeler doğrultusunda Ovalık Cilicia'nın doğusu Suriye Eyaleti'ne

dâhil edilirken; Dağlık Cilicia ile Ovalık Cilicia arasında kalan kesim başkenti Kastabala olan yerel krallardan Tarkondimotos'a verilmiştir (Sayar, 1999: 207).

İmparatorluk Dönemi'nin başlangıcıyla beraber önceleri MS 41 yılında Pontos Kralı II. Polemon'un yönetimine verilen Olba Tapınak Krallığı; MS 72 yılında Vespasianus tarafından yapılan yönetsel düzenlemeler dâhilinde tarih sahnesinden çekilir ve artık Olba Territorium'u Cilicia eyaletinin bir parçası olur (Sayar, 1999).

Hellenistik Dönemin ardından, Olba rahip kralların bölgedeki egemenliklerinin bitmesiyle beraber Olba'da "Romalılaşma" süreci başlar ve bu süreçte kenttin sosyal ve ekonomik yaşamında, mimarisinde Roma kültürünün izleri görülmeye başlar (Erten, 2009). Olba Kenti asıl dönüşümünü Romalılaşma süreci ile yaşayacak, gerçek kent kimliğine bu aşamada kavuşacaktır. Olba'nın "kent" kimliğine kavuşması Olba'nın Diocaesarea'dan bağımsız bir şekilde sikke basması ile olmuştur. Olba eskisi gibi sadece surlarla korunmakta olan bir yerleşim yeri değil; içinde kültürel ve sosyal yapıları barındıran bir kent kimliğindedir (Erten, 2008: 78).

Roma'nın hâkimiyetinin ardından Dağlık Cilicia'nın yerleşim merkezlerinde etkileri görülen Romalılaşma süreci sonrasında birçok kentte Roma yaşam tarzı benimsenerek, kentler Roma mimari geleneğine uygu bir biçimde şekillenmiştir. (Durukan, 2011). Cilicia'da Roma mühendisliği ve yapı teknolojileri bölgeye taşınırken, aynı zamanda bölgede değişen sosyal koşullara uygun şekilde roma yapıları inşa edilmiştir. Roma Dönemi ile birlikte bölgede çiftlik karakterine sahip kırsal yerleşimlerin sayısı artmıştır. Roma Dönemi'nde Hellenistik Dönem'de kullanılan yerleşimler hala kullanılmaya devam etmiş, bu dönemde yerleşimlere anıtsal mezar yapıları, lahit mezarlar ve çiftlik evleri eklenmiştir (Aydınöğlü, 2010: 255). Özellikle MS. 2. yüzyıldan başlayarak kentte tapınak, lahit mezar, anıtsal mezar, su kemerleri, sütunlu caddeler, hamamlar, tiyatro ve çeşme yapıları gibi birçok mimarinin yer alması ve görkemli anıtların yapılması Roma İmparatorluk dönemi içerisinde gerçekleşmiştir.

Olba Hellenistik Dönem'de büyük ölçüde surla çevrili akropolis ile sınırlı bir yerleşim modeline sahipken; Roma İmparatorluk Dönemi içinde yerleşim akropolis eteğindeki vadi ve düzlüklere kadar genişlemiş, tarım arazileri etrafında gelişen villae rusticae, teraslar ile kimlik kazanan bir yerleşim modeli geçerli olmuştur (Erten, 2016: 77). Hellenistik Dönem

polygonal surunun yanı sıra Roma İmparatorluk Dönemi'nde dikdörtgen taş örgülü sur duvarları kullanılmaya başlanmıştır. Roma Dönemi'nde bölgede oluşan güven ortamının yanında toprak kullanımlarına yönelik düzenlemelerin yapılması sonucunda kentsel yaşamın genişlemesiyle birlikte kırsal yerleşimlerin sayısında artış görülür (Erten, 2008: 80).

Olba'daki Romalılaşma sürecinin etkisini mezarlarda da görmek mümkündür. Özellikle bölgede Roma tapınak formuna uygun olarak anıt mezarın bulunması mezar mimari geleneğindeki Romalılaşma sürecinin en somut örneğidir (Erten, 2008: 80).

Olba Kenti'ndeki Romalılaşma sürecinin bir diğer göstergesi ise kamu yapılarının oluşturulmaya başlanmasıdır. Özellikle Severuslar Dönemi'nde inşaat projeleri ön plana çıkar. Olba Kenti'nde yer alan ve yapılan kazılar sonucunda büyük ölçüde açığa çıkarılan Olba tiyatrosunun *scenae frons*una ait mimari plastik elemanlar Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilmektedir (Erten, 2016: 78).

Roma yapıları arasında bölgede dikkat çeken bir diğer yapı ise Olba'da yapılan, MS 198-211 yıllarında Septimus Severus'a adandığı bilinen *aquaeductus*'tur (Erten, 2008: 77; Hicks, 1891: 269). Olba *aquaeductus*'u üzerinde yer alan yazıt hem kentin lokalizasyonunun yapılmasını sağlar hem de yapının tarihlendirilmesine ışık tutar. *Aquaeductus* Heracleides'in mirasından sağlanan fonla inşa edilmiştir (Heberdey ve Wilhelm, 1896: 90-91). Ayrıca yine Olba kentinde bulunan *Nymphaeum*, Romalılaşmanın kentsel yaşamdaki tarzını göstermesi açısından önemlidir (Erten, 2008). Gelişmiş kanal sistemleri, *aquaeductus* ve *nymphaeuma* yakın yerde hamamın da yer alması Roma kentlerinin en tipik özelliklerindedir (Erten, 2008). Olba'da yapılan incelemeler sonrasında bu alanda sadece karşılıklı apsis kalıntıları izlerine rastlanmıştır. Kazı çalışmaları devam ettiği takdirde hamama rastlanılacağı düşünülmektedir (Erten, 2008: 79).

Ayrıca Olba'da 2015 manastır kazıları sırasında bulunan mozaik taban, yine Severuslar Dönemi'ne, MS 2. yüzyıl sonları ile 3. yüzyıl başlarına tarihlendirilmektedir ve kentin MS 2. yüzyıl sonları ve 3. yüzyıl başlarında sahip olduğu seçkin yaşam tarzının kanıtı niteliğindedir. Olasılıkla manastırın bulunduğu yerdeki bir Roma villasına ait olan mozaik, kırsal ve tarıma dayalı yaşam tarzının yanı sıra, zengin ve seçkin hayatların da Olba'daki

varlığını göstermektedir. Bu mozaik Olba'nın yerleşim tarihi, kentteki Roma yaşam tarzının şeklini göstermesi ve Doğu Dağlık Cilicia Bölgesi'nden yeni bir örnek olması açısından önem taşımaktadır. Mozaik taban MS 5. yüzyıla tarihlenen Olba Manastırı'nın bulunduğu yerde çok daha erken bir Roma İmparatorluk Dönemi yapısının var olduğuna işaret eder ve bu taban başlıca iki pano ve bunları birleştiren bir ara panodan oluşmaktadır. Mozaik tabanın ilk panosu üzerinde Tryphe (Lüks), Bios (Yaşam), Pro To Lousia (İlk Banyo) personifikasyonları birer büst biçiminde yer alır (Erten, 2016: 61). Mozaığe ait diğer panoda ise gamalı haçlardan oluşan kare çerçeveler içerisinde eros betimlemeleri yer alır. Önceleri Antiochia ad Orontem'de görülen, daha sonraları Zeugma örnekleriyle zenginleşen soyut kavramların betimlenmesinin bir başka örneği de Olba mozaığında görülmektedir (Erten, 2016: 77).

Resim 1.3. Olba Manastırı'nda bulunan mozaik taban

Olba mozaığının manastırın bulunduğu yerdeki lüks bir Roma villasına ait olabileceği düşünülmektedir. Öte yandan mozaığın bulunduğu Roma yapısında lüksle, “İlk Banyoyla” ilgili betimlemelerin yer alması hamam yapısının olabileceğini de akla getirmektedir. Ancak hamama ait olduğuna dair somut bir bulgu bulunamamıştır (Erten, 2016: 79). Önceleri Olba Kenti'nde genel olarak tarıma dayalı ve alçakgönüllü bir yaşamın

var olduğu düşünülürken; bulunan mozaik taban Olba’da çok daha farklı bir yaşantının var olduğunu ortaya koymuştur. Roma’nın zengin yaşantısıyla ünlenen Roma şehirlerinde sahip olunan sosyal ve sanatsal bir düzeyin Olba’da da geçerli olduğu bulunan mozaik sayesinde anlaşılmaktadır (Erten, 2016: 79).

1.2.4. Geç Antik Dönem’de Olba= Hıristiyanlaşma Süreci

Hıristiyanlığın ortaya çıkmasının ardından Roma İmparatorluğu topraklarında siyasal, dinsel ve sosyal yaşam üzerinde değişimler meydana gelmiştir. Bunun sonucunda Cilicia’da Hıristiyanlaşma süreci de etkin bir biçimde başlar (Özyıldırım, 2005). Bölgede yazılı kaynaklardan Hıristiyanlığın Olba’da erken kabul görüldüğü ve yeni dinin hızla yayılımla beraber bunun mimariye yansımaları anlaşılmaktadır. Olba’da Hıristiyanlığa geçişin erken gerçekleştiğini gösteren bir kanıt olarak akropolisten güneye doğru açılan Şeytanderesi Vadisi içinde yer alan mağara kilise gösterilebilir. Olba’daki Mağara Kilise’nin de Hıristiyan inancının Roma’nın artan baskısına karşın 4. yüzyıla dek kullanıldığı, daha sonra da mağaranın hemen önüne bir kilisenin inşa edildiği belirlenmiştir (Erten- Özyıldırım 2007; Yeğin, 2015: 12).

Olba Hıristiyanlığı üzerine yazılı belgelerdeki ilk ve en eski bilgiler olarak Olba’da M.S. 1. yüzyılda Hıristiyanlığın varlığının bir kanıtı olarak değerlendirilen, içinde mucizeleriyle bilinen Azize Thecla’nın hayat hikâyesinin anlatıldığı “Hz. İsa’nın Azize ve Martyri Thecla’nın Yaşamı ve Mucizeleri” adlı eser gösterilmektedir (Özyıldırım, 2009). Hıristiyanlıkla ilgili metinler içinde Olba’dan söz edilmiş bir metin olması açısından oldukça önemli bir eserdir.

Olba kenti, Seleucia ad Calycadnum’un Başpiskoposluğu’na bağlı piskoposluklardan biri olarak MS 4. yüzyıl sonlarından itibaren kilise listelerinde yerini alır. Özyıldırım’ın aktarmış olduğu bilgilere göre Olba kenti, bu dinsel önemini konsillere temsilci göndermesiyle de göstermektedir (Özyıldırım, 2009). Bu durum Olba’nın söz konusu dönemde Hıristiyanlığın esaslarının belirlendiği toplantılarda temsil edildiğini göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Bir piskoposluk merkezi olarak Olba, Erken Hıristiyanlığın Isauria’ daki en önemli yerleşimlerinden biri olmuş, İmparator Zeno’nunConstantinopolis’teki imparatorluk tahtını

bıraktıktan sonra Olba'da kalması da Erken Hıristiyanlığın Olba'daki en önemli olaylarından biri olmuştur (Canevello- Özyıldırım 2009; Akçay, 2016:11).

Olba'da son yıllarda yapılan kazılar sonucunda kentin Erken Hıristiyanlık Dönemi'ne ait yeni bilgiler eklenmiştir. Olba'da Şeytanderesi Vadisi'nde yer alan, İmparator Zeno'nun tahta geçmesiyle birlikte 5. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilen manastır Olba'daki Erken Hıristiyanlık Dönemi'ne ışık tutan en önemli dinsel yapıdır. Manastır'da yapılan 2015 yılı kazıları manastırın bulunduğu yerde daha erken bir Roma İmparatorluk Dönemi yapısının mevcut olduğunu ortaya koymuştur. Olba Manastırı dönemi için tipik bir Hıristiyan dinsel yapı kompleksidir ve Manastırcılık hareketinin ilk kez Mısır'daki oluşumundan sonra 4. ve 5. yüzyıllarda Cilicia'daki bir örneği sayılması bakımından oldukça önemlidir (Canevello- Özyıldırım 2009).

Latince – Yunanca yazılı kaynaklar, kazılar sonucunda elde edilen buluntular Olba Kenti'nin özellikle MS 4 ve 6. yüzyıllar arasında güçlü bir Hıristiyanlık yerleşimi olduğunu göstermektedir. M.S. 6. yüzyıldan itibaren bölgede yayılan veba, depremler, Sasani ve Arap akınlarının olumsuz etkileriyle de kentin 7. yüzyıldaterk edildiği düşünülmektedir (Erten, 2014: 57-72).

İKİNCİ BÖLÜM

TERRA SİĞİLLATA SERAMİKLERİ

2.1. Terra Sigillata Seramiklerinin Ortaya Çıkışı, Kronolojisi ve Dağılımı

Arkeoloji literatüründe başlangıçta İtalya'da Arezzo'da üretilen ve “Arretine Kapları” olarak da bilinen seramikler için kullanılan, Latince *sigillum* ve *terra* sözcüklerinin bir araya gelmesi ile oluşturulan *terra sigillata* terimi “mühürlenmiş toprak” anlamına gelmektedir.

Terra sigillata seramiklerin ortak özellikleri tüm yüzeylerini kaplayan kırmızı parlak astara, kalıpta üretilmiş formlara sahip olmalarıdır. Terra sigillata seramiklerinin kabartma bezemeli örneklerinin yanı sıra bezemesiz örnekleri de görülmektedir. Bu tip seramiklerin bir diğer ortak özelliği ise, tabanlarında ya da tondo'larında üretim yapan atölyelerinin damgalarının bulunabilmesidir. Bu damgalar ya atölye isimlerini gösteren yazılardan ya da rozet-palmet gibi bitkisel bezemelerden oluşmaktadır. Özellikle üzerinde yazılı damgalar bulunan terra sigillata kaplarda bu özellik önemli bir tarihleme kriterisi sayılmaktadır. Öte yandan, bu kapların sahip oldukları kil ve astar ile form özelliklerine bakarak üretim yerleri hakkında fikir edinmek mümkündür.

2.1.1. Doğu Sigillata Seramiklerinin Ortaya Çıkışı ve Yayılımı

İlk kez İtalya örnekleri üzerinden tanımlanmış ve adlandırılmış olan terra sigillata seramikleri üzerinde yapılan çalışmalar, onların öncelikli olarak İtalya ve Batı'da değil, MÖ 150 yılında ilk kez Doğu'daki merkezlerde üretildiklerini göstermektedir (Crowfoot-Kenyon, 1957). Doğu'da özellikle Yunanistan, Adalar, Anadolu, Suriye-Filistin, Mısır gibi merkezlerde terra sigillata seramiklerin görülmesi; Anadolu ve Suriye'de yapılan kazılar doğrultusunda dahu kırmızı astarlı, parlak kapların ilk kez doğuda üretildiklerini kanıtlamaktadır (Hayes, 1997: 52). Ayrıca Akdeniz Havzası, Antiokhia, Kuzey Suriye'de Samaria ve Hama ile Samos, Pergamon, Phokaia, Labraunda, Priene, Samsat, Sagalassos,

Tralles, Tarsus gibi Anadolu kentleri de terra sigillata seramiklerinin üretildiği üretim merkezleridir (Hayes, 1973:450).

Böylece ilk örnekleri doğuda üretilen terra sigillata seramiklerinin sonraları İtalya'ya göç eden çömlekçiler sayesinde batı dünyasına tanıtılmış olduğu anlaşılmaktadır (Zoroğlu, 2003: 122). L. Zoroğlu bu konu ile ilgili makalesinde: “Terra Sigillataların ilk olarak doğuda üretildiğine, buradan İtalya'ya göç eden çömlekçilerin bu tekniği orada uygulayarak yeni bir türü batı dünyasına tanıttıklarına değinmektedir. Ayrıca bunların metal, özellikle de gümüş ve altından yapılmış lüks kapların pişmiş toprak taklitleri olduğuna değinmektedir” (Zoroğlu, 2003: 121).

Terra sigillata seramik tipinin ortaya çıkması, Akdeniz'de Roma hâkimiyetinin MÖ 2. yüzyılda güçlenmeye başladığı bir dönemle eş zamanlıdır. Bilindiği üzere MÖ 133 yılında Pergamon Krallığı verasetle Roma'ya devredilmesi, Anadolu'da Roma egemenliğinin başlangıcı sayılmaktadır.

Roma'da barış ve zenginliğin yaşandığı “Pax Romana” evresinin etkileri olan huzur ve zenginlik kendisini seramik sanatında da göstermiş olmalıdır. Bu durum, Roma dünyasında oldukça kaliteli seramiklerin üretim ve kullanımı anlamını taşımaktadır. Roma İmparatorluğu'nda MS 2. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kendini gösteren çalkantılar ve huzursuzluk MS 3. yüzyıldaki idari ve ekonomik krizle sonuçlanmıştır. Bu ortam, seramik sanatını da etkilenmiş ve bu dönemde Erken Roma seramikleri kadar kaliteli olmayan seramikler üretilmiştir (Tekocak, 2006: 29).

Terra sigillata seramiklerin tarihlendirmesi ile ilgili olarak arkeolojik verilerden yola çıkılarak yapılan öneriler ve bu konuda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Örneğin J. Hayes, Anadolu'da ve Suriye'de terra sigillata üretiminin MÖ 150'de başladığını söylemektedir (Hayes, 1997: 52). J. Hayes'e göre Doğu Sigillatalar; Anadolu, Suriye, Mısır, Kıbrıs gibi Doğu Akdeniz havzasında yer alan merkezlere göre sınıflandırılmaktadırlar.

Suriye'deki durum incelendiğinde, Samaria kazı buluntuları üzerinde değerlendirme yapan M. Kenyon, buradan çıkan buluntular doğrultusunda terra sigillata seramiklerinin üretiminin başlangıcı olarak MÖ 1. yüzyılın ilk yarısı (MÖ 86) tarihini vermektedir (Crowfoot-Kenyon, 1957: 284). M. Kenyon, Doğu Akdeniz kentlerindeki terra sigillatalar

için “Doğu Sigillata” tanımını kullanmakta ve bunları üretim yerlerinin kil renkleri ve astarlarını dikkate alarak A,B,C olarak gruplandırmaktadır. Bu grupların yanı sıra Samaria örnekleri içinde Filistin ve İsrail Sigillataları, Kıbrıs ve Kuzey Afrika Sigillataları da ayrı gruplar oluşturmaktadır (Crowfoot-Kenyon, 1957: 281-283).

Samaria terra sigillata seramik buluntuları için M. Kenyon tarafından önerilen bu tarihllemeyi Cilicia’ya da uyarılama denemesi yapılabilir. MÖ 1. yüzyılın ilk yarısı, Cilicia eyaletinin Asia eyaletinden daha önemli bir askeri bölge olduğunu düşünen Sulla ile birlikte başlayan Roma despotizminin Anadolu’ya ve Cilicia’ya yerleşmeye başladığı dönemdir (Badian, 1964: 157; Olba Dergisi VII, 221). Bilindiği gibi, bölgedeki Roma etkinliği, aynı yüzyıl içinde kesin Roma egemenliğinin sağlanmasıyla sonuçlanacaktır.

Aslında geçmişe bakıldığında zaman terra sigillata seramiklerinin Anadolu’da öteden beri bilinen bir tip olarak karşımıza çıktığı anlaşılır. Bu görüşe kanıt olarak da Urartu seramiğinin bir grubunda rastlanılan kırmızı astarlı kaplar gösterilebilir. L. Zoroğlu tarafından yapılan bir değerlendirmeye göre, Hellenistik Çağ öncesine giden Anadolu’daki birçok seramik atölyesinde kırmızı astarlama tekniği bilinmekte ve uygulanmaktadır. Hellenistik Dönem’de teknolojinin gelişmesi sayesinde kalıp tekniğinin yaygınlaşmasıyla birlikte Anadolu’daki atölyelerde terra sigillata seramikler yoğun bir şekilde üretilmeye başlanmış, Doğu Sigillata adı verilen seramiklerin de bu üretilen seramiklerin bir parçası olduğu anlaşılmıştır (Zoroğlu, 2003: 122). Bergama yaygınlaşmanın başladığı ilk merkezlerden biridir (Schäfer, 1968: 81). Bergama’da hem Akropol hem de Asklepieion’da terra sigillata ele geçmiştir ve bu parçalar J. Schäfer tarafından incelenmiştir (Schäfer, 1962: 777). J. Schäfer Bergama’da ele geçen bu parçaları Lokal Pergamen (açık kahverengi hamurlu, az mikalı, portakal kırmızımsı astarlı), Samos Tipi (tarçın renkli hamurlu, mikalı, portakal kırmızımsı astarlı) ve Pergamen Tipi (açık kırmızı hamurlu, koyu kırmızı astarlı) olmak üzere üç ayrı gruba ayırmıştır (Schäfer, 1962). Asklepieion’da bulunan parçalar MS 1. yüzyılın ilk çeyreği ile MS 2. yüzyılın ilk çeyreği arasına tarihlendirilirken; yukarı şehirde bulunan en erken terra sigillata ise MÖ. 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir. A. Conze ise Yukarı Şehir’de MÖ 2. yüzyıl başlarına tarihlenen seramiklerin varlığından bahseder (Conze, 1903: 23).

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi, kırmızı astarlı lüks seramik örneklerinden oluşan terra sigillata önce Doğu'daki merkezlerde başladıktan sonra, buradan Roma'nın Batı topraklarına taşınmış olmalıdır. Bunun dönemin genel ortamına uygun olarak Doğu'da yetişmiş seramik ustalarının zanaatlerini başta İtalya olmak üzere, göç ettikleri Batı topraklarında uygulamaya başlamalarıyla ilgili olmalıdır. Doğu sigillata seramiklerinin tarihinin İtalyan sigillatalarından daha erken bir dönem tarihlendirilmesi de terra sigillata üretiminin doğuda başladığını göstermektedir (Zoroğlu, 2003: 121-123). Anadolu ve Suriye'de yapılan kazılar da bu kırmızı astarlı parlak kapların ilk olarak doğuda üretildiği görüşünü desteklemektedir (Hayes, 1997:52; Çelem, 2009:7). J. Hayes, Anadolu ve Suriye'de bu seramiklerin üretiminin MÖ 150 yılında başladığını söyler. Terra sigillata ilk olarak doğuda üretilmeye başlanmış olup, İtalya'ya göç eden çömlekçi ustaları bu tekniği orada uygulayarak batı dünyasına tanıtmışlardır (Zoroğlu, 2003: 121-122). Terra sigillata seramiklerinin üretiminin MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlayıp, MS 3. yüzyılın başlarına kadar sürdüğü bilinmektedir (Waage, 1948: 25; Zoroğlu, 1986: 63-64).

2.1.2. Batı Sigillata (Arretine) Seramiklerinin Ortaya Çıkışı ve Yayılımı

Batı'da ilk terra sigillata seramiklerin İtalya'da Toscana Bölgesi'nde yer alan Arretina'da (Arezzo) MÖ 40 yılında üretilmeye başlandığı bilinmektedir (Hayes, 1997: 52). Buradan Mısır ve Hindistan'a kadar yayılacaktır. İtalya'nın Arretine bölgesinde yaygın olarak üretilmiş olmalarından dolayı bu seramiklere başlarda Arretine seramiği denilmekteydi (Hayes, 1997: 41). "Terra Sigillata" teriminin ilk ortaya atan kişi olan H. Dragendorff bu sözcüğü Roma İtalya'sında saptanan, Roma Geç Cumhuriyet ve Erken İmparatorluk dönemine ait, kaliteli kile sahip olan, kırmızı astarlı, kalıpta yapılmış kabartmalı vazolar için kullanmıştır (Dragendorff, 1895: 18). Roma topraklarının genişlemesiyle beraber Roma seramiği eyaletlere yayılıp buradaki yerel seramikle karıştığı için, bu grubu sınıflama gereği duyarak bu seramikler üzerine ilk çalışmayı yapan H. Dragendorff, 1895 yılında batıda o zamana kadar "Arezzo" veya "Arretine" olarak bilinen seramikleri "Batı Sigillata" grubu olarak tanımlamış ve bu seramikleri teknik ve biçim açısından değerlendirerek, tipolojik ve kronolojik olarak sınıflandırmıştır (Dragendorff, 1895). Ayrıca, H. Dragendorff tarafından yapılan çalışmada "Batı Terra Sigillata" olarak tanımlanan bu seramiklerin yayılımının sadece İtalya ile sınırlı olmadığı, Roma'nın Batı topraklarında İspanya, Fransa ve İngiltere'ye kadar görüldükleri anlaşılmıştır (Dragendorff, 1895). İtalya'da üretilen seramikler Terra Sigillata Italica, Fransa'da

üretilemler Terra Sigillata Gallica, İngiltere’de üretilemler Terra Sigillata Britannica olarak adlandırılmıştır. H. Dragendorff, Arezzo ve Esquilin’de bulunan mezarlardan ele geçen buluntuları inceleyerek, enerken seramik buluntularının Etrüsklere ait olan bucchero seramik olduğunu öne sürmüştür. İkinci grup mezarlarda ise MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısı ile MÖ 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen siyah astarlı seramikler bulunmuştur. Son grup mezarda ise Arretium seramiğinin öncüleri kabul edilen ilk kırmızı astarlı seramikler (presigillata) bulunmuştur (Dragendorf, 1895: 18-155).

Oldukça kaliteli bir kilden yapılan Arretium seramikleri parlak kahverengi- kırmızı bir astara sahip olup, MÖ 5-4. yüzyıl Attika astarına rakip olacak nitelikteydiler. Biçimleri hep köşeli ve metal kapların taklitleri olan Arretium üretimi seramikler genellikle kabartmalı ve düz yapılıdır. Arretium seramiklerinin en önemli özelliği, çömlekçinin ürettiği kaplar üzerinde kendi ismini damgalamasıdır (Comfort, 1929:484-501). Bu özellik kısa zaman içinde diğer merkezleri de etkileyerek taklit edilecektir.

Arretium atölyeleri MS 1. yüzyılın ortalarına kadar hâkimiyetini sürdürmüştür. Arretium üretimlerinden aplik dekorasyon Geç Augustus ve Tiberius dönemlerinde az kullanılırken, Claudius (MS 41-54) ve Nero (MS 54-68) dönemlerinde yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Hadrianus Dönemi’ne geldiği zaman (MS 117-138) Arretium atölyeleri etkinliğini yitirmeye başlamıştır.

2.2. Terra Sigillata Seramiklerinin Yapım Teknikleri, Form ve Bezeme Özellikleri

Arkeolojide seramik yapıldığı dönemin teknik, ekonomik ve kültürel düzeyinin göstergesi sayılır. Günlük hayatta her sınıftan insan tarafından kullanılmış olmaları seramik çalışmalarında yapım tekniği bağlamında çeşitli tipolojilerin oluşturulmasına neden olmuştur. Terra sigillata seramikleri Geç Hellenistik- Erken Roma Devri’nde sofrta takımı olarak kullanılmış olan, kaliteli hamur ve astar dokusuna sahip, parlak kırmızı astarlı, düz ya da kabartmalı ince seramik örnekleridir (Hayes, 1997: 41).

Terra sigillataların seramik malzemesi üzerine çalışmalar yapan A. Winter, Almanya’da yaptığı deneyler sonucunda farklı yörelerden aldığı sarı, kırmızı kil ve ince tebeşir tozunu karıştırarak ortaya çıkardığı çözeltiden başarılı sonuçlar elde etmiştir. A. Winter’in kullandığı killer demir ve kireç içermektedir. Demir kile kırmızı renk vermesinin yanında

parlak kil çöküntüsünün iyice yapışmasını sağlamakta; kireç ise sarı renk vermesinin dışında ince taneli parlak kili yüksek ısı genişmesi düzeyine getirmektedir (Çobanlı, 1996: 59). Bu durumda terra sigillata seramik yapımında demir ve kireç içerikli kilin kullanılmakta olduğu anlaşılmaktadır.

Terra sigillata seramiklerinde yiyecek servisi için kullanılmış başta tabaklar olmak üzere, kâseler, testiler, fincanlar üretilmiştir. Tabaklar arasından özellikle balık tabakları ve servis tabakları dikkat çekmektedir.

Hellenistik Dönem'in tipik kalıp yapımı kap formlarının devamı olduğu düşünülen, çoğu zaman özenle işlenmiş ve ince detaya sahip olan terra sigillata seramiğinin büyük bir kısmı kalıp yönteminde üretilmiştir (Hayes, 2008:16; Nelson, 1988: 50; Şölenay, 2002: 15). H. Dragendorff, bunların metal kapların taklitleri olduklarını, kalıpta yapıldıklarını ve bu kalıpların da metal kaplardan oluştuğunu belirtmektedir (Dragendorff, 1895: 18-15). Ayrıca bu konuda terra sigillata seramiklerinin taş veya seramikten yapılmış ve iki parçadan oluşan kalıplarda üretildiği de öne sürülmektedir. Kalıplar ya düz ya da iç bükey profillidirler. Seramikler hamur kalıbına atılıp çeşitli presler ile basılarak şekillendirildikten sonra kalıptan çıkarılarak kurumaya bırakılmaktadır (İren, 1996: 28). Terra sigillata kaplarının çark tekniğinde yapılmış örnekleri de bulunmaktadır ve bunlar çömlekçi çarkı üzerinde biçimlendirildikten sonra, yüzeyleri düzleştirilmektedir.

Formlarında, bezemelerinde ve üretim tekniklerinde metal işçiliğın etkilerinin görüldüğü terra sigillata seramiklerinin bezemesiz örneklerinin yanı sıra, kabartma bezemeli ve mühür baskılı örnekleri de mevcuttur. Bu seramiklerin en önemli özelliklerinden biri ise kap formlarının taban altlarında ya da tondolarında üretim yapan atölyelerinin damgalarının yer alabilmesidir. Bu damgalar kimi zaman atölye isimlerini gösteren yazılar şeklindeyken kimi zaman rozet, palmet gibi bitkisel bezemeler halindedir (Hayes, 1997: 41-45).

Terra sigillata seramiklerinde dekorasyon tekniği olarak ise “insize” (çizidesen), “barbotine”, “aplike” ve “kalıp-rölyef” yöntemleri kullanılmaktadır. İnsize tekniği seramiğın üzerine pişirilmeden önce sivri bir aletle yaprak ya da yıldız şekilleri yapılır. Barbotine teknikte kıvamlı ama sıvı haldeki kilin kabın yüzeyine dökülmesi sonucunda kabartmalar oluşmaktadır. Bu teknikte kupa veya tabak türündeki kapların dışa taşkın

dudak uçlarına yaprak biçimleri, inceltilmiş kilin kabartma şeklinde yüzeye uygulanması ile yapılmaktadır. Aplike tekniği⁵, biçimlendirilmesi tamamlanmış olan vazoların üzerine kalıpla ya da elle biçimlendirilmiş desenlerin tutturulmasıyla oluşur. Bu teknikle yapılan vazolar çok daha ince işçiliğe sahip gösterişli vazolardır (Enşan, 2008: 6).

Bu çalışma kapsamında ele alınan Olba örnekleri incelendiğinde, çoğunluğunun bezemesiz olduğu görülmektedir. Ancak Nişli Alan I'den ele geçen alçak kaideli bazı tabakların iç yüzlerinde (tondolarında) rozet, rulet, palmet ve Isis tacı gibi süslemelerin yer aldığı görülmektedir. Ayrıca bazı tabakların tondolarında bu süslemeleri sınırlandıran iç içe çerçeveler mevcuttur. Bu süslemeler yaş kil üzerine rulet yöntemi ile yapılmaktadır. Rulet süslemeleri tabakların iç ve dış yüzlerine yapılırken; baskı yöntemi ile yapılan palmet ve rozet süslemeleri ise DSA'ların tondolarında ya tek başına bulunmakta ya da rozet süsleri arasında yer almaktadır (Crowfoot- Kenyon, 1957: 316- 324).

Terra sigillata seramiklerinde kabın üzerinde yapılan bezeme işleminin ardından sıra formların astarlanmasına gelmektedir. Astar yapımında kullanılan killerin demir oranının oldukça yüksek olması gerekmektedir. Bu sayede pişirme sonrasında seramikler kırmızı parlak renkli olmaktadır (Çobanlı, 1996:70). Seramikte astar olarak bilinen madde kuru kil ve suyun eşit miktarda karıştırılması sonucunda oluşan yarı sıvı, akışkan, ince taneli, uygulandığı seramiğin yüzeyinin rengini değiştiren malzemedir (Çizer, 2003:235). Terra sigillata seramiklerinin karakteristik özelliği ise sinter (zinter) astarlı olmalarıdır. Normal astarların yanı sıra pekişmiş görünüm ve yapıda olan astarlar sinter astarlı olarak adlandırılmaktadır. Sinter astar, illitik yapılı killerden elde edilir. Bu killer çok ince taneciklidir ve pişirme sonrasında seramiklerin üzerinde parlak bir yüzey oluştururlar ve ışığı fazlasıyla yansıtma özelliğine sahiptirler (Acarsoy, 1983: 145-147; Çobanlı, 1996: 1; Çizer, 2005: 1). Zehirli katkı maddesi içermediğinden sağlıklı olan sinter astar seramiğe su geçirmezlik ve direnç katmaktadır. Oldukça kaliteli, kırmızı renkte kilden yapılan, kendine özgü teknik özellikleri bulunan ve terra sigillata astarı olarak seramik literatürüne yerleşen bu astar, ilk kez Roma Devri'nde bu isimle anılmıştır. Kaplar üzerinde kullanılan parlak, ipeksi görünüme sahip, Akdeniz ve Ege çömlekçilerinin seramik dünyasına bir armağanı olan sinter astar, terra sigillata astarı olarak günümüze kadar gelmiştir (Çizer, 2005: 3). Ancak bu astarın en erken örneklerine Geç Bronz Çağı Girit örneklerinde siyah bezeme

⁵Aplike süsleme tekniği Geç Augustus ve Tiberius dönemlerinde az görülmekte fakat Claudius ve Neron dönemlerinde oldukça yaygınlaşmaktadır. Aplike tekniğini İtalyan sigillatolarından kaynaklanan bir bezeme şekli olup, masklar ve bitkisel süslemelerin kabın üzerine eklenmesidir (Enşan, 2008: 7).

malzemesi olarak rastlamak mümkündür (Çizer, 2005: 1). MÖ 500 yıllarında Samos sinter astarlı seramiklerin önemli bir üretim merkezi olarak ünlenirken; MÖ 500- 400 yılları arasında Attika kaplarında bu seramiklerin en güzel örneklerine rastlanmıştır (Çizer, 2005: 3). Yunanistan'da Megara, Samos adası, Anadolu'da Bergama ve Antakya sinter astarlı seramiklerin üretim merkezidir (Çizer, 1999: 111).

Terra sigillata seramiklerinin parlaklığının yüksek kalite olması için, ince taneli kırmızı kilden yapılmış olan astara odun külü gibi alkali içeren bir madde katılmaktadır. Bu katkı kil taneciklerinin çökme yeteneği ile birlikte tutunmasını sağlamakta, bu sayede geniş, iri kil tanecikleri aşağıya çökmektedir. Terra Sigillata'nın çökertme işlemi sırasında ince taneli kısım ayrı bir kaba alınmakta, akışkan olması için, katı halde olduğu esnada suda çözünebilen maddeler olan sirke, şarap veya tuz ile karıştırılmaktadır. Oluşturulan astar iyice karıştırılıp homojen hale getirildikten sonra kurutulmuş veya hafif nemli olan parçaların yüzeyine uygulanmaktadır (Çizer, 1999: 117). Terra sigillata astarının hazırlanmasında kullanılan killerin içeriği kadar suyun da oldukça önemi vardır. Astarla saf suyun kullanılmış olması seramiklerin astarının daha parlak olmasını sağlamaktadır (Çobanlı, 1996: 61).

Seramik yüzeyi genellikle nemli bir sünger ile silinerek astarlar seramiklere daldırma, akıtma, püskürtme veya fırça ile uygulanmaktadır (Çobanlı, 1996: 51-57). Terra sigillata seramiklerinde genel olarak daldırma yöntemi uygulanarak seramikler astarlanmaktadır. Daldırma tekniğinde seramiğin kuru olması gerekmekte çünkü yaş seramikler astar içine daldırıldığı zaman yumuşayarak bozulmaktadır. Seramikler astar boyaya elle veya bir maşa yardımıyla daldırılmakta ve seramiğin astar içinde bekletilme süresi seramiğin kalitesini belirlemektedir. Seramik astarın içinde çok bekletilirse seramik yüzeyinde kalın bir astar oluşurken, az bekletildiğinde de seramik yüzeyinde kuruma meydana gelmektedir. (Arcasoy, 1983: 179-180; Çoban, 1996: 51-52). Ayrıca terra sigillata seramiklerinde en çok kullanılan yöntemlerden biri de çift daldırma tekniğidir. Bu teknikte kap iki kez astara bastırılır ve ters döndürüldükten sonra astar kaideye doğru akar (Schlichtmann, 1988: 15-16). Daldırma yöntemi ile sırlamanın mümkün olmadığı koşullarda (örneğin çok büyük parçalarda) püskürtme yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntemde sırlanacak kabın üzerine sır, pistole adı verilen özel püskürtme tabancaları ile atılmaktadır (Arcasoy, 1983: 180). Akıtma yönteminde sır sürekli olarak beslenen bir haznenin alt kesit açıklığından, sürekli

bir film oluşturacak şekilde akitılır. Bu yöntem daha çok seramik endüstrisinde kullanılmaktadır (Arcasoy, 1983:181).

Terra sigillata seramiklerinin biçimlendirme ve dekorasyonu tamamlandıktan sonra astarlanan seramikler yavaş yavaş kurutulmakta ve ardından pişirme işlemine geçilmektedir. Terra sigillata kaplarının pişirimi için genellikle 920°-1050° C arasında bir ısı gerekmektedir. Böylece turuncu- kırmızı ve kahverengi tonlara ulaşmak mümkün olmaktadır. Fırının ısısının çok yüksek olması halinde terra sigillata seramiklerinin pürüzsüz, mumsu parlaklığını yitirdiği söylenmektedir (Çobanlı, 1996, 78; Cooper, 1972: 60; Acarsoy, 1983: 101-102). Seramiğin pişirilme aşamasında kırmızı renk tonu, fırın içindeki oksidasyon ortamında oluşmakta ve böylece seramik üzerinde mumsu, parlak bir yüzey elde edilmektedir (Acarsoy, 1983:101-102; Çobanlı, 1996: 59). Demir oranı ne kadar yüksek olursa, seramik de o ölçüde kırmızı renk almaktadır (Çobanlı, 1996:70).

2.3. Terra Sigillata Seramiklerinin Tipolojisi

Terra sigillata seramikleri Doğu ve Batı terra sigillataları olarak ikiye ayrılmaktadır. Doğu terra sigillataları kendi içinde Doğu Sigillata A, B, C ve D olarak gruplandırılırken; Batı terra sigillataları ise kendi içinde İtalya ve Galya sigillataları olarak gruplandırılmıştır.

2.3.1. Doğu Terra Sigillata Seramiklerinin Tipolojisi

Ele aldığımız Olba buluntuları içinde büyük önem taşıdığı için çalışmamızda bu gruba özel önem vermekteyiz. Doğu Akdeniz’de birçok merkezde üretilen DSA grubu sigillataların Olba’da da ele geçmiş olması, kentten Geç Hellenistik- Erken Roma Dönemi boyunca Doğu Akdeniz kentleri ile ticari ilişki içinde olduğunu göstermesi bakımından da önem taşımaktadır.

Anadolu’da Doğu terra sigillataların yaygınlaşmaya başladığı ilk seramik merkezlerinden biri Bergama’dır. Buradaki atölyelerde MÖ 2. yüzyılın ortalarından itibaren terra sigillata seramikleri üretilmeye başlanmıştır (Schäfer, 1968). Doğu sigillataları Bergama dışında özellikle Batı Anadolu’daki yerleşim merkezlerinde, Ege Adaları’nda, Yunanistan’da, Kıbrıs’ta, Mısır, Suriye- Filistin’deki atölyelerde görülmektedir. J.Hayes bu grubun ilk üretim yerinin Suriye olduğunu söylemektedir (Hayes, 1972: 54). Çoğu araştırmacıya göre

Suriye’de MÖ 2. yüzyılın ortalarında görülmeye başlanan bu seramiklerin, Anadolu’da önceden var olan geleneksel yerel üretim olan kırmızı astarlı seramiklerin devamı olduğu düşünülmektedir (Poblome-Zelle, 2002: 275). Hellenistik Dönem öncesine giden Anadolu’daki birçok seramik atölyesinde kırmızı astarlı seramikler yaygın olarak yapılmaktaydı. Hellenistik Dönem’de teknolojinin gelişmesi, metal kapların üretimindeki artış ve özellikle pişmiş toprak kap üretiminde kalıp tekniğinin yaygınlaşması sayesinde Anadolu’daki atölyelerde terra sigillata seramiklerin üretimi bu yeni tekniklerle devam etmiş, bu seramikler literatüre de “Doğu Sigillataları” olarak geçmiştir (Zoroğlu, 2003: 122).

Kendine özgü kil ve astarı olan bu grubu fark ederek, tanımlamasını ilk kez yapan Plinius’tur. Plinius, *Naturalis Historia* adlı eserinde Roma İmparatorluk Dönemi’nin ilk yarısında Romalılar’ın lüks kaplar kullandığını ifade etmiştir (Plinius, 35, 160-161). Plinius’un anlatımına göre Samos, Pergamon ve Tralleis’te sigillataların üretildiği düşünülmektedir. Pergamon Batı Anadolu’da terra sigillata üretiminde önemli bir merkezdir. (Plinius, 46,160,161).⁶

Zahn 1904 yılında Priene’den ele geçen buluntular doğrultusunda terra sigillata üzerine bir terminoloji oluşturur (Zahn, 1904: 447; Schlichtmann, 1988: 3). Çalışmasının zeminini Plinius’un (Plinius, 46,160,161) verdiği bilgiye dayandıran R. Zahn da Plinius gibi doğu sigillatalarını “Samos” ve “Bergama” üretimi olarak ikiye ayırmaktadır (Schlichtmann, 1988). R. Zahn bu sigillataların form bakımından Batı’daki Arretine kaplarına benzediğini; ancak çamur ve astarlarının bu kaplardan çok farklı olduğunu ve bu Priene sigillatalarının Batı’daki örnekleri ile eş zamanlı ortaya çıktığını söylemiştir. Priene’de ele geçen sigillata arasında Doğu Sigillata A (Bergama tipi D.S.A) ve Doğu Sigillata B (Samos tipi D.S.B.) kapları yoğunluktadır. Priene’de bulunan bu sigillata MS 1-2. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Bir başka grup olan ve S. Loeschke’nin Çandarlı (Pitane)’da yaptığı sondaj çalışmaları sonucu ortaya çıkan seramikler de “Çandarlı tipini” oluşturacaktır (Loeschcke, 1912: 344-407). Çandarlı’da 1911 yılında S. Loeschcke tarafından yapılan sondajlarda terra sigillata ele geçmiş ve bu sigillataların “eski” ve “yeni” safhalarda olmak üzere

⁶Samia etiam nunc in esculentis laudantur. retinent hanc nobilitatem et Arretium in Italia., in Asia Pergamum. Habent et Trallis ibi opera sua.

birbirini izleyen iki dönemde üretildikleri tespit edilmiştir (Loeschcke, 1912:346). Buluntu yerine bağlı olarak DSC (Doğu Sigillata – C) olarak adlandırılan Çandarlı üretimi seramikler ise açık kırmızı- koyu kahverengi renkte, az mikalı ve kilden yapılmıştır (Loeschcke, 1912: 37-350). S. Loeschcke, kazılar sonucunda Çandarlı’da aralarında tarihlleme, form ve fırınlama farkı bulunan erken ve geç olarak isimlendirdiği iki grup tespit etmiştir (Loeschcke, 1912: 37-350). Burada bulunan kaplar göz önünde tutularak erken dönemde üretilen kapların daha çok Arretine kaplarına benzediği görülürken, daha geç dönemde üretilen kapların ise Germania ve Galya’daki sigillatalara benzediği tespit edilmiştir. Erken dönem sigillatalarının dış yüzleri daha az itina ile yapılmışken, yeni döneme ait parçaların cidarlarının daha kalın olduğu görülmektedir (Zoroğlu, 1986: 5). Erken döneme ait sigillatalar Tiberius dönemine, yeni döneme ait olanlar ise MS 2. yüzyıla tarihlendirilir.Çandarlı’da 1911 yılında yapılan kazılarda ele geçen bu seramikler MS 1. yüzyıl’ın ikinci çeyreğine tarihlendirilmiş, MS 2. yüzyıldan sonra ise üretimi sonlandırıldığı bilinmektedir (Loeschcke, 1912: 37-350).

Antiochia malzemeleri üzerinde çalışan F. Waage ise 1948 yılında Bergama üretimini “Late Hellenistic Red Ware” (Geç Hellenistik Kırmızı Seramikler) ve “Early Roman Pergamene” (Erken Roma Bergama Seramikleri) şeklinde iki başlık altında inceler (Waage, 1948: 18). Hellenistik Pergamen sigillatala grubu MÖ 2. yüzyıl ortalarından MÖ 1. yüzyıl sonlarında yapılmışken, Erken Roma Pergamen grubu MS 1. yüzyılda yapılmıştır.

Terra sigillatalar ile ilgili günümüzde yaygın olan sınıflandırma M. Kenyon tarafından 1957’de Samaria’da ele geçen seramikler ışığında yapılır. Doğu sigillatalarının tarihlendirilmesindeki en doğru verileri Ren Irmağı kıyısındaki Roma Dönemi yerleşimine ait sigillatalar ile kıyaslanabiliyor olması bakımından Samaria’da ele geçen buluntular vermektedir. Samos, Bergama ve Çandarlı tipleri olarak adlandırılan üç tipi Kenyon 1957 yılında “A, B, C tipinde Doğu Sigillataları” olarak yorumlar. Genellikle çamur ve astar renklerinin özelliklerine bakarak ayırım yapan M. Kenyon, aşağıdaki üç ana grubu oluşturur: (Crowfoot- Kenyon, 1957: 281-283)

- DSA (Doğu Sigillata A)
- DSB (Doğu Sigillata B)
- DSC (Doğu Sigillata C)

Doğu sigillataların ayrımı özellikle hamur ve astar özellikleri dikkate alınarak yapılmış, formlarına göre bir ayrım söz konusu olmamıştır. DSA, DSB ve DSC olarak ayrılan bu üç tipin form çeşitlerinin birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir.

H. Robinson “Samos Seramikleri” olarak isimlendirdiği Atina Agorası’ndan ele geçen sigillataları form ve hamur özellikleri bakımından A ve B diye iki alt gruba ayırıp incelemiştir (Robinson, 1959: 12).

Labraunda kazı buluntuları ışığında konuyu ele alan P. Hellström ise, 1965 yılında bu sınıflama ve terminolojiyi daha ayrıntılı bir hale getirerek, DSA ile DSB’yi kendi içinde DSAI, DSAIL ve DSBI, DSBI olarak ikiye ayırır (Hellström, 1965). P. Hellström Hellenistik dönem üretimi olan sigillatalar için DSA-I; Roma İmparatorluk Dönemi içinde kullanılan ve Batı sigillata formlarının etkisini taşıyan sigillatalar içinse DSA-II terimini kullanmıştır (Hellström 1965: 28-30).

Terra sigillata seramikleri DSA, DSB ve DSC olarak üç tipe gruplandırılırken, 1978’de J. Hayes, Kıbrıs Sigillatalarını “DSD” olarak adlandırarak doğu sigillatalarının dördüncü sınıfını oluşturur (Schlichtmann, 1988: 5).

Hayes’in 1985 yılında yaptığı yayın doğu sigillataları üzerine en kapsamlı çalışmadır ve bu çalışma daha önce bu konu üzerinde çalışan araştırmacıların tespit ettikleri formları daha ayrıntılı bir şekilde sınıflandırır (Hayes, 1985; Atlante II, 9-78).

Doğu sigillatalarını formları bakımından değerlendirirsek; Hellenistik Dönem’de görülen bazı siyah astarlı kap formlarının kırmızı astarlı terra sigillata kap formları olarak görülmeye devam ettiği, bu sebeple de Hellenistik Dönem geleneğinin hem form hem de süslemeler bakımından devam ettirildiği bir tip olarak terra sigillata seramiklerinin ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Augustus Dönemi’ne kadar doğu sigillatalarda çok fazla bir biçim değişikliği olmamıştır. Ancak MÖ 1. yüzyılın son çeyreğinde yeni biçimler ortaya çıkmıştır. Özellikle MS 1. yüzyılda doğu-batı arasındaki ticari etkileşimin artmasıyla birlikte her iki bölge de form açısından pek çok benzerlik gösteren kapların farklı atölyelerde üretildiği düşünülmektedir.

Doğu sigillataların üretim yerleri hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. DSA'nın atölyelerinin Akdeniz Havzası ve Tarsus, Antiokhia, Kuzey Suriye'de Samaria ve Hama gibi antik kentlerde olduğu düşünülmektedir (Hayes, 1973: 450; Hellström, 1971: 28). J. Hayes'e göre DSA'nın üretim yeri Antiochia ve Samaria'dır (Hayes, 1973: 450). Ancak M. Schlichtmann, Roma Dönemi'nde Tarsus'un Anadolu'daki üretim yeri olduğunu düşünmektedir (Schlichtmann, 1988: 6). M. Kenyon'a göre ise DSA'ların ilk üretim yeri Samaria'dır (Crowfoot-Kenyon, 1957: 219).

Çizelge 2.1. Terra Sigillata Seramiklerinin genel tarihlendirilmesi ve değerlendirilmesi

Çalışmayı yapan	Çalışma alanı	Yapılan çalışma
DRAGENDORF		Sigillatalar üzerine ilk çalışmayı yaparak, bu kapları " batı terra sigillatalar " olarak tanımlamıştır.
HAYES	Doğu'da	Anadolu ve Suriye'de MÖ 150'de terra sigillata üretimi başlamıştır.
HAYES	Batı'da	Arretina kapları MÖ 40
ZAHN	Doğu Sigillata A: Bergama Tipi Doğu Sigillata B: Samos Tipi	1904 yılında Priene'den ele geçen buluntular doğrultusunda
LOESCHKE	Doğu Sigillata C: DSC I DSC II	Loeschcke, Çandarlı'da 1911 yılı kazılar sonucunda aralarında tarihleme, form ve fırınlama farkı bulunan erken ve geç olarak isimlendirdiği iki grup tespit etmiştir.
WAAGE	Pergamon Tipi: <ul style="list-style-type: none"> Late Hellenistic Red Ware (Geç Hellenistik kırmızı seramikler) Early Roman Pergamene (Erken Roma Bergama Seramikleri) 	Waage 1948 yılında Antiochia malzemeleri üzerinde çalışarak bu ayrımı yapmıştır.
KENYON	Pergamon Tipi—Doğu Sigillata A Samos Tipi—Doğu Sigillata B Çandarlı Tipi—Doğu Sigillata C	Terra Sigillatalar ile ilgili günümüzde yaygın olan sınıflandırma Kenyon tarafından 1957'de Samaria'da ele geçen seramikler ışığında yapılır.
HELLSTRÖM	Doğu Sigillata A: DSA I DSA II Doğu Sigillata B: DSB I DSB II	1965 yılında Labraunda kazılarında ele geçen seramik buluntuları ışığında Hellström bu ayrımı yapar.
HAYES	Kıbrıs Sigillataları-- ESD	Hayes tarafından Paphos örnekleri ışığında 1967 yılında tanımlanarak bu grubun tipolojisi oluşturulmuştur.

DSB'nin üretim yerinin Ephesos ve Tralleis olduğu düşünülmektedir (Schlichtmann, 1988: 7). Plinius'un "Tralleis'te üretilen parlak astarlı sofa kapları" (Plinius, *Naturalis Historia* XXXV 35,160) tanımından yola çıkılarak Tralleis DSB'lerin üretim merkezi yeri olarak kabul edilmiştir. DSB'ler Ege ve yakın çevresinde Samos, Olbia, Tarsus, Antiochia, Samaria, Alexandria ve Pompeii'de ele geçirilmiştir.

DSC atölyesi olarak Bergama ve Çandarlı tespit edilmiştir (Hellström, 1971: 28). Bu seramik grubu ise Atina, Korinth ve Karadeniz'de ele geçirilmiştir.

2.3.1.1. Doğu Terra Sigillata A

DSA seramiklerini üreten atölyelerde hamur, astar yapıları ve renkleri bakımından farklılıklar görülse de pişirme ve astarlama teknikleri benzerlik göstermektedir. Ayrıca bu atölyelerde üretilen seramikler form açısından da birbirine benzemektedir. Bu atölyelerde genellikle tabak, düz ya da içe çekik ağızlı kâse ve fincan üretimi yapılmaktadır. Bergama atölyelerinde üretilen DSA grubunda üç farklı tipte hamur yapısı görülmektedir. Bergama sigillatalarında en az görünen grup olan ve MÖ 2-1. yüzyıl arasında sık görülen grubun hamuru toprak sarısı, açık ve koyu sarı arasında değişen renklere sahiptir. İkinci grubun hamur rengi ise sarımsı kırmızı ve kahverengimsi kırmızıdır. Üçüncü grubun hamur rengi de kırmızıdan, kırmızımsı kahverengiye kadar değişmektedir (Erol, 2011: 34-38). Genel olarak bu seramik grubunun kili sert ve tanecikli, ince- iyice elenmiş kum katkılıdır. Rengi ise kahverengimsi kırmızı ile turuncumsu kırmızı arasındadır (Munsell 10 YR 8/3-8/4 ile 7,5 YR 7/6-8/6). Astar tabakası parlak ve koyu kırmızı (Munsell 2,5 YR 4/6, 4/8) renktedir ve kalite olarak Arretina seramiklerine benzer. Genellikle sarımsı bir hamuru vardır ve bu hamur rengi MÖ 1. yüzyılda yoğun olarak görülmektedir. Geç Hellenistik dönemde ise hamur rengi açık devetüyü olarak değişmektedir. İmparatorluk Dönemi örnekleri ise parlak, canlı kırmızı astarlı ve açık turuncu hamurludur (Hayes, 1986).

Bu seramikler üzerinde astarlama işlemi daldırma ve fırça tekniği birlikte uygulanarak yapılmaktadır. Astarlama işlemi esnasında seramiklerin üzerinde iki aşamada astarlandıklarını gösteren koyu renk bir çizgi bulunmaktadır ve bu özellik genellikle Doğu Sigillata A kaplarında görülmektedir. Bergama atölyesinde üretilmiş olan sigillata örneklerinde çift daldırma tekniği kullanılmaktadır. Bu teknik kabın önce bir tarafı sonra diğer tarafının batırılması ile uygulanmaktadır. Uygulanan bu tekniklerin ardından kapların

kapların dış yüzeyi özenli bir şekilde perdahlanırken, iç yüzeyi ince bir fırça ile düzeltilmektedir (Tekocak, 2006).

Doğu Sigillata A grubu seramiklerinde bezemeler genellikle kapların tondosunda olup, aplike, baskı ve rulet teknikleri ile yapılmaktadır. Tabakların tondosunda palmet ve rulet süslemeleri, İsis sembolü yer almaktadır. Rulet tekniği tekerlekli bir alet yardımı ile seramiklerin iç kısmına ya da dış kısmına tek ya da çok sıralı olarak yapılırken, baskı bezemeler kapların iç kısmına, merkeze yapılmaktadır (Erol, 2011; Yıldız, 2006: 42). Baskı yönteminde palmet ve rozet süslemeleri genellikle DSA'ların tondosunda rulet süsleri arasına yapılmaktadır. DSA tondolarında görülen ve ilk kez doğu'da ortaya çıkmış bir diğer süsleme olan İsis sembolü başlangıçta İsis'in tacı olarak tanınmış ve tüm Hellenistik dünyaya yayılmıştır (Crowfoot- Kenyon, 1957: 322; Yıldız, 2006: 43). Bu sembol DSA kaplarında severek işlenmiştir. DSA seramiklerine İtalya sigillatalarından geçen Aplike tekniği ise farklı kalıplarda şekillendirilmiş olan motiflerin gövdeye uygulanması yöntemidir (Erol, 2011).

Bu grubun kap formları arasında hafif dışa dönük kenarlı, alçak- hafif kavislendirilmiş kenarlı- halka kaideli tabaklar görülmektedir (Goldman, 1950: 174). Yarım küresel karınlı, dışa dönük ağız kenarlı, sığ kâseler de bu grup arasında görülen yaygın formlar arasında yer almaktadır. Ayaklı kâselere oranla daha az görülen ayaksız yarım küre veya yumurta biçimindeki kâselerdir (Yıldız, 2006: 59). MÖ 2. yüzyılda görülen kâse örneklerinde kaideler daha alçak iken; MÖ 1. yüzyılda üretilen kâselerde kaideler daha yüksek ve halka biçimindedir (Hayes, 1985: 19,20; Crowfoot- Kenyon, 1957: fig.65). Bunlar dışında bardaklar, fincanlar, testiler, skyphoslar ve yayvan çanaklar da bu grubun kap formları arasında yer almaktadır (Derin, 1994:151; Çemen, 2009: 13). Fincanların ağız kısmı genellikle dışa çekik, gövdeleri ise omurgalıdır. MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısı ve MÖ 1. yüzyıl aralığında görülen DSA grubunun formları genellikle yuvarlak profil gösterirken, MÖ 1.yüzyılın sonundan itibaren bu grubun formlarında keskin hatlar görülmektedir (Erol, 2011).

Doğu Terra Sigillata A seramikleri konusundaki çalışmayı yapan R. Zahn, çalışmasının zeminini Plinius'un verdiği bilgiye dayandırarak 1904 yılında Priene'den ele geçen buluntular doğrultusunda bir terminoloji oluşturmuş ve bu grubu Bergama'da yoğun olarak ele geçmesinden dolayı "Pergamon Sigillataları" olarak adlandırmıştır (Zahn, 1904: 447;

Zoroğlu, 1986: 63-64). R. Zahn bu sigillataların form bakımından Batı'daki Arretine kaplarına benzediğini; ancak çamur ve astarlarının bu kaplardan çok farklı olduğunu ve bu Priene sigillatalarının Batı'daki örnekleri ile eş zamanlı ortaya çıktığını söylemiştir (Zahn, 1904: 430). Daha sonra 20. yüzyıl içinde birçok araştırmacı bu grup üzerinde çalışmalar yaparak kendi tipolojilerini oluşturmuş; ancak M. Kenyon'un yapmış olduğu tipoloji herkes tarafından kabul görmüştür (Crowfoot- Kenyon, 1957: 282-342).

Doğu Akdeniz'de ortaya çıkmış olan doğu sigillata grubu seramiklerinin üretimine ne zaman başlandığı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Samaria ve Atina agorasından ele geçen veriler doğrultusunda bu seramiklerin üretiminin başlangıcı için MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısı verilmektedir (Jones, 1950: 172-201; Waage, 1948: 25; Robinson, 1959:11). J. Gunneweg bu seramiklerin MÖ 3. yüzyılın sonu ile MS 2. yüzyıl aralığında görüldüğünü savunurken; Samaria buluntuları üzerinde çalışan M. Kenyon bu seramiklerin üretim tarihinin MÖ 1. yüzyılın birinci yarısı olduğunu söylemektedir (Gunneweg, 1983: 77; Crowfoot- Kenyon, 1957: 284). MÖ 1. yüzyılın üçüncü çeyreğine kadar İtalya, Kıta Yunanistan, Batı Anadolu, Kıbrıs, Kilikya, Tarsus, Suriye, Filistin, Aşağı Mısır'ı kapsayan bir coğrafya üzerine yayılmış olan DSA seramiklerinin üretiminin MS 2. yüzyılda azaldığı bilinmektedir (Erol, 2011; Poblome- Zelle: 2002:276).

M. Kenyon'a göre Pergamon üretimleri "DSA" (Doğu Sigillata –A) olarak adlandırılmakta olup; bu seramik örnekleri sadece Pergamon'da veya buraya yakın merkezlerde değil, tüm Doğu Akdeniz Bölgesi'nde geniş bir yayılım göstermiştir. Doğu Anadolu, Suriye-Filistin, Cilicia'da: Tarsus, Yunanistan'da: Makedonya- Corinth, Batı Anadolu'da: İonia, Güney Anadolu'da: Lykia ve Pamphylia, Kıbrıs'ta: Vessberg, Komagene, Kuzey Afrika, İtalya, Samsat, Samaria, Tel Anafa gibi merkezlerde yoğun bir şekilde Doğu Sigillata A seramikleri görülmektedir. (Crowfoot-Kenyon, 1957; Hayes, 1973: 450; Özdilek, 2017: 340; Adak, I: 12; Zoroğlu, 1986: 62). Antakya ve Samaria'da yapılan kazılar sonucunda J. Hayes bu grubun ilk üretim yerinin Suriye olduğunu söylemektedir (Hayes, 1973:450). Hellenistik Dönem'de Suriye'de en büyük üretim merkezinin Antakya olduğu bilinmektedir (Kramer, 2004: 137; Çorbacı, 2016:499). Hellenistik Dönem'de Suriye ile Filistin çok yoğun bir ticaret ilişkisi içinde olduğundan Antakya mallarının bu bölgede görülmüş olması muhtemeldir. Antakya'daki Bergama tipi sigillatalar M. Kenyon'un yaptığı sınıflandırmaya göre A tipine aittirler. F. Waage'nin ele aldığı Doğu Sigillatalar "Pergamen" olarak adlandırılmış, bu seramikler de "Hellenistik Pergamen" ve "Erken

Roma Pergamen'' olmak üzere iki ayrı dönem içinde ele alınmışlardır (Waage, 1948). N. Kramer, doğu sigillatolar'ın ortaya çıktığı bölgenin Suriye- Filistin çevresi olduğunu iddia etmektedir (Kramer, 2004: 174). Malfitana Doğu Akdenizde yaptığı araştırmalar sonucunda Suriye'de yoğun bir DSA grubu olduğunu tespit etmiştir(Malfitana, 2002: 147;Çorbacı, 2016: 499). K. Slane, Tel Anafa ve Hama buluntularını inceleyerek burada ele geçen DSA'ların orijinal kaynağının Kuzey Suriye'de olduğunu söylemiştir (Slane, 1997: 272).

DSA'ların yaygınlaşmaya başladığı ilk merkez olan Bergama'da hem akropol hem de Asklepiaion'da terra sigillatolar ele geçmiş ve bu malzeme J. Schäfer tarafından incelenmiştir (Schäfer, 1962: 777; Schäfer, 1968: 81). J. Schäfer Bergama'da ele geçen bu parçaları LokalPergamen (açık kahverengi hamurlu, az mikalı, portakal kırmızısı astarlı), Samos Tipi (tarçın renkli hamurlu, mikalı, portakal kırmızısı astarlı) ve Pergamen Tipi (açık kırmızı hamurlu, koyu kırmızı astarlı) olmak üzere üç ayrı gruba ayırmıştır (Schäfer, 1962). Asklepiaion'da bulunan parçalar MS 1. yüzyılın ilk çeyreği ile MS 2. yüzyılın ilk çeyreği arasına tarihlendirilirken; yukarı şehirde bulunan en erken terra sigillatolar ise MÖ. 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir. A. Conze ise Yukarı Şehir'de MÖ 2. yüzyıl başlarına tarihlenen seramiklerin varlığından bahseder (Conze, 1903: 23). L. Zoroğlu, Bergama'da yapılan kazılar sonucunda birkaç ayrı formda tabak, çanak ve fincanın ele geçtiğinden bahsetmektedir (Zoroğlu, 1986:65).

Samsat DSA'larını araştıran L. Zoroğlu DSA'lara ait iki alt grup tespit etmiştir (Zoroğlu, 1986:70). Samsat DSA'ları genelde Aşağı Şehir ve Urfa kapısındaki çalışmalar esnasında bulunmuş, bu iki alandan DSA'lara ait 15'e yakın ayrı form tespit edilmiştir. Samsat DSA'ları kil özelliklerine göre A ve B olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. A grubuna ait seramiklerin hamuru soluk ve açık kırmızı deve tüyünde, gözenekli, az mikalı, yer yer iri taneler halinde kireç parçalarına sahip killidir. B grubuna sahip seramiklerin kil özellikleri A grubu seramikleri ile benzer olup sadece hamuru çok açık sarımsı krem ve mikasızdır (Zoroğlu, 1986: 71). L. Zoroğlu tarafından, Aşağı Şehir'deki sigillatolar MS 2. yüzyıla, Urfa kapısındaki sigillatolar ise MS 1-2. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Zoroğlu, 1986: 74).

Cilicia buluntularından söz etmek gerekirse, öncelikle Tarsus (Gözlükule) buluntularını belirlemek mümkün olacaktır. Tarsus Cumhuriyet Alanı kazıları sonrasında Geç Antik Çağ kalıntılarının bulunduğu bölüm, Tarsus'un Geç Antik Dönemi'ne ışık tutması açısından

oldukça önemlidir. Tarsus'ta ilk kazılar 1930'lu yıllarda Gözlü Kule Höyüğü'nde gerçekleştirilmiştir. Burası şehrin en erken yerleşim yeri olduğu için yapılan kazılar sonucunda elde edilen yayınlar daha çok prehistorik uygarlıklara yönelik olmuştur. Höyüğün üst katmanında bulunan Geç Antik Çağ'a ait olan veriler ise oldukça yüzeysel bir şekilde incelenmiştir (Goldman, 1950: 17). Tarsus Cumhuriyet Alanı kazılarında oldukça zengin bir grubu oluşturan Geç Roma seramikleri ise yeni ve kapsamlı bir şekilde incelenerek değerlendirilmesi yapılmıştır (Adak- Adıbelli, 2006: 8). Dönemin lüks üretimi olarak nitelendirilen bu malzeme grubu Tarsus'ta Cumhuriyet Alanı, Gözlü Kule ve Donuktaş kazılarında ele geçmiştir. 1934- 1939 ve 1947- 1949 yılları arasında H. Goldman başkanlığında Gözlü Kule'de gerçekleştirilen kazılardan ele geçen Hellenistik ve Roma dönemine ait seramikler F.F. Jones tarafından yayınlanmış, F. Waage'nin tipolojisi ve kronolojisi kullanılarak sınıflandırılmıştır (Goldman, 1950). Donuktaş olarak adlandırılan Roma tapınağında 1982- 1992 yılları arasında kazılar yapılmış, buradan çıkan az sayıdaki seramikler oldukça yüzeysel bir biçimde ele alınmıştır (Adak, 2006: 12). Cumhuriyet Alanı'nda 1994 yılında yapılan kazılar Tarsus şehrinin Roma ve Geç Roma Dönem'lerine ait verilerin kaynağı olmuştur. Bu veriler arasından Roma Dönemi'nin karakteristik kapları olan terra sigillata bizim için önemlidir (Zoroğlu, 1995: 246).

Tarsus'ta siyah astarlı seramiklerin ortadan kalkmasından hemen önce Roma tabakalarında kırmızı astarlı seramikler görülmeye başlanmış, Erken İmparatorluk Dönemi'nde ise yoğun bir şekilde görülmeye başlanmıştır. Tarsus'ta MÖ 2. yüzyılın ortasında terra sigillata seramikler görülmeye başlanmıştır (Jones, 1950: 172-181). Bu seramiklerin olasılıkla Kıbrıs veya Suriye kaynaklarından beslenip bu bölgede de görülmüş olduğu düşünülmektedir (Malfitana, 2002: 143). Ayrıca Tarsus Cumhuriyet Alanı Sütunlu Cadde'de yapılan kazılarda MÖ 2. yüzyılın ortalarından itibaren Doğu Sigillata A grubu seramikler ele geçmiştir. Tarsus'ta DSA grubuna ait seramikler özellikle A terasında yapılan çalışmalar esnasında Sondaj 1 Açmasında yoğun olarak bulunmuştur (Yıldız, 2006: 69). DSA grubuna ait örnekler daha çok özellikle cadde ile stylobat arasındaki dolguda bulunmuştur. Bu seramiklerin üretimini kanıtlayan fırın tespit edilememiş; ancak ele geçen yoğun buluntu grubu, iki farklı kalitedeki seramikler Tarsus'un Doğu Sigillata A grubu seramiklerinin üretim yeri olabileceğini düşündürmektedir (Yıldız, 2012: 532; Zoroğlu, 2006:66; Alkaç- Kaplan, 2017: 21). İlk gruba ait DSA'ların kili soluk kırmızı, kiremit kırmızısı, açık kahverengi renkte olup az miktarda mikalıdır. Kil oldukça serttir. İkinci grubun kil rengi ise çok hafif tonda kırmızılığa sahip sarı- krem renktedir. Kilin

içinde mika yoktur. Bu iki grup seramiklerin astarları ise parlaktır. İlk grup DSA'ların astar rengi portakal kırmızı- açık kırmızı- sarımsı kırmızıyken; ikinci grubun astar rengi daha çok kırmızı- kahverengidir. Gözlü Kule'den Roma tipinin en erken terra sigillata seramiği, "Hellenistik Pergamene" (Doğu Sigillata A) olarak isimlendirilen seramiktir. Bu "Hellenistik Pergamene" seramiklerinin üretimi için MÖ 2-1. yüzyıllar verilir. "Hellenistik Pergamene" seramiğinin oldukça tekdüze bir stili vardır ve profili çok fazla gelişmemiştir (Yıldız, 2006: 55). Tarsus'ta ele geçen sigillataların kili deve tüyü kırmızıdır ve az miktarda mika katkılıdır. MÖ 2.yüzyılın başlarından Erken İmparatorluk Dönemi başlarına kadar görülmektedirler (Jones, 1950: 72; Yıldız, 2006:70).

2.3.1.2. Doğu Terra Sigillata B

Astar rengi genellikle açık ve mat kırmızı, bazense soluk portakal rengi olan Doğu Sigillata B grubunun kili genellikle parlak kırmızı, kahve- kırmızı, portakalımsı bir renktedir ve oldukça yoğun bir şekilde mika katkılıdır. Bu seramik grubunun hem kili hem de astarı oldukça gözenekli olmakla beraber DSB I ve DSB II seramiklerinin üretimi birbirinden farklıdır. Oldukça sert dokulu ve bol miktarda mika katkılı olan erken örneklerin içinden iyi derecede fırınlanmış olan kapların kili ise pembemsi kahverengi (Munsell 5YR 6/6 ve 2.5 YR 6/6-5/8) renkte olup, oldukça parlak olan astarı ise kırmızımsı turuncu (Munsell 2.5 YR 4/8-5/8) renktedir (Gassner, 1997: 129). DSB kaplarının astarı ise aynı DSA'da olduğu gibi çift daldırma tekniği ile yapılmıştır (Hayes, 1973: 452; Yıldız, 2006: 30). Astarı portakal kırmızısı renkte ve parlak olan DSB grubunun geç üretim örnekleri ise, MS 75- MS 150 yılları arasında üretilmiştir. Bu grubun seramikleri daha yumuşak dokulu olmasına rağmen erken örneklere göre daha kaba bir işçilik göstermektedir (Hayes, 1973: 453). Geç örneklerin hamur rengi pembemsi kahverengi (Munsell 7.5 YR 8/6), astarı ise turuncumsu kırmızı (Munsell 2.5YR 4/8-5) rengindedir (Kenrick, 1985: 245). Geç üretim olan bu seramik örneklerinde çift daldırma izleri nadiren görülür (Hayes, 1973: 452).

Oldukça iyi yivlerle oluşturulan girift kalıplar DSB seramikleri üzerinde yoğun olarak görülmektedir ve bu seramik grubunun form çeşitliliği oldukça fazladır (Hayes, 1973: 452). Özellikle İtalyan Sigillatalarında kullanılan kalıp tekniğiyle yapılan DSB seramiklerinin formları çoğu zaman keskin hatlıdır. Ayrıca keskin hatlı formların yanında

daha yuvarlak hatlı kaplar da üretilmiştir. Keskin hatlı formlarına bu grubun erken örnekleri olduğu düşünülmektedir (Hayes, 1973: 452).

DSB seramik grubu içerisinde yoğun olarak tabak, kâse ve fincan türünde kaplar üretilmiştir. Kalıp tekniğinin yanında çark yapım tekniği de kullanılan bu tabakların üretimleri MÖ 1. yüzyılın sonlarından MS 1. yüzyılın ilk yarısına kadar devam etmiştir (Hayes, 1985: 53).

Arretine etkisini en çok yansıtan grup Doğu Sigillata B kaplarıdır. Bu kaplar üzerinde Arretine kaplarında görülen kabartmalar, bir ya da iki satırlı dikdörtgen çömlekçi damgaları, damgalanarak oluşturulan palmet ve rozet gibi motifler taklit edilmiştir. DSB kâselerinde ve tabaklarda daha çok İtalyan sigillatalarında kullanılan kalıp tekniği ve çark tekniği birlikte kullanılmıştır. Kalıp tekniği ile yapılmış kâselerde gövde çoğunlukla konik olduğu gibi hafif küresel olarak yapılmış örnekler de mevcuttur. Kalıp tekniği kullanılmadan yapılmış kâseler ise genellikle düz, dışa sarkık, hafif içe ya da dışa çekik ağızlı yapılmışlardır. Gövdeleri küresel veya konik olacağı gibi kaideleri ise halka ya da düz dip biçiminde yapılmıştır (Hayes, 1985: 59).

Akdeniz dünyasında Arretine etkisini başarılı bir şekilde yansıtan, Tarsus, Antiochia, Atina agorası gibi yerleşimlerde ele geçen bu seramikler ilk kez Zahn tarafından yapılan tanımlamayla Samos sigillatları olarak adlandırılır (Zahn, 1904: 445; Robinson, 1959: 12). Ancak daha sonra yapılan çalışmalarda “Samos sigillatları” teriminin yanlış bir adlandırma olduğu düşünülmektedir (Robinson, 1959; Zoroğlu, 1986; Hayes, 1972: 9-10). Atina agorasından ele geçen seramikleri inceleyen ve bu seramikleri form ve astar farklılıkları bakımından iki ayrı gruba ayıran H. Robinson, MÖ 10- MS 75 yılları arasına tarihlendirilen erken evre seramiklerine Samos B, MS 75- 150 yılları arasına tarihlendirilen geç evre seramiklerine ise Samos A adını vermiştir (Robinson, 1959: 12). 1959 yılında Samaria’da yaptığı çalışmalar ışığında bu sigillatları Doğu Sigillata B olarak isimlendiren Kenyon ise bu grubun ilk örneklerinin MÖ 1. yüzyılda görüldüğünü söyler (Crowfoot-Kenyon, 1957).

Doğu Sigillata B seramiklerinin en erken örnekleri Augustus Dönemi’ne (MÖ 1. yüzyılın sonları) tarihlendirilir. Bu seramik grubunun üretimi MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyılın ilk

yarısına kadar artış göstermiş olup en doruk noktasını MS 50 ile MS 100 yılları arasında yaşamış ve MS 150 de bu seramiğin üretimi tamamen durmuştur (Lund, 2003: 130).

Bu seramik grubunun üretim yerinin neresi olduğu ile ilgili birtakım sorunlar olmuştur. Zahn, DSB grubunun üretim yerinin Priene olduğunu iddia ederken; Efes'teki eski ve yeni kazılarda Bazilika ve Prytaneion'dan ele geçen Doğu Sigillatalar ile Batı Sigillatalar içinden genellikle damgalı olanları ele alan Mitsopoulos- Leon, Bazilika ve Prytaneion'dan ele geçen Doğu Sigillata A ve B gruplarını Samaria, Atina Agorası ve Olbia buluntuları ile karşılaştırarak bu seramik grubunun üretim merkezinin Ephesos olduğunu iddia etmiştir (Zahn, 1904: 446; Leon, 1972- 1975: 498). M. Leon, Efes'te ele geçen sigillataları Bazilika'nın yapım tarihiyle bağlantılı olarak MÖ 1. yüzyıl ortalarına veya daha da öncesine tarihlendirilmek istemiştir. Bu durum DSB'lerin ilk defa ortaya çıktığı tarihin daha da önceki bir zamana alınması açısından yenidir.

J. Hayes ise DSB seramiklerinin üretim yerinin Tralleis olduğu görüşünü, antik yazar Plinius'un "Naturalis Historie" kitabındaki yazdıklarına ve Notion kentinde bulunan sigillatalara dayanarak ortaya atmış ve bu görüş kabul görmüştür (Plinius, Naturalis Historia XXXV 46,160-161). Bu görüşü doğrulamak amaçlı Tralleis'in üretim merkezi olduğuna dair kanıt olarak gösterilen Notion kaynaklı EKKAI/ CAPHS mühürlü bir parça Tralleis'in imparatorluk dönemindeki resmi ismi olan KAESAREIA'ya işaret etmekte ve bunun yanında kil analizleri de Tralleis'in üretim merkezi olduğunu desteklemektedir (Lund, 1996: 127,133). Plinius da Tralleis'te üretilen parlak, çok ince ve kırılğan masa kaplarından bahseder.⁷ Tralleis kentinin adının MS 1. yüzyıldan itibaren "Kaiseria" olarak değiştirildiğini söyleyen J. Hayes'in, Notion'da ele geçen DSB seramikleri üzerine bir çalışma yapıp, bu seramikler üzerinde Kaiseria baskılı seramikler bulması ve son yıllarda Tralleis kentinde yapılan kazı çalışmaları doğrultusunda ele geçen buluntular Tralleis'in DSB grubu seramiklerinin üretim merkezi olduğunu kanıtlamıştır (Hayes, 1973: 452). Günümüzde de DSB grubu sigillatalarının üretim merkezinin Tralleis olduğu görüşü yaygın bir şekilde kabul görmektedir. Ayrıca Outschar 196 yılında yaptığı bütün Batı Anadolu'yu kapsayan çalışmasında Tralleis'in kil yapısının diğer yerleşimde bulunan

⁷Pilinius Naturalis Historia XXXV 35,160, LCL 10 Vols "Bu maksat için insanlar ekseriyeti pismis toprak kaplarkullanıyor. Masa kapları arasında Samos malzemesinin İtalya'da Arezzo ve sadece fincanlar için Sorrento, Asti, ve Pollenza, İspanya'da Sagantum ve Anadolu'da Bergama. Aynı zamanda Anadolu'da Tralleis ve İtalya'da Modena. Onların her birinin kendine ait üretimleri vardır. Çünkü ülkelereseref getiriyor ve bunların malları çömləkçinin çarkından çıkan malzeme o kadar ünlü kideniz ve kara yolu ile naklediliyor."

sigillatalar ile örtüştüğünü savunmuştur (Otschar, 1996:99). Asya Eyaleti'nin başkenti olan Ephesos, Tralleis'e yakınlığı dikkate alındığında Doğu Sigillata B seramikleri için oldukça önemli bir diğer buluntu merkezidir (Leon, 1972- 75: 50-507). Doğu Sigillata B seramiklerinin yayılım alanı Yunanistan, Güneybatı Anadolu kıyıları, Karadeniz, Suriye, İtalya ve Afrikadır (Waage, 1948: 38; Jones, 1950: 186).

Labraunda'daki Doğu Sigillataları ele alan P. Hellström ise, burada Doğu Sigillata A'nın az miktarda, Doğu Sigillata B'nin ise çok sayıda bulunduğunu söylemektedir (Hellström, 1965). Labraunda'da Doğu Sigillata A ve B tiplerine ait çeşitli formlarda tabak, çanak, fincan parçaları ele geçmiştir.

2.3.1.3. Doğu Terra Sigillata C

Doğu Sigillatalarının en geç grubu olan DSC kapları “Çandarlı” olarak da tanımlanmaktadır. Bu seramik grubundan sonra sırayı literatürde “Kırmızı Astarlı Geç Roma Seramikleri” olarak adlandırılan kaplar alacaktır. Bu seramikler görünüşleri bakımından İtalyan sigillatalarının geç örneklerine benzemektedir (Crowfoot- Kenyon, 1957: 282; Uslu, 1994: 29).

A. Conze, Pergamon'dan ele geçen seramik grubu içinde DSA'dan farklı form ve hamur özellikleri gösteren bir grubun varlığından söz eder (Conze, 1903: 23). Bunun üzerine Bergama çevresinde üretim yapan önemli bir merkez olan Pitane'de S. Loeschke 1912 yılında bazı deneme kazıları yapmış ve bu kazılar sonucunda ortaya çıkardığı seramik atölyesi kalıntılarına dayanarak yeni bir sigillata grubu olan bu kapları “Çandarlı” olarak adlandırarak yayınlamıştır (Loeschke, 1912: 344-407). Daha sonra Samaria kazı buluntularından yola çıkan M. Kenyon ise bu kapları “Doğu Sigillataları C” olarak adlandıracaktır (Crowfoot- Kenyon, 1957: 283). Doğu Sigillataları C grubu üzerine kapsamlı bir araştırma yapan M. Schlichtmann, bu seramik grubu için Bergama'da Ketioştal Dağı etekleri ve Bergama yakınlarındaki Çandarlı olmak üzere iki üretim yeri olduğunu savunmuştur (Schlichtmann, 1988: 8).

S. Loeschke Çandarlı'da yaptığı kazıların sonucunda ele geçen kandil parçaları üzerine yaptığı çalışmalardan elde ettiği verilere göre bu kapların üretimini MS 1. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlendirmiş, bu kapların MS 2. yüzyıla kadar üretildiğini söylemiş, bu tarihten

sonra üretiminin kesildiğinden bahsetmiştir (Loeschke, 1912: 402). M. Schlichtmann ise bu seramiklerin MÖ 2. yüzyılın üçüncü çeyreğinden MS 2. yüzyıla kadar üretildiğini söylemiştir (Schlichtmann, 1988: 8-10; Zelle, 1997: 14). Bu seramiklerin ne zaman üretildiği konusunda kabul gören genel kanı ise MÖ 2. yüzyılın üçüncü çeyreğinden itibaren üretilmiş olmasıdır. MS 3. yüzyılda Akdeniz ticaretine African Red Slip kaplarının hâkim olmasıyla birlikte DSC seramik grubunun üretiminde bir azalma olduğu ve MS 4. yüzyılda bu kapların üretimi tamamen durduğu önerilmektedir (Kenrick, 1985: 257). Doğu Sigillata C seramikleri MS 3. yüzyılın sonuna kadar üretilmiş olup, bu yüzyıldan sonra artık Phokaia kırmızı astarlı seramikler yükselişe geçecektir.

DSC grubunun üretim bölgesi Batı Anadolu olmakla birlikte oldukça geniş bir yayılım göstererek bu gruba ait malzemeler Atina, Korinth, Karadeniz, İtalya, Kuzey Afrika ve Suriye'de de ele geçmiştir (Akyürek, 1991: 25). Doğu Sigillata C erken üretim olan ve MS 1. yüzyıla tarihlenen malzeme Ege'nin Kuzey ve Kuzeybatısı'nda yoğun olarak görülürken; MS 2. ve 3. yüzyılda bu kaplar Karadeniz'den Kuzey Afrika'ya kadar geniş bir yayılım göstermiştir.

Hamur rengi genellikle sarı, sarımsı kırmızı, kırmızımsı kahve ve koyu kırmızı şeklinde olan Doğu Sigillata C grubu seramikler kil ve astar özellikleri bakımından birbirine benzemediği için iki gruba ayrılmış, erken ve geç dönem olmak üzere iki grup şeklinde ele alınmıştır. S. Loeschcke, DSC seramiklerini hamur ve astarında görülen farklılıklar nedeniyle iki gruba ayırmıştır. Bunlar DSC-I ve DSC – II seramikleridir. Loeschcke erken olan grubu Tiberius dönemine, geç olan grubu ise MS 2.yüzyıla tarihlendirmiştir (Loeschcke, 1912).

Doğu Sigillata C seramiklerinin erken grubun hamuru ince katkılı, orta sert, sarımsı kırmızı renkli bir kil yapısı vardır ve iri mika katkılıdır. Geç döneme ait kapların hamuru ise sıkı, ince ya da orta taneli olup kili sarımsı kahverengi ve açık kırmızıdır. Bu geç dönem kaplarında altın veya gümüş mika katkısı bulunmaktadır.

DSC kapları daldırma yöntemiyle tamamen astarlanmış olup, astar erken grupta sarımsı kırmızı renkteyken geç dönem örneklerinde parlak kırmızı renktedir. Geç dönem seramiklerinde kabın iç kısmında kalın ve parlak olan astar, dışta daha incedir.

Doğu Sigillataları ile başlayan mühürleme modası Batı Sigillatalarının doğu piyasasında yer almaya başlamasıyla da devam etmiştir. Bu modayı DSC seramikleri de takip etmiş, ancak Geç Hellenistik Dönem örneklerinde mühürleme yapılmamıştır.

DSC grubunda kap formları diğer DSA ve DSB örneklerine göre daha büyüktür. Kap formları çanaklar, düz yakalı kâseler ve tabaklar şeklindedir. Doğu Sigillata C seramiklerinin erken dönem örneklerinde tabaklar ve orta, büyük boy kâseler görülürken, geç dönem örneklerinde küçük boy kâseler görülmektedir.

2.3.1.4. Doğu Terra Sigillata D

M. Kenyon'un sigillata terminolojisinde "DSD" olarak kısaltılmış olan ve Doğu'da Roma Kırmızı Astarlıları sınıfında yer alan bu grup (Crowfoot- Kenyon,1957: 282), Kıbrıs sigillataları olarak J. Hayes tarafından Paphos örnekleri ışığında 1967 yılında tanımlanarak tipolojisi oluşturulmuştur (Hayes, 1967: 65-67).

Kıbrıs sigillatalarının hamur rengi açık pembemsi kahverengiden, koyu kırmızımsı kahverengiye kadar değişmektedir (Munsell: 2,5 YR 6/8). Oldukça kaliteli ve gözenekli olan hamur ince tanecikli, kireç ve mika katkılıdır (Fırat, 1999: 21-22). Kilin içinde bazı örneklerde zaman zaman küçük beyaz kalker tanecikleri gözlenmektedir (Williams, 1989: 2). Kıbrıs sigillatalarının hamur renginden birkaç ton daha koyu olan astarının ise çok kaliteli olduğu söylenemezken; kapların fırında pişirilme yöntemi oldukça iyidir. Kaliteli biçimde pişirilmiş olan bu sigillatalar kiremit kırmızısı, bordomsu kırmızı veya koyu kahverengi renktedirler. Bu sigillataların erken örnekleri oldukça özenli bir biçimde yapılırken, zamanla Kıbrıs sigillatalarında kalite düşüklüğü yaşanır ve bunun sonucunda geç örnekler metalik siyah veya bordomsu siyah astarlı olarak karşımıza çıkar (Hayes, 1967: 66; Tekocak, 2006: 45).

Kıbrıs sigillataları çarkta şekillendirilmiş, oldukça sade formlardan oluşmaktadır. Diğer sigillata gruplarında görülen kalıp tekniği Kıbrıs sigillatalarında karşımıza çıkmaz. Kap formları olarak erken dönemlerde alçak kaideli, geç dönemlerde ise düz dipli, orta büyüklükte olan kâseler ile bezemeli krater formları, emzikli testiler mevcuttur (Hayes, 1972: 372). Dekorasyon olarak kraterlerin yüzeyine rulet, palmet bezemeleri yapılmaktadır (Özdilek, 2018: 70).

DSD'nin üretim merkezi ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. J. Hayes yaptığı çalışmalar doğrultusunda bu grubun asıl üretim yeri olarak Kıbrıs Adası'ndaki Soli bölgesini söylemektedir (Hayes, 1967: 65-77). Kıbrıs Adası'nda bu seramikler ayrıca Paphos, Polis, Ayios Philon gibi kentlerde de yoğun olarak görülmektedir (Poblome, 1999: 291; Fırat, 1999: 21). Ancak Kıbrıs adası merkezli üretilmiş olduğu düşünülen bu seramikler MÖ 1. yüzyıl başlarına tarihlenir; en parlak dönemleri ise MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 1. yüzyılın ilk yarısıdır (Hayes, 1967: 337; Hayes, 1991: 38; Kenrick, 1985: 267). Bu yüzyıl aralığında Kıbrıs seramikleri ticaretle birlikte Doğu Akdeniz kıyıları başta olmak üzere İsrail, Kuzey Afrika, Mısır, Girit, Anadolu'da Cilicia, Pamphilya, Lykia Bölgesi'nde Patara ve Andriake; İtalya Kıta Yunanistan'a kadar yayılım göstermiştir (Gunneweg, 1983: 14-15; Fırat, 1999: 23-25; Hayes, 1991: 38; Schlichtmann, 1988: 9; Özdilek, 2018: 69; Lund, 1997: 201-211; Uygun, 2011: 166). Kıbrıs sigillatalarının üretiminin MS 2. yüzyılın sonuna kadar sürdüğü bilinmektedir.

2.3.2. Batı Terra Sigillata Seramikleri

MÖ 1. yüzyılın son çeyreğinde Doğu'daki sigillataların batıya ticaret aracı ile ulaşmasının ardından İtalya'nın Arretin kentinde doğu sigillatalarına alternatif bir tür olarak batı sigillataları ortaya çıkmıştır (Gassner, 1997: 24). Doğu'ya ticaretin başlaması ile beraber çömlekçiler İtalyan sigillatasını taklit eden benzer örnekler de üretmeye başlarlar. Böylece ortaya daha modern, doğu- batı karışımı sigillatalar çıkmıştır (Poblome-Zelle, 2002:276). Kuzey Suriye ve Samos, Labraunda, Pergamon, Samsat, Hama, Tarsus, Dura Europos, Seleucia, Tigris, Antiochia, Alexandria gibi Doğu'daki birçok merkezde üretilen DSA türündeki seramiklerin, İtalya ve çevresine ticaret yoluyla ulaşmasının ardından İtalyanlar "Batı Terra Sigillata" adını verdikleri bu sigillata türünü oluşturmuşlardır. Avrupa ülkeleri ilk olarak Arretin kentinde üretilmeye başlanan bu sigillatalardan etkilenerken zamanla kendi sigillata tiplerini geliştirmişlerdir (Kenrick, 1985: 128).

Batı terra sigillataları üzerinde ilk önemli araştırmayı H. Dragendorff yapmış ve Avrupa'daki batı sigillatalarını göz önünde bulundurarak incelediği örneklerin kronolojisini belirlemiştir. (Hayes, 1997: 41-54; Uslu, 1994: 4; Yıldız, 2006: 25). Roma topraklarının genişlemesiyle Roma seramiği eyaletletlere yayılıp, buralardaki yerel seramikle de karıştığı için H. Dragendorff batı sigillataları olarak bilinen bu türü sınıflama

gereği duymuştur (Dragendorf, 1895: 18). Batı'da ilk kırmızı astarlı seramiklerin MÖ 40 yılında Arretina'da üretildiği bilinmektedir (Hayes, 1997: 52). MÖ 1. yüzyılın son çeyreğinde yaygın olan bu sigillataların MS 1. yüzyıla kadar ihracatı yapılmıştır.

İtalya'da ortaya çıkan bu yeni seramik akımı, zaten yörede var olan "Campania" adlı seramiğin de etkisi altında kalmıştır. Özellikle İtalya'da Campana kapları olarak adlandırılan bu seramik türü, MÖ. 200-50 yılları arasında yoğun olarak üretilmiştir ve kendi içlerinde A, B, C olarak üç gruba ayrılmıştır. Batı Akdeniz üzerindeki bütün Roma yerleşimlerinde yoğun olarak bulunan A grubu seramikler, morumsu kırmızımsı metalik astarlı kaplardır. Batı Anadolu, Doğu Akdeniz ve Kuzey Suriye'de ise bu kaplar az sayıda ele geçmiştir (Kenrick, 1985: 125).

İnce yapılmış rulet tekniğinde olan ve çeşitli tipte baskıları bulunan Campana B kapları devetüyü hamurlu olmasından ötürü daha geç evrelerde ortaya çıkacak olan kırmızımsı kahverengi astarlı Arretin kapları ile benzerlik göstermektedirler. MÖ. 2. yüzyılın ortasından sonra yoğun olarak kullanılmaya başlanan Campana B kaplarının, üretimi ve ticaretinin MÖ. 50 yılında gerilemesinin ardından, Doğu etkisiyle beraber MÖ. 1. yy.ın ikinci yarısı içerisinde kırmızı astarlı sigillatalar ilk olarak İtalya'da Arretin kentinde üretilmeye başlanmıştır (Fırat, 1999: 13).

Batı terra sigillata üretim merkezleri başlangıçta İtalya'dayken, daha sonra MS 1. yüzyılda Güney Fransa (Montani- Banassac- La Graufesenque), MS 2-3. yüzyılda Orta ve Doğu Fransa'ya doğru genişlemiştir (Adak, I: 17; Enşan, 2008: 10). Tiberius döneminde İngiltere, Fransa, Almanya gibi yerleşimlerde üretilen bütün sigillatalara Western Sigillatlar adı verilerek, bu grubun içinde yer alan sigillatalar genellikle atölyelerin coğrafi konumlarına göre, İtalya ve Galya sigillataları olarak iki ana grup altında incelenmektedir. İtalya ve çevresindeki üretim için İtalyan, Fransa ve çevresindeki üretim için de Galya sigillataları adı kullanılmıştır (Kenrick, 1985: 127-128; Erol, 2011:102).

Batı sigillatalarında genellikle tercih edilen form halka kaideli tabaklar ve kâselerdir. Bu form örnekleri genellikle ya çarkta ya da kalıpta şekillendirilir. Bu kaplarda her zaman kırmızı renkte iyi hamur, kaliteli astar kullanılırken; bezeme tekniği olarak kazıma, kalıp-kabartma, barbotin teknik ve damgalar kullanılmıştır (Güneş, 2008: 22).

2.3.2.1. İtalya Sigillataları

Campana yöresinde var olan Hellenistik dönem seramik geleneğinin, MÖ. 50 yılından itibaren sonlanmasının ardından, İtalyan Sigillataları olarak adlandırılan seramik grubu ilk olarak, Etruria'da Arretin'de üretilmeye başlamıştır (Hayes, 1973: 53). Çok beğenilmesinden dolayı üretim merkezleri hızla çoğalan bu seramikler için Pisa, Putteoli, İtalya'daki başlıca sigillata üretim merkezleridir. Bu şehirlerde sigillata üretimi, MS.10-50 yılları arasında yaygınlaşmıştır (William-Daniel, 1978: 9).

Arretine atölyelerinde MÖ 1. yüzyılın sonlarına doğru yoğun olarak üretilen İtalya Sigillatlarının, DSA seramikleriyle form bakımından benzerlik gösteren örnekleri "presigillata" olarak değerlendirilmiştir (Stone, 1987: 85).

İtalya Sigillataları ticaretle bağlantılı olarak Kıbrıs, Yunanistan, Kuzey Afrika, Kuzey Suriye, Girit ve Ege kıyılarında da yoğun olarak görülmüştür (Hayes, 1973: 425-450; Leon, 1991: 123-130).

İtalyan sigillatalarının hamurları genellikle ince elenmiş topraktan üretilmiş, pürüzsüz, az kire katkılıdır ve sarımsı kahverenginden pembemsi kahverengiye kadar değişen farklı renklere (Munsell: 2,5 YR 6/6, 7/4, 7/6; 5 YR 6/4, 6/6, 7/4, 7/6, 7/8; 7,5 YR 8/6) sahiptir. Astar ise parlak kırmızımsı kahverengimsidir (Munsell: 2,5 YR 4/6, 4/8, 5/8) (Anderson, 1977: 46).

İtalyan sigillataları genellikle kalıp yapım tekniği ile yapılmıştır. Bu sigillatalar içinde form olarak tabaklar ve fincanlar görülmektedir. İtalyan sigillatasında oldukça sevilerek kullanılmış olan tabak formları, kimi zaman düz ağızlıyken kimi zaman dışa sarkık bir ağza sahiptir. Genellikle sığ gövdeli, halka kaideli olan bu tabaklar MÖ. 15-20 –MS. 80-90 yılları arasında çok yoğun olarak üretilmişlerdir (Kenrick, 1985: 148).

2.3.2.2. Galya Sigillataları

MS. 1. yüzyılın ortalarında İtalyan sigillatalarının gerileme yaşadığı sırada Galya yerleşimlerinde birisi olan La Grafesenque, kaliteli sigillata üretmeye ve bu sigillataları pazarlamaya başlar. Galya sigillatalarının bu gelişiminin ardından, Gal yerleşimlerinde çok kaliteli sigillataların üretildiği pek çok atölye açılmıştır. Aveyron, Montans, Banassac,

Lorraine, Alsae, Lezoux, La Grafesenque bu atölyelerin başlıcalarıdır. Bu atölyeler, MS 20 yılından MS 2. yy'ın sonlarına dek yoğun olarak üretimde bulunmuşlardır (Kenrick, 1985 :219).

Galya sigillatalarının hamuru iyi temizlenmiş, sert fırınlanmıştır ve pembemsi kahverengi tonlarındadır. Astarı ise kırmızımsı kahverengi renginde ve mattır.

Galya kap formlarının tipolojilerini yapan H.Dragendroff, bu kapları düz ve bezemeli olarak iki ayrı grupta incelenmiştir. Bezemesiz olarak yapılan kaplar içerisinde tabaklar ve kâseler yoğun olarak kullanım gören formlar arasındadır. MS 1. Yüzyılın ortalarından sonlarına dek sevilerek kullanılan; düz, dışa çekik ve dışa sarkık ağızlı olarak yapılan tabaklar İtalyan sigillatalarında olduğu gibi genellikle kalıpla yapılmışlardır (Waage, 1948: 75-76; Hayes,1976:16). Kâselerin de ağız kısmı kalıpla yapılmış ve küresel gövdeli, konik gövdeli olmak üzere pek çok farklı formu mevcuttur. Kaideleri, halka ya da düz dip biçiminde yapılan bu kâseler, MS 1.yüzyılın ortalarından MS 2.yüzyılın ortalarına dek kullanım görmüşlerdir (Comfort, 1948: 408; Hayes, 1972: 19).

Galya sigillatalarında, üç ayrı tipte yapılmış bezeme çeşidi mevcuttur. Bunlardan en erken olanı, iki frizli ve normalde bitkisel motifleriyle omurgalı kâselerdir. Bir diğer tip ise, MS 60-90 yılları arasında yoğun olarak kullanılmış, dik ağızlı ve yuvarlak gövdeli kaplar üzerindeki tek bir friz içerisinde yer alan bezemelerdir. Silindirik gövdeli kâselerde ise bezeme neredeyse yok denecek kadar azdır (Hayes, 1976: 15). MS 2.yüzyılın içlerinde ise, kabın üzeri sık sık metop ve frizlere bölünmüş bitkisel bezemelerle birlikte mitolojik konular, hayvan betimlemeleri yoğun olarak kullanılmıştır (Waage, 1948:71).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OLBA'DAN TERRA SİGİLLATA SERAMİK BULUNTULARI

3.1. Olba'da Terra Sigillata Seramik Buluntularının Ele Geçtiği Alanlar

Olba kazılarında mezarlardan ve bu mezarlarla bağlantılı ölü kültü ritüelleri için ayrılmış alanlardan yüze yakın terra sigillata seramikleri elimize geçmiştir. Kentte mezarlık alanı olarak özellikle kayalık, tarıma ve mimari yapılanmaya uygun olmayan alanların tercih edildiği belirlenmektedir (Akçay, 2012: 77-104). Mezarlıklar aynı zamanda ölü kültü ritüelleri için kullanılan kaya düzenlemelerinin yapıldığı alanlardır (Akçay, 2018). Olba'da ölü kültü alanları ve mezarlar dışında akropolis açmalarından ve tiyatrodan da terra sigillata buluntuları ele geçmektedir. Nişli Alan I ve II olarak adlandırılan mekânlardan pişirme kapları, terra sigillata seramikler, cam buluntuları, sikkeler, pişmiş toprak figürüne ait parçalar ve ungentarium dipleri ele geçmiştir. Bu çalışmamızda Nişli Alan I ve II'nin ölü kültü ritüellerine ayrılan kaya düzenlemelerinden gelen 59 adet terra sigillata seramik buluntuları ele alınacaktır.

3.1.1. Nekropolis ve Ölü Kültü Ritüelleri Alanları

Olba kazılarında akropolis yamaçlarındaki mezarlık alanları aynı zamanda ölü kültü ritüelleri için düzenlenmiş kült alanlarını kapsamaktadır. Bu alanda yapılan kazılarda ele geçen arkeolojik buluntular, söz konusu kült alanlarının kullanım biçim ve tarihleri ile ilgili değerli bilgiler sunmaktadır. Bunlar içinde Nişli Alan I ve Nişli Alan II özellikle terra sigillata seramik buluntuları vermeleri bakımından konumuz için önem taşımaktadır.

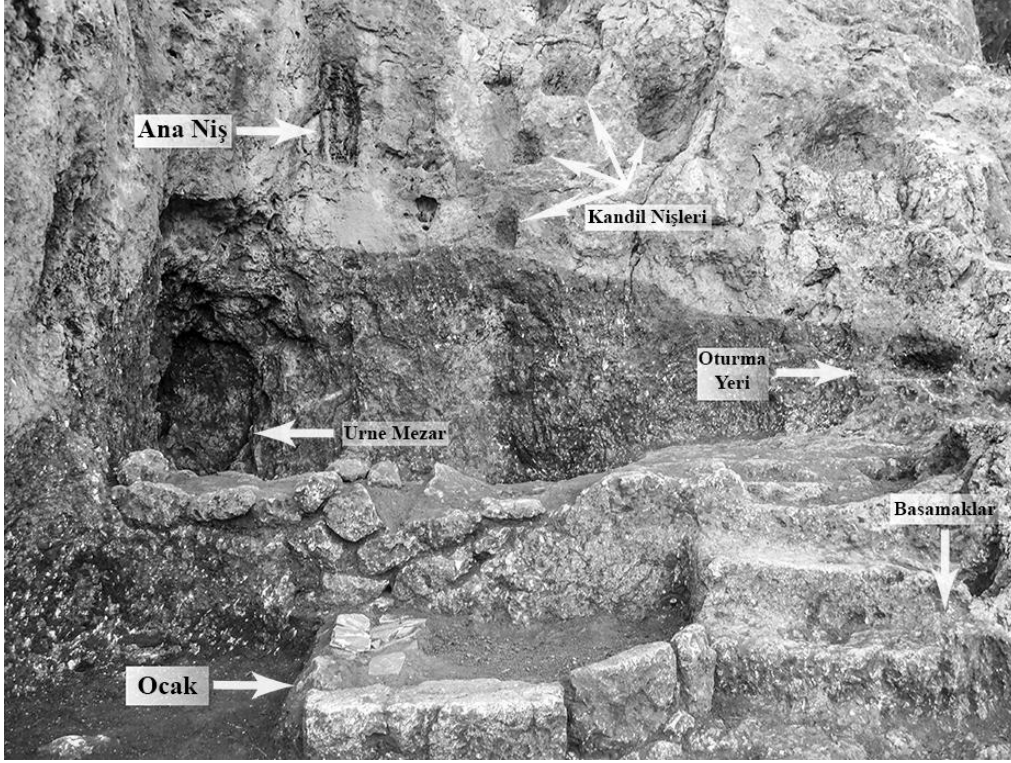

Resim 3.1. Akropolis Güney Yamacı Mezarlık Alanları

3.1.2.Nişli Alan I

2013 yılında kazılmaya başlanan ve “Nişli Alan I” olarak adlandırılan mekân Olba Akropolisi'nin güneydoğusunda, Akropolis Güney Yamacı Mezarlık Alanı içinde yer almaktadır. Nişli Alan I adlı mekân doğal korunaklı bir yapıya sahip olmasından dolayı yer yer düzeltilmiş doğal bir kayalık kütlede konumlandırılmıştır (Akçay, 2016: 24 – 26; Akçay, 2018: 117-131).

Nişli Alan I, “mezar alanı” ve “ocak yeri”nden oluşmaktadır. Her ne kadar burada ikiye bölünmüş bir mekânsal ayırım söz konusu olsa da, arkeolojik verilerin bütünlüğü sayesinde ortak bir ritüel alanının varlığı tespit edilmiştir (Akçay, 2016: 136).

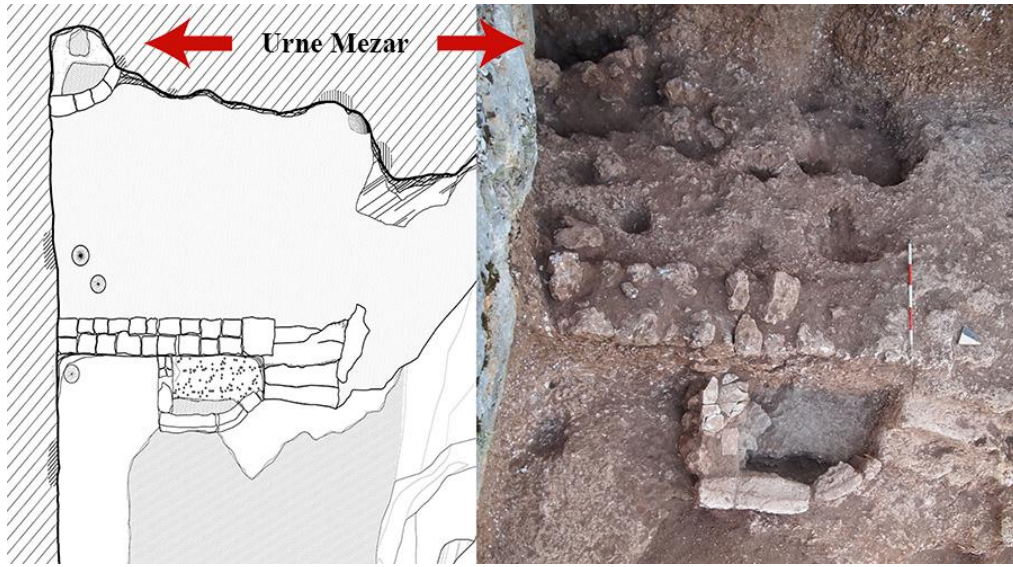

Resim 3.2. Nişli Alan I'in Genel Görünümü

Nişli Alan I'in kazı buluntuları “ocak alanı”, “mezarın bulunduğu ana kaya yüzeyi” ve “mezar yeri” olmak üzere üç grupta incelenmiştir.

“Nişli Alan I” olarak tanımlanan alanın güneybatı köşesinde bir mezar tespit edilmiştir. Bu urne mezar, nişlerin bulunduğu ana kaya cephesi ile güney cephesinin birleştiği köşede yer almakta ve doğal bir oyukun, dört sıra taşla sınırlandırılmasıyla oluşturulmuş

bulunmaktadır. Bu oyuğun içerisinde beyazlaşmış yoğun bir kül tabakası ve çeşitli ritüel nesnelere rastlanmıştır. Kazı esnasında çukurun kazılarak, yer yer ana kaya düzeltilerek topraktan arındırıldığı, ritüel nesnelere ve pişmiş toprak urne yerleştirildikten sonra tekrar dolgu toprakla kapatıldığı tespit edilmiştir. Olba'daki ölü kültürü ve ritüelleri ile ilgili bize oldukça önemli veriler sağlayan bu alanda yapılan çalışmalar, Olba'da inhüstasyonun yanında kremasyon ölü gömme geleneğinin de var olduğunu gösteren arkeolojik veriler sunması bakımından önemlidir (Akçay, 2016: 132).

Resim 3.3. Nişli Alan I' de ele geçen Urne Mezar

Nişli Alan I' in güneybatı köşesinde bulunan mezarın bulunduğu ana kaya yüzeyinden terra sigillata seramiklere ait ağız kenarı ve kaide parçaları ve ayrıca yine üzerinde bitkisel bezemeler olan kaseye ait gövde parçaları ele geçmiştir. Mezarın içinden ise ok uçları, mühürlü amphora kulbu (**Fig.1**), ungentarium (**Fig.2**), “oluklu- kaburgalı” cam kâselere ait parçalar (**Fig. 3**) ve sikkeler ele geçmiştir. Urne mezarın hemen ağız kısmında ele geçen dikdörtgen formlu mühürlü amphora kulbunun Rhodos üretimi olduğu anlaşılarak, MÖ 1. yüzyıla ait olduğu belirlenmiştir. Hem urne mezarın hangi tarihler arasında kullanıldığını göstermesi bakımından hem de başta seramik olmak üzere söz konusu alandaki arkeolojik buluntuların tarihlendirilmesi bakımından sikkeler büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda söz konusu alanda bulunan iki sikke öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki ön yüzünde Zeus Ammon portresi, arka yüzünde İsis başlığı olan, IX. Ptolemaios Lathyros (MÖ 116 - 107) ya da X. Ptolemaios Alexander I (MÖ 107 - 88) sikkesi (**Fig. 3**); diğeri ise ön yüzünde Tyche büstü, arka yüzünde Hermes olan ve MÖ 1. yüzyıla tarihlenen Korykos sikkesidir

(Fig. 4). Nişli Alan I'de 2013-2014 yılı kazılarında bulunan sikkeler, terra sigillata seramikleri ve diğer arkeolojik veriler sayesinde, buradaki mezarın tarihlendirilmesi yapılmıştır. Nişli Alan I ve II kazısından ele geçen terra sigillata seramikleri de mezarlık alanlarındaki ölü kültü ritüelleri ile ilgili arkeolojik veri niteliğindeki önemli buluntulardır. Bunlar, aynı zamanda mezarlık alanı ve ölü kültü ritüellerinin tarihlenmesi konusunda da bilgi sunmaktadırlar.

Fig.1: Mühürlü Amphora kulbu

Fig. 2: Ungentarium

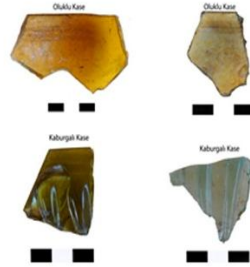

Fig.3: Oluklu ve kaburgalı cam kâseler

Fig.4: IX. Ptolemaios Lathyros Sikkesi (MÖ 116 - 107)

Fig.5: Korykos Sikkesi, MÖ 1. Yüzyıl

Resim 3.4. Nişli Alan I'de ele geçen Urne Mezar'dan ele geçen buluntular

Nişli Alan I'i urne mezarından ele geçen seramik, cam ve sikke buluntularının genellikle Geç Hellenistik- Erken Roma Dönemi'ne işaret ettiği anlaşılmıştır (Akçay,2016:138). Elimize geçen bu arkeolojik veriler doğrultusunda mezar, MÖ 2. yüzyılın sonu ile MÖ 1. Yüzyılın başına tarihlendirilebilir. T. Akçay, kremasyon gömünün uygulandığı bu mezarda, ölü kültü ritüelleri için kült heykelinin önünde ölü yemeğinin pişirilip mezar başında yendiğini ve ayrıca kaya çanaklarına libasyon yapıldığını bulunan arkeolojik veriler ışığında önermektedir (Akçay, 2018: 131).

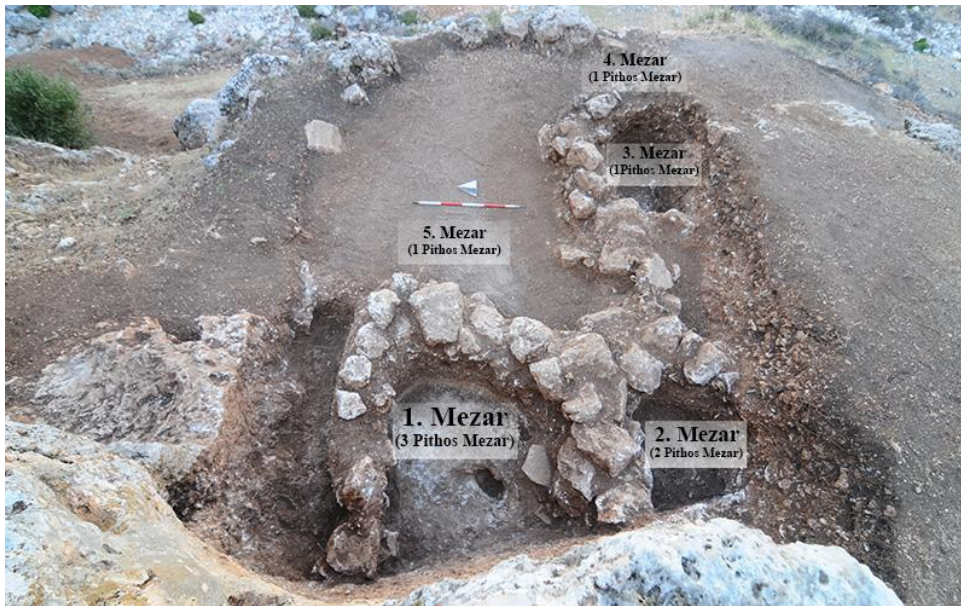
Nişli Alan I'in ikinci bölümü ise ritüel alanı olarak düşünülebilen ocak alanı ve bu ocağın etrafındaki buluntulardan oluşmaktadır. Bu alanda yapılan kazılarda ortaya çıkartılan ocak alanından terra sigillata seramikleri olarak tabaklara ve kaselere ait yirmi iki adet ağız kenarı ve kaide parçası ele geçmiştir. Ocağın içerisindeki toprak dolgusunda yanma izlerine ve tabana doğru yoğunlaşan kül katmanlarına rastlanmıştır. Bu kül tabakasının içinden pişirme kaplarına ait ağız kenarı ve kaide parçalarına rastlanmıştır. Yerel üretim

pişirme kaplarının bu bölümde yoğun olarak görülmesi, pişirme işleminin sıklıkla yapıldığını yansıtmaya açısından oldukça önemlidir. Ayrıca küllü toprağın içinden bol miktarda keçi ve domuzlara ait olan hayvan kemikleri de elimize geçmiştir. Ele geçen bütün bu veriler doğrultusunda burasının ölü yemeğinin pişirildiği ve ritüelin gerçekleştiği bir ocak olduğu kanıtlanmıştır (Akçay, 2018: 125). T. Akçay, burada bulunan ve yerel üretim olabileceği düşünülen kaba mutfak kaplarının, kaya kült alanında ölü yemeklerinin yendiğini gösteren birer kanıt oldukları öne sürmektedir (Akçay,2016:136).

İlk alan olan mezar oyuğundan ve ikinci alan olan ritüel alanı olarak düşünebileceğimiz ocak alanından çıkan seramikler incelendiğinde MÖ 1. yüzyılın başına tarihlenen parçaların olduğu görülmektedir. Bunun yanında özellikle ocak alanında ve çevresinde çıkan bazı örnekler MÖ 1. yüzyılın içine ve sonuna tarihlendirilmiştir. Bunun nedeni muhtemel defin sonrası mezar başında yenilen ölü yemeği olarak düşünülebilir.

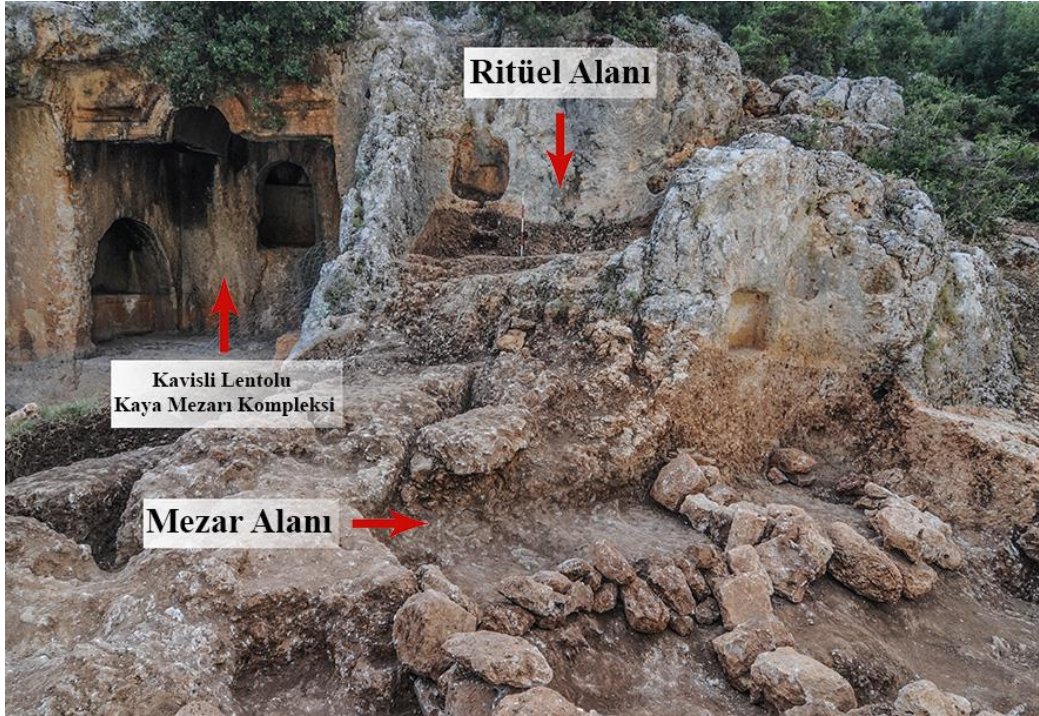
3.1.3. Nişli Alan II

Akropolis Güney Yamacı Mezarlık Alanı içinde, Nişli Alan I olarak adlandırılan mezarın yukarısında, 2013 kazıları sırasında açığa çıkartılan Nişli Alan II yer almaktadır. Nişli Alan II, akropolisin güneydoğu yamaçlarında, manastır yapısının hemen karşısında yer almaktadır. AkropolisGüney Yamacı Nişli Alan II Olba'dakremasyon mezarlarının yoğun olarak tespit edildiği diğer kesimdir (Akçay, 2016: 139).

Resim 3.5. Nişli Alan II'deki mezarlar

Nişli alan II, mezarların yer aldığı ve ritüellerin gerçekleştirildiği iki bölümden oluşmaktadır. Bu alanın içinde beş adet pithos mezar bulunmuş ve bu mezarlardan bizim için önemli sayılacak örnekler olan tabak, kâse ve testilere ait terra sigillata seramikleri ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca Geç Hellenistik – Erken Roma İmparatorluk Dönemine tarihlendirilen pişirme kabına ait parçalar, Kıbrıs'ta önemli bir kültü olan, MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilen Ariadne'nin tasvir edildiği figürinve MÖ1- MS 1 yüzyılları aralığına tarihlenen sikkeler elimize geçmiştir. Ele geçen bu arkeolojik veriler ışığında Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II'nin MÖ 1. yüzyıl ile MS 2. yüzyılın ilk yarısı arasında kullanılmış olduğunu söylemek mümkündür (Akçay, 2018: 146).

Resim 3.6. Nişli Alan II'nin bölümleri

Nişli Alan II'nin 1 nolu mezarından pişmiş toprak figürin (**Fig. 6**), kandil (**Fig. 7**) ve pişirme kapları (**Fig. 8**) ele geçmiştir. Bu mezarda ele geçen buluntular mezarın MÖ 1. yüzyılda kullanıldığını göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Fig. 6: Pişmiş toprak figürin

Fig. 7: Kandil

Fig. 8: Pişirme Kabı

Resim 3.7. 1 Nolu mezardan ele geçen buluntular

2 nolu mezardan ele geçen seramikleri değerlendirmemize yardımcı olacak pişmiş toprak figürin parçaları ve sikkeler buluntuların tarihlendirilmesi konusunda oldukça önemlidir. Sadece baş ve boyun kısmı korunmuş, Tarsus üretimi olan Ariadne'nin tasvir edildiği figürin (**Fig. 9**) MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Akçay, 2016: 144). Yine bu mezardan ele geçen bronz Tarsus sikkesi (MÖ 164- 27) (**Fig. 10**) ve bronz Elaiussa Sebaste sikkesi (**Fig. 11**) MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Akçay, 2016: 144). Hem pişmiş toprak figürin hem de sikkeler ışığında Mezar 2'nin MÖ 1. yüzyılda kullanıldığı belirlenmiştir. Bu durum elimize geçen kırmızı astarlı seramiklerin tarihlendirilmesinde de büyük rol oynamıştır.

Fig. 9: Ariadne'nin tasvir edildiği pişmiş toprak figürin MÖ 1. yüzyıl

Fig. 10: Tarsus sikkesi (MÖ 164- 27)

Fig. 11: Elaiussa Sebaste sikkesi (MÖ 1.yy)

Resim 3.8. 2 Nolu mezardan ele geçen buluntular

Olba Nişli Alan II'nin 3 nolu mezarından ele geçen bu tabağın tarihlendirilmesinde bu alandan ele geçen veriler bize yardımcı olacaktır. Mezar 3'ün bulunduğu alanda mezar

buluntuları toplu bir şekilde ele geçmiştir. Kontekst oluşturan bu malzemeler bir pithos mezara hangi ritüel nesnelere yerleştirildiğini anlamamız açısından arkeolojik önem taşımaktadır. Pithosun içinde pişmiş toprak figürine ait parça, bir kandil, aşık kemiği, tek kulplu testi, amphora, pişmiş toprak kâse parçaları ile çeşitli formda vazo cam parçaları ele geçmiştir. Ortasında simetrik palmet süslemesi ve tek merkezi doldurma deliği bulunan kandil (**Fig. 13**) Erken Roma Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Ayrıca Mezar 3'ün bulunduğu alandan Hadrianus Dönemi'ne (MS 117 – 138) tarihlenen bir adet Diocaesarea sikkesi (**Fig. 14**) ve Traianus Dönemi'ne (MS 98 – 117) tarihlenen iki adet Diocaesarea sikkeleri (**Fig. 15-16**) ele geçmiştir. Böylece, mezardan çıkan arkeolojik veriler sayesinde Nişli Alan II'deki Mezar 3, MS 1. yüzyılın sonları ile 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenebilmektedir ve bu mezarda ele geçen kırmızı astarlı tabaklar için de MS 2. yüzyıl tarihlendirilmesinin yapılması mümkün olmuştur.

Fig. 12: Mezar 3'deki Kontekst Oluşturan Buluntular

Fig. 13: Kandil

Fig. 14: Hadrianus Dönemi Diocaesarea sikkesi (MS 117 – 138)

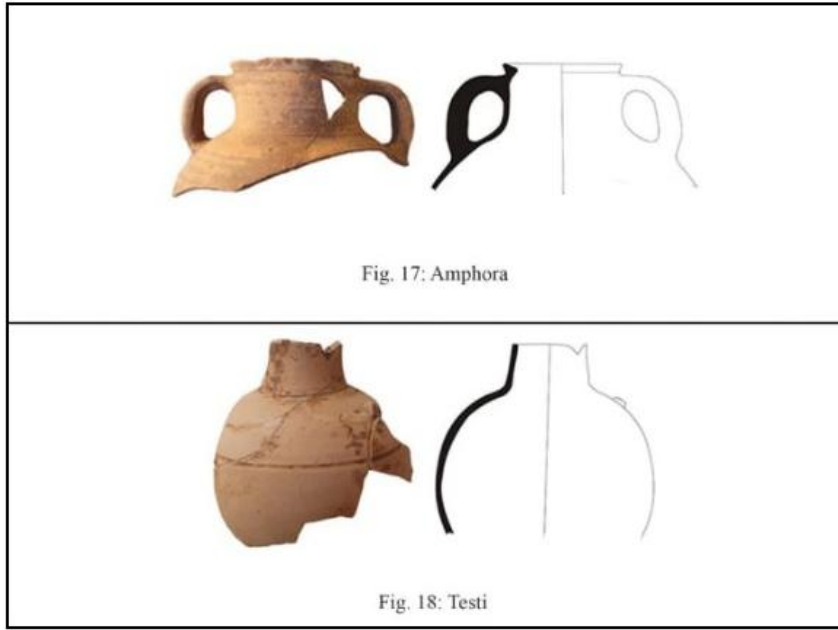
Fig. 15: Traianus Dönemi Diocaesarea sikkesi (MS 98 – 117)

Fig. 16: Traianus Dönemi Diocaesarea sikkesi (MS 98 – 117)

Resim 3.9. 3 Nolu mezardan ele geçen buluntular

Nişli Alan II'nin 4 nolu mezarından ele geçen amphora (**Fig. 17**) ve terra sigillata testi (**Fig. 18**) urne olarak kullanım görmesi bakımından son derece önemlidir. Uzun- düz boyunlu, geniş gövdeli, tek kulplu testi olan bu urne kabının içerisinden yoğun bir şekilde toprak ile karışık kül ele geçmiş, küllerin arasından insana ait bir adet parmak kemiği bulunmuştur. Bu durum Mezar 4'te kremasyonun geçerli olduğunu kanıtlamaktadır. Bütün bu bilgiler ışığında Mezar 3 ile Mezar 4'ün çağdaş olduğu anlaşılmakta ve Mezar 3 gibi Mezar 4 de MS 1. yüzyılın sonları ile MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenebilmektedir.

Resim 3.10. 4 Nolu mezardan ele geçen buluntular

5 nolu mezardan da bulduğumuz terra sigillata seramikleri tarihlenmemize yardımcı olacak, MÖ 164 - 27 yıllarına ait bir Tarsus sikkesi ele geçmiştir (Akçay, 2016: 148). Bunun dışında orta alandaki 5 nolu mezardan Nişli Alan II'nin kullanım dönemleri içerisinde farklı yıllara ait çeşitli pişirme kapları, tabak, cam ya da pişmiş toprak bardak ve kâse parçaları ve MS 1. yüzyıla ait sikkeler (Fig. 19- 20) bulunmuştur. Orta alanın seramikleri ve camları incelendiğinde MÖ 1. yüzyıl ile MS. 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Akçay, 2016: 149).

Fig. 19: M. Antonius Polemo sikkesi (MS 41-69)

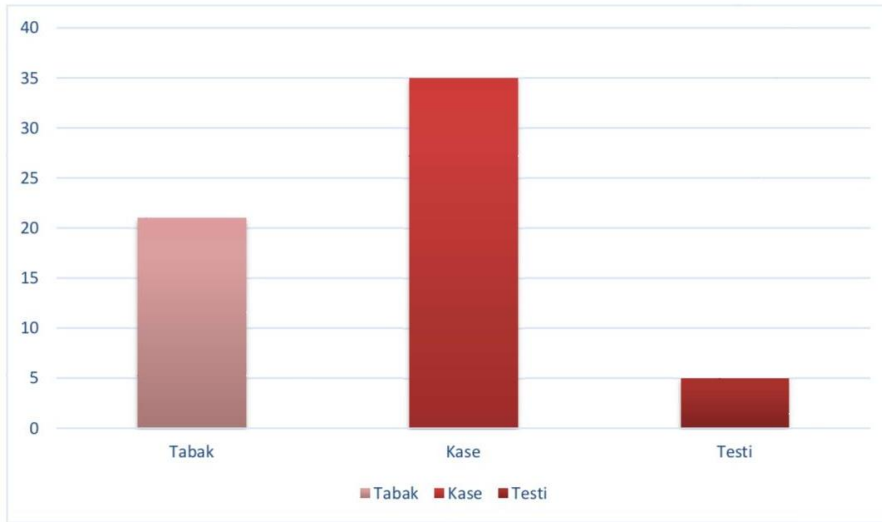

Fig. 20: Ajax sikkesi (MS 10-15)

Resim 3.11. 5 Nolu mezardan ele geçen buluntular

3.2. Olba Nişli Alan I ve Nişli Alan II Terra Sigillata Seramik Buluntuları

Olba Kazıları'nda mezarlık alanlarında yapılan çalışmalar sonucunda Nişli Alan I ve Nişli Alan II' den yoğun olarak farklı dönemlere ait seramik grupları elimize geçmiştir. Bu seramikler içinden konumuzu oluşturan yüze yakın terra sigillata seramikleri ayrıştırılmış, formları hakkında bilgi vermeyen amorf parçalar değerlendirmeye alınmamıştır. Nişli Alan I ve II'de ele geçen ve değerlendirmeye alınan 59 adet terra sigillata seramiği tabaklar, kâseler ve testilerden oluşmaktadır. İncelemeye aldığımız parçaların yüzde doksan dokuzunun DSA grubu içinde olduğu, sadece tek bir parçanın ise form özelliğine dayanarak DSB grubu içinde olduğu tespit edilmiştir. Ele geçen seramiklerin çoğunun üzerinde süsleme unsuruna rastlanılmamıştır. Bunun sebebi ise malzemenin çoğunun kenar parçası olmasıdır. Seramiklerin bir kısmının astarı çift daldırma tekniğinde yapılmıştır.

Şekil 3.1. Nişli Alan I ve Nişli Alan II'den ele geçen seramiklerin dağılımı

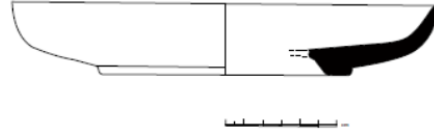
3.2.1. Tabaklar

Olba'da Nişli Alan I ve II mezarlık alanlarında yapılan kazılarda bol miktarda DSA türü olan tabaklar elimize geçmiştir. Değerlendirmeye alınan yirmi parçanın on tanesi ağız kenarı, geriye kalan on parça ise kaidedir. Bu örneklerin ağız ve kaidelerinin çapları göz önünde bulundurularak tabak olabilecekleri kanısına varılmıştır. Bu tabaklara ait ağız kenarları ve kaidelere ait örnekler kendi içinde kronolojik olarak sıralanarak toplam yedi tip tespit edilmiş ve bu tipler değerlendirmeye alınmıştır.

3.2.1.1. Olba Form 1 (Kat. No: 1-3)

Olba : Form 1, Kat. No: 1 (Lev.1)

Andriake: Özdilek 2017, Fig.5. T.15

Olba örnekleri ışığında Nişli Alan I'in ocak alanından üç örnek olarak ele geçen ve "Olba Form 1" olarak gruplandırılan bu tabakların (**Kat. No: 1-3**) kenarı hafifçe yukarı kalkık, ağız kısmı içe dönük sivri, gövdesi ise oldukça sığdır. Ağız çapı oldukça geniş olan bu tabakların ağız çapının ölçüleri 22-32 cm arasında değişmektedir (Hayes Form 38, Samaria Form 1).

Bu gruptaki seramiklerin hamurları orta sertlikte, kum katkılıdır. Munsell kataloğuna göre çok açık kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/8) renktedir.

DSA grubunun en yaygın formu olan bu tabaklar, F. Waage ve P. Kenrick tarafından Hellenistik Dönem siyah glazürlü tabaklarla olan form benzerliklerinden dolayı Geç Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmektedirler (Waage, 1948: 23; Kenrick, 1985: 53). Bu tabaklar MÖ 2. yüzyıl ortalarından itibaren yaygın olarak kullanılıp, MS 1. yüzyılın sonuna kadar varlıklarını korumaktadırlar (Cornell, 1984: 57).

Formun Samaria'da bulunan örnekleri "Samaria Form 1" grubu altındatoplanmakta, MÖ 65 yılından önceki dönemlerden, Augustus Dönemi'nin sonuna dek olan döneme tarihlendirilmektedir (Crowfoot- Kenyon, 1957: 309). Palaestina seramikleri üzerine çalışan P. Lapp bu tabakları MÖ 75 ile MS 1. yüzyıl başına tarihlendirmiştir (Lapp, 1961: 253- 254). Samsat kazılarında bu tabaklar 1981- 1983 yılında yapılan kazılarda Tepe'den ve Urfa Kapısı'ndan ele geçmiştir. L. Zoroğlu, kenarı hafifçe yukarı kalkık, sığ gövdeli bu tabakların MÖ 1. yüzyılın başlarında ilk defa ortaya çıkmış olduğunu, Erken İmparatorluk Dönemi'nin sonlarına kadar kullanılmaya devam ettiğini söylemiştir (Zoroğlu, 1986: 76). Stobi (Makedonya) buluntularını değerlendiren V. Anderson'a göre bu form "Samaria Form 1" örneklerine çok benzemektedir. R. Meriç bu kap formuna benzer buluntuların Efes kazılarında A- B1 dolgularından geldiğini, aslında doğu terra sigillatoların Efes'e

Augustus- Tiberius Dönemi'nde ithal edilerek getirildiğini söyler. Bu tip tabaklar J. Hayes'in gruplamasında "Form 38"e benzer ve J. Hayes bu tabaklar prototip örnek olarak Antiocheia'yı göstermektedir (Hayes, 1985: 31-32). Lykia Bölgesi'nden bu tabaklara benzer örnekler Patara'dan ele geçmiştir MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlendirilmiştir (Uygun, 2011).

İncelemekte olduğumuz parça Nişli Alan I ocak alanı buluntusu olması nedeniyle, ait olduğu kontekt uyarınca bu tabağın tarihlemesi için MÖ 1. yüzyıl tarihi verilebilir. Bu parçaların benzer örnekleri incelendiğinde genel tarih olarak MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl önerilmektedir. Seramiklerin tipolojik tarihlemesine ve ocak alanından gelen malzemeye dayanarak Olba örneklerinin MÖ 1. yüzyılın başına ait olduğu söylenebilir.

3.2.1.2. Olba Form 2 (Kat. No: 4-5)

Olba: Form 2, Kat..No: 4 (Lev.2)

Olba: Form 2, Kat.No:5 (Lev.2)

Olba örnekleri ışığında Nişli Alan I'in ocak alanındaniki örnek olarak ele geçen ve "Olba Form 2" olarak gruplandırılan bu tabakların (Kat. No: 4-5) ağız kenarı hafifçe yukarı kaldırılmıştır ve sığ bir gövdeye sahiptirler. Ağız çaplarının ölçüleri 15-20 cm arasında değişmektedir. İçe dönük kenarlı bu tabakların kaideleri çeşitli yüksekliklerde, halka biçimindedir. Tabakların genişliği arttıkça tabağın dayanıklılığını arttırmak için cidarlarının kalınlaştırılmış olduğu düşünülmektedir (Yıldız, 2006: 83).

Bu gruptaki seramiklerin hamurları orta sertlikte, kum katkılıdır. Munsell kataloğuna göre çok açık kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptirler. İç ve dış yüzeyleri ise açık kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir.

Bu tabak formu Doğu Sigillata A seramiklerinin ortaya çıkışından sonra, yani M.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaygın olarak kullanılmıştır ve varlığı MS. 1. yüzyılın sonlarına kadar devam etmiştir. Tarsus Gözlü Kule'nin hem geç Hellenistik hem de erken Roma tabakalarında bu kap formu karşımıza çıkmaktadır.

Palaestina seramikleri üzerine çalışan P. Lapp bu tabakları en erken MÖ 75 ile en geç MS 1. yüzyıl başlarına tarihlemekteyken; L. Zoroğlu bu tabakları MÖ 1. yüzyıl başı MS 1. yüzyıl başlarına tarihlemektedir.

Olba Nişli Alan I ocak alanından ele geçen bu tabakların tarihlemesinde ocak alanından ele geçen veriler bize yardımcı olacaktır. Tipolojik tarihleme ve ocak alanından ele geçen sikkeler, amphora kulbu ve ungentarium dibibu iki tabağın tarihi için MÖ 1. yüzyıl önermesini yapmamızı mümkün kılmıştır.

3.2.1.3. Olba Form 3 (Kat. No: 6)

Olba: Form 3, Kat. No:6 (Lev.3)

Pergamon: Schlichtmann 1988: Lev. 15/222

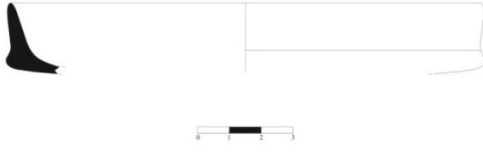
Olba örnekleri ışığında Nişli Alan I'in ocak alanından bir örnek olarak ele geçen ve "Olba Form 3" olarak gruplandırılan bu tabakların (**Kat. No: 6**) ağız kısmı düzken, kenarının iç yüzü dudaktan başlayıp tondoya doğru profilli bir şekilde inmektedir. Olba'da Nişli Alan I'de ele geçen bu tabakların ağız çapı 10- 20 cm arasında değişmektedir (Samaria Form 13).

Tarsus Cumhuriyet Alanı'nda da benzer örnekleri bulunan bu tabak Samaria buluntuları üzerinde inceleme yapan M. Kenyon'un "Samaria Form 13" üne benzemektedir (Crowfoot- Kenyon, 1957: 330).

Formun benzer örnekleri Hama'da ele geçmiştir ve MÖ 1.yüzyılın son çeyreği ile MS 1. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilmiştir (Christensen, 1986: 95). M. Kenyon bu tabak formunu MÖ 30- MS 1. yüzyıl sonlarına tarihlendirmiştir (Crowfoot- Kenyon, 1957: 32).

Olba Nişli Alan I'in ocak alanından ele geçen bu tabakların tarihlemesinde ocak alanından ele geçen veriler bize yardımcı olacaktır. Bu alanda ele geçen sikkeler, amphora kulbu ve ungentarium dibi bu tabağın tarihi için MÖ 1. yüzyıl önermesini yapmamızı mümkün kılmıştır.

3.2.1.4. Olba Form 4(Kat. No: 7-8-9)

Olba: Form 4, Kat. No:7 (Lev.4) Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 13, No.265

Olba örnekleri ışığında Nişli Alan I'in ocak alanından üç örnek olarak ele geçen ve "Olba Form 4" olarak gruplandırılan bu tabaklar (**Kat. No: 7-8-9**) yuvarlak ya da sivri uçla sonlanan dudaklı, kısa ve sığ gövdelidir. Ocak alanından ele geçen bu tabakların ölçüleri 10- 25 cm arasında değişmektedir. Genellikle halka bir kaideye sahip olan bu tabakların özellikle büyük örneklerinin kaidelerinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir (Samaria Form 14).

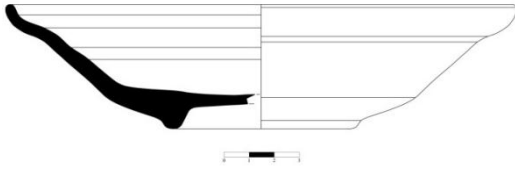
Hem Doğu hem de Batı sigillataları için karakteristik bir form olan bu tabak formunun en belirgin özelliği ağız kenarının altta belirgin ve çıkıntılı bir dirsek yapmasıdır. Tondolarında genellikle iç içe yivler, baskı ve rulet süslemeleri yer alır.

Bu gruptaki seramiklerin hamurları orta sertlikte ve kum katkılıdır. Munsell kataloğuna göre çok açık kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/8) renktedir.

Dudakları sivri bir şekilde sonlanan bu tabakların en erken örneği Samaria'da bulunmuştur ve M. Kenyon bunları "Samaria Form 14" olarak değerlendirip, erken örnekleri MÖ 30 yılının öncesine, geç örnekleri ise MS 1. yüzyılın sonlarına tarihlendirmiştir (Crowfoot-Kenyon, 1957: 332). Bu formun başlangıçta ilk örneklerinin Batı etkisinde yapılmış olabileceği düşünülürken; Samaria'dan çıkan örnekleri formun ilk önce Doğu'da ortaya çıktığını, oradan batıya gittiğini kanıtlamıştır. L. Zoroğlu ise Samsat'ta bulunan bu tabak formlarını MS 1. yüzyılın ortalarına tarihlendirmiştir (Zoroğlu, 1986: 82). Formun benzer örnekleri Antakya'da ele geçmiştir ve bu örnekler Waage tarafından MS 1. yüzyılın birinci ve ikinci çeyreğine tarihlendirilmiştir (Waage, 1948:412).

Olba Nişli Alan I ocak alanından ele geçen bu tabakların tarihlemesinde ocak alanından ele geçen veriler bize yardımcı olacaktır. Tipolojik tarihleme ve ocak alanından ele geçen sikkeler, amphora kulbu ve ungentarium dibi bu üç tabağın tarihi için MÖ 1. yüzyıl önermesini yapmamızı mümkün kılmıştır.

3.2.1.5. Olba Form 5 (Kat. No: 10)

Olba: Form 5, Kat. No:10 (Lev.5)

Olba örnekleri ışığında Nişli Alan II'nin 3 nolu mezarından ele geçen ve "Olba Form 5" olarak gruplandırılan bu kap formu (**Kat. No: 10**) dışa uzanan ağız kenarı profilli, geniş-büyük tabaktır. Tabağın gövdesi halka bir kaide üzerine oturmaktadır (Hayes Form 56, Samaria Form 7).

Bu gruptaki seramiklerin hamurları sert, kum katkılıdır. Munsell kataloğuna göre kırmızı (2,5 YR 5/8) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızıdır (2,5 YR 5/8).

O güne kadarki bütün merkezlerden gelen Doğu ve Batı sigillatalarını bir arada toplayan ve sınıflandırmasını yapan J. Hayes, bu formun profilli cidara sahip bezemesiz tabak olduğunu söyler. "Hayes Form 56" olarak değerlendirilip, oldukça yaygın bir form olan bu tabaklar için J. Hayes MS 2. yüzyılın ikinci yarısı tarihini vermektedir (Hayes, 1985). "Samaria Form 7" grubu içinde benzer örnekleri görülen bu tabaklar yüksek dudaklı, açılı gövdeye sahip halka kaideli tabaklar olarak tanımlanır ve grubun muhtemelen MS 2. yüzyıla ait olduğu önerilir (Crowfoot- Kenyon, 1957). Antakya ve Tarsus'ta da benzer örnekleri bulunan bu tabaklar Orta İmparatorluk Dönemi'ne (MS 2-3.yüzyıllar) tarihlenmektedir. F. Waage de bu tabakları benzer şekilde hafif yukarıya dönük dudaklı ve köseli gövdeye sahip tabaklar olarak tanımlayarak, "615p"nin grubun en gelişmiş tipi olduğunu söyler (Waage, 1948: 23-24). Anemurium buluntuları üzerinde değerlendirme yapan C. Williams, bu tabak için MS 75- 150 tarihini verirken; Atina Agora'sındaki kap

formları üzerine çalışan H. Robinson, bu tabakların Tiberius Dönemi'nde (MS 26-37) yoğun olarak kullanıldığını söyler.

Olba Nişli Alan II'nin 3 nolu mezarından ele geçen bu tabağın tarihlendirilmesinde bu alandan ele geçen veriler bize yardımcı olacaktır. Mezar 3'ün bulunduğu alanda mezar buluntuları toplu bir şekilde ele geçmiştir. Kontekst oluşturan bu malzemeler bir pithos mezara hangi ritüel nesnelere yerleştirildiğini anlamamız açısından arkeolojik önem taşımaktadır. Mezardan çıkan arkeolojik veriler sayesinde Nişli Alan II'deki Mezar 3, MS 1. yüzyılın sonları ile 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenebilmektedir ve bu mezarda ele geçen terra sigillata tabaklar için de MS 2. yüzyıl tarihlendirilmesinin yapılması mümkün olmuştur.

3.2.1.6. Olba Form 6(Kat. No: 11-19)

Olba: Form 6, Kat. No:13 (Lev.6) Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 2, No.55

Olba örnekleri ışığında Nişli Alan I'nin hem ocak alanı hem de mezar alanından dokuz parça olarak ele geçen ve "Olba Form 6" olarak gruplandırılan, alçak kaideye sahip olan bu tabakların (Kat. No: 11-19) kaidelerinin çapı geniş ve oldukça alçaktır. Olba Nişli Alan I'de ele geçen bu tip tabakların kaidelerinin ölçüleri 12- 13 cm den başlayarak 35 cm ye kadar değişmektedir (Samaria Form 1).

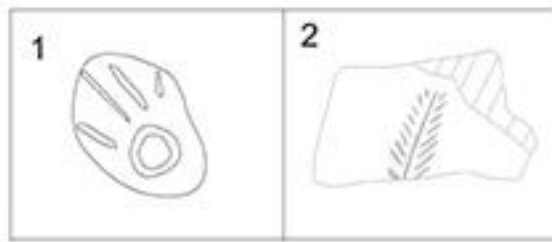
Bu gruptaki seramiklerin hamurları sert, kum katkılıdır. Munsell kataloğuna göre çok soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi açık kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir.

Alçak kaideli bu tabakların dikkat çeken bir yönü ise tabakların iç yüzlerinde (tondolarında) rozet, rulet, palmet ve Isis tacı gibi süslemelerin yer almasıdır (Crowfoot-Kenyon, 1957: 316- 324). Ayrıca bazı tabakların tondolarında bu süslemeleri sınırlandıran yivler mevcuttur. Süslemeler yaş kil üzerine rulet yöntemi ile yapılmaktadır. Rulet süslemeleri tabakların iç ve dış yüzlerine yapılırken; baskı yöntemi ile yapılan palmet ve

rozet süslemeleri ise DSA'ların tondosunda ya tek başına bulunur ya da rolet süsleri arasına yapılır.

Olba Urne Mezar buluntuları arasında tondosunda bir Isis tacı betimlemesinin yer aldığı örnek (**Kat. No:21**) özellikle dikkat çekicidir. Tabak tondolarında görülen ve Isis'in tacı olarak da bilinen bu sembol ilk kez Doğu'da ortaya çıkmış ve bütün Hellenistik dünyaya yayılmıştır (Crowfoot- Kenyon, 1957: 322). İlk olarak MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısında görülen ve MS 1. yüzyılın ortalarına kadar devam eden Isis sembolü, ilk olarak Ptolemaios, Seleukos sikkelerinde yer almaktadır (Crowfoot- Kenyon, 1957: 323). Daha sonra bu sembol DSA seramiklerinde sevilerek işlenmiş ve değişik tipleri yapılmıştır (Yıldız, 2006: 43).

Bu tip tabaklar DSA'ların ortaya çıkışından yani MÖ 2. yüzyıl ortalarından itibaren yaygınlaşmaya başlamıştır ve MS 1. yüzyıl sonlarına kadar kullanım görmüştür.

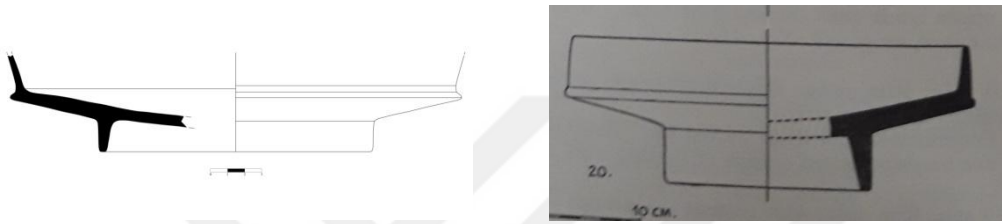
Şekil 3.2. Nişli Alan I'de bulunan DSA'lardaki baskı süslemeleri, kabartmalar

M. Kenyon bu tabakların Samaria'dan ele geçen benzer örneklerini "Samaria Form 1" başlığı altında değerlendirerek, MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl arasına tarihlendirmiştir. P. Lapp alçak halka kaideli olan bu tabakları en erken MÖ 75 ile en geç MS 1. yüzyıl başlarına tarihlemektedir (Lapp 1961: 124). L. Zoroğlu ise Samsat buluntuları ışığında bu tabak formlarını MÖ 1. yüzyıl başı ile MS 1. yüzyıl başlarına tarihlendirmiştir (Zoroğlu, 1986: 76). Lykia örneklerini Patara'dan bulunan parçalar ışığında inceleyen B. Özdilek bu tabakları MÖ 1. yüzyıl- MS 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlendirmiştir.

Olba'da ise Nişli Alan I kazısından ele geçen terra sigillata seramikleri mezarlık alanı ve ölü kültü ritüellerinin tarihlemesi konusunda da bilgi sunması açısından oldukça önemlidir. Nişli Alan I'de 2013-2014 yılı kazılarında bulunan arkeolojik veriler sayesinde, buradaki mezarın tarihlendirilmesi ve ölü kültü ritüelleri konusunda önemli tespitlere ulaşılmıştır.

Ocak alanı içinden seramiklerle birlikte ele geçen diğer buluntular da hem mezarın hem de terra sigillata seramiklerin tarihlendirilmesine ışık tutmuştur. Kesin tarih aralığı veren yukarıda belirtilen verilerin dışında mezardan yoğun mutfak kaplarının çıkması da mezar alanında ölü yemeğinin pişirildiğini, yendiğini ve bunların mezar içerisine yerleştirildiğini düşündürmektedir. Bütün bu veriler ışığında Nişli Alan I'den ele geçen terra sigillata tabaklara ait kaide parçaları için MÖ 1. yüzyıl tarihini önermek mümkün olacaktır.

3.2.1.7. Olba Form 7 (Kat. No: 20)

Olba: Form 7, Kat. No:20 (Lev.7) Samaria: Crowfoot- Kenyon 1957, 310-311, Fig. 79, 20-21

Olba örnekleri ışığında Nişli Alan II'nin 5 nolu mezarından tek bir örnek olarak ele geçen ve "Olba Form 7" olarak gruplandırılan, yüksek bir kaideye sahip olan bu tabağın (**Kat. No: 20**) ağızdan gövdeye geçiş kısmında belirgin, çıkıntılı bir dirsek vardır. Kaidesi oldukça dik olan bu tabakların kaidelerinin çapları 10 ile 25 cm arasında değişmektedir (Hayes Form 37a, Samaria Form 14b).

Sert, kum katkılı hamuru olan bu tabak munsell kataloğuna göre kırmızı (2,5 YR 5/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzey kırmızı (2,5 YR 5/6) renktedir.

Dikey kenarlı derin tabak olarak tanımlanan bu formun MÖ 30'dan önce olduğunu ancak Augustus dönemine kadar yaygın olmadığı söylenir. İtalya Sigillata tipolojisinde bu tabak formuna ait de benzer örneklerin görülmesi DSA örneklerinin taklit üretim olduğu konusunu düşündürmektedir.

Yüksek kaideli bu tabak formunun en erken örneği Samaria'da bulunmuştur. M. Kenyon tarafından MÖ 30- MS 1. yüzyıl sonlarına tarihlendirilen ve "Samaria Form 14b" olarak değerlendirilen bu form DSA grubunun yaygın formları arasındadır (Crowfoot- Kenyon, 1957: 310-311). Dikey kenarlı derin tabak olarak tanımlanan bu formun MÖ 30'dan önce

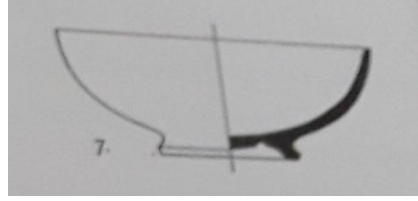
olduğunu ancak Augustus dönemine kadar yaygın olmadığı söylenir. İtalya sigillata tipolojisinde de benzer form örneklerinin görülmesi DSA örneklerinin taklit üretim olduğu konusunu düşündürmektedir. J. Hayes tarafından dikey cidarlı ve yüksek ayaklı şeklinde “Hayes Form 37a” grubu içinde tanımlanan bu tabaklar MS 60-100 yılları arasına tarihlendirilir (Hayes, 1985: 31). F. Waage bu formun Antakya’da ele geçen benzerlerini Erken Roma Pergamon grubu içinde ele alarak “Antiokheia Form 436” olarak değerlendirmiş, MS 1. yüzyıla tarihlendirmiştir (Waage, 1948: 426). Antiokhea tipleri burada Erken Roma döneminde Erken Roma Pergamon kapları arasında yer almaktadır. Erken Roma döneminin IV. safhasına ait tabaklar arasındadır. Dönem MS 1. yüzyıla verilir ve IV. safhada bu kronoloji içinde MS 1. yüzyılın ilk yarısından sonrasına girmektedir. L. Zoroğlu ise Samsat’ta bulunan bu tabak formlarını MS 1. yüzyılın ortalarına tarihlendirmiştir (Zoroğlu, 1986: 80). R. Meriç ise bu kap formuna benzer buluntuların Efes kazılarında A- B1 dolgularından geldiğini, doğu terra sigillataların Efes’e Augustus-Tiberius Dönemi’nde ithal edilerek getirildiğini söyler.

Olba örneği olan yüksek kaideli bu tabak Nişli Alan II’nin 5 nolu mezarından ele geçmiştir. 5 nolu mezardan MÖ 164 - 27 yıllarına ait bir Tarsus sikkesi ele geçmiştir. Bunun dışında orta alandaki 5 nolu mezardan Nişli Alan II’nin kullanım dönemleri içerisinde farkı yıllara ait çeşitli pişirme kapları, tabak, cam ya da pişmiş toprak bardak ve kâse parçaları bulunmuştur. Orta alanın seramikleri ve camları incelendiğinde MÖ 1. yüzyıl ile MS. 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Bütün bu bilgiler bize 5 nolu mezardan ele geçen terra sigillata tabağın tarih aralığının MÖ 1. yüzyılın sonu- MS 1. yüzyılın başı olduğu önerisini kanıtlamaktadır. 5 nolu mezardan ele geçen buluntular ve tipolojik tarihlendirilmesinde bu tabak MS 60-100 yılları arasına tarihlendirilmiştir.

3.2.2. Kâseler

Olba’daki Nişli Alan I ve II’de kâseler en sık görülen kap formlarındandır. Değerlendirmeye alınan otuz parçanın yedi tanesi ağız kenarı, geriye kalan yirmi üçü ise kaidedir. Bunlar, DSA grubundaki en erkene tarihlenen formlar arasında yer alır. Benzer örnekleri Hama, Samaria, Tarsus, Antiokheia’da ele geçmiştir (Christensen, 1986; Crowfoot- Kenyon, 1957; Jones, 1950; Waage, 1948). Hellenistik gelenekte üretilen kâselerden etkilenecek oluşturulan bu grup kronolojik olarak değerlendirilmeye alınmıştır.

3.2.2.1 Olba Form 8 (Kat. No: 22)

Olba: Form 8, Kat. No:22 (Lev.8) Samaria: Kenyon- Crowfoot, 1957, Fig. 80,7

Olba örnekleri ışığında Nişli Alan I'ın ocak alanından tek bir örnek olarak ele geçen ve “Olba Form 8” olarak gruplandırılan bu kâsenin (**Kat. No: 22**) dudakları düz bir biçimde devam ederken, yarı küresel gövdeli, halka kaideli olduğu düşünülmektedir. Ağız çaplarının ölçüsü 10- 25 cm arasında değişmektedir. Bu tip kâselerin halka bir kaideye sahip olduğu benzer örneklerinden anlaşılmaktadır (Samaria Form 16).

Bu gruptaki seramiklerin hamurları orta sertlikte, kum katkılıdır. Munsell kataloğuna göre çok açık kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 4/8) renktedir.

Yarı küresel gövdeli kâseler Hellenistik ve öncesi döneme ait kenarı içe dönük, yarım küre karınlı kâselerin devamı olarak nitelendirilmektedir. Yarı küresel gövdeli bu kâselerin en belirgin özelliği kâsenin dış yüzünde, kenarın biraz altında bulunan çeşitli kabartma süslemeleridir ve bu özelliğiyle Hellenistik Dönem'in megara kâselerine benzerlik gösterirler. Bezeme özellikleriyle bu formun Hellenistik Dönem megara kâselerinin devamı olduğu düşünülmektedir. Megara kâselerine oranla daha basit süslemeleri olan bu kâselerin üst kısmında yatay friz bulunur ve burada İon kyması, pendant süsü, salkım süsü ve çeşitli hayvan süsleri yer alır. Bunun altında ise kâsenin dip kısmına kadar kenger yaprakları, buğday başağı, rozetler ve bitkiler mevcuttur.

Yarı küresel gövdeli kâselere ait örnekler Hama, Samaria ve Antakya gibi merkezlerde MÖ 1. yüzyılın ortalarından MS 2. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmiştir (Johansen, 1971). Samaria buluntuları ışığında M. Kenyon bu kâseleri “Samaria Form 16” grubu altında değerlendirip MÖ 1- MS 1. yüzyıllar arasına tarihlendirirken (Crowfoot, 1957: 332- 34) ; Palestina seramikleri üzerinde çalışan P. Lapp bu kap formunu MÖ 75 ile MS 20 yüzyılları arasına tarihlendirir (Lapp, 1961: 35). Bu kâseler Tarsus Gözlu Kule'de hem Hellenistik

hem de erken Roma tabakalarında bulunmuştur (Jones, 1950: 233- 234). Bu formun Tell Anafa'da bulunan en eski örnekleri ise MÖ 2. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlendirilmektedir (Cornell, 1980: 113- 114).

Olba örnek olarak Nişli Alan I'in ocak alanından ele geçen bu örnek, bu alanın içinden gelen diğer buluntularla değerlendirilerek tarihlendirilmesi mümkün olmuştur. Tipolojik tarihlendirmeler ve ocak alanından elimize geçen diğer buluntular doğrultusunda bu kâse MÖ 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.

3.2.2.2. Olba Form 9 (Kat. No: 23)

Olba: Form 9, Kat. No:23 (Lev.9)

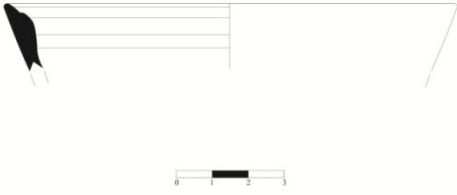
Olba örnekleri ışığında Nişli Alan I'in ocak alanından tek bir örnek olarak ele geçen ve "Olba Form 9" olarak gruplandırılan bu kâsenin (**Kat. No: 23**) düz bir ağız kenarı, derin bir gövdesi vardır.

Bu gruptaki seramiklerin hamurları orta sertlikte, kum katkılıdır. Munsell kataloğuna göre kırmızımsı sarı (7,5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/8) renktedir.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde Akdenizi çevreleyen topraklarda yayılımı olduğu yukarıda belirtilen merkezlerde ele geçen benzerlerinden anlaşılmaktadır. Cilicia'daki varlığı da Anemurium ve Kelenderis örnekleriyle temsil edilmektedir.

Olba örneği, Nişli Alan I'in ocak alanından ele geçmiş olup, ele geçen diğer buluntular ile desteklenerek tarihlenmesi yapılmıştır ve MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

3.2.2.3 Olba Form 10 (Kat. No: 24)

Olba: Form 10, Kat. No:24 (Lev.10)

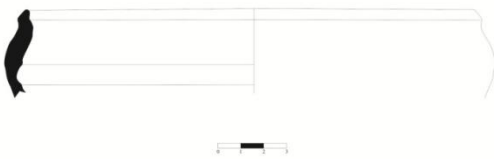
Olba örnekleri ışığında Nişli Alan I'in ocak alanından bir örnek olarak ele geçen ve ‘‘Olba Form 10’’ olarak gruplandırılan bu kâse (**Kat. No: 24**) Doğu Sigillata A grubunun yarım küre karınlı, kaideli ya da kaidesiz, derin kâselerinin ilk grubunu oluşturmaktadır. Çapları 10-15 cm arasında değişmektedir. Bu formun en belirgin özelliği dudağın iç yüzünde kalıpta yapılmış yatay yiv- setlerin bulunmasıdır (Samaria Form 18).

Bu gruptaki seramiklerin hamurları orta sertlikte, kum katkılıdır. Munsell kataloğuna göre kırmızımsı sarı (5 YR 6/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi açık kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir. Kâsenin üzerinde daldırma izleri mevcuttur.

Bu formların Atina Agora'sında siyah astarlı örnekleri vardır ve bu kaplar MÖ 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilir (Rotroff, 1997: 109- 110). Bu tarz kâselerin erken İmparatorluk dönemine kadar kullanılmış olduğu bilinmektedir. M. Kenyon bu kâseleri Samaria buluntuları ışığında ‘‘Samaria Form 18’’ grubu altında değerlendirerek MÖ 75- 25 yılları arasına tarihlemektedir (Crowfoot- Kenyon, 1957: 333).

Olba örneği, Nişli Alan I'in ocak alanından ele geçmiş olup, ele geçen diğer buluntular ile desteklenerek tarihlenmesi yapılmıştır ve MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

3.2.2.4. Olba Form 11 (Kat. No: 25)

Olba: Form 11, Kat. No:25 (Lev.11)

Olba örnekleri ışığında Nişli Alan I'in ocak alanından bir örnek olarak ele geçen ve "Olba Form 11" olarak gruplandırılan bu kâse (**Kat. No: 25**) "S" profilli, küresel gövdeli, sığ bir kâsedir. Bu kâsenin ağız çapı 18.4 cm olarak alınmıştır.

Bu kâse orta sertlikte, kum ve mika katkılı, kırmızımsı sarı (5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızımsı sarı (5 YR 7/6) renktedir.

Anemurium'da ele geçen benzer örneklerini C. Williams MÖ 40- MS 10 yılları arasına tarihlendirmiştir (Williams, 1989: 31).

Olba örneği, Nişli Alan I'in ocak alanından ele geçmiş olup, ele geçen diğer buluntular ile desteklenerek tarihlenmesi yapılmıştır ve MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.

3.2.2.5. Olba Form 12 (Kat. No: 26)

Olba: Form 12, Kat. No:26 (Lev.12) Samaria: Kenyon- Crowfoot 1957, Fig. 81, No.1

Olba örnekleri ışığında Nişli Alan I'in ocak alanından bir örnek olarak ele geçen ve "Olba Form 12" olarak gruplandırılan bu kâsenin (**Kat. No: 26**) dışı çukuk bir dudaklı vardır. Kâsenin korunmuş mevcut kısmı üzerinde bezeme yoktur (Samaria Form 23).

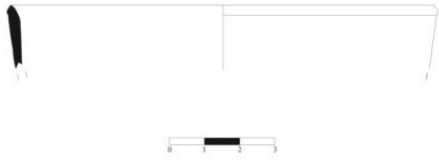
Bu kâse orta sertlikte, kum katkılıdır. Munsell kataloğuna göre çok soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi açık kırmızı (10 R 6/8) renktedir.

Bu kap formuna benzer örnekler Kappadokia- Komana'da ve Antakya'da karşımıza çıkmaktadır (Körsulu, 2011: 153-157; Waage, 1943: 72). Komana'dan gelen bu kâseler için H. Körsulu ise MÖ geç 1. yüzyıl- MS 1. yüzyıl tarihlerini önermektedir. M. Kenyon, Samaria'da bu formun ilk örneklerinin Augustus Dönemi'ne ait olduğunu söyleyerek bu kap formunu "Samaria Form 23" grubu altında değerlendirerek MS 1. Yüzyıla tarihlendirmiştir (Crowfoot- Kenyon, 1957: 338). Bu formun benzer bir başka örnekleri ise

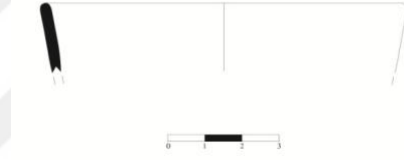
Tarsus'ta MÖ 1- MS 1 yüzyılları arasına tarihlendirilmiş Roma dolgusunda bulunmuştur (Jones, 1950: 417). Atina Agorası'ndan bu formun en erken örnekleri ise MS 1. yüzyılın ilk yarısına ait kontekslerden bulunmuştur (Hayes, 2008: 137–138). J. Hayes bu formun prototipinin Arretine kaplarında yer aldığını ve DSB kaplarında da taklit edildiğini söylemiştir.

Olba Nişli Alan I'in ocak alanından ele geçen bu kâsenin tarihlemesinde ocak alanından ele geçen veriler bize yardımcı olacaktır. Bu alanda ele geçen sikkeler, amphora kulbu ve ungentarium dibi bu kâsenin tarihi için MÖ 1. yüzyılın sonu önermesini yapmamızı mümkün kılmıştır.

3.2.2.6. Olba Form 13 (Kat. No: 27-28)

Olba: Form 13, Kat. No:27 (Lev.13)

Olba: Form 13, Kat. No:28 (Lev.13)

Olba örnekleri ışığında Nişli Alan I'in mezar alanından iki örnek olarak ele geçen ve kâseler içinde "Olba Form 13" olarak gruplandırılan boyutları küçük- derin bu kâselerin (Kat. No: 27-28) düz bir ağzı vardır. Olba örneklerini incelediğimizde bu kâselerin yarım küre biçiminde bir gövdeye sahip olduklarını görmekteyiz (Hayes Form 22 A-B).

Hellenistik Dönem'deki siyah glazürlü seramik örneklerinin Roma Dönemi'ndeki takipçisi olan bu kâselerin genel özelliği yuvarlak profilli dudaklı, yarım küre biçiminde gövdeli ve halka kaideli olmalarıdır. Küre biçimindeki gövdeleri kaideye doğru daralır ve tabana doğru cidarı kalınlaşır.

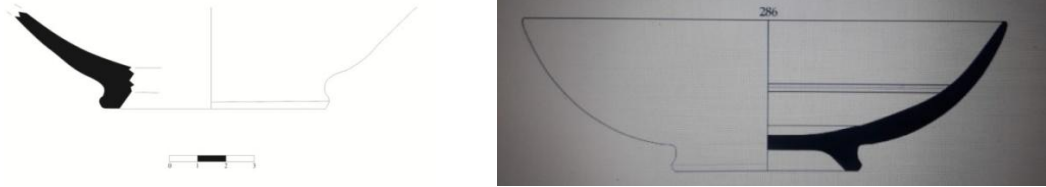
Bu gruptaki seramiklerin hamurları orta sertlikte, bol miktarda kum katkılıdır. Munsell kataloğuna göre kırmızımsı sarı (5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi açık kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir.

DSA seramik grubu içinde yaygın olan bu küçük-derin kâselerin örneklerini F. Waage Antakya'dan ele geçen seramikler doğrultusunda MÖ 150 yılından sonraya

tarihlendirmiştir (Waage, 1948). K. Slane Tel Anafa buluntularını üç grupta değerlendirerek bu kâseleri MÖ 128-125 ile MÖ 1. yüzyılın birinci çeyreğine tarihlendirmiştir (Slane, 1997: 310). J. Hayes bu kâseleri yaptığı tipolojide “Hayes Form 22 A-B” olarak değerlendirerek, MÖ 1. yüzyıla tarihlendirmiştir (Hayes, 2008: 88-116). Bu kâse formunun benzer örnekleri Hama, Kyrene, Ephesos, Atina, gibi merkezlerden bulunmuştur (Johansen, 1971: 113-114; Leon, 1991: 89).

Olba Nişli Alan I’ın mezar alanından ele geçen bu kâselerin tarihlemesini yapabilmek için mezardan ele geçen diğer buluntu gruplarını değerlendirmekte fayda vardır. Mezar oyuğunun içinden urne olarak kullanım gördüğü anlaşılan, MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilen pişmiş toprak kap parçası ele geçmiştir. Ayrıca buradan mezarın tarihlendirilmesine ışık tutan MÖ 1. yüzyıla ait Korykos sikkesi de ele geçmiştir. Bunun dışında mezarın hemen ağız kısmında MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilen mühürlü amphora kulbu da bulunmuştur. Bütün bu veriler doğrultusunda mezardan ele geçen küçük- derin kâseler için de MÖ 1. yüzyıl tarihini vermek mümkün olacaktır.

3.2.2.7. Olba Form 14 (Kat. No: 29-39)

Olba: Form 14, Kat. No:30 (Lev.14) Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 15, No.286

Olba örnekleri ışığında Nişli Alan I’ın hem ocak alanı hem de mezar alanından on bir örnek olarak ele geçen ve kâselere ait kaideler içinde “Olba Form14” olarak gruplandırılan alçak kaideli bu kâseler (**Kat. No: 29-39**) genellikle yarım küre gövdeli, halka kaidelidirler. Bu kâselerin kaide çapları genelde 10- 15 cm arasında değişmektedir (Samaria Form 16).

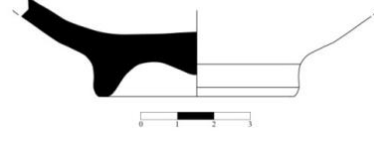
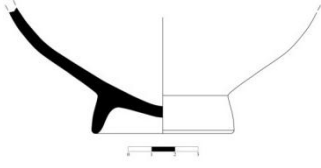
DSA grubunun en eski tipleri olan, alçak kaideli kâseler içerisinde yoğun olarak görülen bu örneklerin bükey kavisli, zemine oturan düz halka kaideli, yarım küre gövdeli olması gibi form özellikleri açısından bu kâselerin Hellenistik ve öncesi döneme ait yarım küre gövdeli kâselerin devamı niteliğinde oldukları düşünülmektedir.

Bu gruptaki seramiklerin hamurları orta sertlikte, bol miktarda kum katkılıdır. Munsell kataloğuna göre özellikle kırmızımsı sarı (7,5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/8) renktedir.

Alçak kaideli bu kap formlarını L. Zoroğlu Samsat buluntuları ışığında MÖ 2. yüzyıl sonları MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlemiştir (Zoroğlu, 1986: 83). Samaria buluntularını inceleyen M. Kenyon ise “Samaria Form 16” grubu altında değerlendirdiği bu kâselerin MÖ 1. ile MS 1. yüzyılları arasında kullanım gördüğünü söylemektedir (Crowfoot-Kenyon, 1957: 332- 334). Tarsus Gözlü Kule’de bu kâselere benzer örnekler hem Hellenistik hem de erken Roma tabakalarında bulunmuştur (Jones, 1950: 233-234). Bukâselerin Tell Anafa’da bulunan ilk örnekleri ise L. Cornell tarafından MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Cornell, 1984: 113- 114). Pergamon şehir mezarlığında ele geçen bu kâse örnekleri MÖ 1. yüzyılın üçüncü ve son çeyreğine tarihlendirilir. Anemurium’da bulunan Doğu Sigillata A tipi kâseler C. Williams tarafından MÖ geç 2.yüzyıl- MS 10 yılları arasına tarihlendirilmiştir (Williams, 1989: 129). Palestina seramikleri üzerine incelemeler yapan P. Lapp bu kâseleri MÖ 75- 25 yılları arasına tarihlendirmiştir (Lapp, 1961: 37).

Nişli Alan I’de (Urne Mezar) 2013-2014 yılı kazılarında bulunan arkeolojik veriler yukarıda önerilen tarihlendirmeyi destekler niteliktedir. Bu öneriyi destekleyecek en önemli veriler sikkelerdir. Nişli Alan I’den çıkan seramikler dışındaki arkeolojik buluntular da bahsedilen seramikler ile uyum göstermektedir. T. Akçay mezarı MÖ 2. yüzyılın sonu ile MÖ 1. yüzyılın başına tarihlendirmektedir (Akçay, 2016: 132-139). Olba Nişli Alan I’in ocak ve mezar alanından ele geçen veriler de alçak kaideli bu kâseleri tarihlenmemizde bize yardımcı olacaktır. Bütün bu veriler ve yapılan tipolojik değerlendirme bizim alçak kaideli bu kâseler için verdiğimiz MÖ 1. yüzyıl tarihini desteklemektedir.

3.2.2.8. Olba Form 15 (Kat. No: 40-51)

Olba: Form 15, Kat. No:40 (Lev.15) Olba: Form 15, Kat. No:51 (Lev.15)

Olba örnekleri ışığında Nişli Alan I'in ocak alanı ile Nişli Alan II'nin mezar alanlarından on iki örnek olarak ele geçen ve kâselereait kaideler içinde “Olba Form 15” olarak gruplandırılan bu kâseler (**Kat. No: 40-51**) içe dönük kenarlı, yarım küre karınlı, yüksek halka kaidelidir. Küre formundaki gövde, kaideye doğru daralmakta ve tabana doğru da cidarı kalınlaşmaktadır. Olba örneklerinin kaidelerinde taban düz ya da eğik sonlanmaktadır. Kaide kimi zaman profillerle hareketlendirilmiş olabilir. Kaidelerde bazen köşeli bazen ise yuvarlatılmış profili vardır. Yuvarlak dudaklı kaselerin, gövde ile birleşim yerinde bir profil bulunmaktadır (Hayes Form 45-50-51, Samaria Form 23).

Bu gruptaki seramiklerin hamurları orta sertlikte, kum katkılıdır. Munsell kataloğuna göre kırmızımsı sarı (7,5 YR 8/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 5/8) renktedir.

DSA grubu içinde bol miktarda görülen bu form Hellenistik Dönem siyah glazürlü örneklerin Roma Dönemi'ndeki takipçisidir (Özdilek, 2011; Zoroğlu, 1986: 83). Bu formun aslında metal kapların bir imitasyonu olduğu düşünülmektedir ve İtalyan, Galya ve Doğu Sigillatalarında yaygın olarak görülmektedir.

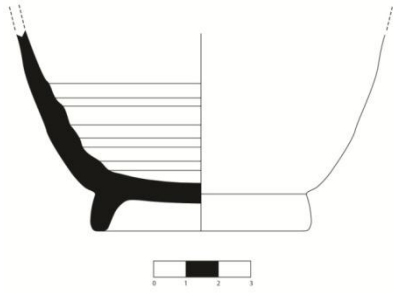
Yüksek kaideli bu kâselerin benzer örnekleri Batı Sigillatalarında da görülmektedir. Hama, Samaria, Tarsus, Antiocheia gibi merkezlerde ilk kez Augustus Dönemi'ne ait tabakalarda ortaya çıkan bu kâselerin tarihi aynı şekilde Batı Sigillatalarında da benzer formun ilk ortaya çıkış tarihiyle paralellik göstermektedir (Hama, 165 vd.; Crowfoot- Kenyon, 1957: 338). K.Slane bu tarz kâselerin Hama'da yoğun olarak görüldüğünü ve İsrail, Kıbrıs, Mısır, Berenike ve Korinthos'a ise ithal edildiğini söylemektedir (Slane 1997, 325-326). İtalyan, Galya ve Doğu Sigillatalarında yaygın olarak görülen ve J. Hayes'in sınıflandırmasında “DSA Form 45, 50, 51” olarak nitelendirilen bu kâselerin dudak ve kaide profilleri kendi

içinde çeşitlilik göstermektedir. Özellikle Pompei’de ele geçen bu formu J. Hayes MS 70-120 yılları arasına tarihlemiştir (Hayes, 1991: 188). J. Hayes bu kâseleri boyutlarına göre iki farklı gruba ayırmıştır. Berenike (Bingazi) buluntularını değerlendiren M. Kenrick’te bu formlar için, J. Hayes’in tarihlemesine paralel bir tarihleme yapmıştır (Kenrick, 1985: 239). M. Kenyon farklı dudak profillerine sahip olan bu kâse örneklerini “Samaria Form 23” grubunda değerlendirerek, MS 1. yüzyıla tarihlendirmiştir (Crowfoot- Kenyon, 1957: 338). Antiocheia’da konik gövdeli bu kâseler üç grupta incelenerek MS 1. yüzyılın birinci çeyreğine tarihlendirilmiştir (Waage, 1948: 34). Konik gövdeli olan bu kâselerin benzer örnekleri Ephesos (Leon, 1991: 92-93), Samsat (Zoroğlu, 1986: 88-91), Paphos (Hayes, 1991: 38) ve Patara’da (Uygun, 2011: 35) ele geçmiştir. Samsat’ta pek çok örneği bulunan karni köşe profilli olan bu kâseler MS 1. yüzyılın karakteristik kabıdır (Zoroğlu, 1986: 88-91).

Nişli Alan II’de bu forma ait örnekler 2, 3 ve 5 nolu mezarlardan elimize geçmiştir. 2 nolu mezardan ayrıca pişirme kaplarına ait ağız - gövde parçaları, pişmiş topraktan bardaklar, tabaklar ve tek kulplu testiler de ele geçmiştir (Akçay, 2016: 144). Bu mezardan ele geçen seramikleri değerlendirmemize yardımcı olacak pişmiş toprak figürin parçaları ve sikkeler buluntuların tarihlendirilmesi konusunda oldukça önemlidir. Sadece baş ve boyun kısmı korunmuş, Tarsus üretimi olan Ariadne’nin tasvir edildiği figürin MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Akçay, 2016: 144). Yine bu mezardan ele geçen bronz Tarsus sikkesi (MÖ 164- 27) ve bronz Elaiussa Sebaste sikkesi MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Akçay, 2016: 144). Hem pişmiş toprak figürin hem de sikkeler ışığında Mezar 2’nin MÖ 1. yüzyılda kullanıldığı belirlenmiştir. Bu durum elimize geçen terra sigillata seramiklerin tarihlendirilmesinde de büyük rol oynamıştır. Mezar 3’ün bulunduğu alanda ise mezar buluntuları toplu bir şekilde ele geçmiştir. Buradan pithosun içinde pişmiş toprak figürine ait parça, bir kandil, aşık kemiği, tek kulplu testi, amphora, pişmiş toprak kâse parçaları ile çeşitli formda vazo cam parçaları ele geçmiştir. Ayrıca Mezar 3’ün bulunduğu alandan Hadrianus Dönemi’ne (MS 117 – 138) tarihlenen bir adet Diocaesarea sikkesi ve Traianus Dönemi’ne (MS 98 – 117) tarihlenen iki adet Diocaesarea sikkeleri ele geçmiştir. Böylece, mezardan çıkan arkeolojik veriler sayesinde Nişli Alan II’deki Mezar 3, MS 1. yüzyılın sonları ile 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenebilmektedir. 5 nolu mezardan da bulduğumuz kırmızı astarlı seramikleri tarihlememize yardımcı olacak, MÖ 164 - 27 yıllarına ait ön yüzünde şehir tacı giymiş Tyche, arka yüzünde ise Sandan bulunan Tarsus sikkesi ele geçmiştir (Akçay, 2016: 148). Bunun dışında orta alandaki 5 nolu mezardan Nişli Alan

II'nin kullanım dönemleri içerisinde farkı yıllara ait çeşitli pişirme kapları, tabak, cam ya da pişmiş toprak bardak ve kâse parçaları ve sikkeler bulunmuştur. Orta alanın seramikleri ve camları incelendiğinde MÖ 1. yüzyıl ile MS. 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Akçay, 2016: 149). Bütün bu veriler doğrultusunda ve tipolojik değerlendirme göz önünde bulundurularak yüksek kaideli kâseler genel olarak MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başına tarihlendirilmiştir.

3.2.2.9. Olba Form 16 (Kat. No: 53)

Olba: Form 16, Kat. No:53 (Lev.16)

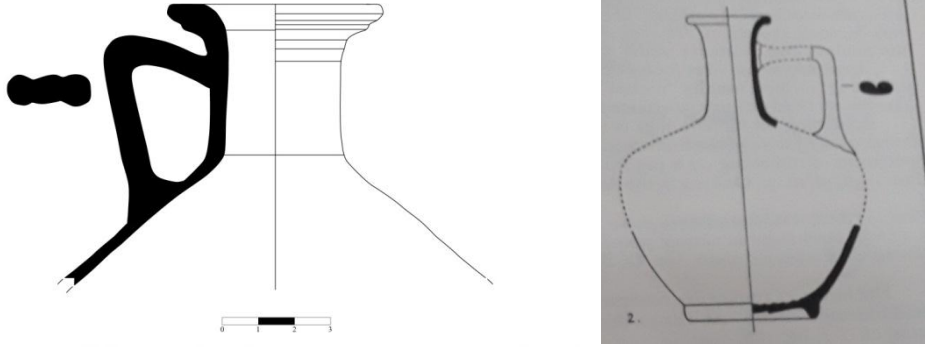
Nişli Alan II'nin 1 nolu mezarından ele geçen ve “Olba Form 16” olarak gruplandırılan bu örnek (**Kat. No: 53**) düz dipli, derin bir çanağa ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır (Samaria Form 26, Hayes Form 105).

Bu çanağın orta sertlikte, kum katkılı bir hamuru vardır. Munsell kataloğuna göre açık kahverengi (7.5 YR 6/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi hafif kırmızı (2,5 YR 7/6) renktedir.

Samaria'da ele geçen örnekleri “Samaria Form 26” olarak değerlendirilmiş ve Augustus Dönemi'ne tarihlenmiştir. Hayes, bu tip çanakların tarihinin belirsiz olduğunu aktararak, “Hayes Form 105” olarak değerlendirdiği bu kap formlarının kullanımına muhtemelen M.Ö. 1. yüzyılda başladığını söylemiştir. Ancak prototip olarak gösterdiği parçanın oldukça geç bir tarih verebileceğini belirtmiştir. Lapp, Samaria'nın Fig. 68, 7 nolu örneğini gösterdiği yayınında bu tipi “228B” adı altında değerlendirerek, M.Ö. 20 – M.S. 20 yılları arasına tarihlenmiştir.

3.2.3. Testiler

3.2.3.1. Olba Form 17 (Kat. No: 54-58)

Olba: Form 17, Kat. No:57 (Lev.17) Samaria :Crowfott- Kenyon 1957, Fig. 82, 2

Nişli Alan II kazılarında 3 ve 4 nolu mezarlardan beş adet terra sigillata testi örneğinin ele geçtiği görülmektedir. Elde tam korunmuş örnek olmadığından, testilerin yüksekliği konusunda ancak öneride bulunmak mümkündür. 3 nolu mezardan ele geçen testiler (**Kat. No: 54-58**) kalın dudaklı, dar ağızlı, uzun ince boyunlu, torba formunda gövdeli, alçak halka kaideli, tek kulpludurlar. Bu testilerin var olması mezarlarda ritüel nesnesi olarak içki bırakılması geleneğinin varlığını kanıtlaması bakımından oldukça önemlidir (Hayes Form 104).

DSA örnekleri arasında görülen bu testiler Hellenistik Dönemin popüler formları olan lagynosların Erken Roma versiyonları olan şarap testileridir ve genellikle kalın dudaklı, dar ağızlı, uzun ince boyunludurlar. Olba'ya Kıbrıs'tan geldiği düşünülmektedir.

Bu gruptaki seramiklerin hamurları orta sertlikte, kum katkılıdır. Munsell kataloğuna göre pembe (7.5 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç yüzeyi pembe (7.5 YR 8/4), dış yüzeyi kırmızı (2.5 YR 5/8) renktedir.

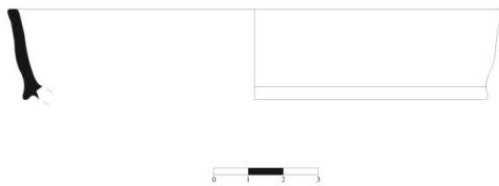
Hayes, boyun, kulp ve gövde yapılarına göre "Hayes Form 104" grubu içinde yer alan bu örnekleri küresel gövdeli sürahiler şeklinde tanımlamaktadır (Hayes, 1985:43). Tarih olarak da MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 1. yüzyılın ilk yarısını önermektedir. Samaria buluntuları ışığında bu örnekler uzun boyunlu, tek kulplu ve alçak halka kaideli testi olarak tanımlanır ve MÖ 30 öncesine tarihlenir (Crowfoot- Kenyon, 1957:312).

Olba örnekleri içinde de özellikle küresel gövdesi korunmuş olan 58 nolu örnek ile ağız, boyun ve kulpları görülebilen 55, 56-57 ile bu tipe ait örnekler olmalıdır. Testilerin de bulunduğu Nişli Alan II'nin 3 nolu mezarının bulunduğu alanda mezar buluntuları toplu bir şekilde ele geçmiştir. Kontekst oluşturan bu malzemeler bir pithos mezara hangi ritüel nesnelere yerleştirildiğini anlamamız açısından arkeolojik önem taşımaktadır. Pithosun içinde pişmiş toprak figürine ait parça, bir kandil, aşık kemiği, tek kulplu testi, amphora, pişmiş toprak kâse parçaları ile çeşitli formda vazo cam parçaları ele geçmiştir (Akçay, 2016: 146). Ortasında simetrik palmet süslemesi ve tek merkezi doldurma deliği bulunan kandil Erken Roma Dönemi'ne tarihlendirilmiştir (Akçay, 2016: 145). Ayrıca Mezar 3'ün bulunduğu alandan üç sikke Hadrianus Dönemi'ne (MS 117 – 138) tarihlenen Diocaesarea sikkesi ve Traianus Dönemi'ne (MS 98 – 117) tarihlenen Diocaesarea sikkeleri ele geçmiştir (Akçay, 2016: 146). Böylece, mezardan çıkan arkeolojik veriler sayesinde Nişli Alan II'deki Mezar 3, MS 1. yüzyılın sonları ile 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenebilmektedir ve bu mezarda ele geçen kırmızı astarlı testiler için de MS 1. yüzyıl tarihlendirilmesinin yapılması mümkün olmuştur.

Nişli Alan II'nin 4 nolu mezarından ele geçen kırmızı astarlı testi (**Kat. No: 58**) urne olarak kullanım görmesi bakımından son derece önemlidir. Uzun- düz boyunlu, geniş gövdeli, tek kulplu testi olan bu urne kabının içerisinden yoğun bir şekilde toprak ile karışık kül ele geçmiştir, küllerin arasından insana ait bir adet parmak kemiği bulunmuştur. Bu durum Mezar 4'te kremasyonun geçerli olduğunu kanıtlamaktadır. Bütün bu bilgiler ışığında Mezar 3 ile Mezar 4'ün çağdaş olduğu anlaşılmakta ve Mezar 3 gibi Mezar 4 de MS 1. yüzyılın sonları ile MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenebilmektedir.

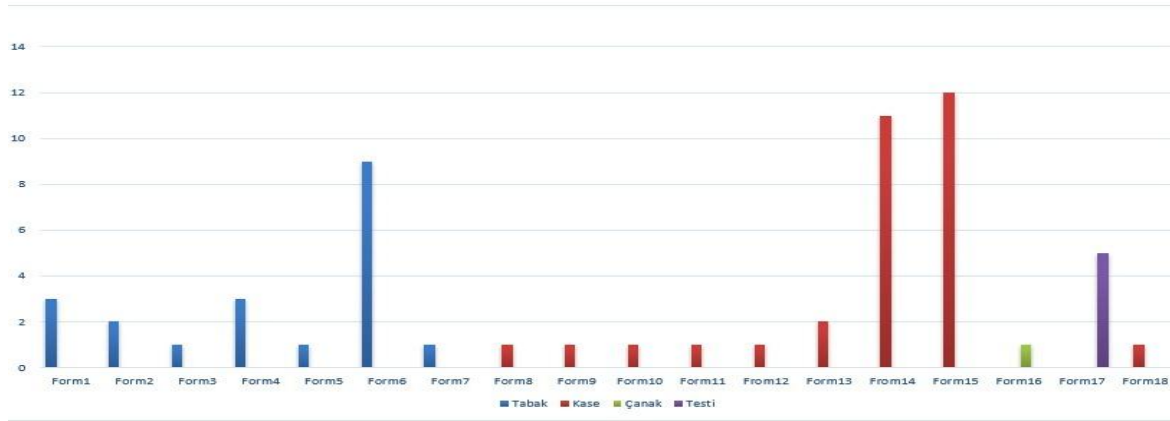
3.2.4. DSB Örneği Kâse

3.2.4.1. Olba Form 18 (Kat. No: 59)

Olba: Form 18, Kat. No:59 (Lev.18)

Olba Nişli Alan I'in mezar alanından ele geçen, dudak kısmı dışta hafifçe kalınlaştırılmış, dışa çekik bir ağıza sahip olankâse ise (**Kat. No: 59**) Doğu Sigillata B örneği olması bakımından bizim için önemli bir örnektir. Çünkü Nişli Alan I'deki mezar ve ocak alanından kırmızı astarlı seramik olarak yoğun bir şekilde Doğu Sigillata A grubu ele geçmiştir. Kâsenin aşağı doğru düz bir biçimde inen gövdesinin alt kısmına doğru daralma yaptığı yerde dirseği anımsatan bir çıkıntı mevcuttur. Gövdesinde bulunan yatay yivler nedeniyle bu kâselerin metal kapların bir taklidi olduğu düşünülmektedir. Bu kâselerin ağız çapları ortalama 10- 15 cm'dir. Tarsus Gözlü Kule'de bu forma benzer örnekler ele geçmiştir ve bunlar MS 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Jones, 1950: 244-248). Doğu Sigillata B olan bu kap formu "Hayes Form 64B ve 65" örnekleri ile benzerlik taşımaktadır. Hayes bu formun İtalyan terra sigillata kaplarından "Dragendorff Form 4" ile paralel olduğunu söylemiştir (Hayes, 1985a: 65). Ayrıca Ephesos'taki yamaç evlerden de bu kap formunun benzer örnekleri bulunmuştur (Ladstetter, 2010: 224). Samsat buluntuları Levent Zoroğlu tarafından MS 1.yüzyıla tarihlendirilmiştir (Zoroğlu, 1986: 91-93). Samaria'da ise bu kâselerin benzer örnekleri MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Crowfoot- Kenyon, 1957: 338). Kappadokia Komana'dan ele geçen bu kâsenin benzer örneği ise MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir (Körsulu, 2011: 142).

Şekil 3.3. Nişli Alan I ve Nişli Alan II'den ele geçen seramiklerin formlara göre sayısal dağılımı

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada ele alınan arkeolojik malzeme grubunu oluşturan Olba buluntusu terra sigillata seramik örnekleri hem kentin hem de Doğu Dağlık Cilicia Bölgesi'nin Geç Hellenistik- Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nde Akdeniz havzasında geçerli kültürlerle olan bağlantısını yansıtması bakımından önem taşımaktadır. Doğu Dağlık Cilicia'nın karasal yerleşim merkezlerinden olan Olba'da tespit edilen bu arkeolojik malzeme grubu aynı zamanda kentin bölge geneli ve kıyı kentleri ile olan bağlantısını da yansıtmaktadır.

Olba'nın akropolis yamaçlarındaki ölü kültü alanları olan Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan I ve Nişli Alan II'de 2013-2014 yılları arasında gerçekleştirilen kazılarda ele geçen terra sigillata seramikleri incelemeye alınmıştır.

Çalışmamızda Nişli Alan I ve Nişli Alan II olarak adlandırılan kesimlerden gelen buluntuların konu olarak seçilmesinin nedeni, buradan gelen malzemenin, tarihlemeye destek olacak diğer kontekst buluntularla (sikke, cam, terra cotta figürin gibi) ele geçmiş olmasıdır.

Adı geçen seramik grubu üzerinde yapılan inceleme sonucunda ele alınan 59 parçasının % 99'unun DSA grubuna ait örneklerden oluştuğu belirlenmiştir. Bu örneklerin içinde sadece bir tek DSB grubu kâse yer almaktadır. Doğu Sigillata A seramiklerinin MÖ 2.yüzyılın ortalarından itibaren Hellenistik Dönem'in siyah astarlı seramiklerine alternatif bir tür olarak ortaya çıktıklarını ve üretim yerinin Doğu olduğunu söylemek mümkündür. Augustus Dönemi'ne kadar DSA formu çeşitlilik göstermezken; MÖ 1.yüzyılın son çeyreğinden itibaren DSA'ların form repertuarında çeşitlilik meydana gelir. DSA'ların üretimi MS 2. yüzyıldan sonra yavaşlamaya başlamış ve MS 3. yüzyıl başlarında ise son bulmaktadır.

Olba Nişli Alan I ve Nişli Alan II'de ele geçen terra sigillata formları, tabak, kâse ve testi olarak 3 grupta tipolojik olarak değerlendirilmiştir. Katalogta 59 örnek yer almaktadır. Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan I ve II'den 7 tabak tipi (20 örnek), 10 kâse tipi (34 örnek), 1 testi formu (5 örnek) tespit edilmiştir.

Olba'da elimize geçen terra sigillata grupları içinde yemek servisine yönelik tabaklar en yoğun grubu oluşturmaktadır. Olba'da Nişli Alan I ve II mezarlık alanlarında yapılan kazılarda yirmi bir adet DSA türü olan tabaklar elimize geçmiştir. Olba kazısı Nişli Alan I ve II buluntusu terra sigillata tabak form gruplarının tümü MÖ 1.yüzyılın sonu- MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir. Bu tabakların benzer örneklerini Samaria, Antakya, Samsat, Patara, Efes, Hama'da görmek mümkündür. Bütün bu örnekler söz konusu tipin Suriye, Doğu- Güneydoğu ve Batı Anadolu'daki varlığını göstermektedir. Ayrıca bu tabakların hamur- astar dokusu ve formları incelendiğinde kentte ele geçen örneklerin Tarsus üretimi seramiklerle örtüştüğü anlaşılmıştır. Böylece Tarsus üretimi tabakların Olba'a yoğun olarak ele geçtiği gözlenmiştir.

İncelemekte olduğumuz grup içinde Nişli Alan I ve Nişli Alan II'den ele geçen otuz adet kâse değerlendirilmeye alınmıştır. Bu kâselerin yedi tanesi ağız kenarı, yirmi üç tanesi ise kaideden oluşmaktadır. Yapılan literatür çalışmasında bu kâselerin dokuz tipe ait olduğu tespit edilmiştir. Kâselerimiz arasında küresel gövdeli biçimli örnekler de vardır. Bu kâse formunun en yaygın örnekleri olan küresel gövdeli kâseler DSA seramikleri içinde MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Hem Bergama hem de diğer Doğu Sigillata A üretim merkezlerindeki ortak form olan bu kâseler A grubu sigillatalarının erken gruplarında üretilmeye başlanmıştır. Çoğunluğu Nişli Alan I'den ele geçmiş DSA grubunun en eski tipleri olan, alçak bir kaideye sahip kâseler ise "Olba Form 14" başlığı altında incelenmiştir. Hellenistik ve öncesi döneme ait yarım küre gövdeli kâselerin devamı niteliğinde oldukları düşünülen alçak kaideli bu kâseler MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Form çeşitliliği ve yoğunluğu bakımından fazla olan "Olba Form 15" Olba örnekleri arasında en yoğun grubu oluşturduğu için önemlidir. Metal kapların bir imitasyonu olduğu düşünülen, İtalyan, Galya ve Doğu Sigillatalarında yaygın olarak görülen ve Hayes'in sınıflandırmasında "DSA Form 45- 50 ve 51" olarak nitelendirilen yüksek kaideli kâseler ise diğer merkezlerden ele geçen benzer örnekleri ışığında MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başına tarihlendirilmiştir. Bu tip kâselerin benzerlerine Batı Sigillataları arasında da rastlanmaktadır ve Doğu Akdeniz'de de birçok merkezde (Hama, Samaria, Tarsus, Antiocheia) Augustus Dönemi tabakalarında da örneklerine rastlanmaktadır. Ayrıca, Anadolu'da Samsat, Patara; Kıbrıs'ta Paphos örnekleri ile tanınan bu form Olba'da da saptanmış bulunmaktadır.

Nişli Alan I ve II’de tabak ve kâselere oranla testiler az sayıda bulunmuştur. Nişli Alan II’nin 3 ve 4 nolu mezarlarından ele geçen ve Hayes form 104 grubu içinde yer alan elimizdeki beş adet testinin tarihi için kazı buluntularına dayanılarak MÖ 1. yüzyılın 2. yarısı ile MS 1. yüzyılın ilk yarısını önerilmektedir.

Bunun yanında Olba’da DSB grubuna ait şu an için tek bir kâse Olba Nişli Alan I kazılarında ele geçmiş bulunmaktadır (kat. No.27). Anadolu’da Samsat, Cappadocia Comana, Ephesus gibi merkezlerden ele geçen örneklerle tanınan bu grubun sadece bir temsilcisinin Olba’da tespit edilmiş olduğu böylece belirlenmektedir. Ancak, DSB grubuna ait sadece bir örneğin ele geçmesi bu konuda geniş bir değerlendirme yaparak, sonuçlara ulaşmak konusunda yetersiz sayılmalıdır. Buna karşılık, DSA grubu örneklerinin tek tip olarak belirlenmesi, bu konudaki tercih ve önceliklerini yansıtmaması bakımından belirleyici sayılmalıdır.

Kronolojik olarak MÖ 2. yüzyılda başlayan DSA ticareti, MS 2. yüzyıla kadar devam etmektedir. MÖ 1. yüzyılda görülmeye başlanan tabakların, MS 2. yüzyılın başına kadar tarihlendiği, kâselerin ise MÖ 2. yüzyılın sonunda başlayıp, yoğunluk olarak MÖ 1. yüzyılda yoğunlaştığı ve kâse ve testilerin en geç örneklerinin ise MS 1. yüzyılın birinci yarısına ait olduğu görülmektedir.

Çalışmamız sonucunda Olba kazı verileri ışığında terra sigillata seramiklerin ayrıntılı bir değerlendirmesi yapılmış bulunmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz gibi, söz konusu seramik buluntuları hem kentin geç Hellenistik ve Erken Roma İmparatorluk Dönemi içinde Olba’nın Cilicia’da ve Doğu Akdeniz’de geçerli ortak kültüre öğeleri paylaşmakta olan bir yerleşim merkezi olduğunu ortaya koymaktadır. Olba’da terra sigillata seramik kaplarının ölü kültü ritüelleri ile bağlantılı olarak kullanımı konusunda da çalışmamız büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, söz konusu tabak, kase ve testilerin mezarlık alanlarında yapılan ölü yemeği, libasyon gibi törenlerde kullanılmış oldukları belirlenmektedir. Ayrıca, mezar armağanı olarak da terra sigillata kapların kullanımı belgelenmektedir.

Öte yandan, incelenen terra sigillata seramik malzemesinin tümüyle DSA örneklerinden oluşması, Doğu Akdeniz’de geniş yayılım gösteren bir tipin Olba’da da varlığını kanıtlamaktadır. Malzemenin % 90’ının DSA olması, kentin konumlandığı bölge nedeni ile çok önemlidir. Cilicia’da Kelenderis, Anemurium, Tarsus Donuktaş, Gözlükule ve

Cumhuriyet Alanı kazılarında ele geçen örneklerle tanınan ve Tarsus'ta üretilmiş olabilecekleri bile önerilmiş olan bu grubun üyelerinin Olba'da da ele geçtiği bu çalışma ile ortaya konulmaktadır. Özellikle Tarsus Cumhuriyet Alanı kazılarında gelen malzeme ile Olba örneklerinin gösterdiği yakın benzerlik, bunların da Tarsus üretimi olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca Olba ve Tarsus kentlerinde en yaygın kullanılan formlar da hemen hemen aynıdır. Tarsus'taki DSA grubu örneklerinin benzer formlarının Olba'da da ele geçmiş olması, akla bu dönemde benzer malzeme ile yüklü olan gemilerin bu kentlere sırasıyla uğramış olabileceğini de getirmektedir. DSA grubu terra sigillatalarının tüm antik dönemdeki geniş yayılım alanı göz önünde tutulduğunda, rağbet gören bu seramiklerin kullanımının Cilicia Bölgesi'ne de liman kentleri aracılığıyla temin edilip, tüm Cilicia Bölgesi'nde dönem modasına uygun olarak kullanıldığını göstermektedir. Doğu Akdeniz ticaretinde Cilicia'daki pazar paylarının taleple birlikte şekillenmesinin ardından DSA kapları Olba'da da yoğun olarak görülmüştür.

Genel olarak bakıldığında Hellenistik Dönem'de başlayıp, Roma İmparatorluk Dönemi ile MS 7. yüzyılın sonlarına kadar yerleşimin devam ettiği Olba'da terra sigillata seramiklerinin bilinen formlarının yanı sıra, pişirme kapları ile diğer mutfak kapları da dönemin değişen modasıyla birlikte kullanılmıştır. Kazı çalışmaları sonucu ortaya çıkarılan ve tez çalışması kapsamında ilk kez değerlendirilen terra sigillata seramikleri, bölgesel özellikleri paylaşan örneklerinin yanında, ithal mallarıyla kentin alım gücünü ve sosyal durumunu göstermesi açısından önem kazanmaktadır.

KAYNAKLAR

- Adak, I. – Adıbelli. (2006). *Tarsus Geç Roma Seramiği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Akçay, T. (2008a). *Olba Mezarları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Akçay, T. (2008b). Olba'daki taş ustası mezarları ışığında yerel taş işçiliği. *Olba*, XVI, 291-317.
- Akçay, T. (2012). “Olba Mezarlık Alanları”. *Seleucia ad Calycadnum* (2), 77-104.
- Akçay, T. (2013). Olba'da Şeytanderesi Vadisi'ndeki kaya kült alanında bulunan Unguentariae. *Seleucia ad Calycadnum*, (3), 9-29.
- Akçay, T. (2016). *Olba'da Ölü Kültü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Akçay, T. (2017a). Sikke buluntuları ışığında Olba'daki Pers ve Makedon varlığı üzerine düşünceler. *Olba*, (XXV), 211-226.
- Akçay, T. (2017b). Olba'da bulunan sikkeler ışığında kentin erken yerleşim tarihi. *Seleucia*, (VII), 261-279.
- Akçay, T. (2018a). Olba'da Ölü Kültü. E. Erten-M. Özyıldırım-Y. Yeğin (Edt.) Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Akyürek, E. (1991). *Smintheion Terra Sigilatası*.
- Alkaç, E. – Kaplan, D. (2017). *Bir Başkent'in Tarihi ve Anıtları*, TARSUS, İstanbul.
- Anderson, V. (1977). Pottery of the Late Hellenistic and Roman Periods at Stobi.
- Anderson-Stojanović, V. R. (1987). Stobi: Results of the Joint American- Yugoslav Archaeological Investigations 1970- 1981, "The Hellenistic and Roman Pottery", Princeton University Press.
- Anderson- Stajanovic, V.R. (1991). *Stobi-The Hellenistic and Roman Pottery*.
- Antik Kaynaklar: Plinius, *Naturalis Historia* XXXV.
- Antik Kaynaklar: Strabon, *Geographika*. Antik Anadolu Coğrafyası: XII-XIII-XIV. (Çev. Pekman) İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları (2005).
- Arcasoy, A. (1983). *Seramik Teknolojisi*. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Ana sanat Dalı Yayınları, İstanbul.
- Aydınoglu, Ü. (2003). The Settlement Patterns on the Olbian Territory in Rough Cilicia in TheHellenistic Period. *OLBA VIII* (Özel Sayı), 251-263.

- Aydinođlu, Ü. (2010b). Erdemli ve Silifke arasında kentleşme ve tarımsal organizasyon araştırması 2008 yılı araştırması. *27. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, (3), 97-108.
- Badian, E. (1964). *Studies in Greek and Roman History*. Blackwell 1964.
- Bardakçı, K. (2018). Antik Çağ'da Dağlık Cilicia Bölgesinin Doğal Kaynakları ve Sosyo-Ekonomik Durumu. *The Journal of Social Science*, Cilt 2, (3).
- Beal, R.H. (1992). The location of Cilician Ura. *Anatolien Studies*, (42), 65-73.
- Caneva, I.- Köroğlu, G. (2007). *Yumuktepe Höyüğü Kazıları*.
- Caneva, I. (2004c). The citadel tradition (5000- 4200 BC).
- Caneva, I.- Sevin, V. (2004). Mersin- Yumuktepe, a Reappraisal, Lecce.
- Canevello, S.A. ve Özyıldırım, M. (2009). Constantinopolis tahtında Isaurialı bir imparator: Zeno. *Lucerna, Klasik Filoloji Yazıları*, (Yaşam Öyküsü),16-28.
- Casabonne, O. (1999). Local Powers and Persian Model in Achaenid Cilicia. *Olba*, 2(1), 57-67.
- Christensen, A.P. (1986). Hama: Fouilles et Recherches de la Fondation Carlsberg1931-1938, III.2:*The Greco-Roman Objects of Clay, the Coins and the Necropolis*, (ed. A.P. Christensen,R.Thomsen, G. Ploug), Copenhagen.
- Christensen, A.P.- Johansen, C.F.(1971). Hama: Fouilles etRecherches De La Fondation. Carlsberg 1931-1938, III.2: *Les Poteries Hellénistiques et les Terres Sigillées Orientales*, Copenhagen.
- Comfort, H. (1929). *Arretine Signatures found in the Excavations in the Theater District of Corinth*. *AJA XXXIII*, 484-501.
- Conze, A. (1903). *Die Kleinfunde aus Pergamon* , Berlin.
- Cooper, E. (1972). *A History ff Pottery*. Longman Group Limited London.
- Cornell, L.A, (1980). *Jr Late Hellenistic and Early Roman Red Slipped Pottery From Tell Anafa*, University of Missouri- Columbia 1980.
- Crowfoot, J.W.- Kenyon, K.M. (1957). *The Objects from Samaria*. Samaria-Sebaste, Reports of the Work III, London.
- Çelem, M. (2009). *Apollon Smintheion Terra Sigillataları*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çizer, S. (2005). Antik Sinter Astarın Yeniden Canlandırılması Günümüzde Terra Sigillata, *Seramik Türkiye*, Haziran Sayısı, (9), 110-121.
- Çobanlı, Z. (1996). *Seramik Astarları*. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 919, Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları No: 15, Eskişehir.

- Derin, Z. (1994). Aşağı Fırat Havzası'ndaki Yerleşim Merkezlerinde Ele Geçen Doğu Sigillatı A Türü Keramikler. *Arkeoloji Dergisi II*, 149- 172.
- Dragendorff, H. (1895). *Terra Sigillata: Ein Beitrag zur Geschichte der griechischen und römischen Keramik*. BonnerJahrbucher (BonnJbb) XCVI-XCVII, 18-155.
- Durugönül, S. (1998). Seleukosların Olba Territorium'undaki Akkulturation Süreci Üzerine Düşünceler. *Olba*, (1), 69-76.
- Durukan, M. (1998). MÖ 301-188 arasında Olba Territoriumunda yaşanan gelişmeler. *Olba*, (I), 87-95.
- Durukan, M. (2004). Olba Bölgesi ve Bölgede Kullanılan Polygonal Duvar Tekniği. *Anadolu/Anatolia*, (26), 39-63.
- Durukan, M. (2005). Monumental tomb forms in the Olba region. *Anatolian Studies*, (55), 107-126.
- Durukan, M. (2011). Olba Teritoryumunda Hellenleştirme ve Romalılaştırma politikalarının arkeolojik izleri. *Adalya*, (XIV), 137-188.
- Durukan, M. (2015b). Anazarbus, Aegeai ve Tarsus kentlerinin ticaret yollarıyla bağlantısı. *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, (1/1), 1-7.
- Enşan, A. (2008). *Çukurova Bölgesindeki Kilce Zengin Topraklar İle Terra Sigillata Astarlarının Araştırılarak Güncel Seramik Tasarımlarında Uygulanmaları*.
- Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi. Adana.
- Erol, D. (2011). *Smyrna Agorasında Ele Geçen Terra Sigillata ve Geç Roma Seramiği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Erten, E. (1999). Cilicia'da Cam. *Olba*, (II), 169-185.
- Erten, E. (2003). Olba (Uğuralanı) 2001 yüzey araştırması. *20.Araştırma Sonuçları Toplantısı*, (1), 185-196.
- Erten, E. (2014). Arkeolojik Veriler ve Tarihsel Olaylar Işığında Olba'da Yerleşimin Son Bulması, *Seleucia ad Calycadnum*, Sayı (IV), Olba Kazısı Yayınları, 57-72.
- Erten, E.- Özyıldırım, M. (2007) Mersin Silifke Olba Yüzey Araştırması - 2006, 25. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 2. Cilt, 51-62.
- Erten, E. (2008). Olba'da Romalılaşma Süreci, *Mersin Sempozyumu 2008*, Mersin, 76-85.
- Erten, E. (2009). Olba'da Romalılaşma Süreci. Y. Özdemir. (Editör). *Mersin Sempozyumu 19-22 Kasım 2008, Bildiriler*. Birinci Baskı. Mersin. 76-85.
- Erten, E. (2016). Olba kazılarında yeni bir buluntu: Roma mozaïği. *Seleucia*, (VI), 61-91.
- Erten, E. (2018). Olba Akropolisini kazılarında Yeni Babil damga mührü. *Seleucia*, (VIII), 49-68.

- Firat, N. (1999). *Perge Konut Alanı Keramiği*.YayınlanmamışDoktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Garstang, J. (1953). *Prehistoric Mersin*. Oxford University Press.
- Gençler, Ç. (2009). *Eleiussa Sebaste Antik Yerleşimi CamBuluntuları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gassner, V. (1997). *Das Südtor der Tetraganos-Agora. Keramik und Kleinfunde*. Wien.
- Goetze, A. (1962). Cilicians. *Journal of Cuneiform Studies*, (16/2), 48-58.
- Goldman, H. (edt.). *Excavations at Gözlü Kule, Tarsus I: The Hellenistic and Roman Periods*, Princeton 1950.
- Gunneweg, J. (1983). *The Provenience, Typology And Cronology Of Eastern Terra Sigillata*. (edt.) IsadorePerlman, Joseph Yellin,“Qedem, 17,Jarusalem.
- Hayes, J.W. (1967). *Cypriot Sigillata*.Reportof the Department ofAntiquities, (RDAC) Cyprus, 65-77.
- Hayes, J.W.(1971) . *Four Early Roman Groups from Knossos*. The Annual of the British School at Athens, (BSA 66), 249-275, Pl.38-41.
- Hayes, J.W. (1972). *Late Roman Pottery*. London: The British School at Rome.
- Hayes, J.W.(1973) .*Roman Pottery from the South Stoa at Corinth*, Hesperia 42, 416-470.
- Hayes, J.W.(1985) . *Sigillate Orientali*. Ed. Anonymous, EAA. Atlante de le Forme Ceramiche II. Ceramics Fine Romana Nelbecino Mediterraneo, Roma.
- Hayes, J.W. (1986). *Excavations at Sarachane in Istanbul II: The Pottery*, Princeton.
- Hayes, J.W. (1991). *Paphos III; TheHellenistic and Roman Pottery*, Nicosia.
- Hayes, J. W. (1997). *Handbook of Mediterranean Roman Pottery*. London: British Museum Press.
- Hayes, J. W. (2008). *Roman Pottery: Fine-Ware Imports*. The Athenian Agora, vol. 32. Princeton: The American School of Classical Studies at Athens.
- Heberdey, R. Wilhelm, A.*Reisen in Kilikien*. Denkschriften der kaiserlichen Akademie der Wissenschaft, vol. 44, Wien 1896.
- Hellström, P. (1965). *Labraunda: Pottery of Classical and Later Date Terracotta Lamps and Glass*. Swedish Excavations and Researches vol. II: 1. Lund.
- Hellström, P. (1971). *Pottery and Latter Date Terracotta Lamps and Glas*. Laubranda II:1.
- Hicks, E.L. (1891). Inscriptions from Western Cilicia, *Journal of Hellenic Studies* 12, 225-254.

- Hild, F.- Hellenkemper, H. (1990). *Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5:Kilikien und Isaurien*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Johansen, C.F.(1971). Les terres sigilée. Eds. Christensen – C. F. Johansen, *Les Poteries et les Terres Sigillées Orientales, Hama III/2*. Copenhagen, 55-204.
- Jones, F. (1950). The Pottery. *Excavations at Gözli Kule, Tarsus I*, The Hellenistic and Roman Periods. H. Goldman (Ed.) New Jersey: Princeton University Press.
- Kaplan, D.(2016). Doğu Dağlık Kilikia’da Augustus Dönemi’nde Batılı Etkiler ve Rotalar, *Anatolia*, (42), 125-136.
- Kaya, İ.(2007) *Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazılarında Ele Geçen Terra Sigillata ve RedSlip(Kırmızı Astarlı) Seramikler (1998-2004)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Kenrick, P.M.(1985). The Fine Pottery. *Excavations at Sidi Khrebish Benghazi (Berenice)*, Vol.. III, Part 1, Tripoli.
- Körsulu, H. (2011). *Kappadokia- Komana’sı Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi. Mersin.
- Kramer, Norbert. (2004). *Gindaros: Geschichte und Archaeologie einer Siedlung im nordwestlichen Syrien von hellenistischer bis in frühbyzantinische Zeit*. Internationale Archeologie, Band 14, München.
- Kurt, M. (2006). *Eskiçağda Göksu Havzası (Kalykadnos)*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kurt, M. (2009). Demir Çağında Kilikya’da Politik Yapı. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (3), 119-129.
- Kurt, M. (2015). M.Ö. VI.-V. yüzyıllarda Kilikya Bölgesi: Küresel güçler ve Syennesis Krallığı. *Tarihin Peşinde-Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (13), 303-326.
- Lapp, P. (1961). *Palestinian Ceramic Chronology 200 BC – AD 70*, New. Haven 1961.
- Loeschcke, S. (1912). Die Arbeiten zu Pergamon 1910–1911. V. Sigillata-Töpfereien in Tschandarli. *AA* 37, 344–407.
- Lund, J. (1996). *Hellenistische und kaiserzeitliche Keramik des östlichen ittelmegebietes*. Kolloquium Frankfurt 24 –25 April 1995, ed. M. Herfort – koch, U. Schadler, 105-135.
- Lund, J. (1997). The Distribution of Cypriot Sigillata as Evidence of Sea-trade involving Cyprus, Res Maritimae, Cyprus and Mediterranean from Prehistory to Late Antiquity. Proceedings of the Second International Symposium ‘Cites on the Sea’ 1994, (ed. S.Swiny – R.L.Hohfilder – H.WyideSwiny), 201-215.

- Lund, J. (2003). Eastern Sigillata B: a ceramic fine ware industry in the political and commercial landscape of Eastern Mediterranean, *Varia Anatolica XV; Les Ceramiques En Anatolie Aux Epoques Hellenistique et Romane*, (ed. C. Abadie-Reynal), 125-136.
- Malamidou, V. (2005). *Roman Pottery in Context*, Fine and Coarse wares from five sites in north-eastern Greece, BAR International Series 1386.
- Meriç, R. (2002). *Spathellenistisch- römische Keramik und Kleinfunde aus einem Schachtbrunnen am Staatsmarkt in Ephesos*. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien.
- Meyer-Schlichtmann, C. (1988). *Die Pergamenische Sigillata Aus Der Stadtgrabung von Pergamon. Mitte 2. Jh. V. Chr.-Mitte 2. Jh. N. Chr.* PF 6, Berlin.
- Mitsopoulou-Leon, V. (1972). *Keramik aus Basilika und Prytaneion ein Überblick*. Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien (ÖJh) 50, Beiblatt, 1972- 1975, 495-524.
- Mitsopoulos-Leon, V. (1991). *Die Basilika am Staatsmarkt in Ephesos Kleinfunde, 1. Teil: Keramik hellenistischer und römischer Zeit*, Band IX, 2/2, Wien.
- Özdilek, B. (2017). Andriake Sinagogu'ndan Ele Geçen DSA Grubu Seramikler. *Cedrus*, (V), 337-395.
- Özdilek, B. (2018). Andriake Limanından Ele Geçen DSD Grubu/ Kıbrıs Sigillataları Işığında Lykia'nın Doğu Akdeniz İle Deniz Ticareti. *Phaselis*, (IV), 57-77.
- Özyıldırım, M. (2005). Corycus Piskoposluğu ve VI Yüzyıla Kadar Kristoloji Tartışmaları. *Olba*, Sayı XI, 199-215.
- Özyıldırım, M. (2009b). Aziz Paulus. *Arkeoidea*, (5), 27-30.
- Özyıldırım, M. (2009c). Olba'da Hıristiyanlığın izleri. *Arkeoidea*, (7), 66-70.
- Özyıldırım, M.- Alkaç, E. (2015). Olba Kazısında ele geçen Rhodos amphora mühürleri. *Seleucia ad Calycadnum*, (5), 141-152.
- Poblome, J. (1999). *Red Slip Ware, Typology and Chronology, SEMA II*, Brepols Publishers.
- Poblome J. – M. Zelle. (2002). The Tableware boom. A Socio Economic Perspective from Western Asia Minor. *Patris und Imperium (Babesch 8)*: 275-287.
- Robinson, H. S. (1959). *Pottery of The Roman period*. The Athenian Agora V, Princeton, New Jersey.
- Rotroff, S.I. (1997). *Hellenistic Pottery. Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Material*, The Athenian Agora XXIX, Princeton.
- Sayar, M. H. (1999). Antik Kilikya'da şehirleşme. *XII. Türk Tarih Kongresi*, (I), 12-16 Eylül 1994, 193-216.

- Schäfer, J. (1962). *Terra Sigillate aus Pergamon*.AA.
- Schäfer, J. (1968). *Hellenistische Keramik aus Pergamon*.PF 2, Berlin.
- Slane, K.W.(1997) .*The Hellenistic and Roman Pottery: The Fine Wares*. Ed. C. Sharon, Tell Anafa II, Ann Arbor-, 247-406.
- Şenyurt, Y. – Akçay, A. (2006). “Yüceören” Doğu Kilikya’da Bir Hellenistik- Roma Nekropolü. Ankara 2006.
- Şölenay, E. (2002).*Kırmızı Kilerde Oluşturulan, 1200oC’de Gelişen Astar Sır Araştırmalarıve Uygulamaları*.Sanatta Yeterlilik Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Tekocak, M.(2006). *Kelenderis Roma Çağı Seramiği*,Yayımlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi. Konya.
- Uslu, S. (1994).*Phokaia Kazılarında Bulunmuş Terra Sigillatalar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Uygun, Ç. (2011). Tepecik Kırmızı Astarlı Seramikleri (İ. Ö. 2. YY-MS 4 YY). *Patara IV/2*, İstanbul.
- Ünal, A. (2003). Hititler, Akdeniz ve liman kenti Ura. *Olba*, (7), 13-39.
- Ünal, A. (2006). Hitit İmparatorluğu’nun Yıkılışından Bizans Dönemi’nin Sonuna Kadar Adana ve Çukurova Tarihi. *ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,3(15), 67-102.
- Ünal, A.- Girginer, K. S. (2007). *Kilikya- Çukurova İlk Çağlardan Osmanlılar Dönemi’ne Kadar Kilikya’da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji*.İstanbul: Homer Kitabevi.
- Vanderhoeven, M. (1989) .*Les Teres Sigillees. 1966-1972 Fouilles d’Apamée de SyrieIX/1*. Bruxelles.
- Waagé, F. O. (1948). Hellenistic and Roman tableware of North Syria. *Antioch on the Orontes IV. 1. Ceramic and Islamic Coins*. Princeton: Princeton University Press, 1-60.
- Williams, C. (1989). *Anemurium: The Roman and Early Byzantine Pottery*. Belgium: Pontifical Institute of Mediaeval Studies.
- Yeğin, Y. (2015). *Olba Manastırı Kazıları-Mimari Buluntuları ve Mekân İlişkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldız, V. (2006). *Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazısında Bulunan Doğu Sigillataları A Grubu Seramikleri*.YayımlanmamışYüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Zahn, R. (1904). Thongeschirr. T. Wiegand ve H. Schrader (Ed.), *Priene: Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1895–1898*, 394-468, Berlin.

Zelle, M. (1997). *Die Terra Sigillata aus der Westtor- Nekropole in Asos*. Bonn.

Zoroğlu, L. (1986) . Samsat'da Bulunan Doğu Sigillataları ilk Rapor". *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (3), 61-100.

Zoroğlu, L. (1995A). Tarsus Cumhuriyet Alanı 1994 Yılı Çalışmaları. *Kazı Sonuçları Toplantısı XVII*: 242-262.

Zoroğlu, L. (2003). *Doğu Sigillataların İmalat Yerleri ve Dağılımı Sorunu*. *Leset Ceramiques en Anatolie Aux Epoques HellenistiqueRomaine, Varia Ana-tolica XV* 121-123.

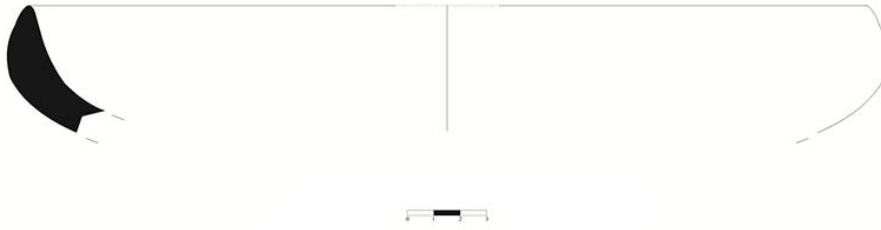
EKLER

EK-1. Kataloglar

1) TABAKLAR

a) Ağız Parçaları

Kat. No: 1 (Lev.1)

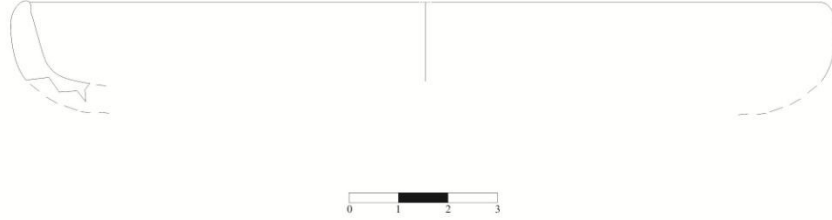
Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_7_9
Kap Türü : Tabak
Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)
Ölçüler : Ağız Çapı 32 cm, Yükseklik: 2.4 cm
Tanım : Ağız çağı geniş bir tabağa ait olduğu düşünülen ağız kenarı parçasıdır. Kenarı hafifçe yukarı kalkık ve geniş gövdeli olan bu tabağın dudak kenarı yuvarlatılmış ve hafif içe dönüktür. Orta sertlikte, kum katkılı, çok açık kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/8) renktedir.

Tarihi : MÖ 1. yüzyılın başı (**Doğu Sigillata A**)
Referans : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 2, No.107, 111; Hama: Christensen 1986, Fig.26/ 1.16a; Hama: Christensen 1986, Fig.26/ 1.18; Samsat: Zoroğlu 1986, Form 1, No.2; Corinth: Hayes 1973: pl.88 no.165; Londra: Hayes 1972, Form 4, Fig.64; Assos: Zelle 1997, Form 7; Makedonya: Anderson 1973, Lev.27, No. 227; Efes: Meriç 2002, Lev.15, K 130; Andriake: Özdilek 2017, Fig.5. T.15- T.17; Samaria: Kenyon- Crowfoot 1957, Lev. 73, No. 9; Berenice: Kenrick 1985, 225-227 Res. 40 B 314.5; Roma: Hayes 1985, 15-16 Lev. I, No. 9; Tel Anafa: Slane 1997, Lev. 8, Tip 13c, FW 82 Efes, 504, Abb. 3/A; Palestina: Lapp 1961: Form 151, s.71.

Değerlendirme : Bu tabak formu MÖ 2. yüzyıl ortalarından itibaren yaygın olarak kullanılıp, MS 1. yüzyılın sonuna kadar kullanım görmeye devam etmiştir. Formun Samaria'da bulunan benzer örnekleri MÖ 65 yılından önceki dönemlerden, Augustus Dönemi'nin sonuna tarihlendirilmiştir. Palaestina seramikleri üzerine çalışan Lapp bu tabakları MÖ 75 ile MS 1. yüzyıl başına tarihlendirmiştir. Zoroğlu, kenarı hafifçe yukarı kalkık, sığ gövdeli bu tabakların MÖ 1. yüzyılın başlarında ilk defa ortaya çıkmış olduğunu, Erken İmparatorluk Dönemi'nin sonlarına kadar kullanılmaya devam ettiğini söylemiştir. Stobi (Makedonya) buluntularını değerlendiren Anderson'a göre bu form "Samaria Form 1" örneklerine çok benzemektedir. Olba örnekleri Nişli Alan I'in ocak alanından ele geçmiştir ve MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 2 (Lev.1)

- Kazı Env. No** : 2013_nisli_alan_1_4_4
- Kap Türü** : Tabak
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)
- Ölçüler** : Ağız Çapı: 32 cm, Yükseklik: 1.6 cm
- Tanım** : Kenarı hafifçe yukarı kalkık, sığ gövdeli, ağız çapı geniş bir tabağa ait olduğu anlaşılan ağız parçasıdır. Sert, kum ve mika katkılı, çok açık kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/8) renktedir.
- Tarihi** : MÖ 1. yüzyılın başı (**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 2, No.107, 111; Hama: Christensen 1986, Fig.26/ 1.16a; Hama: Christensen 1986, Fig.26/ 1.18; Samsat: Zoroğlu 1986, Form 1, No.2; Corinth: Hayes 1973: pl.88 no.165; Londra: Hayes 1972: Form 4, Fig.64; Assos: Zelle 1997, Form 7; Makedonya: Anderson 1973, Lev. 27, No. 227; Kuzey Doğu Yunanistan: Vaita 2005, Figure 60, no. 718; Efes: Meriç 2002, Lev. 15, K 130; Andriake: Özdilek 2017, Fig.5. T.17; Samaria: Kenyon- Crowfoot 1957, Lev.73, No.9; Berenice: Kenrick 1985, 225-227 Res. 40 B 314.5; Roma: Hayes 1985, 15-16 Lev. I, No. 9; Assos: Zelle 1997, 34 Res. 4, 8; Tel Anafa: Slane 1997, Lev. 8, Tip 13c, FW 82 Efes, 504, Abb. 3/A; Palestina: Lapp 1961: s.71, 253- 254.
- Değerlendirme** : Bkz. Kat. No: 1

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 3 (Lev.1)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_7_4

Kap Türü : Tabak

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)

Ölçüler : Ağız Çapı: 22 cm, Yükseklik: 3.2 cm

Tanım : Hafif içe çekik, düz bir ağız kenarına sahip, derin gövdeli, ağız çapı geniş bir tabağa ait olduğu anlaşılan ağız kenarı parçasıdır. Orta sertlikte, kırmızımsı sarı (5 YR 6/8) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış açık yüzeyi kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir.

Tarihi : MÖ 1. yüzyıl (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Samaria: Kenyon- Crowfoot, 1957: Lev. 73, No.7; Commana Cappadocia: Körsulu 2011, Form 11, No.88; Antakya: Waage, 1948: 23–24, Pl. IV, 128k; Corinth: Hayes, 1985a: 31–32, Tav. V, 14.

Değerlendirme : Samaria ve Antiocheia’da benzer örnekleri olan kap formunun MÖ 1. yüzyılda var olup; MS 1 yüzyılda da devam eden bir tip olduğu söylenebilir. Bu kap formu Waage’nin buluntularını incelediği Antiocheia’da Geç Hellenistik Dönem kapları içinde yer almıştır. Kenyon’un “Samaria Form 1” grubu içerisine giren, Kappadokia-Komanası ve Antiocheia örnekleri ile oldukça benzerlik taşıyan bu form büyük olasılıkla M.Ö. 30 öncesi- Augustus Dönemi arasına tarihlendirilmiştir. Bu tip tabaklar Hayes’in gruplamasında “Form 38”e benzer ve Hayes bu tabaklara prototip örnek olarak Antiocheia’yı gösterir.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 4 (Lev.2)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_7_2

Kap Türü : Tabak

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)

Ölçüler : Ağız Çapı: 20 cm, Yükseklik: 2.5 cm

Tanım : Hafifçe yukarı kalkık ağız profiline sahip, sığ gövdeli tabağa ait olduğu anlaşılan ağız kenarı parçasıdır. Tabağın kenarının dış yan yüzü dışbükey, iç yüzü ise düzdür. Orta sertlikte, kum katkılı, çok açık kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. Dış yüzeyi kırmızımsı kahverengi (10 YR 4/4), iç yüzeyi kırmızı (2,5 YR 5/6) renktedir.

Tarihi : MÖ 1. yüzyıl (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 2, No.106; Hama: Christensen 1986, Fig.26/ 1.11a; Kelenderis: Tekocak 2006, Form 1b, No.2; Trakya: Turan 2006, No. 128; Efes: Meriç 2002, Lev.15, K 129; Palestina: Lapp 1961: s.71, 253-254; Samsat: Zoroğlu 1986, Form 1, No.2.

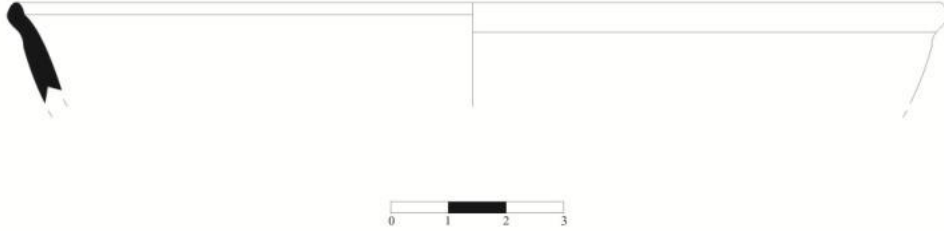
Değerlendirme : İçe dönük kenarlı bu tabakların kaideleri çeşitli yüksekliklerde, halka biçimindedir. Tabakların genişliği arttıkça tabağın dayanıklılığını arttırmak için cidarları kalınlaştırılmıştır. Palaestina seramikleri üzerine çalışan Lapp bu kap formlarını en erken MÖ 75 ile en geç MS 1. yüzyıl başlarına tarihlemekteyken; Levent Zoroğlu bu tabakları MÖ 1. yüzyıl başı MS 1. yüzyıl başlarına tarihlemektedir. Bu tabak formu Doğu Sigillata A seramiklerinin ortaya çıkışından sonra, yani M.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaygın olarak kullanılmıştır ve varlığı M.S. 1. yüzyılın sonlarına kadar devam etmiştir. Gözlü Kule'nin hem geç Hellenistik hem de erken Roma tabakalarında bu kap formu karşımıza çıkmaktadır. Olba örnekleri Nişli Alan I'in ocak alanından ele geçmiştir ve MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 5 (Lev.2)

- Kazı Env. No** : 2013_nisli_alan_1_7_10
- Kap Türü** : Tabak
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)
- Ölçüler** : Ağız Çapı: 18 cm, Yükseklik: 3.3 cm
- Tanım** : Kenarı hafifçe yukarı kalkık, düz ağızlı, sığ gövdeli tabağa ait olduğu anlaşılan ağız kenarı parçasıdır. Orta sertlikte, kum katkılı, çok açık kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi açık kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir.
- Tarihi** : MÖ 1. yüzyıl (**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 2, No.108; Kelenderis: Tekocak 2006, Form 2, No.8; Atlante II, Lev.1,11; Efes: Meriç 2002, Lev.15, K 129; Palestina: Lapp 1961: s.71, 253- 254 ; Samsat: Zoroğlu 1986, Form 1, No.2.
- Değerlendirme** : Bkz. Kat. No: 4

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 6 (Lev.3)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_2_1

Kap Türü : Tabak

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)

Ölçüler : Ağız Çapı: 16 cm, Yükseklik: 1.8 cm

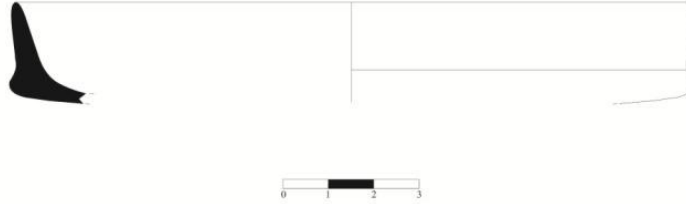
Tanım : Dudaklı, düz ağızlı bir tabağa ait olduğu anlaşılan ağız kenarı parçasıdır. Kenarının iç yüzü dudaktan başlayıp tondoya doğru profilli bir şekilde inmektedir. Orta sertlikte, kum katkılı, kırmızımsı sarı (5 YR 7/8) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzey açık kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir. Dış yüzeyinde daldırma izleri söz konusudur.

Tarihi : MÖ 1. yüzyılın son çeyreği(**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 12, No.258; Hama: Christensen 1986, Fig.39/ 13.12; Pergamon: Schlichtmann 1988: Lev. 15/218, Sa19; Anemurium: Williams 1989, Fig.4, No. 57; Samaria: Kenyon- Crowfoot, 1957: Fig. 79, Lev. 13.

Değerlendirme : Tarsus Cumhuriyet Alanı'nda da benzer örnekleri bulunan bu tabak Samaria buluntuları üzerinde inceleme yapan Kenyon'un "Samaria Form 13" üne benzemektedir. Çapları genellikle 10- 20 cm arasında değişen bu formun Tarsus Gözlükule'de de birkaç örneği mevcuttur. Olba örneği Nişli Alan I'in ocak alanından ele geçmiştir ve MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 7 (Lev.4)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_7_14

Kap Türü : Tabak

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)

Ölçüler : Ağız Çapı: 14.8 cm, Yükseklik: 2.2 cm

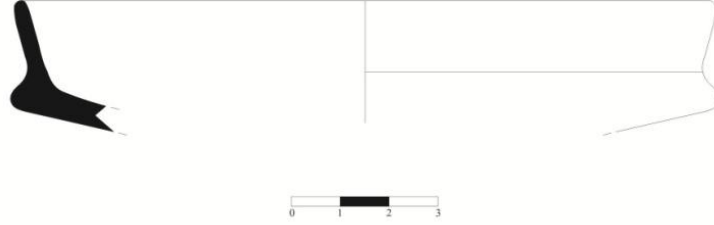
Tanım : Dudağı sivri şekilde sonlanan bir tabağa ait olduğu anlaşılan ağız parçasıdır. Dik ağızlı, yuvarlak ya da sivri uçla sonlanan dudaklı, kısa gövdeli, sığ tabak formudur. Ağızdan gövdeye geçiş kısmında belirgin, çıkıntılı bir dirsek vardır. Tabağın sadece ağız kısmı korunmuştur. Orta sertlikte, kum katkılı, çok açık kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/8) renktedir.

Tarihi : MÖ 1. yüzyıl (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Samsat: Zoroğlu 1986, Form 14; Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 13, No.272; Hama: Christensen 1986, Fig.40/ 14.2a; Assos: Zelle 1997, Form 12, No.444; Samaria: Kenyon- Crowfoot, 1957, Fig. 79, No.17-18; Antakya: Waage 1948, Pl. IV, No. 412; Patara: Uygun 2009, Lev. 15-16, No. 142-149.

Değerlendirme : Bu sığ tabaklar hem Doğu hem de Batı sigillataları için karakteristik bir formdur. En erken örneği Samaria'da bulunmuştur ve Kenyon bu formu MÖ 30- MS 1. yüzyıl sonlarına tarihlendirmiştir. Levent Zoroğlu ise Samsat'ta bulunan bu tabak formlarını MS 1. yüzyılın ortalarına tarihlendirmiştir. Formun benzer örnekleri Antakya'da ele geçmiştir ve bu örnekler Waage tarafından MS 1. yüzyılın birinci ve ikinci çeyreğine tarihlendirilmiştir. Olba örnekleri Nişli Alan I'in ocak alanından ele geçmiştir ve MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 8 (Lev.4)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_2_4

Kap Türü : Tabak

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1(Ocak Alanı)

Ölçüler : Kaide Çapı: 14 cm, Yükseklik: 2.5 cm

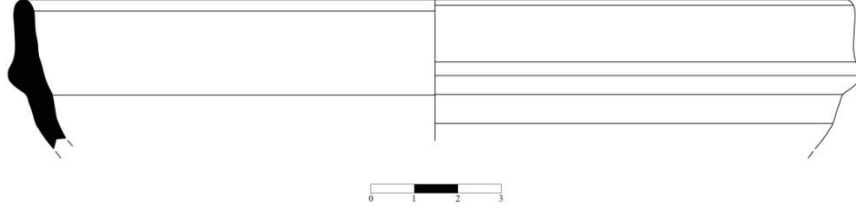
Tanım : Dudağı sivri şekilde sonlanan bir tabağa ait olduğu anlaşılan ağız kenarı parçasıdır. Dik ağızlı, yuvarlak ya da sivri uçla sonlanan dudaklı, kısa gövdeli, sığ tabak formudur. Ağızdan gövdeye geçiş kısmında belirgin, çıkıntılı bir dirsek vardır. Tabağın sadece ağız kısmı korunmuştur. Orta sertlikte, kum katkılı, çok açık kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/8) renktedir.

Tarihi : MÖ 1. Yüzyıl(**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 13, No.278; Hama: Christensen 1986, Fig.40/ 14.4a; Assos: Zelle 1997, Form 12, No.444; Samsat: Zoroğlu 1986, Form 14; Samaria: Kenyon- Crowfoot, 1957, fig.79, No.17-18; Antakya: Waage 1948, Pl. IV, no. 412; Patara: Uygun 2009, Lev. 15-16, No. 142-149.

Değerlendirme : Bkz. Kat. No: 8

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 9 (Lev.4)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_3_7

Kap Türü : Tabak

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1(Ocak Alanı)

Ölçüler : Ağız Çapı: 26 cm, Yükseklik: 2.7 cm

Tanım : Tabağa ait olduğu anlaşılan ağız parçasıdır. Ağızdan gövdeye geçiş kısmında belirgin, çıkıntılı bir dirsek vardır.Sert, kum katkılı, hafif kırmızı (2,5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç yüzeyi kırmızı (2,5 YR 4/8) renktedir.

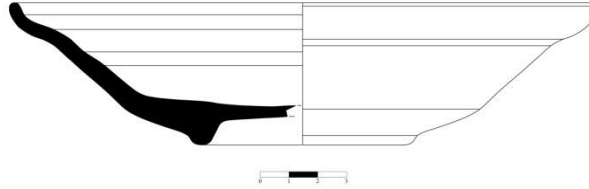
Tarihi : MÖ 1. Yüzyıl

Benzeri : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 13, No.279; Hama: Christensen 1986, Fig.40/ 14.4a; Kelenderis: Tekocak 2006, Form 4a, No. 12; Pergamon: Schlichtmann 1988: Lev. 13/ 186 N 39d; Assos: Zelle 1997, no.71; Samaria: Kenyon-Crowfoot, 1957, s. 331- 332; Samsat: Zoroğlu 1986, Form 14; Patara: Uygun 2009, Lev. 42, No. 405- 409.

Değerlendirme : Bkz. Kat. No: 8

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 10 (Lev.5)

Kazı Env. No : 2014_nisli_alan_2_1_3

Kap Türü : Tabak

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 2 Güney Karelaç: 3E (Mezar III)

Ölçüler : Ağız Çapı: 19 cm, Yükseklik: 5 cm, Kaide Çapı: 7.2 cm

Tanım : Dışa uzanan ağız kenarı profilli, geniş- büyük tabaktır. Tabağın gövdesi halka kaide üzerine oturmaktadır. Sert, kum katkılı, kırmızı (2,5 YR 5/8) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 5/8),

Tarihi : MS 2. yüzyılın 2. yarısı (**Doğu Sigillata A**)

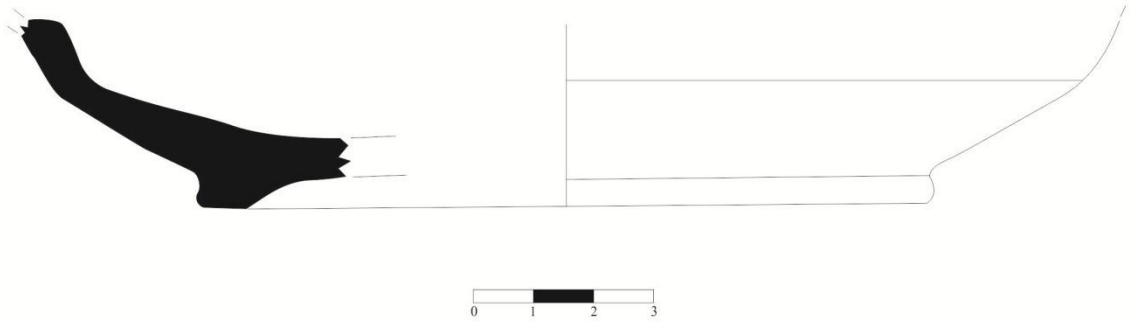
Benzeri : Hayes 1985, Tav. VII, 7; Samaria: Kenyon- Crowfoot 1957, Fig.77, 8; Antakya: Waage 1948, 41, Pl. VI, 615p; Anemurim: Williams 1989, Fig.5, No. 73.

Değerlendirme : “Hayes Form 56” olarak değerlendirilip, oldukça yaygın bir form olan bu tabaklar için Hayes MS 2. yüzyılın 2. yarısı tarihini vermektedir. “Samaria Form 7” grubu içinde benzer örnekleri görülen bu tabaklar yüksek dudaklı, açılı gövdeye sahip halka kaideli tabaklar olarak tanımlanır ve grubun, muhtemelen MS 2. yüzyıla ait olduğu önerilir. Antakya ve Tarsus’ta da benzer örnekleri bulunan bu tabaklar Orta İmparatorluk Dönemi’ne (MS 2.-3.yüzyıllar) tarihlenmektedir. Waage de bu tabakların “615p”nin grubun en gelişmiş tipi olduğunu söylerken; Anemurium buluntuları üzerinde değerlendirme yapan C. Williams, bu tabak için MS 75- 150 tarihini verir. Atina Agora’sındaki kap formları üzerine çalışan Robinson, bu tabakların Tiberius Dönemi’nde (MS 26-37) yoğun olarak kullanıldığını söyler.

EK-1. (devam) Kataloglar

b) Kaideler

Kat. No: 11 (Lev.6)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_6_8

Kap Türü : Tabak

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)

Ölçüler : Kaide Çapı: 8 cm, Yükseklik: 2.7 cm

Tanım : Tabağa ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Alçak, halka biçimindeki kaidenin alt kenarı düz bir biçimde gelmektedir. Gövdesi ise küresel biçimlidir. Orta sertlikte, kum katkılı, çok soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 5/8) renktedir.

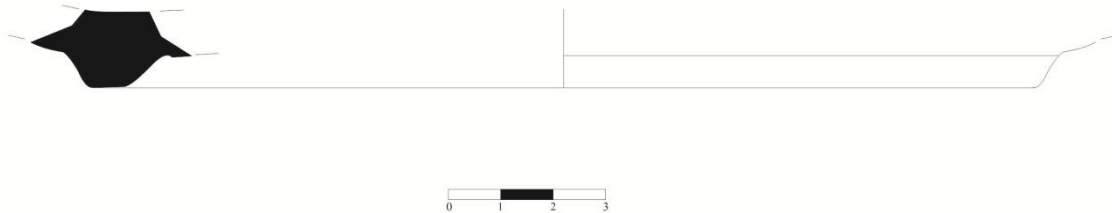
Tarihi : MÖ 1. yüzyılın başı (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Uygun 2009, 36, T10, Lev. 13 Kat. No. 126.

Değerlendirme :

EK-1. (devam) Kataloglar

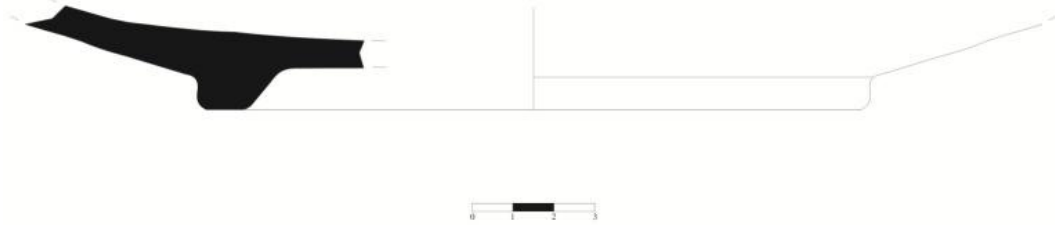
Kat. No: 12 (Lev.6)

- Kazı Env. No** : 2013_nisli_alan_1_4_6
- Kap Türü** : Tabak
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)
- Ölçüler** : Kaide Çapı: 18 cm, Yükseklik: 1.5 cm
- Tanım** : Tabığa ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Kenarı hafifçe yukarı kalkık, geniş halka kaideli olan tabak, sıg bir gövdeye sahiptir.Sert, kum ve mika katkılı, çok soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir.
- Tarihi** : MÖ 1. yüzyılın başı(**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 2, No.27; Hama: Christensen 1986, Fig.26/ 1.19; Palestina: Lapp 1961, 253- 254; Tarsus Gözlükule: Jones 1950, 175, 232, No. 258- 268, Fig. 188, 242- 243, No. 396- 397, Fig. 193; Samsat: Zorođu 1986, Form 1, s. 75.
- Değerlendirme** : Lapp bu kapları en erken MÖ 75 ile en geç MS 1. yüzyıl başlarına tarihlemektedir. Levent Zorođu ise Samsat buluntuları ışığında bu kap formlarını MÖ 1. yüzyıl başı ile MS 1. yüzyıl başlarına tarihlendirmiştir. Tarsus Gözlu Kule'de hem geç Hellenistik hem de erken Roma tabakalarında bu formun örnekleri ele geçmiştir. Tarsus Cumhuriyet Alanı'nda stylobat seviyesinin altında yoğun bir biçimde bu tabaklardan bulunmuştur.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No:13 (Lev.6)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_6_7

Kap Türü : Tabak

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)

Ölçüler : Kaide Çapı: 16 cm, Yükseklik: 2.5 cm

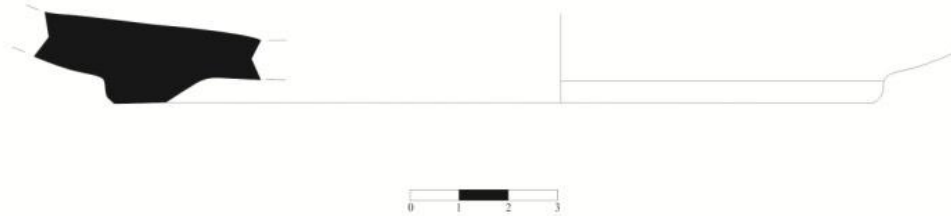
Tanım : Tabağa ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Orta sertlikte, kum katkılı, çok soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi açık kırmızı (10 R 6/8) renktedir.

Tarihi : MÖ 1. yüzyılın başı(**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Kelenderis: Tekocak 2006, Levha 1, No.7; Hama: Christensen 1986, Fig.27/ 1.27; Christensen – Johansen 1971: lev. 27, 1.32; Stobi: Stojanovic 1973, no. 233; Anemurium: Williams1989, Fig.4, No. 48; Andriake: Özdilek 2017, Fig.5. T.25; Vanderhoeven 1989, 28-29 Kat. No. 199; Knossos: Hayes 1971, Fig.9, No. 2; Tel Anafa: Slane 1997, Lev. 7, FW 104; Patara: Uygun 2011, Kat. No. 15.

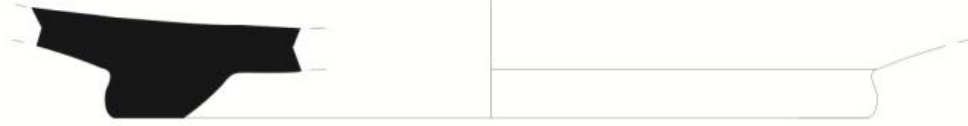
Değerlendirme : Roma İmparatorluk Dönemi'nde Akdeniz'i çevreleyen topraklarda yayılımı olduğu yukarıda belirtilen merkezlerde ele geçen benzerlerinden anlaşılmaktadır. Kilikia'daki varlığı da Anemurium ve Kelenderis örnekleriyle temsil edilmektedir. Olba örneği, Nişli Alan I'in mezar alanında ele geçmektedir. Lykia örneklerini Patara'dan bulunan parçalar ışığında inceleyen Banu Özdilek bu tabakları MÖ 1. yüzyıl- MS 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlendirmiştir. Olba'da bulunan tu tip alçak kaideli tabak parçaları, Urne Mezar'ın içinden ya da ağız kısmından bulunmuştur. Bu yüzden mezarın tarihi ile kapların tarihi aynı paraleldedir. Benzer örneklerin tarih aralığı düşünüldüğünde MÖ 1. yüzyılın başı bu tip parçalar için uygun bir tarih aralığı olacaktır.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 14 (Lev.6)

- Kazı Env. No** : 2013_nisli_alan_1_4_7
- Kap Türü** : Tabak
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)
- Ölçüler** : Kaide Çapı: 15 cm, Yükseklik: 1.8 cm
- Tanım** : Tabağa ait olduğu anlaşılan geniş halka kaideli, kaide parçasıdır. Sert, kum katkılı, çok soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi açık kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir
- Tarihi** : MÖ 1. yüzyılın başı(**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 2, No.17; Hama: Christensen 1986, Fig.26/ 1.11- Fig.27/ 1.132; Samsat: Zoroğlu 1986, Form 1, s. 75; Pergamon: Schlichtmann 1988, Lev.33, No.267.T4; Samaria: Kenyon- Crowfoot 1957, Lev.73, No.10; Anemurium: Williams1989, Fig.4, No. 52; Andriake: Özdilek 2017, Fig.5. T.21; Johansen 1971, 57-61 Res. 27, 1.29; Tel Anafa: Slane 1997, Lev. 10, Tip 13 e, FW 96; Patara: Uygun 2011, Kat. No. 53; Tarsus Gözlükule: Jones 1950, 175, 232, no. 258-268, Fig. 188, 242- 243, no. 396- 397, Fig. 193.
- Değerlendirme** : Bkz. Kat. No: 13

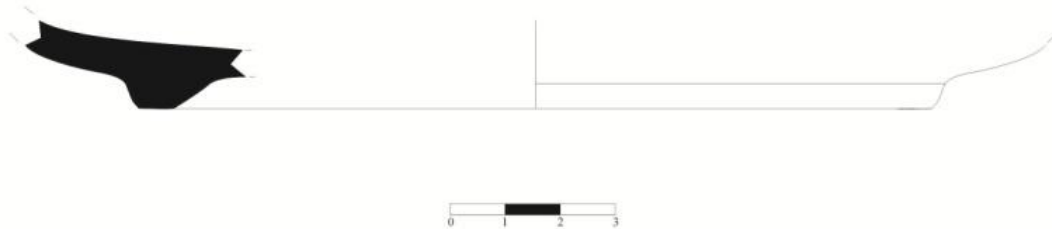
EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No:15 (Lev.6)

- Kazı Env. No** : 2013_nisli_alan_1_6_6
- Kap Türü** : Tabak
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)
- Ölçüler** : Kaide Çapı: 14 cm, Yükseklik: 2.2 cm
- Tanım** : Tabağa ait olduğu anlaşılan sığ gövdeli ve geniş halkalı kaide parçasıdır. Orta sertlikte, kum katkılı, çok soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 5/8) renktedir.
- Tarihi** : MÖ 1. yüzyılın başı (**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 2, No. 17; Hama: Christensen 1986, Fig.26/ 1.6- Fig.26/ 1.11-Fig.27/ 1.27; Samsat: Zoroğlu 1986, Form 1, s. 75; Kelenderis: Tekocak 2006, Levha 1, No.6; Anemurium: Williams1989, Fig.4, No. 48; Andriake: Özdilek 2017, Fig.5. T.25; Vanderhoeven 1989, 28-29 Kat. No. 199; Knossos: Hayes 1971, Fig. 9, No. 2; Tel Anafa: Slane 1997, Lev. 7, FW 104; Patara: Uygun 2011, Kat. No. 15; Tarsus Gözlükule: Jones 1950, 175, 232, no. 258- 268, Fig. 188, 242- 243, no. 396- 397, Fig. 193.
- Değerlendirme** : Bkz. Kat. No: 13

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No:16 (Lev.6)

- Kazı Env. No** : 2013_nisli_alan_1_7_7
- Kap Türü** : Tabak
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)
- Ölçüler** : Kaide Çapı: 14,4 cm, Yükseklik: 1.6 cm
- Tanım** : Sivri ağız kenarlı, yayvan gövdeli, halka sığ tipli tabağa ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Sert, kum katkılı, çok soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/8) renktedir.
- Tarihi** : MÖ 1. yüzyılın başı (**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 2, No.17; Hama: Christensen 1986, Fig.26/ 1.11- Fig.27/ 1.132; Samsat: Zoroğlu 1986, Form 1, s. 75; Pergamon: Schlichtmann 1988, Lev.33, No.267.T4 ; Samaria: Kenyon- Crowfoot 1957, fig.73, No.10; Anemurium: Williams1989, Fig.4, No. 52; Andriake: Özdilek 2017, Fig.5. T.21; Johansen 1971, 57-61 Res. 27, 1.29; Tel Anafa: Slane 1997, Lev. 10, Tip 13 e, FW 96; Patara: Uygun 2011, Kat. No. 53; Tarsus Gözlükule: Jones 1950, 175, 232, no. 258-268, Fig. 188, 242- 243, No. 396- 397, Fig. 193.
- Değerlendirme** : Bkz. Kat. No: 13

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 17 (Lev.6)

- Kazı Env. No** : 2013_nisli_alan_1_4_10
- Kap Türü** : Tabak
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)
- Ölçüler** : Kaide Çapı: 11 cm, Yükseklik: 2.1 cm
- Tanım** : Alçak halka kaideli bir tabağa ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Sert, kum katkılı, çok soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 4/8) renktedir.
- Tarihi** : MÖ 1. yüzyılın başı (**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 2, No.37; Hama: Christensen 1986, Fig.26/ 1.24; Samsat: Zoroğlu 1986, Form 1, s. 75; Anemurium: Williams 1989, Fig.4, No.48, Fig.5 No.80; Tarsus Gözlükule: Jones 1950, 175, 232, No. 258- 268, Fig. 188, 242- 243, No. 396- 397, Fig. 193.
- Değerlendirme** : Bkz. Kat. No: 13

EK-1. (devam) Kataloglar

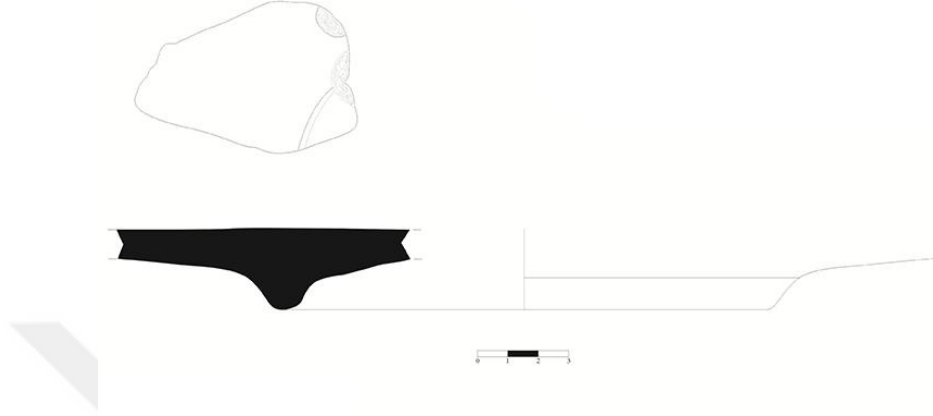
Kat. No: 18 (Lev.6)

- Kazı Env. No** : 2013_nisli_alan_1_3_3
- Kap Türü** : Tabak
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)
- Ölçüler** : Kaide Çapı: 8 cm Yükseklik: 1.5 cm
- Tanım** : Kenarı hafifçe yukarı kalkık, geniş halka kaideli bir tabağa ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Orta sertlikte, kum katkılı, çok soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 5/6) renktedir.
- Tarihi** : MÖ 1. yüzyılın başı(**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 2, No.10;Hama: Christensen 1986, Fig.26/ 1.7; Samsat: Zoroğlu 1986, Form 1, s. 75; Anemurium: Williams 1989, Fig.4, No.48; Tarsus Gözlükule: Jones 1950, 175, 232, no. 258- 268, Fig. 188, 242- 243, no. 396- 397, Fig. 193.
- Değerlendirme** : Bkz. Kat. No: 17

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 19 (Lev.6)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_6_5

Kap Türü : Tabak

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)

Ölçüler : Kaide Çapı: 16 cm, Yükseklik: 2.6 cm

Tanım : Geniş, halka kaideli bir tabağa ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Halka biçimindeki kaidenin iç kenarı ve tabağın gövdesi konik biçiminde yükselmektedir. Sert, kum katkılı, çok soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. Çift daldırma tekniğinde astarlanmıştır. İç ve dış yüzeyi açık kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir.

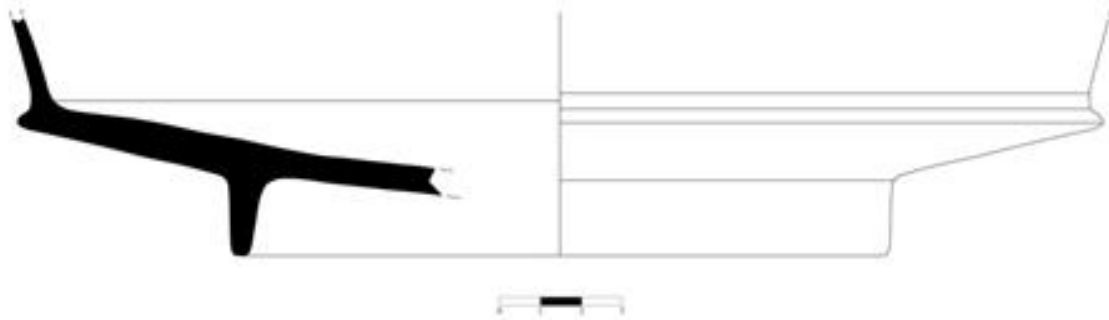
Tarihi : MÖ 1. yüzyıl (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 9, No.227; Hama: Christensen 1986, Fig.36/ 10.20; Anemurium: Williams1989, Fig.6, No.83-84,Tarsus Gözlükule: Jones 1950, 231, no. C, Fig. 188; 272, no. 769, Fig. 203.

Değerlendirme : Bkz. Kat. No: 13

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 20 (Lev.7)

Kazı Env. No :2014_nisli_alan_2_1_4

Kap Türü : Tabak

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II Orta Mekan (Mezar V)

Ölçüler : Kaide Çapı: 16.4 cm, Yükseklik: 5.5 cm

Tanım : Yüksek kaideli bir tabağa ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Ağızdan gövdeye geçiş kısmında belirgin, çıkıntılı bir dirsek vardır. Sert, kum katkılı, kırmızı (2,5 YR 5/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzey kırmızı (2,5 YR 5/6) renktedir.

Tarihi : MS 60-100 (**Doğu Sigillata A**)

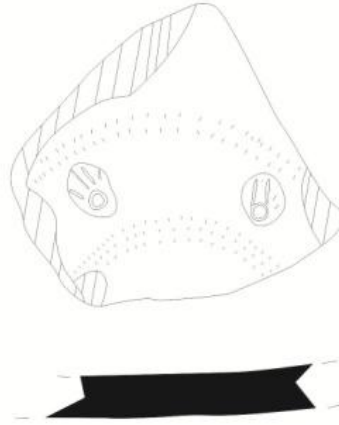
Benzeri : Hayes 1985, 31, Tav . V, 12; Samaria: Crowfoot- Kenyon 1957, 310-311, Fig. 79, 20-21; Antakya: Waage 1948, 33, 36-38, Pl. V, 426; Samsat: Zoroğlu 1986, Form 14, Çiz. 5.

Değerlendirme : Hayes tarafından dikey cidarlı ve yüksek ayaklı şeklinde ‘‘Hayes Form 37a’’ grubu içinde tanımlanan bu tabaklar MS 60-100 yılları arasına tarihlendirilir. Waage bu formun Antakya’da ele geçen benzerlerini Erken Roma Pergamon grubu içinde ele alarak MS 1. yüzyıla tarihlendirmiştir. Antiokhea tipleri burada Erken Roma döneminde Erken Roma Pergamon kapları arasında yer almaktadır. Erken Roma döneminin IV. safhasına ait tabaklar arasındadır. Dönem MS 1. yüzyıla verilir ve IV. safhada bu kronoloji içinde MS 1. yüzyılın ilk yarısından sonrasına girmektedir. Levent Zoroğlu ise Samsat’ta bulunan bu tabak formlarını MS 1. yüzyılın ortalarına tarihlendirmiştir. Nişli Alan II’nin 5 nolu mezarından ele geçen bu tabak, mezardan ele geçen diğer buluntuların doğrultusunda MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

EK-1. (devam) Kataloglar

c) Gövde Parçaları

Kat. No: 21

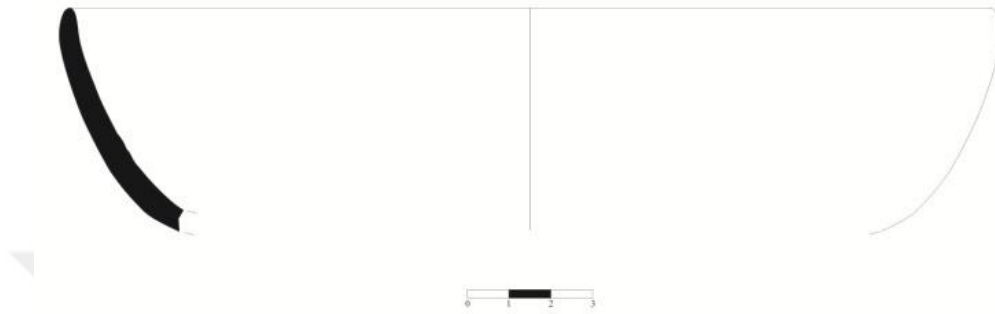
- Kazı Env. No** : 2013_nisli_alan_1_10_1
- Kap Türü** : Tabak (Tabağa ait bezemeli gövde parçası)
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)
- Ölçüler** :
- Tanım** : Tabağa ait olduğu anlaşılan gövde parçasıdır. Sert, kum katkılı, çok soluk kahverengi (2,5 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi açık kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir.
- Tarihi** : MÖ 1. yüzyılın ilk yarısı(**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 2, No.30; Hama: Christensen 1986, Fig. 26 / 1.19; İsis tacı için bkz; Samaria: Kenyon- Crowfoot 1957, s. 320- 324.
- Değerlendirme** : Bu tabakların en belirgin özelliklerinden biri de iç yüzlerinde rulet, rozet, palmet ve İsis tacı baskı süslemelerinin yer almasıdır. Tabakların tondosunda görülen, İsis'in tacı olarak bilinen İsis sembolü ilk kez Doğu'da ortaya çıkmıştır ve oradan bütün Hellenistik dünyaya yayılmıştır.

EK-1. (devam) Kataloglar

2) KÂSELER

a) Ağız Parçaları

Kat. No:22 (Lev.8)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_1_3

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)

Ölçüler : Ağız Çapı: 22 cm, Yükseklik: 5.3cm

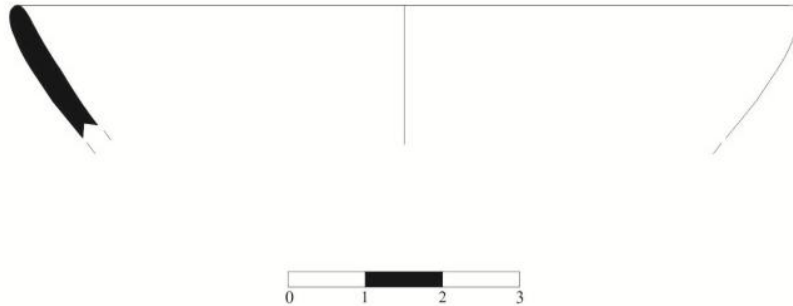
Tanım : Düz bir dudak profiline sahip, küresel gövdeli kâseye ait olduğu anlaşılan ağız kenarı parçasıdır. Orta sertlikte, kum katkılı, çok açık kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 4/8) renktedir.

Tarihi : MÖ 1. yüzyılın ilk yarısı (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 15, No.303; Hama: Christensen 1986, Fig.45/ 16.2; Palestina: Lapp 1961, SS III, Fig 68.9; Assos: Zelle 1997, Fig. 7, No. 38- Fig. 16, No.180; Samaria: Kenyon- Crowfoot, 1957, fig. 80, s. 332- 334; Palestina: Lapp 1961, tip 15 2A, s. 35; Samsat, Zoroğlu 1986; Form 18; Tell Anafa: Cornell 1980, 113- 114; Andriake: Özdilek 2017, Fig.9. K.57; Johansen 1971, 115, Lev. 15, 16.9 a.

Değerlendirme : Bu kâseler Hellenistik ve öncesi döneme ait kenarı içe dönük, yarım küre karınlı kâselerin devamı olarak nitelendirilmektedir. Samaria buluntuları ışığında Kenyon bu kâseleri MÖ 1- MS 1. yüzyıllar arasına tarihlendirirken; Palestina seramikleri üzerinde çalışan Lapp bu kap formunu MÖ 75 ile MS 20 yüzyılları arasına tarihlendirir. Bu kâseler Tarsus Gözlu Kule'de hem Hellenistik hem de erken Roma tabakalarında bulunmuştur. Bu formun Tell Anafa'da bulunan en eski örnekleri ise MÖ 2. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlendirilmiştir. Olba örneği Nişli Alan I'in ocak alanından ele geçmiştir ve MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 23 (Lev.9)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_12_2

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)

Ölçüler : Ağız Çapı: 10 cm, Yükseklik: 1.8cm

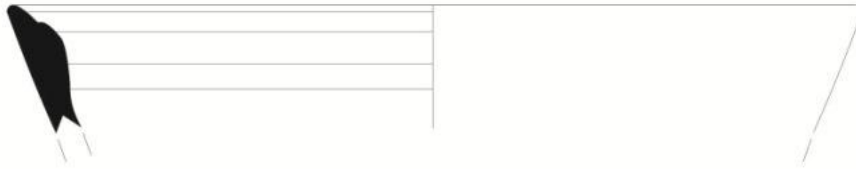
Tanım : Düz kenarlı, dışa açılı yaparak yükselen gövdeli, geniş ve derin bir kâseye ait olduğu anlaşılan ağız kenarı parçasıdır. Orta sertlikte, kırmızımsı sarı (7,5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/8) renktedir.

Tarihi : MÖ 1. yüzyıl(**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Assos: Zelle 1997, Fig.7, No.40; Perge: Atik 1995, no. 256; Anemurium: Williams 1989, Fig.4, No.51.

Değerlendirme : Roma İmparatorluk Dönemi'nde Akdenizi çevreleyen topraklarda yayılımı olduğu yukarıda belirtilen merkezlerde ele geçen benzerlerinden anlaşılmaktadır. Kilikia'daki varlığı da Anemurium ve Kelenderis örnekleriyle temsil edilmektedir. Olba örneği, Nişli Alan I'in ocak alanından ele geçmiştir ve MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No:24 (Lev.10)

- Kazı Env. No** : 2013_nisli_alan_1_1_5
- Kap Türü** : Kâse
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)
- Ölçüler** : Ağız Çapı: 12.4 cm, Yükseklik: 1.8 cm
- Tanım** : Yarım küre karınlı, derin bir kâseye ait olduğu anlaşılan ağız kenarı parçasıdır. Formun dudağının iç yüzünde yatay yivler vardır. Orta sertlikte, kum katkılı, kırmızımsı sarı (5 YR 6/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi açık kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir. Kasenin üzerinde daldırma izleri mevcuttur.
- Tarihi** : MÖ 1. yüzyıl(**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 18, No. 354; Samaria: Kenyon- Crowfoot 1957, Fig. 80, No.17, 21; Yüceören: Şenyurt-Akçay 2006 , Fig. 155, No.25; Palestina: Lapp 1961, HE I, Fig 185.9a; Antioch Plate II/55d; Samsat Çizim 7/2.
- Değerlendirme** : Bu tarz kâselerin erken İmparatorluk dönemine kadar kullanılmış olduğu bilinmektedir. Kenyon bu kâseleri Samaria buluntuları ışığında MÖ 75- 25 yılları arasına tarihlemektedir. Olba örneği, Nişli Alan I'ın ocak alanından ele geçmiştir ve MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 25 (Lev.11)

- Kazı Env. No** : 2013_nisli_alan_1_7_11
- Kap Türü** : Kâse
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)
- Ölçüler** : Ağız Çapı: 18.4 cm, Yükseklik: 3.5 cm
- Tanım** : Dışa çekik ağızlı, “S”profilli, küresel gövdeli, sığ bir kâseye ait olduğu anlaşılan ağız parçasıdır. Orta sertlikte, kum ve mika katkılı, kırmızımsı sarı (5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızımsı sarı (5 YR 7/6) renktedir.
- Tarihî** : MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı (**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Anemurium: Williams1989, Fig.6, No. 89; Demre: Kaya 2007, Lev.6, No.10.
- Değerlendirme** : Anemurium’da ele geçen benzer örneklerini Williams MÖ 40- MS 10 yılları arasına tarihlendirmiştir.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 26 (Lev.12)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_7_6

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)

Ölçüler : Ağız Çapı: 13 cm, Yükseklik: 2.6 cm

Tanım : Düz, dışa çekik ağızlı bir kâseye ait olduğu anlaşılan ağız kenarı parçasıdır. Kâsenin korunmuş mevcut kısmı üzerinde bezeme yoktur. Orta sertlikte, kum katkılı, çok soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi açık kırmızı (10 R 6/8) renktedir.

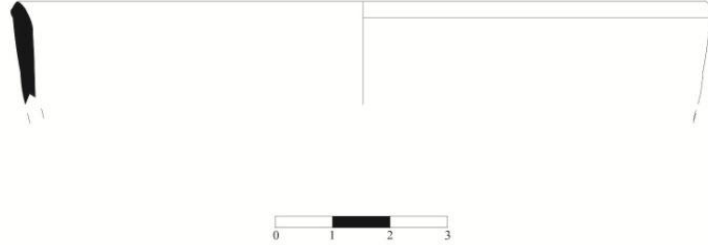
Tarihi : MÖ 1. yüzyılın sonu (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Paphos: Hayes 1991: fig.VII/16; Cappadocia Comana: Körsulu 2011, Form 2, No. 116; Antakya: Waage 1943, 72, Fig. 5; Samaria: Kenyon- Crowfoot 1957, fig. 81, No.1; Tarsus Gözlü Kule: Jones 1950, 244, Fig. 194, 417;

Değerlendirme : Bu kap formuna benzer örnekler Kappadokia- Komana'da ve Antakya'da karşımıza çıkmaktadır. Kenyon, Samaria'da bu formun ilk örneklerinin Augustus Dönemi'ne ait olduğunu söyleyerek bu kap formu için MS 1. yüzyıl tarihini vermiştir. Bu formun benzer bir başka örnekleri ise Tarsus'ta MÖ 1- MS 1 yüzyılları arasına tarihlendirilmiş Roma dolgusunda bulunmuştur.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 27 (Lev.13)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_2_5

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)

Ölçüler : Ağız Çapı: 12 cm, Yükseklik: 1.8 cm

Tanım : Düz ağızlı, küçük- derin bir kâseye ait olduğu anlaşılan ağız kenarı parçasıdır. Orta sertlikte, bol miktarda kum katkılı, kırmızımsı sarı (5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi açık kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir.

Tarihi : MÖ 1. yüzyılın ilk çeyreği(**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Assos: Zelle 1997, Fig.4, No.3, Andriake: Özdilek 2017, Fig.9, K.63; Hayes 1985, Form 22A-B Lev. III, no. 10-13; Tel Anafa: Slane 1997, 312 Lev. 19 FW 200; Berenice: Kenrick 1985, 230-231 Res. 41 B 323.3-4; Fulford-Timby 1994, Çiz. No.7; Tel Anafa: Slane 1997, Lev. 18 FW 187; Patara: Uygun 2011, Kat. No. 163;Antakya: Waagé 1948, 12, res. 6, 24-27.

Değerlendirme : Bu form Hellenistik Dönem'deki siyah glazürlü seramik örneklerinin Roma Dönemi'ndeki takipçisidir. Waage Antakya'dan ele geçen bu kâselerin örneklerini MÖ 150 yılından sonraya tarihlendirmiştir. Slane Tel Anafa buluntularını üç grupta değerlendirerek bu kâseleri MÖ 128-125 ile MÖ 1. yüzyılın birinci çeyreğine tarihlendirmiştir. Bu kâse formunun benzer örnekleri Hama, Kyrene, Ephesos, Atina, Patara gibi merkezlerden bulunmuştur. Olba Nişli Alan I'in mezar alanından ele geçen bu kâseler, mezardan ele geçen diğer buluntu gruplarının değerlendirilmesi sonucunda MÖ 1. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilmiştir.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No:28 (Lev.13)

- Kazı Env. No** : 2013_nisli_alan_1_8_1
- Kap Türü** : Kâse
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)
- Ölçüler** : Ağız Çapı: 9.6 cm, Yükseklik: 2 cm
- Tanım** : Düz ağızlı, küçük- derin bir kâseye ait olduğu anlaşılan ağız kenarı parçasıdır. Orta sertlikte, kum katkılı, kırmızımsı sarı (5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi açık kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir.
- Tarihi** : MÖ 1. yüzyıl (**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Tel Anafa: Slane 1997, lev.19, FW 194; Pergamon: Schlichtmann 1988: Lev. 9, No.63.
- Değerlendirme** : Lapp bu buluntuları MÖ 75- MS 20 yılları arasına tarihlendirir.

EK-1. (devam) Kataloglar

b) Kaideler

Kat. No: 29 (Lev.14)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_4_5

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)

Ölçüler : Kaide Çapı: 5 cm, Yükseklik: 1.5 cm

Tanım : Yarım küre gövdeli ve halka kaideli bir kâseye ait kaide parçasıdır.

Orta sertlikte, kum ve mika katkılı, kırmızımsı sarı (7,5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 5/8) renktedir.

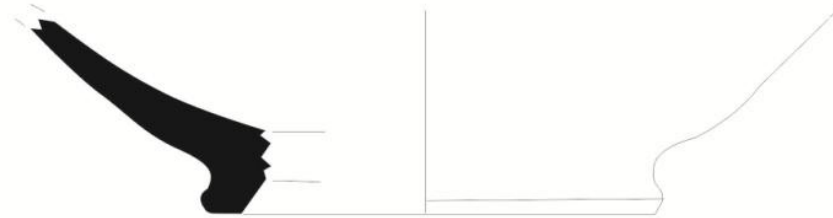
Tarihi : MÖ 1. yüzyılın ilk yarısı (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 16, no.321; Hama: Christensen 1986, Fig.45/ 17.1; Palestina: Lapp 1961, tip 25, 2a, s.37.

Değerlendirme : Bu kâselerin kaideleri dışta kalınlaştırılmış, oturma yüzeyinde yiv mevcuttur. Palestina seramikleri üzerine incelemeler yapan Lapp bu kâseleri MÖ 75- 25 yılları arasına tarihlendirmiştir.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 30 (Lev.14)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_4_3

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)

Ölçüler : Kaide Çapı: 10 cm, Yükseklik: 3.6 cm

Tanım : Yarım küre gövdeli, halka kaideli bir kâseye ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Orta sertlikte, kum ve mika katkılı, çok soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi hafif kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir. Dış yüzeyde ise daldırma izleri mevcuttur.

Tarihi : MÖ 1. yüzyıl (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 15, No.281; Kelenderis: Tekocak 2006, Lev.3 , No. 20; Hama: Christensen 1986, Lev. 45, 17.7; Stobi: Stojanovic 1973, Lev.27, No. 232; Atina Agora: Waage 1933, No.22; Samaria: Kenyon-Crowfoot 1957, 332- 334, fig. 80, No.6; Samsat: Zoroğlu, 1986, Form 16, No.6; Tarsus Gözülü Kule: Jones 1950, 182, 233-234, no. 271- 289, fig. 137, 188.

Değerlendirme : Çapları genelde 10- 15 cm arasında değişen, DSA grubunun en eski tipleri olan bu kap formlarını Levent Zoroğlu Samsat buluntuları ışığında MÖ 2. yüzyıl sonları MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmiştir. Samaria buluntularını inceleyen Kenyon ise bu kaselerin MÖ1- MS1 yüzyılları arasında kullanım gördüğünü söylemektedir. Tarsus Gözülü Kule'de bu kâselere benzer örnekler hem Hellenistik hem de erken Roma tabakalarında bulunmuştur. Levent Zoroğlu Samsat buluntuları ışığında bu formları MÖ 2. yüzyıl sonları MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmiştir. Olba Nişli Alan I'ın hem mezar hem de ocak alanından ele geçen bu kâseler, diğer buluntu gruplarını değerlendirilerek MÖ 1. yüzyılın başına ve sonuna tarihlendirilmiştir.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 31 (Lev.14)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_6_2

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)

Ölçüler : Kaide Çapı: 7.4 cm, Yükseklik: 3.2 cm

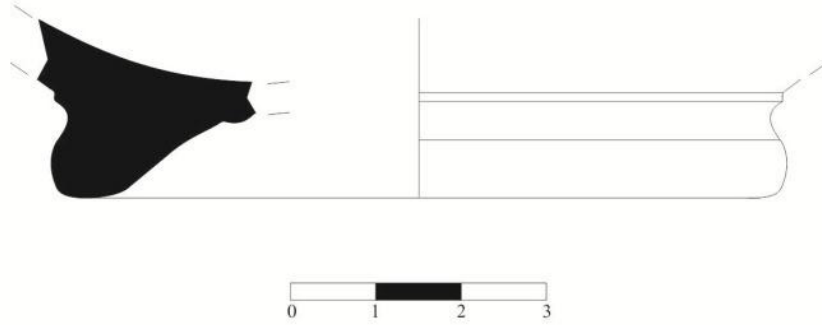
Tanım : Yarım küre gövdeli, halka kaideli bir kâseye ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Düz dudaklıdır, kaidenin kenarı dışta kalınlaştırılmış, gövde ile birleşme yerinde bir boğum oluşturarak daha da belirginleştirilmiştir. Orta sertlikte, kum katkılı, kırmızımsı sarı (7,5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi açık kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir.

Tarihi : MÖ 1. yüzyıl (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 15, No.294; Hama: Christensen 1986, Fig.45/ 16.8; Anemurium: Williams 1989: Lev.4, No.62, 113; Stobi: Stojanovic 1973, Lev.27, No. 232; Atina Agora: Waage 1933, No.22; Samsat: Zoroğlu, 1986, Form 16, No.6; Tarsus Gözlu Kule: Jones 1950, 182, 233-234, no. 271- 289, fig. 137, 188.

Değerlendirme :Bkz. Kat. No: 30

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 32 (Lev.14)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_7_18

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)

Ölçüler : Kaide Çapı: 8 cm, Yükseklik: 2.1 cm

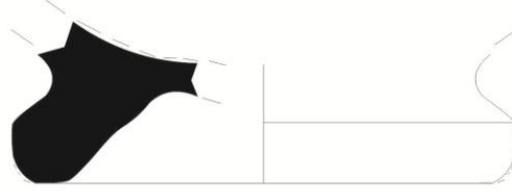
Tanım : Dışbükey kavisli, zemine oturan kısmı düz, halka kaideli, yarım küre gövdeli kâseye ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Sert, kum katkılı, çok soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 5/8) renktedir.

Tarihi : MÖ 1. yüzyılın sonu(**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 15, No.288; Hama: Christensen 1986, Fig.45/ 16.5; Tarsus Gözlü Kule: Jones 1950, 182, 233-234, no. 271-289, fig. 137, 188; Samsat: Zoroğlu 1986: Form 16, No.3.

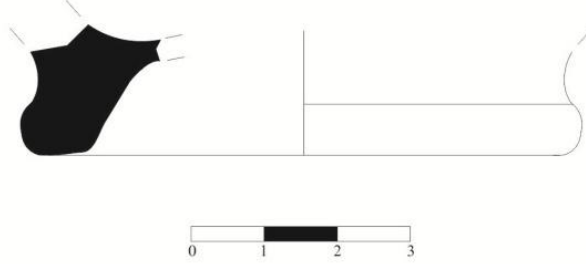
Değerlendirme : Bkz. Kat. No: 30

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 33 (Lev.14)

- Kazı Env. No** : 2013_nisli_alan_1_4_13
- Kap Türü** : Kâse
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)
- Ölçüler** : Kaide Çapı: 8 cm, Yükseklik: 2.1 cm
- Tanım** : Dışbükey kavisli, zemine oturan kısmı düz, halka kaideli, yarım küre gövdeli kâseyeait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır.Orta sertlikte, kum katkılı, açık soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç yüzeyi kırmızı (2,5 YR 5/6) renktedir.
- Tarihi** : MÖ 1. yüzyılın sonu(**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 15, No.288;Hama: Christensen 1986, Fig.45/ 16.5 ;Tarsus Gözlü Kule: Jones 1950, 182, 233-234, no. 271-289, fig. 137, 188;Samsat: Zoroğlu 1986: Form 16, No.3; Palestina: Lapp 1961, tip. 15 2A, s.35.
- Değerlendirme** : Bkz. Kat. No: 30

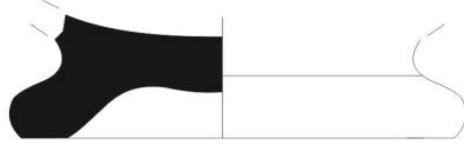
EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 34 (Lev.14)

- Kazı Env. No** : 2013_nisli_alan_1_7_17
- Kap Türü** : Kâse (Alçak kaide parçası)
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)
- Ölçüler** : Kaide Çapı: 7 cm, Yükseklik: 1.7 cm
- Tanım** : Dışbükey kavisli, zemine oturan kısmı düz, halka kaideli, yarım küre gövdeli kâseye ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Orta sertlikte, kum katkılı, pembe (7,5 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi açık kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir.
- Tarihi** : MÖ 1. yüzyılın sonu (**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 15, No.288; Hama: Christensen 1986, Fig.45/ 16.5; Kelenderis: Tekocak 2006, Levha 3, No.21; Tarsus Gözlü Kule: Jones 1950, 182, 233-234, no. 271- 289, fig. 137, 188; Samsat: Zoroğlu 1986: Form 16, No.3; Palestina: Lapp 1961, tip. 15 2A, s.35; Christensen – Johansen 1971: lev. 45, 17.7.
- Değerlendirme** : Bkz. Kat. No: 30

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 35 (Lev.14)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_4_9

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)

Ölçüler : Kaide Çapı: 5 cm, Yükseklik: 1.5 cm

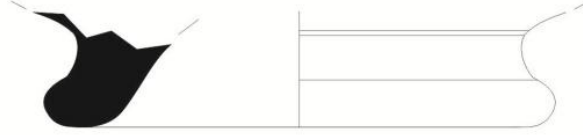
Tanım : Yarım küre gövdeli ve halka kaideli bir kâseye ait kaide parçasıdır. Kaidenin kenarı dışta kalınlaştırılmış, gövde ile birleşme yerinde bir boğum oluşturduktan sonra bir set yapılarak daha da belirginleştirilmiştir. Orta sertlikte, kum katkılı, pembe (7,5 YR 8/3) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızımsı kahverengi (2,5 YR 5/4) renktedir.

Tarihi : MÖ 1. yüzyılın sonu(**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 15, No.287;Hama: Christensen 1986, Fig.45/ 16.5;;Tarsus Gözlü Kule: Jones 1950, 182, 233-234, no. 271-289, fig. 137, 188;Samsat: Zoroğlu 1986: Form 16, No.3; Palestina: Lapp 1961, tip. 15 2A, s.35.

Değerlendirme : Bkz. Kat. No: 30

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 36 (Lev.14)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_2_8

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1(Ocak Alanı)

Ölçüler : Kaide Çapı: 6 cm, Yükseklik: 1.6 cm

Tanım : Yarım küre gövdeli ve halka kaideli bir kâseye ait kaide parçasıdır. Dışbükey kavisli, zemine oturan kısmı düz, halka dip tipidir. Orta sertlikte, bol miktarda kum katkılı, kırmızımsı sarı (7,5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/8) renktedir.

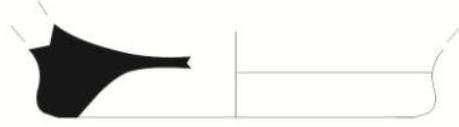
Tarihi : MÖ 1. yüzyılın sonu(**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Corinth: Hayes 1973: Lev. 85/117;Pergamon: Schlichtmann 1988,Lev. 12/153; Demre: Kaya 2007, lev.10, no.27; Anemurium: Williams 1989: fig. 4, no. 60 ve 62.

Değerlendirme : Pergamon şehir mezarlığında ele geçen bu kâseler MÖ 1. yüzyılın üçüncü ve son çeyreğine tarihlendirilir. Anemurium'da bulunan Doğu Sigillata A tipi kâseler Williams tarafından MÖ geç 2.yüzyıl- MS 10 yılları arasına tarihlendirilmiştir

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 37 (Lev.14)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_2_10

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1(Ocak Alanı)

Ölçüler : Kaide Çapı: 5 cm, Yükseklik: 1.2 cm

Tanım : Yarım küre gövdeli ve halka kaideli bir kâseye ait kaide parçasıdır. Orta sertlikte, bol miktarda kum katkılı, kırmızımsı sarı (7,5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzey kırmızı (10 R 5/8) renktedir.

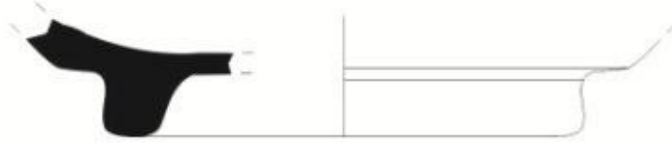
Tarihi : MÖ 1. yüzyıl(**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Hama: Christensen 1986,lev.45, 17.7; Kelenderis: Tekocak 2006, Form7, lev.21; Kuzey Doğu Yunanistan: Malamidou 2005, Figure 58, no. 613.

Değerlendirme : Bkz. Kat. No: 36

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 38 (Lev.14)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_3_5

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)

Ölçüler : Kaide Çapı: 4.2 cm, Yükseklik: 1.2 cm

Tanım : Yarım küre gövdeli ve halka kaideli bir kâseye ait kaide parçasıdır. Halka dip tipinin zemine oturan kısmı düz bir biçimde gelmektedir. Orta sertlikte, kum katkılı, kırmızımsı sarı (7,5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 5/8) renktedir. Astarı pürüzsüz ve parlaktır.

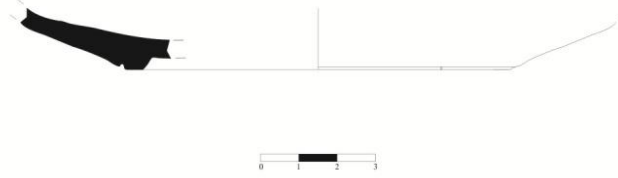
Tarihi : MÖ 1. yüzyıl sonu (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 22, no.431; Hama: Christensen 1986, Fig.64/ 22.1; Efes :Meriç 2002, Taf.16-K148; Tarsus: Goldman1950, Fig.188-290; Samaria: Kenyon, Fig.80-8. A-K2.2; Perge: Atik 1995, no. 278.

Değerlendirme : Bu formun benzer örnekleri Tarsus Gözlü Kule'de ele geçmiş ve "Roman Pergamen" örnekleri arasında değerlendirilmiştir. Meriç bu kap formuna benzer buluntuların Efes kazılarında A- B1 dolgularından geldiğini, aslında Doğu terra sigillataların Efes'e Augustus- Tiberius Dönemi'nde ithal edilerek getirildiğini söyler.

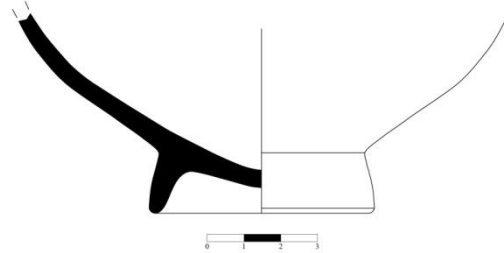
EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 39 (Lev.14)

- Kazı Env. No** : 2013_nisli_alan_1_4_1
- Kap Türü** : Kâse
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)
- Ölçüler** : Kaide Çapı:10 cm, Yükseklik: 1.6 cm
- Tanım** : Orta sertlikte, kum katkılı, pembe (7,5 YR 8/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 5/8) renktedir.
- Tarihi** : MS 1. yüzyıl(**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Perge: Atik 1995, no. 130; Efes: Meriç 2002, K 399; Andriake: Özdilek 2017, Fig.10. K.79; Demre: Kaya 2007, lev.8, no.16; Pergamon: Schlichtmann 1988, Lev. 26/404; Efes: Mitsopoulos-Leon 1991, Lev. 107/G 10.
- Değerlendirme** : Pergamon şehir mezarlığında ele geçen bu tip kâseler Schlichtmann tarafından MÖ 1. yüzyılın sonu- MS 1. yüzyılın başına tarihlendirilmiştir. Efes devlet agorasından bulunan bu kâselerin benzer örneklerini Leon Augustus Dönemi'ne tarihlendirmektedir.

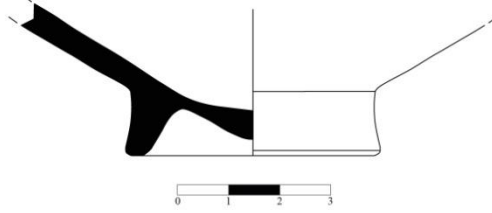
EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 40 (Lev.15)

- Kazı Env. No** : 2014_nisli_alan_2_1_2
- Kap Türü** : Kâse
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II Güney Karelaj No: 4D 4E (Mezar V)
- Ölçüler** : Kaide Çapı: 5.8 cm, Yükseklik: 5 cm
- Tanım** : İçe dönük kenarlı, yarım küre karınlı, yüksek halka kaideli bir kâseye ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Kaidenin dış kenarları hafif dışbükey profillidir. Hamuru ince katkılı ve bol mikalıdır. Orta sertlikte, kum katkılı, çok soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 5/8) renktedir.
- Tarihi** : MS 70-120 (MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başı) (**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Hayes 1985a, 37, Tav. VI, 19-20; Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 25, no.491; AtlanteTavola VI/20; Kuzey Doğu Yunanistan: Malamidou 2005, Figure 33, no. 28; Andriake: Özdilek 2017, Fig.11. K.88; Vanderhoeven 1989, 35 Form 23 Kat. No. 753; Patara: Uygun 2011, Kat. No. 232; Waagé 1948, 34, lev. V, kat. no. 450. 453. 460; Samaria: Kenyon 1957, 338, fig. 81, 6-8; Samsat: Zoroğlu 1986, Form 23, 88-91, çiz. 10, 11.; Hama: Christensen 1986,165 vd., fig. 64.
- Değerlendirme** : ÖzelliklePompei'de ele geçen bu formu J. Hayes MS 70-120 yılları arasına tarihlemiştir. Berenike (Bingazi) buluntularını değerlendiren P.M. Kenrick'te bu formlar için, Hayes'in tarihlemesine paralel bir tarihleme yapmıştır. Antiocheia'da konik gövdeli bu kâseler üç grupta incelenerek MS 1. yüzyılın birinci çeyreğine tarihlendirilmiştir. Kenyon, Samaria örneklerinin en erken grubu için Augustus Dönemi'ni belirtmektedir. Samsat'ta pek çok örneği bulunan karnı köşe profilli olan bu kâseler MS 1. yüzyılın karakteristik kabıdır. Nişli Alan II'de bu forma ait örnekler 2, 3 ve 5 nolu mezarlardan elimize geçmiştir ve MS 1. yüzyılın sonu- 2. yüzyılın başına tarihlendirilmiştir.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 41 (Lev.15)

Kazı Env. No : 2014_nisli_alan_2_2_11

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II Orta Mekan (Mezar V)

Ölçüler : Kaide Çapı: 5.1 cm, Yükseklik: 2.7 cm

Tanım : Yarım küre karınlı, yüksek halka kaideli bir kâseye ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Dışa dönük profil veren kaidesi yükselen gövde ile birleşmektedir. Orta sertlikte, kum katkılı, kırmızımsı sarı (5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/8) renktedir.

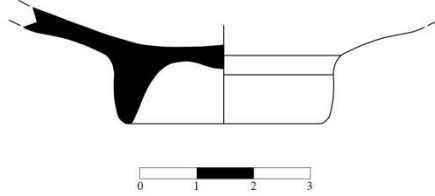
Tarihi : MS 70-120 (MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başı) (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Hayes 1985a, 37, Tav. VI, 19-20; Hayes 1985a, 36-37, Tav.VI, 18; Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 25, no.489; AtlanteTavola VI/19; Kuzey Doğu Yunanistan: Malamidou 2005, Figure 33, no. 33; Andriake: Özdilek 2017, Fig.11. K.88; Vanderhoeven 1989, 35 Form 23 Kat. No. 753; Patara: Uygun 2011, Kat. No. 232; Antakya: Waagé 1948, 34, lev. V, kat. no. 450. 453. 460; Samaria: Kenyon 1957,338, fig. 81, 6-8; Samsat: Zoroğlu 1986, 88-91, çiz. 10, 11, form 23; Hama: Christensen 1986,165 vd., fig. 64.

Değerlendirme : Bkz. Kat. No: 40

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 42 (Lev.15)

Kazı Env. No : 2014_nisli_alan_2_2_10

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II Orta Mekan (Mezar II)

Ölçüler : Kaide Çapı: 3.6 cm, Yükseklik: 1.5 cm

Tanım : İçe dönük ağız kenarına sahip, kürese gövdeli, yüksek halka kaideli bir kâseye ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Orta sertlikte, kum katkılı, kırmızımsı sarı (7.5 YR 8/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2.5 YR 5/8) renktedir.

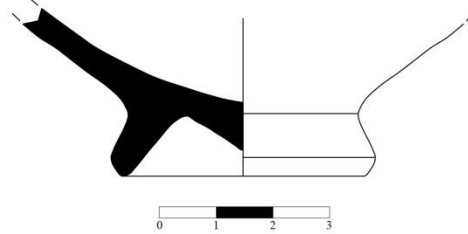
Tarihi : MS 70-120 (MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başı) (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Hayes 1985a, 37, Tav. VI, 19-20; Hayes 1985a, 36-37, Tav.VI, 18; Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 25, no.489; Berenike: Kenrick 1985, fig. 43.337.1; Andriake: Özdilek 2017, Fig.11. K.88; Vanderhoeven 1989, 35 Form 23, Kat. No. 753; Patara: Uygun 2011, Kat. No. 232; Antakya: Waagé 1948, 34, lev. V, Kat. No. 450. 453. 460; Samaria: Kenyon 1957,338, fig. 81, 6-8; Samsat: Zoroğlu 1986, 88-91, çiz. 10, 11, form 23; Hama: Christensen 1986,165 vd., fig. 64.

Değerlendirme : Bkz. Kat. No: 40

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 43 (Lev.15)

Kazı Env. No : 2014_nisli_alan_2_2_15

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II Orta Mekan (Mezar V)

Ölçüler : Kaide Çapı: Yükseklik:

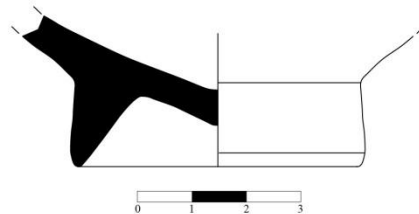
Tanım : İçe dönük ağız kenarına sahip, kürese gövdeli, yüksek halka kaideli bir kâseye ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Orta sertlikte, katkısız, kırmızımsı sarı (7.5 YR 8/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/8) renktedir.

Tarihi : MS 70-120 (MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başı) (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Hayes 1985a, 37, Tav. VI, 19-20; Hayes 1985a, 36-37, Tav. VI, 18; Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 25, no.489; Berenike Kenrick 1985, fig. 43.337.1; Andriake: Özdilek 2017, Fig.11. K.88; Vanderhoeven 1989, 35 Form 23 Kat. No. 753; Patara: Uygun 2011, Kat. No. 232; Antakya: Waagé 1948, 34, lev. V, kat. no. 450. 453. 460; Samaria: Kenyon 1957,338, fig. 81, 6-8; Samsat: Zoroğlu 1986, 88-91, çiz. 10, 11, form 23; Hama: Christensen 1986,165 vd., fig. 64.

Değerlendirme : Bkz. Kat. No: 40

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 44 (Lev.15)

Kazı Env. No : 2014_nisli_alan_2_4_2

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II (Karelaj No: 1A 1B) (Mezar II)

Ölçüler : Kaide Çapı: 5.3 cm

Tanım : İçe dönük kenarlı, yarım küre karınlı, yüksek halka kaidelibir kâseye ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır.Orta sertlikte, kum katkılı, kırmızımsı sarı (7,5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi açık kırmızı (2,5 YR 6/8) renktedir.

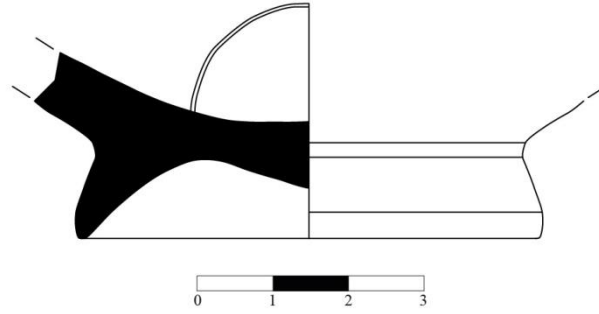
Tarihi : MS 70-120 (MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başı) (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Hayes 1985a, 37, Tav. VI, 19-20; Hayes 1985a, 36-37, Tav.VI, 18; Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 25, no.490; Hama: Christensen 1986,lev.40,14.20 ; Atlante II, lev.5,12 ; Samaria: Kenyon 1957, lev.79,20; Anemurium: Williams1989, Fig.5, no. 68; Andriake: Özdilek 2017, Fig.11. K.88; Vanderhoeven 1989, 35 Form 23 Kat. No. 753;Patara: Uygun 2011, Kat. No. 232; Antakya: Waagé 1948, 34, lev. V, kat. no. 450. 453. 460; Samaria: Kenyon 1957,338, fig. 81, 6-8; Samsat: Zoroğlu 1986, 88-91, çiz. 10, 11, form 23; Hama: Christensen 1986,165 vd., fig. 64; Samaria III, 338, fig. 81; Atina Agorası: Hayes 2008, fig. 7, no. 179.

Değerlendirme : Bkz. Kat. No: 40

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 45 (Lev.15)

Kazı Env. No : 2014_nisli_alan_2_2_9

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II Orta Mekan (Mezar V)

Ölçüler : Kaide Çapı: 6.6 cm, Yükseklik: 2.2 cm

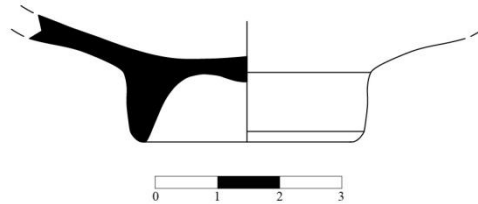
Tanım : İçte dönük kenarlı, yarım küre karınlı, yüksek halka kaideli bir kâseye ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Orta sertlikte, kum katkılı, kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi açık kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6) renktedir.

Tarihi : MS 70-120 (MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başı) (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Hayes 1985a, 37, Tav. VI, 19-20; Hayes 1985a, 36-37, Tav.VI, 18; Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 25, no.490;Hama: Christensen 1986, lev.40,14.20 ; Atlante II, lev.5,12 ; Samaria: Kenyon 1957, lev.79,20; Anemurium: Williams1989, Fig.5, no. 68; Andriake: Özdilek 2017, Fig.11. K.88; Vanderhoeven 1989, 35 Form 23 Kat. No. 753; Patara: Uygun 2011, Kat. No. 232; Antakya: Waagé 1948, 34, lev. V, kat. no. 450. 453. 460; Samaria: Kenyon 1957,338, fig. 81, 6-8; Samsat: Zoroğlu 1986, 88-91, çiz. 10, 11, form 23; Hama: Christensen 1986,165 vd., fig. 64.

Değerlendirme : Bkz. Kat. No: 40

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 46 (Lev.15)

Kazı Env. No : 2014_nisli_alan_2_2_12

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II Orta Mekan (Mezar V)

Ölçüler : Kaide Çapı: 3.6 cm, Yükseklik: 1.5 cm

Tanım : İçe dönük kenarlı, yarım küre karınlı, yüksek halka kaideli bir kâseye ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Bu form özellikle Pompei'de bulunmuştur. Orta sertlikte, kum katkılı, kırmızımsı sarı (7,5 YR 8/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 5/8) renktedir.

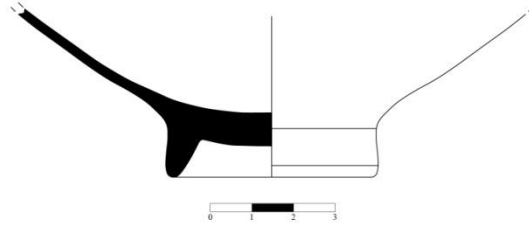
Tarihi : MS 70-120 (MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başı) (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Hayes 1985a, 37, Tav. VI, 19-20; Hayes 1985a, 36-37, Tav. VI, 18; Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 25, no.492; Atlante Tavola VI/20; Atlante II, lev.6,19; Pergamon: Schlichtmann 1988, Taf.11-121.N7. A-K2.4; Andriake: Özdilek 2017, Fig.11. K.88; Vanderhoeven 1989, 35 Form 23 Kat. No. 753; Patara: Uygun 2011, Kat. No. 232; Roma: Hayes 1985, lev. VI, kat. no. 11, kat. no. 12; Antakya: Waagé 1948, 34, lev. V, kat. no. 450. 453. 460; Samaria: Kenyon 1957,;338, fig. 81, 6-8 Samsat: Zoroğlu 1986, 88-91, çiz. 10, 11, form 23; Hama: Christensen 1986,165 vd., fig. 64.

Değerlendirme : Bkz. Kat. No: 40

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 47 (Lev.15)

Kazı Env. No : 2014_nisli_alan_2_1_5

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II GüneyKarelaj
No:3E(Mezar III)

Ölçüler : Kaide Çapı: 5.2 cm, Yükseklik: 3.7 cm

Tanım : İçe dönük ağız kenarına sahip, kürese gövdeli, yüksek halka kaideli bir kâseye ait kaide parçasıdır. Orta sertlikte, kum katkılı, kırmızımsı sarı (7.5 YR 8/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızımsı sarı (7.5 YR 8/6) renktedir.

Tarihi : MS 1. yüzyıl(**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Hayes 1985a, 37, Tav. VI, 19-20; Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 24, no.461; Hama: Christensen 1986, Fig. 69/ F.51; Kuzey Doğu Yunanistan: Malamidou 2005, Figure 33, no. 28; Athenian Agora: Robinson 1959F 28.; Andriake: Özdilek 2017, Fig.11. K.88; Vanderhoeven 1989, 35 Form 23 Kat. No. 753; Patara: Uygun 2011, Kat. No. 232; Samsat: Zoroğlu 1986, 88-91, çiz. 10, 11, form 23.

Değerlendirme : Bkz. Kat. No: 40

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 48 (Lev.15)**Kazı Env. No** : 2013_nisli_alan_1_3_2**Kap Türü** : Kâse**Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Ocak Alanı)**Ölçüler** : Kaide Çapı: 5.2 cm, Yükseklik: 1.8 cm

Tanım : Yarım küre gövdeli halka kaideli, düz bir kâseye ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Bu tip örneklerin dudakları düz bir biçimde gelmektedir. Orta sertlikte, kum katkılı, çok soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızımsı sarı (5 YR 6/8) renktedir.

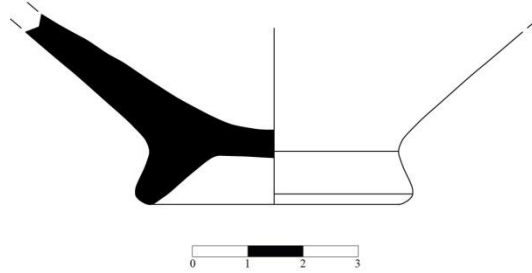
Tarihi : MS 70-120 (MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başı) (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Hayes 1985a, 37, Tav. VI, 19-20; Hayes 1985a, 36-37, Tav.VI, 18; Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 15, no.298;Hama: Christensen 1986, Fig.45/16.8.

Değerlendirme : Bkz. Kat. No: 40

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 49 (Lev.15)

Kazı Env. No : 2014_nisli_alan_2_4_5

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II (Karelaj No: 1A 1B) (Mezar II)

Ölçüler: : Kaide Çapı: 4.6 cm, Yükseklik: 3.2 cm

Tanım : Ağız kenarı dışa sarkık, halka kaideli bir kâseye ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Dışa açılan alçak ve yuvarlanmış kenarlı halka kaide, düz ve dik gelen bir gövde profili ile birleşmektedir. Orta sertlikte, kum katkılı, kırmızımsı sarı (5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi açık kırmızı (10 R 6/8) renktedir.

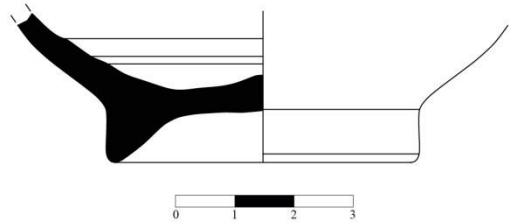
Tarihi : MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başı (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Hayes 1985a, 37, Tav. VI, 19-20; Hayes 1985a, 36-37, Tav. VI, 18; Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 23, no.448; Samaria: Kenyon 1957, Fig. 81/13; Tarsus Gözlü Kule: Jones, 1950, 182, 244, no. 412- 415, fig. 144, 193; Samsat: Zoroğlu 1986, 91.

Değerlendirme : Bu form Hama, Samaria ve Antakya gibi merkezlerde ilk olarak Augustus Dönemi'nde ortaya çıkmıştır. Samsat buluntuları ışığında Levent Zoroğlu bu formu MS 1. yüzyıla tarihlemiştir. Gözlü Kule'de çeşitli örnekleri olan bu form "Roman Pergamen" başlığı adı altında incelenmiştir. Hayes'in sınıflandırmasında DSA form 45- 50 ve 51 olarak nitelendirilen bu kâseler Nişli Alan II'nin 2 nolu mezarından el geçmiştir. Bu mezarda ayrıca pişmiş toprak figürin parçaları ve sikkeler önemli bir buluntu grubunu oluşturmaktadır. Ele geçen bu sikkeler ışığında mezar 2'ni MÖ 1. yüzyılda kullanım gördüğü anlaşılmıştır. Bütün bu veriler doğrultusunda Nişli Alan II'de ele geçen kâse için MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başı tarihini önermek mümkün olacaktır.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 50 (Lev.15)

Kazı Env. No : 2014_nisli_alan_2_4_4

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II (Karelaj No: 1A 1B) (Mezar II)

Ölçüler : Kaide Çapı: 2.5 cm, Yükseklik: 5 cm

Tanım : Yuvarlatılmış dudak kenarlı, halka kaideli bir kâseye ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Kaideni dış kenarları hafif dış bükey profilli, iç kenarları konik biçimlidir. Orta sertlikte, kum katkılı, pembe (7,5 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 5/8) renktedir.

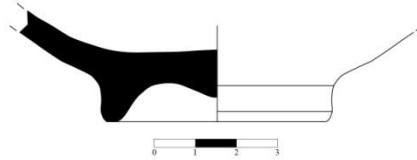
Tarihi : MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başı (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Hayes 1985a, 37, Tav. VI, 19-20; Hayes 1985a, 36-37, Tav.VI, 18; Samaria III: Kenyon 1957, lev.81,24; Kuzey Doğu Yunanistan: Malamidou 2005, Figure 58, no. 654.

Değerlendirme : Bu tip kâselerin Roma İmparatorluk Dönemi'nde Akdeniz'i çevreleyen topraklarda yayılımı olduğunu yukarıda belirtilen merkezlerde ele geçen benzerlerinden anlamaktayız. Hayes'in sınıflandırmasında "DSA Form 45- 50 ve 51" olarak nitelendirilen bu kâseler Nişli Alan II'nin 2 nolu mezarından el geçmiştir. Bu mezarda ayrıca pişmiş toprak figürin parçaları ve sikkeler önemli bir buluntu grubunu oluşturmaktadır. Ele geçen bu sikkeler ışığında mezar 2'ni MÖ 1. yüzyılda kullanım gördüğü anlaşılmıştır. Bütün bu veriler doğrultusunda Nişli Alan 2'de ele geçen kâse için MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başı tarihini önermek mümkün olacaktır.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 51 (Lev.15)

Kazı Env. No : 2014_nisli_alan_2_4_1

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II (Karelaj No: 1A 1B) (Mezar II)

Ölçüler : Kaide Çapı:5.3 cm, Yükseklik: 2.4 cm

Tanım : Yuvarlatılmış dudak kenarlı, yüksek halka kaideli bir kâseye ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Dışa dönük profil veren kaide, yükselen gövde ile birleşmektedir. Gövde dudakla birleşirken keskin bir dönüş yapar. Yumuşak, kum katkılı, pembe (7,5 YR 8/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 5/8) renktedir.

Tarihi : MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başı (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Hayes 1985a, 37, Tav. VI, 19-20; Hayes 1985a, 36-37, Tav.VI, 18; Çandarlı: Loeschcke 1912: 28/19; Kuzey Doğu Yunanistan: Malamidou 2005, Fig. 59, no. 660.

Değerlendirme : Roma İmparatorluk Dönemi'nde Akdeniz'i çevreleyen topraklarda yayılımı olduğu yukarıda belirtilen merkezlerde ele geçen benzerlerinden anlaşılmaktadır. Kilikia'daki varlığı da Çandarlı örneğiyle temsil edilmektedir. Hayes'in sınıflandırmasında "DSA Form 45- 50 ve 51" olarak nitelendirilen bu kâseler Nişli Alan II'nin 2 nolu mezarından el geçmiştir. Bu mezarda ayrıca pişmiş toprak figürin parçaları ve sikkeler önemli bir buluntu grubunu oluşturmaktadır. Ele geçen bu sikkeler ışığında mezar 2'nin MÖ 1. yüzyılda kullanım gördüğü anlaşılmıştır. Bütün bu veriler doğrultusunda Nişli Alan II'de ele geçen kâse için MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başı tarihini önermek mümkün olacaktır.

EK-1. (devam) Kataloglar

c) Gövde Parçası

Kat. No: 52

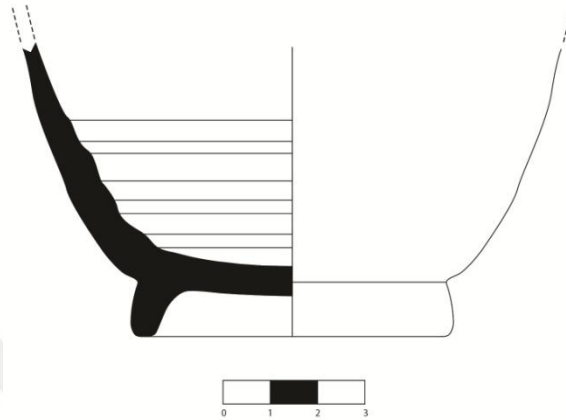

- Kazı Env. No** : 2013_nisli_alan_1_9_1
- Kap Türü** : Kâse(Kâseye ait bezemeli gövde parçası)
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)
- Ölçüler** :
- Tanım** : Yarım küre karınlı bir kâseye ait olduğu anlaşılan gövde parçasıdır. Sert, kum katkılı, çok soluk kahverengi (10 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/8) renktedir.
- Tarihleme** : MÖ 1. yüzyılın başı (**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 20, no.391 kabartma 8; Hama: Christensen 1986, Fig. 46 / 20.18.
- Değerlendirme** : Yarım küre biçimli, dışa dönük kenarlı olduğu bilinen bu kâselerin en belirgin özelliği kâsenin dış yüzünde, kenarın biraz altında bulunan çeşitli kabartma süslemeleridir ve bu özelliğiyle Hellenistik Dönem'in megara kâselerine benzerlik gösterirler. Megara kâselerine oranla daha basit süslemeleri olan bu kâselerin üst kısmında yatay friz bulunur ve burada İon kyması, pendant süsü, salkım süsü ve çeşitli hayvan süsleri yer alır. Bunun altında ise kâsenin dip kısmına kadar kenger yaprakları, buğday başağı, rozetler ve bitkiler mevcuttur. Bu kâselere ait örnekler Hama, Samaria ve Antakya gibi merkezlerde MÖ 1. yüzyılın ortalarından MS 2. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmiştir. Nişli Alan I kazısından ele geçen terra sigillata seramikleri mezarlık alanı

EK-1. (devam) Kataloglar

d) Düz Dipler

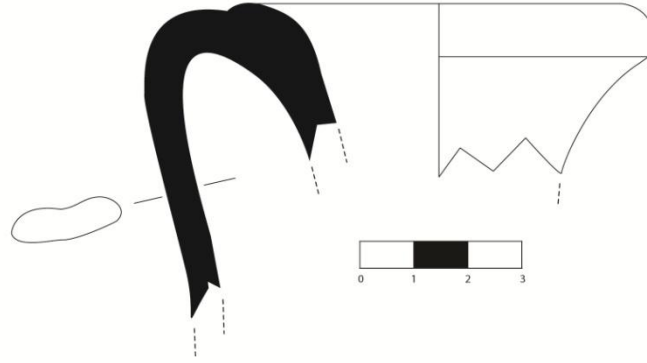
Kat. No: 53 (Lev.16)

Kazı Env. No : 2014_nisli_alan_2_1_1**Kap Türü** : Çanak**Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II (Karelaj No: 1A 1B) (Mezar I)**Ölçüler** : Kaide Çapı: 6.5 cm, Yükseklik: 5.6 cm**Tanım** : Düz dipli, derin bir çanağa ait olduğu anlaşılan kaide parçasıdır. Orta sertlikte, kum katkılı, açık kahverengi (7.5 YR 6/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi hafif kırmızı (2,5 YR 7/6) renktedir.**Tarihi** : MÖ 1. yüzyıl sonları- MS 1. yüzyıl başları (**Doğu Sigillata A**)**Benzeri** : Samaria: Crowfoot 1957, 312, Fig. 68, 7, Fig. 82, 3; Roma: Hayes 1985a, 44, Tav. IX, 6; Palestina: Lapp 1961, 210, B.**Değerlendirme** : Bu formun Samaria'da ele geçen örnekleri "Samaria Form 26" olarak değerlendirilmiş ve Augustus Dönemi'ne tarihlenmiştir. Hayes, bu tip çanakların tarihinin belirsiz olduğunu aktararak kullanımına muhtemelen M.Ö. 1. yüzyılda başladığını söylemiştir. Lapp ise bu tip için M.Ö. 20 – M.S. 20 aralığını vermiştir.

EK-1. (devam) Kataloglar

3) TESTİLER

Kat. No: 54 (Lev.17)

Kazı Env. No : 2014_nisli_alan_2_3_6

Kap Türü : Testi

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II (Karelaj No: 1A 1B)

Ölçüler : Ağız Çapı: 7 cm, Yükseklik: 4.5 cm

Tanım : Orta sertlikte, kum katkılı, pembe (7,5 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 5/8) renktedir.

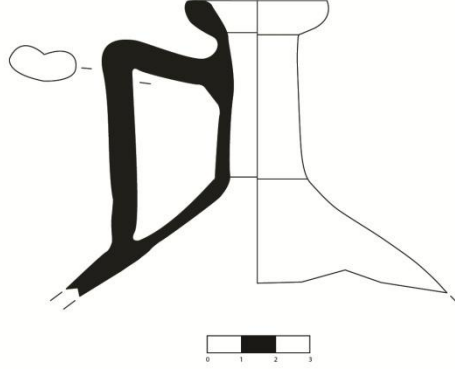
Tarihi : MÖ I. yüzyılın 2. yarısı- MS I.yüzyılın ilk yarısı (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Hayes 1985, Tav. IX, 4-5; Samaria : Crowfott- Kenyon 1957, Form 25, 312, Fig. 82, 2.

Değerlendirme:

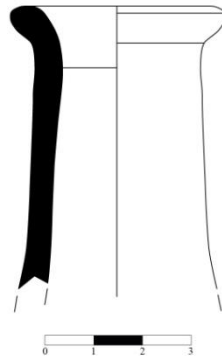
EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 55 (Lev.17)

- Kazı Env. No** : 2014_nisli_alan_2_1_1
- Kap Türü** : Testi(Tek kulplu)
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II Güney 3E Mezar Konteksi
(Mezar III)
- Ölçüler** : Ağız Çapı: 4.6 cm, Yükseklik: 9.3 cm
- Tanım** : Dışa dönük kenarlı oldukça ince ve uzun boyunlu, torba formunda gövdeli, alçak halka kaideli, dikey tek kulplu testi veya sürahidir. Orta sertlikte, kum katkılı, pembe (7.5 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç yüzeyi pembe (7.5 YR 8/4), dış yüzeyi kırmızı (2.5 YR 5/8) renktedir.
- Tarihi** : MS 1. Yüzyıl (**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Hayes 1985, Tav. X, 2.
- Değerlendirme** : Olba örneği, ince ve uzun boynu, kulp formu ve boyundan belirgin bir açılı ile ayrılan gövde geçişi ve kısmen korunan bölümüyle muhtemelen torba formunda olduğu anlaşılan ‘‘Hayes Form 110’’ ile uyumludur. Hayes süslemesiz olduğunu söylediği tipi, Form 104 ile karşılaştırır. Tarihleme olarak tam bir şey söylemez ancak tarihinin oldukça erken olduğunu ve boyun gelişiminin ‘‘Form 104’’ ile paralel olabileceğini söyler.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 56 (Lev.17)

Kazı Env. No : 2014_nisli_alan_2_1_1

Kap Türü : Testi (Tek kulplu)

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II (Karelaj No: 2E- 3E)
(Mezar III)

Ölçüler : Ağız Çapı: 4 cm, Yükseklik: 5.8 cm

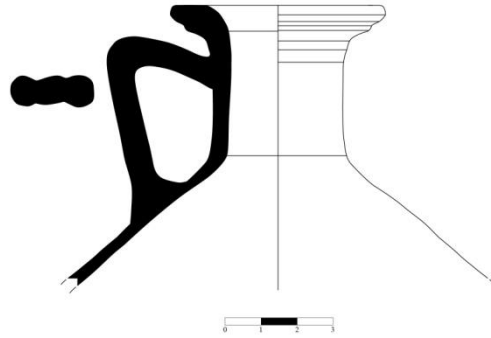
Tanım : Kalın dudaklı, dar ağızlı, uzun ince boyunlu, testiye ait olduğu anlaşılan ağız- boyun parçasıdır. Orta sertlikte, kum katkılı, pembe (7.5 YR 8/4) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2.5 YR 5/8) renktedir.

Tarihi : MÖ 1. yüzyılın 2. yarısı- MS 1.yüzyılın ilk yarısı (**Doğu Sigillata A**)

Benzeri : Hayes 1985, Tav. IX, 4-5, s.43; Samaria : Crowfott- Kenyon 1957, Form 25, 312, Fig. 82, 2.

Değerlendirme : Boyun, kulp ve gövde yapılarına göre “Hayes Form 104” grubu içinde yer alan bu örnekleri Hayes küresel gövdeli sürahiler şeklinde tanımlamaktadır. Tarih olarak da MÖ 1. yüzyılın 2. yarısı ile MS 1. Yüzyılın ilk yarısını önermektedir. Olba örnekleri içinde de özellikle küresel gövdesi korunmuş olan 62 nolu örnek ile ağız, boyun ve kulpları görülebilen 58, 60-61 ile bu tipe ait örnekler olmalıdır. Samaria buluntuları ışığında bu örnekler uzun boyunlu, tek kulplu ve alçak halka kaideli testi olarak tanımlanır ve MÖ 30 öncesine tarihlenir.

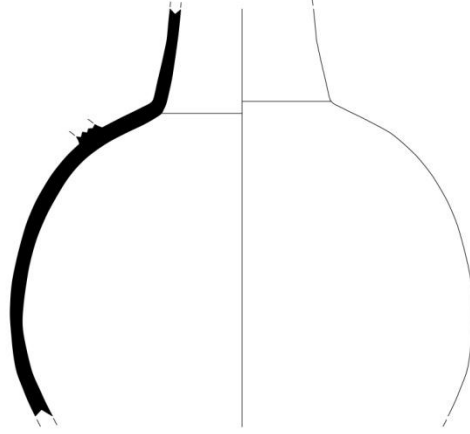
EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 57 (Lev.17)

- Kazı Env. No** : 2014_nisli_alan_2_1_2
- Kap Türü** : Testi (Tek kulplu)
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II Güney (Karelaj No: 2E-3E) (Mezar III)
- Ölçüler** : Ağız Çapı: 3 cm, Yükseklik: 7 cm
- Tanım** : Dışa çekik ağızlı, kalın dudaklı, uzun ince boyunlu, tek kulplu testiye ait olduğu anlaşılan boyun parçasıdır. Formun kısa bir boynu vardır, kulpu boynun üst kısmından omuza dik bir biçimde bağlanmaktadır.Orta sertlikte, kum katkılı, kırmızımsı sarı (5 YR 5/8) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2.5 YR 5/8) renktedir.
- Tarihi** : MÖ 1. yüzyılın 2. yarısı- MS 1.yüzyılın ilk yarısı (**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** : Hayes 1985, Tav. IX, 4-5, s.43; Samaria :Crowfott- Kenyon 1957, Form 25, 312, Fig. 82, 2.
- Değerlendirme** : Bkz. Kat. No: 60

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No:58 (Lev.17)

- Kazı Env. No** : 2014_nisli_alan_2_8
- Kap Türü** : Testi (Tek Kulplu)
- Buluntu Yeri** : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan II Orta Mekan (Karelaj No:4A) (Mezar IV)
- Ölçüler** : Ağız Çapı: 3.5 cm, Yükseklik: 11 cm
- Tanım** : Uzun- düz boyunlu, geniş gövdeli, tek kulplu, testi şeklinde urne kabıdır. Orta sertlikte, kum katkılı, kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2.5 YR 5/8) renktedir.
- Tarihi** : MÖ 1. yüzyılın 2. yarısı- MS 1.yüzyılın ilk yarısı (**Doğu Sigillata A**)
- Benzeri** :Kbyra: Uygun 2008, Form 1, no.44;Knossos: Sackett 1992, 234-235, lev. 180, 58-59; Palestina: Lapp 1961, Ropport III, Fig 5:18; Hayes 1985, Tav. IX, 4-5; Samaria : Crowfott- Kenyon 1957, Form 25, 312, Fig. 82, 2
- Değerlendirme** :Knossos'ta ele geçen testi ağızları MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir. Yüzey buluntusu olarak ele geçen Kibyra testileri ise MS 1. yüzyıl içlerine tarihlendirilmiştir. Mezar IV'te kontekst içinde pişirme kapları, tek kulplu testi parçaları ele geçmiştir. Mezar 4'te urne olarak kullanılan kırmızı astarlı testi şeklinde olan bu kap da kazılar esnasında tespit edilmiştir.

EK-1. (devam) Kataloglar

Kat. No: 59 (Lev.18)

Kazı Env. No : 2013_nisli_alan_1_2_2

Kap Türü : Kâse

Buluntu Yeri : Akropolis Güney Yamacı Nişli Alan 1 (Mezar Alanı)

Ölçüler : Ağız Çapı: 14 cm, Yükseklik: 2.6 cm

Tanım : Dudak kısmı dışta hafifçe kalınlaştırılmış olan kâse dışa çekik bir ağıza sahiptir. Aşağı doğru düz bir biçimde inen gövdenin alt kısmına doğru daralma yaptığı yerde dirseği anımsatan bir çıkıntı mevcuttur. Orta sertlikte, kum katkılı, kırmızımsı sarı (5 YR 6/6) bir hamur rengine sahiptir. İç ve dış yüzeyi kırmızı (2,5 YR 5/8) renktedir.

Tarihi : MS 1. Yüzyıl(**Doğu Sigillata B**)

Benzeri:Tarsus Cumhuriyet Alanı: Yıldız 2006, Form 24, No.487; Samaria: Kenyon 1957, Lev. 81, No.21; Cappadokia Comana: Körsulu 2011, Form 17, No.100; Samsat: Zoroğlu 1986, 91; Tarsus: Jones 1950, 183, 244-248, no.423-499, fig.194; Roma: Hayes, 1985a: 65, Tav. XIV, 14;Ladsteatter, 2010: 224, Taf. 80; 122, A-K 303.

Değerlendirme :Tarsus Gözlü Kule'de bu forma benzer örnekler ele geçmiştir ve bunlar MS 1. yüzyıla tarihlendirilir. Doğu Sigillata B olan bu kap formu Hayes Form 64B ve 65 örnekleri ile benzerlik taşımaktadır. Hayes bu formun İtalyan terra sigillata kaplarından Dragendorfform 4 ile paralel olduğunu söylemiştir. Ayrıca Ephesos'taki yamaç evlerden de bu kap formunun benzer örnekleri bulunmuştur. Samsat buluntuları Zoroğlu tarafından MS 1.yüzyıla tarihlendirilmiştir.

EK-2. Levhalar

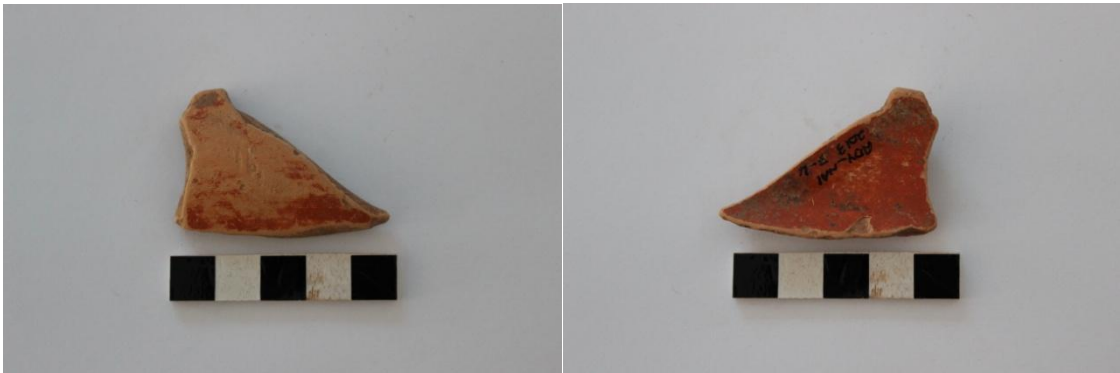
Levha 1

Resim 1-1a (Kat. No: 1)

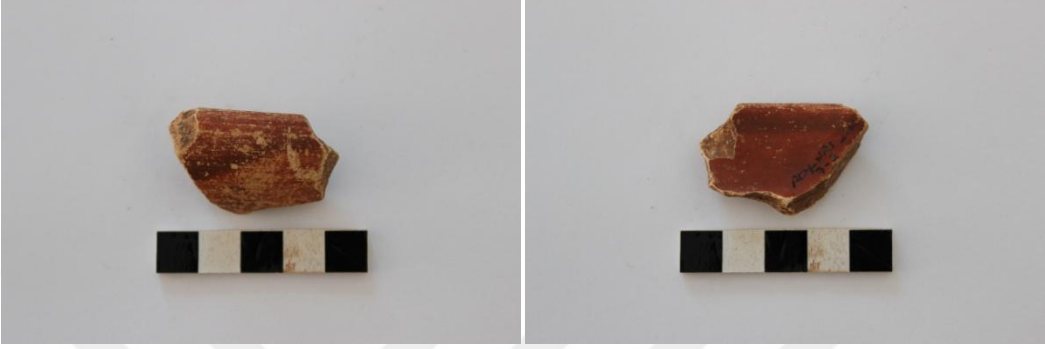
Resim 2-2a (Kat. No: 2)

Resim 3-3a (Kat. No: 3)

EK-2. (devam) Levhalar

Levha 2

Resim 4-4a (Kat. No: 4)

Resim 5-5a (Kat. No: 5)

EK-2. (devam) Levhalar

Levha 3

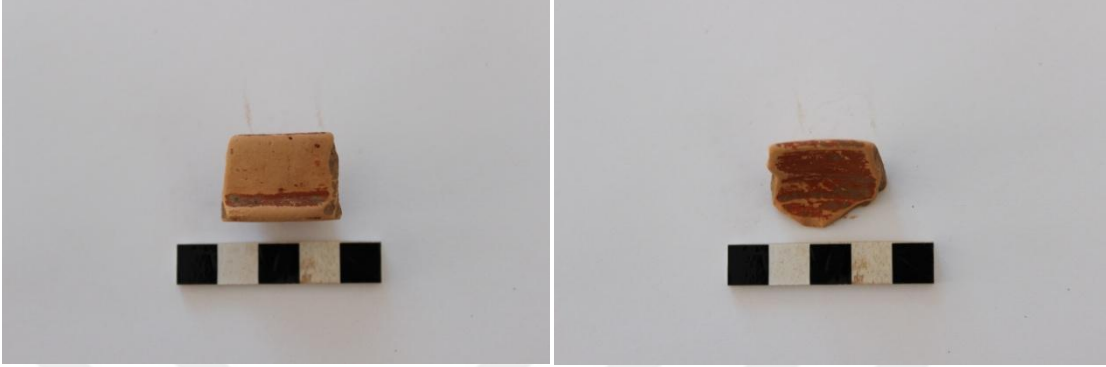
Resim 6 (Kat. No: 6)

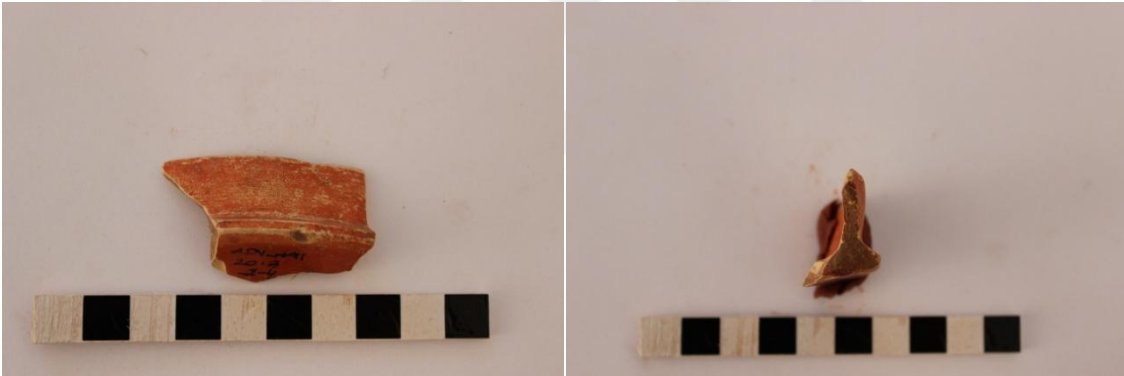
Resim 6a

EK-2. (devam) Levhalar

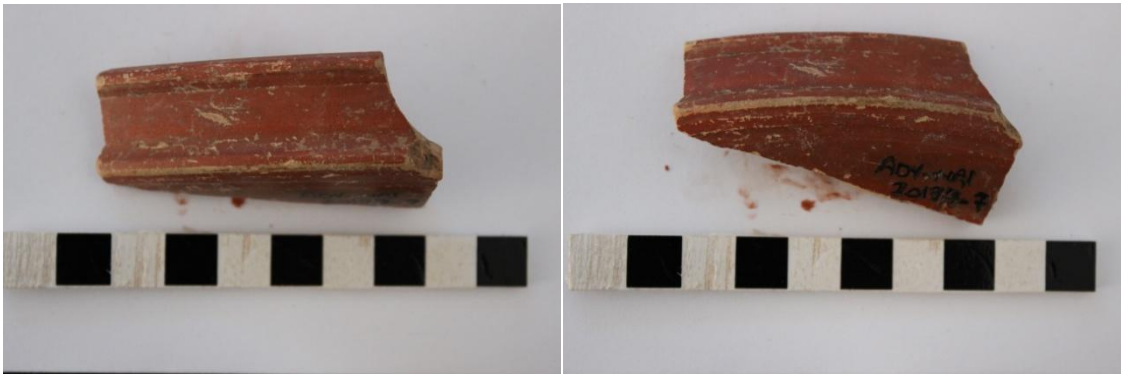
Levha 4

Resim 7-7a (Kat. No: 7)

Resim 8-8a (Kat. No: 8)

Resim 9-9a (Kat. No: 9)

EK-2. (devam) Levhalar

Levha 5

Resim 10 (Kat. No: 10)

Resim 10a

EK-2. (devam) Levhalar

Levha 6

Resim 11-11a (Kat. No: 11)

Resim 12-12a (Kat. No: 12)

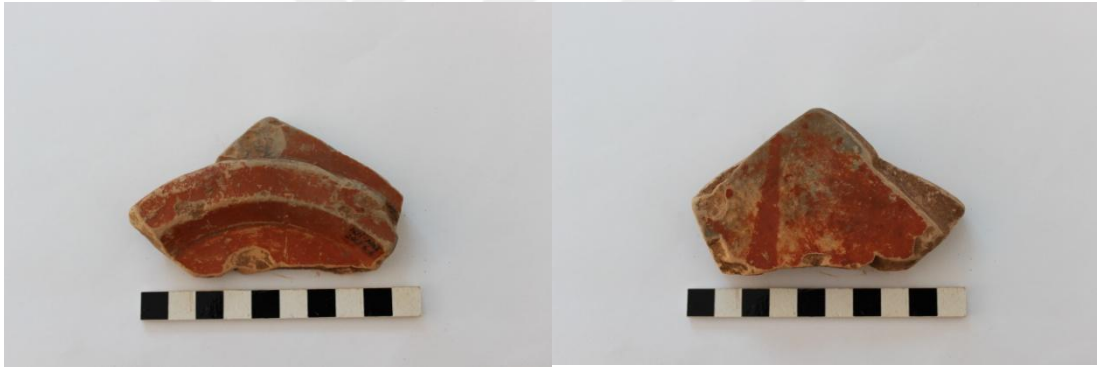

Resim 13-13a (Kat. No: 13)

EK-2. (devam) Levhalar

Resim 14-14a (Kat. No: 14)

Resim 15-15a (Kat. No: 15)

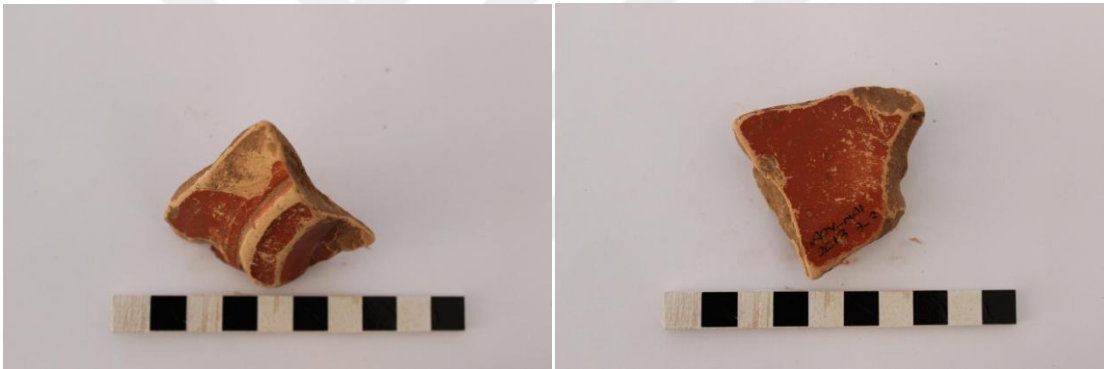

Resim 16-16a (Kat. No: 16)

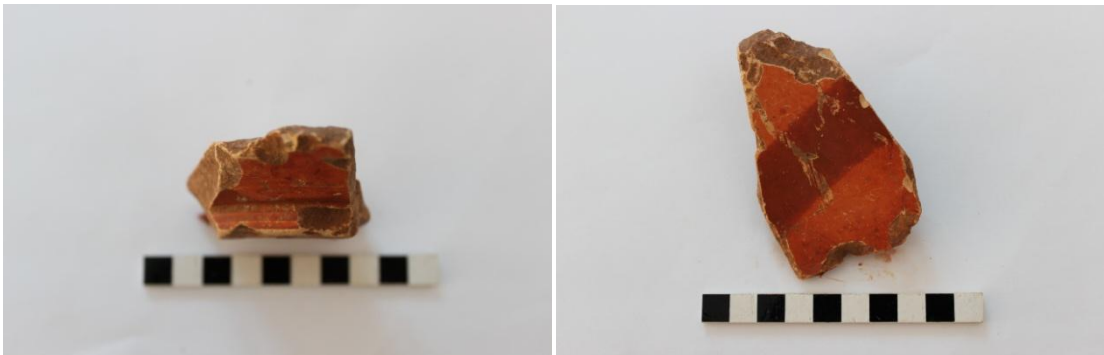
EK-2. (devam) Levhalar

Resim 17-17a (Kat. No: 17)

Resim 18-18a (Kat. No: 18)

Resim 19-19a (Kat. No: 19)

EK-2. (devam) Levhalar

Levha 7

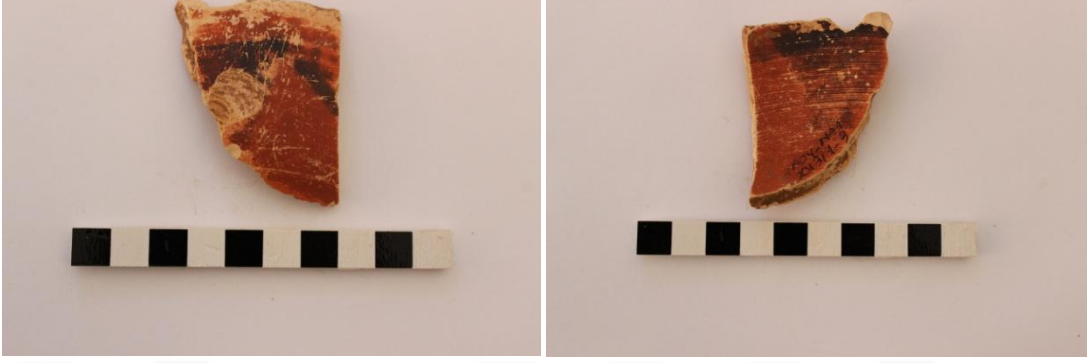
Resim 20 (Kat. No: 20)

Resim 20a

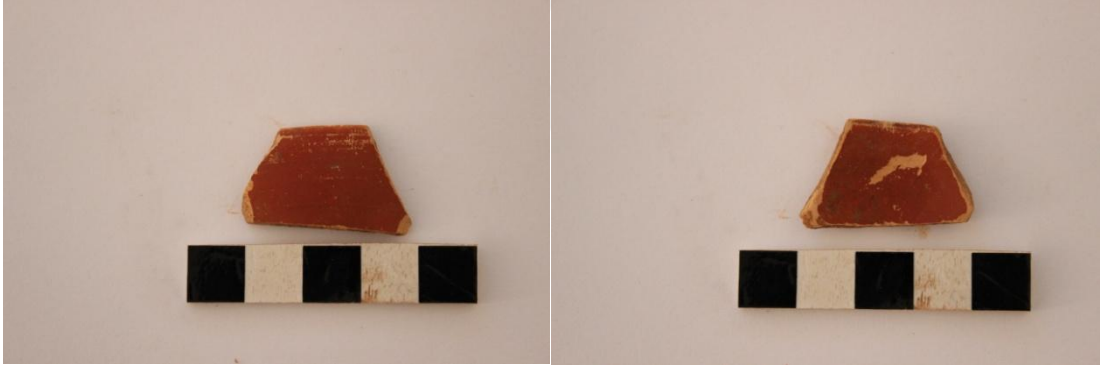
EK-2. (devam) Levhalar

Levha 8

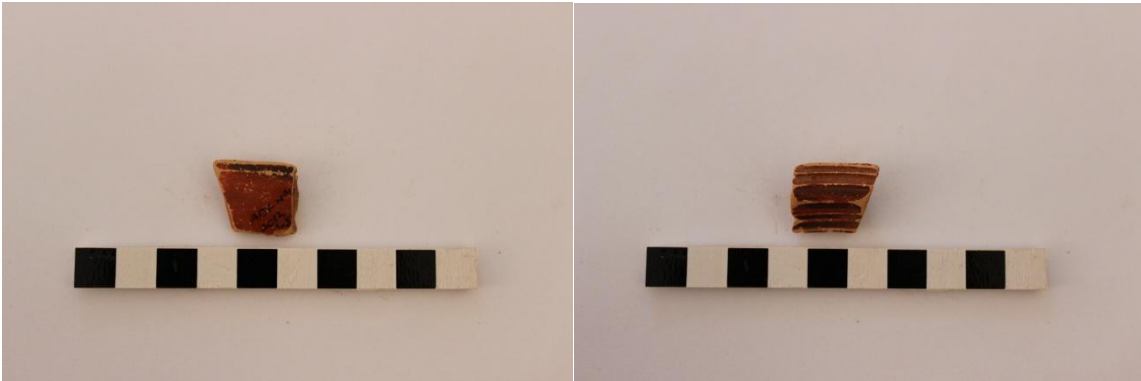
Resim 21-21a (Kat. No: 22)

Levha 9

Resim 22-22a (Kat. No: 23)

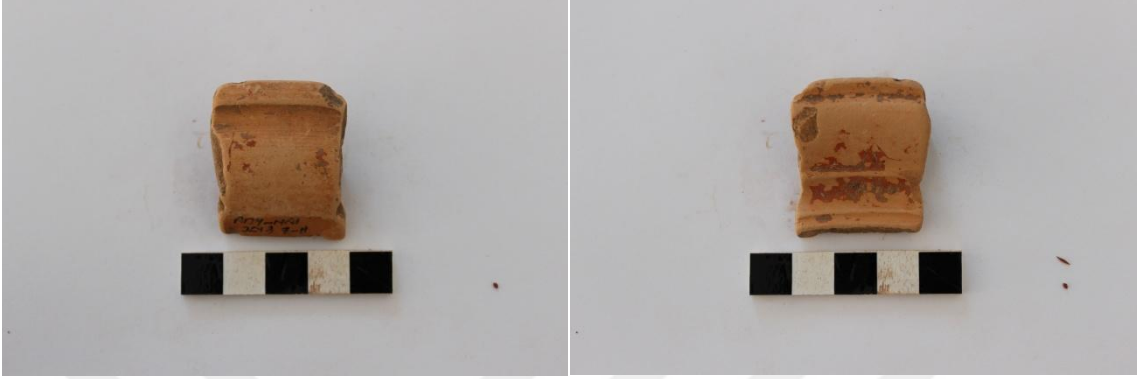
Levha 10

Resim 23-23a (Kat. No: 24)

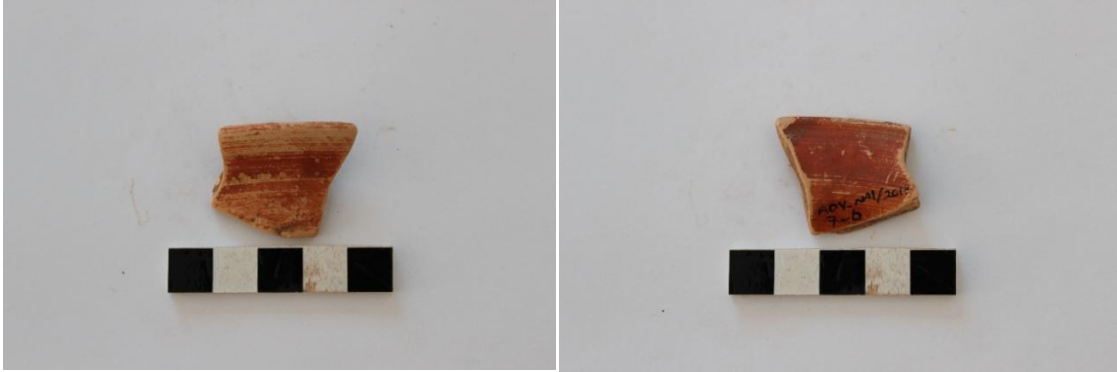
EK-2. (devam) Levhalar

Levha 11

Resim 24-24a (Kat. No: 25)

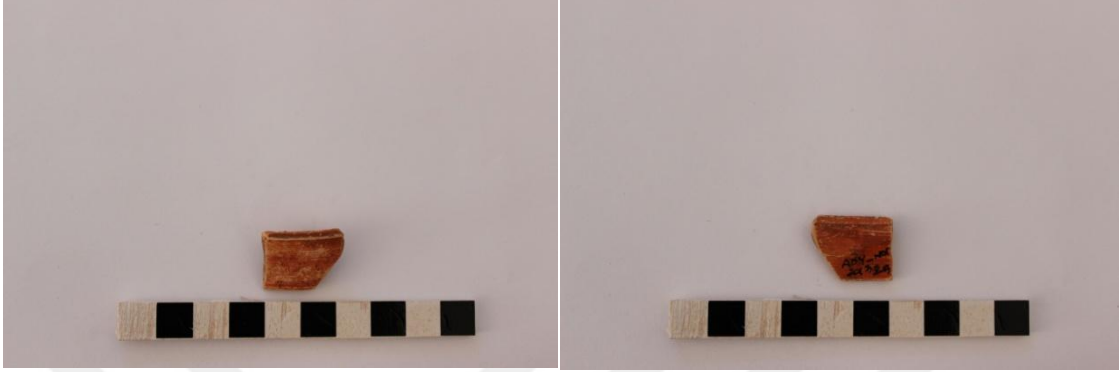
Levha 12

Resim 25-25a (Kat. No: 26)

EK-2. (devam) Levhalar

Levha 13

Resim 26-26a (Kat. No: 27)

Resim 27-27a (Kat. No: 28)

EK-2. (devam) Levhalar

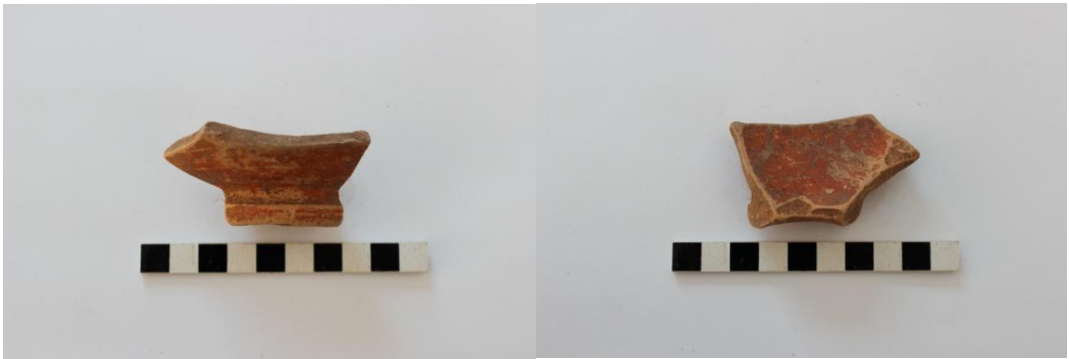
Levha 14

Resim 28-28a (Kat. No: 29)

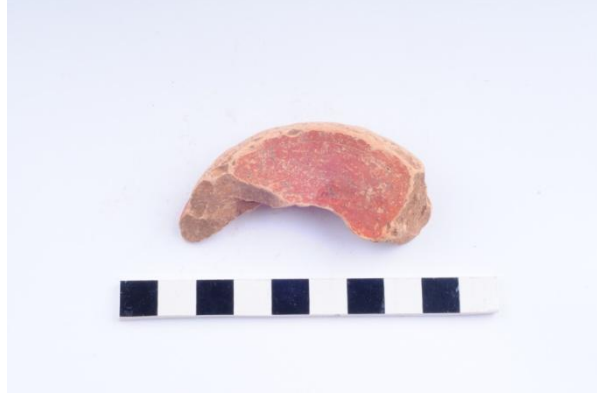

Resim 29-29a (Kat. No: 30)

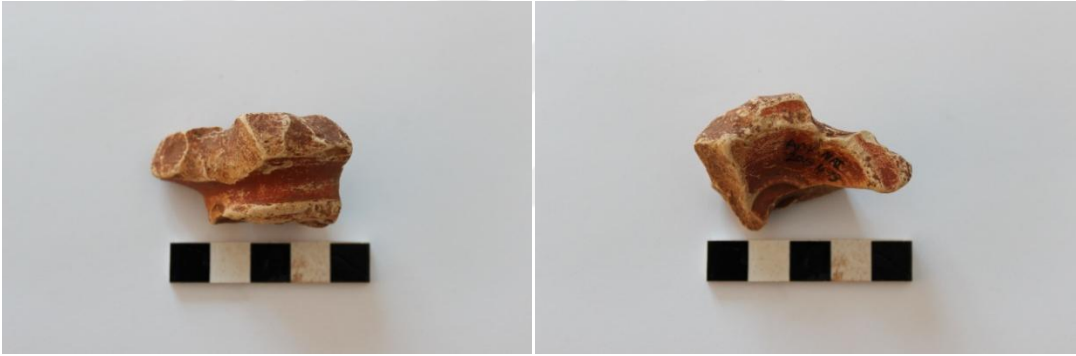

Resim 30-30a (Kat. No: 31)

EK-2. (devam) Levhalar

Resim 31 (Kat. No: 32)

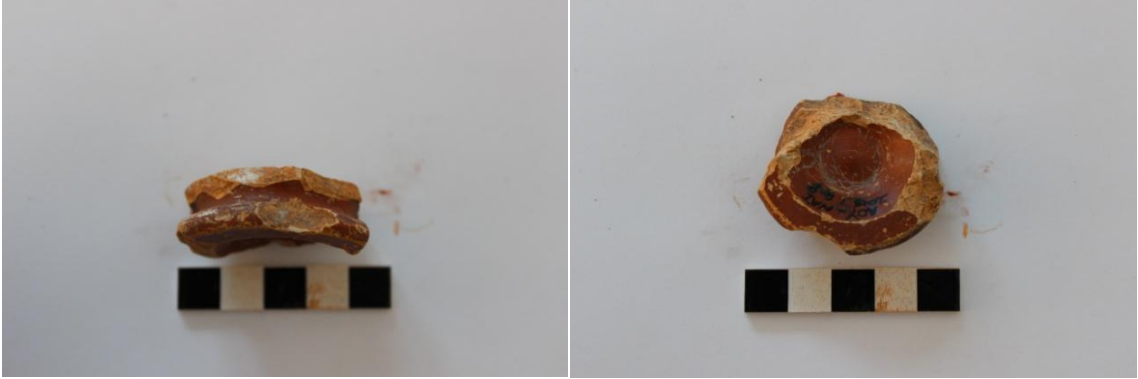

Resim 32-32a (Kat. No: 33)

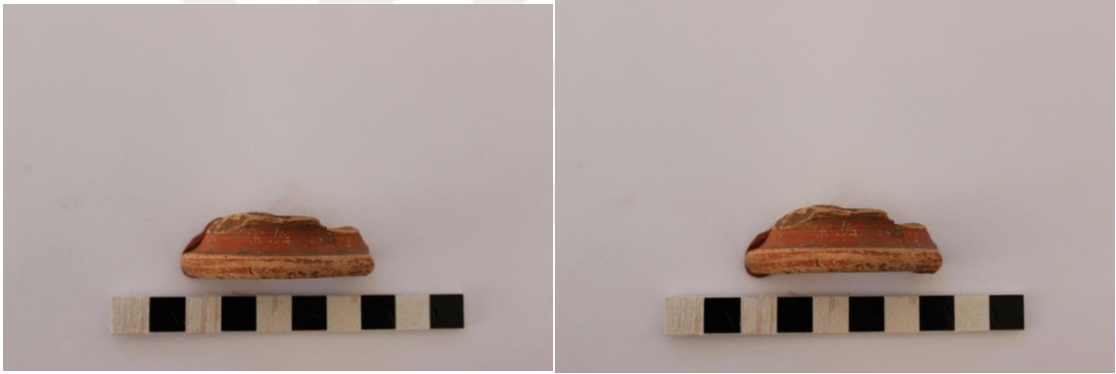

Resim 33 (Kat. No: 34)

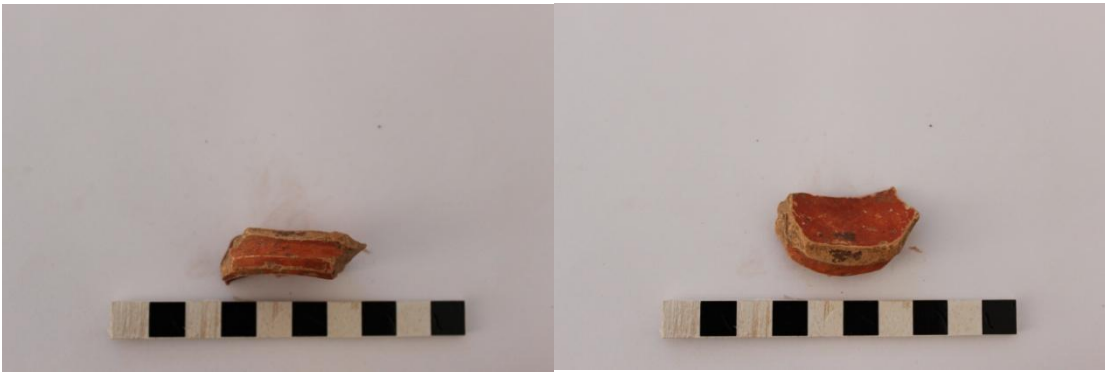
EK-2. (devam) Levhalar

Resim 34-34a (Kat. No: 35)

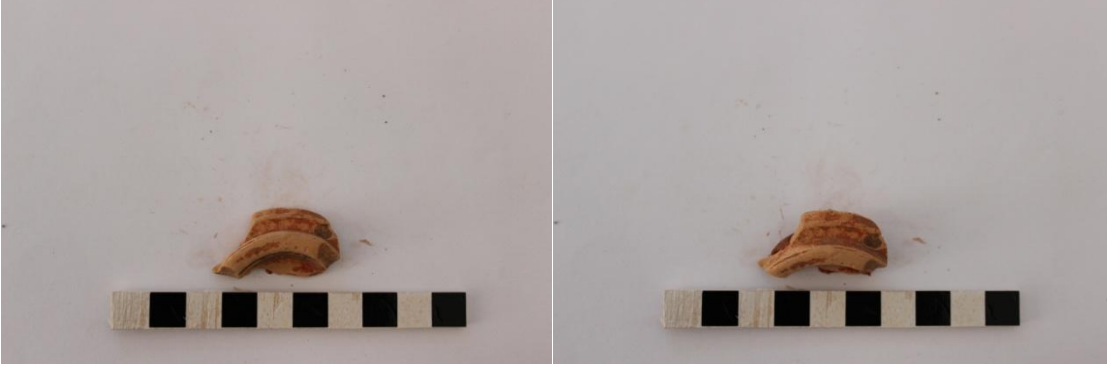

Resim 35-35a (Kat. No: 36)

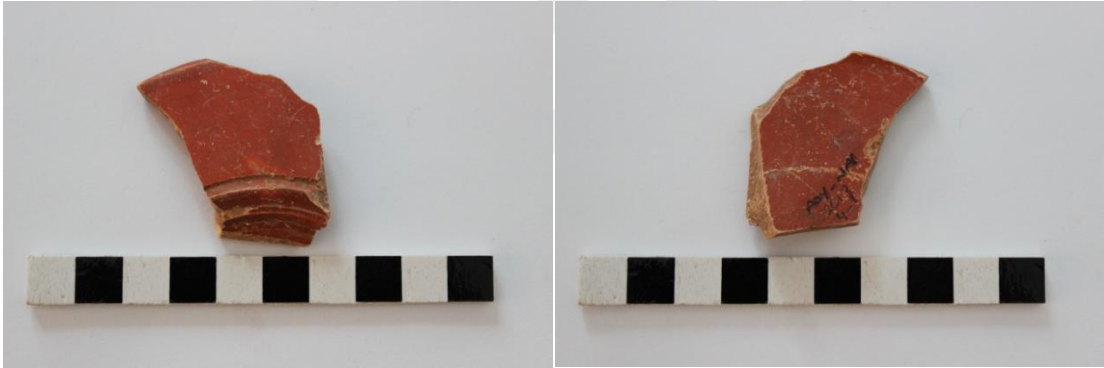

Resim 36-36a (Kat. No: 37)

EK-2. (devam) Levhalar

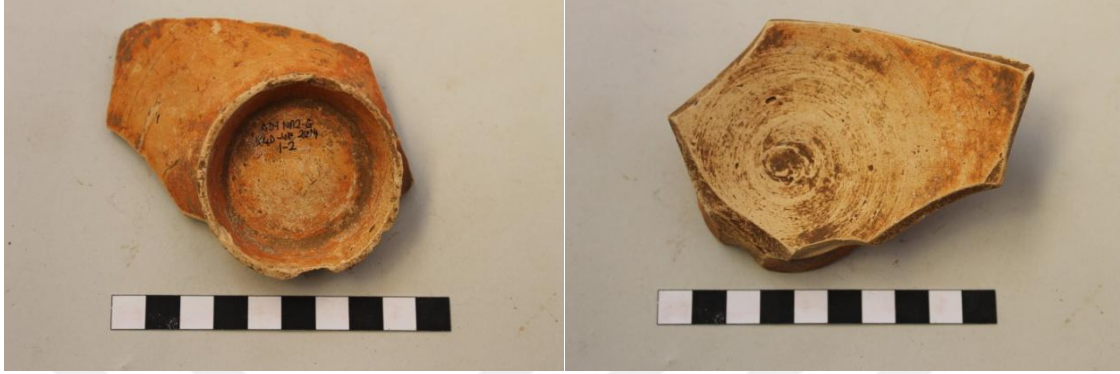
Resim 37-37a (Kat. No: 38)

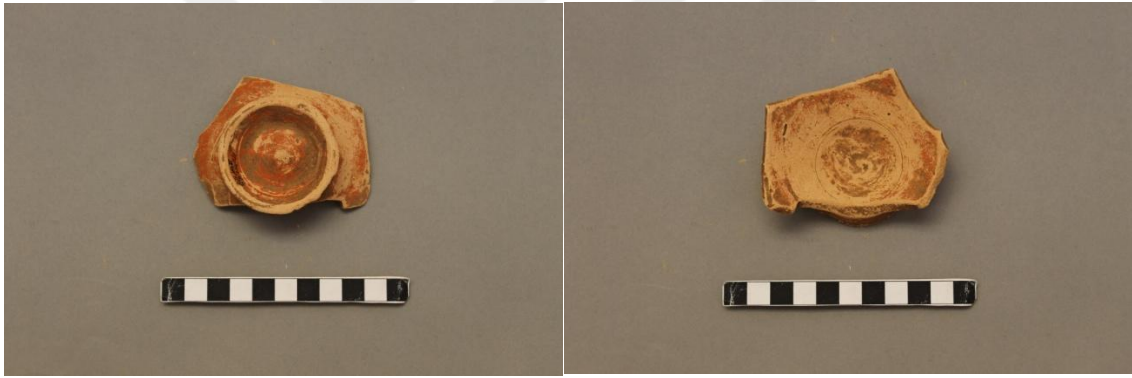
Resim 38-38a (Kat. No: 39)

EK-2. (devam) Levhalar

Levha 15

Resim 39-39a (Kat. No: 40)

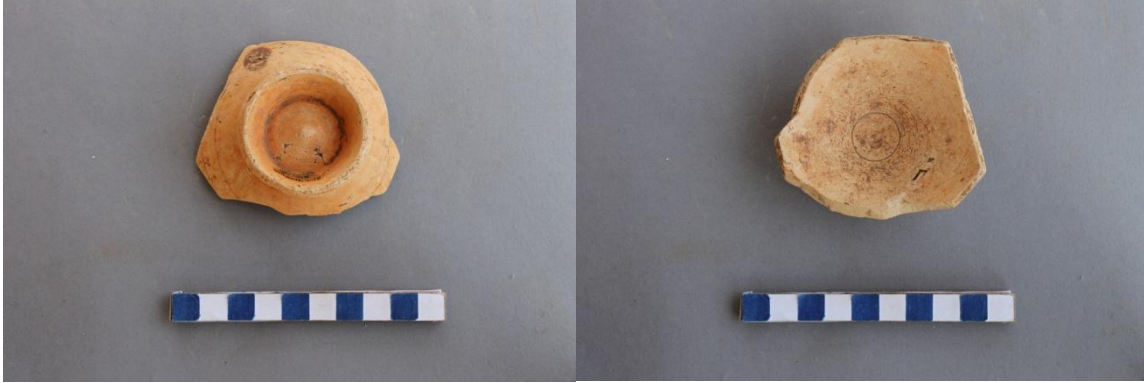

Resim 40-40a (Kat. No: 41)

Resim 41 (Kat. No: 42)

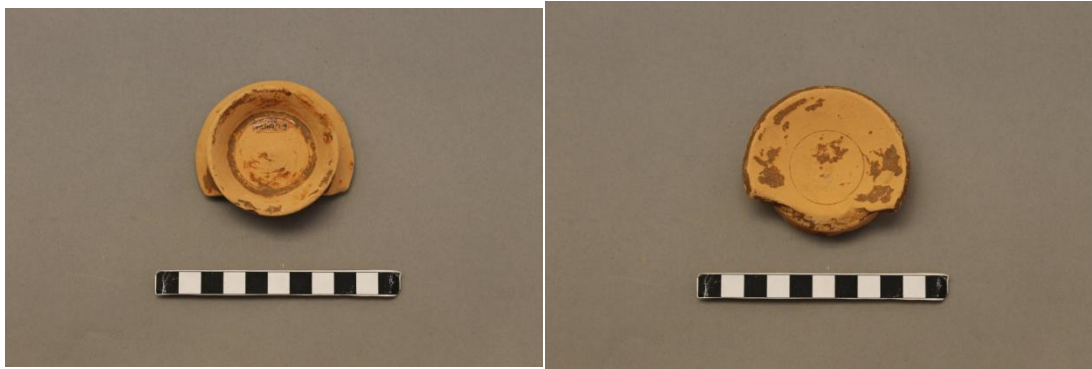
EK-2. (devam) Levhalar

Resim 42-42a (Kat. No: 43)

Resim 43-43a (Kat. No: 44)

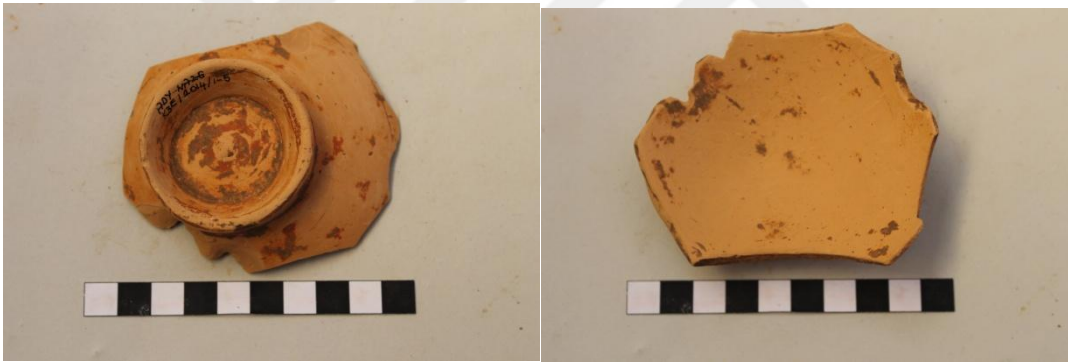

Resim 44-44a (Kat. No: 45)

EK-2. (devam) Levhalar

Resim 45 (Kat. No: 46)

Resim 46-46a (Kat. No: 47)

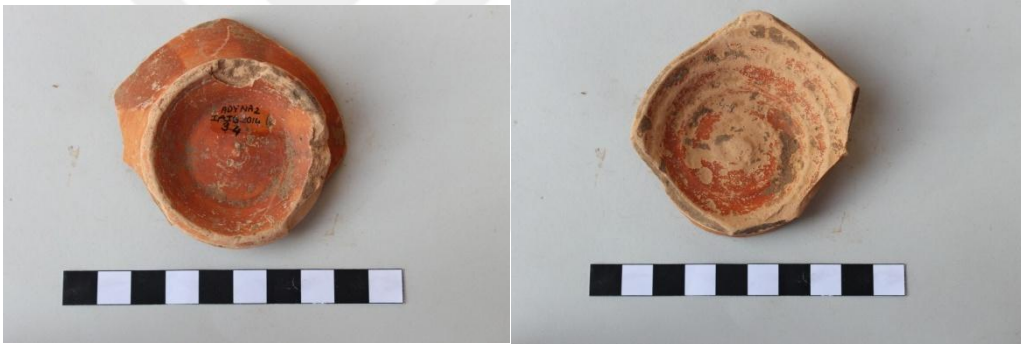

Resim 47-47a (Kat. No: 48)

EK-2. (devam) Levhalar

Resim 48-48a (Kat. No: 49)

Resim 49-49a (Kat. No: 50)

Resim 50-50a (Kat. No: 51)

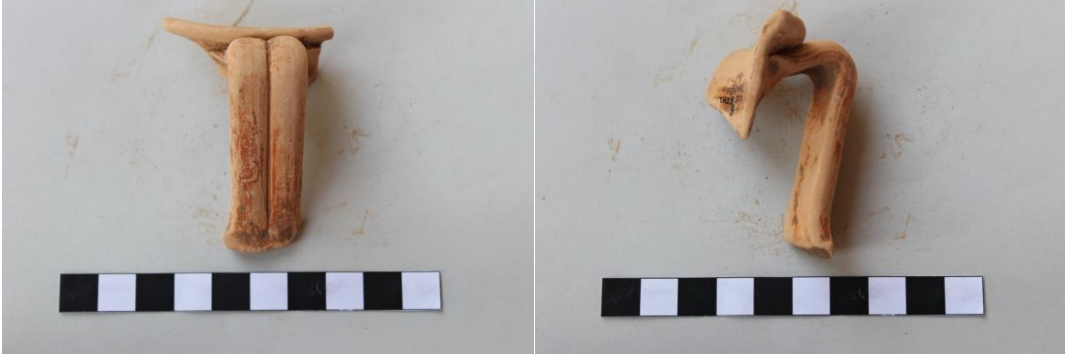
EK-2. (devam) Levhalar

Levha 16

Resim 51-51a (Kat. No: 53)

Levha 17

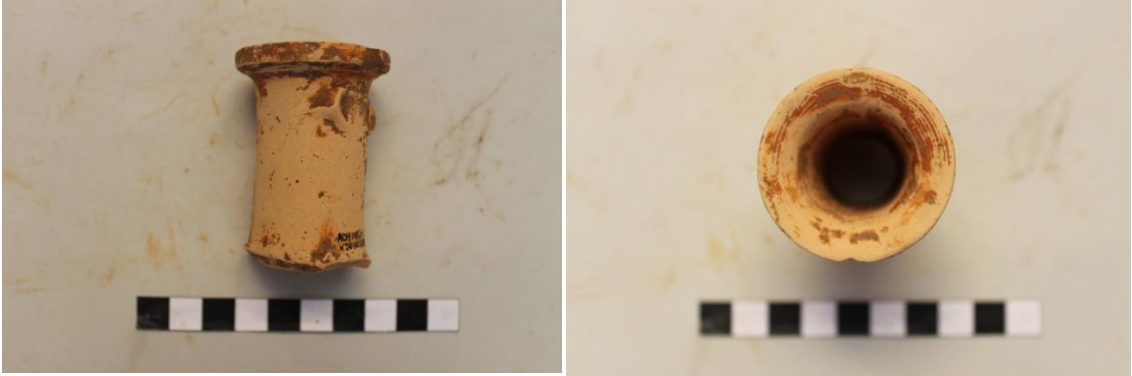

Resim 52-52a (Kat. No: 54)

Resim 53-53a (Kat. No: 55)

EK-2. (devam) Levhalar

Resim 54-54a (Kat. No: 56)

Resim 55-55a (Kat. No: 57)

Resim 56-56a (Kat. No: 58)

EK-2. (devam) Levhalar

Levha 18

Resim 57 (Kat. No: 59)

Resim 57a (Kat. No: 59)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : TOKUŞTEPE, Müslüme
 Uyuğu : T.C.
 Doğum tarihi ve yeri : .30.06.1990 - Ankara
 Medeni hali : Bekar
 Telefon : 05380808156
 e-mail : mslimetokustepe@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Lisans	Mersin Üniversitesi - Arkeoloji Bölümü	2013
Erasmus	Albert-Ludwigs-Universität / Freiburg	2012
Lise	İnönü Lisesi	2008

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2011-	Olba Kazıları	Daimi Üye

Yabancı Dil

Almanca (Konuşma-Yazma orta seviyede), Goethe Institut B2 Sertifikat.

Hobiler

.....

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

Georgia's most agricultural

